

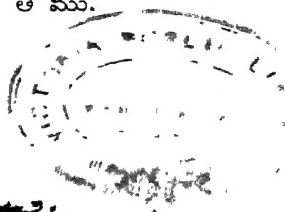
శ్రీ రస్తు.

శతకంఠరామాయణము

అనునామాంతరముగల

సీతావిజయము.

మద్దనకవిప్రణీతము.

చెన్నపురి:

పావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1926.

All Rights Reserved.

Printed at
the "VAVILLA" PRESS,
MADRAS.—1926.

పీఠిక.

సీతావిజయము, శతముఖ రామాయణము, శతకంధర రామాయణమునను మాటుపేరులుగల యీ రామాయణము మూడుప్రతులనుబట్టి సిద్ధము చేయఁబడినది. అందుమొదటిది ఆంధ్ర పరిషత్తు స్తకభాండాగారములోని కాగితపుప్రతి. రెండవది తాళపత్రప్రతి. మూడవది విశాఖపట్టణపు ముద్రితప్రతి. పరిషత్ప్రతి, గోదావరి మండలములోని, అమలాపురముతాలూకాలోని అల్లవరములో గుబ్బల సుబ్బారాయఁడు గారు 1903 సంవత్సరమున వ్రాసినది. రెండవ తాళపత్రప్రతి హేమలంబి సం॥ ఫాల్గున బ గర లగాయతు విలంబి సం॥ చైత్ర శు ౧౨ వఱకు పత్య పిచ్చయ్యగారు వ్రాసినది. మూడవది 1904 సం॥ నచ్చు పడినది. ఈ గ్రంథముయొక్క కర్తలనామములను గుఱించి కొంత వివాదమున్నది. తాళపత్రప్రతిలో, ముద్రితప్రతిలో, దొరతనమువారి పుస్తకభాండాగారములోని 8/5-2-19 లోను మర్దయకవియనియు, పరిషత్ప్రతిలోను, దొరతనమువారి పుస్తకభాండాగారములోని K. 1-44 లోను లింగకవియనియు నున్నది. మఱియు నందేకల 12-1-37 లింగయ్య రంగయ్య కవులచే రచియింపఁబడినదని ముద్రితపట్టికలోనున్నది. కీ. శే. కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారి కవులచరిత్రములో లింగకవి గంగకవి యను నిరువురుకవులు రచించినట్లుగలదు. కవులచరిత్రములోనివాక్యము లీక్రింద నిచ్చుచున్నారము.

“ఈయిరువురు కవులునుండేరి సీతావిజయమును నామాంతరముగల శతముఖ రామాయణమును రచించిరి. ఈయిరువురుకవులు పేదాద్రిపురనివాసులు. వీరిలో నీలకంఠోపాసకుడైన లింగకవి తాను రచించిన మొదటి మూడాశ్వాసములను చిన్నారెడ్డి పుత్రుఁడగు పోచన్నపాలున కంకితముచేసెను. నృసింహోపాసకుఁడగు గంగకవి తానురచించిన నాలవయాశ్వాసమును భోగన్నపాలుని కంకితము చేసెను. ఈయిరువురు కవిత్వమును మొత్తముమీఁద రసవంతమై నిర్దు

ప్రస్తుత హృదయంగమముగానున్నది. ఈకవు లిన్నాట సుసంపత్సరములకు ముందున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది.” అని.

మూడువ్రాతప్రతులలో మద్దనకవి యనియుండుటచే నెక్కుడు ప్రతులలోనున్నదని యాపేరేయించినారము. ఈచిక్కున కంతకును గారణము పీఠిక కృత్యాదిపద్యము లొక్కప్రతిలోను లేకుండుటయే కావున, వాస్తవముతేలదు. ఎంతవఱకు లింగనకవిత్వమో యెంతవఱకు గంగనదో, రంగనదో విడదీయుటకు వలనుగాలేదు. అట్లే పోచనృపాలునికీ గృతియెంతవఱకుో భోగనృపాలున కెంతవఱకుో బొత్తిగాఁ దెలియవచ్చుటలేదు. ద్విపదకావ్య మొక్కటి లింగకవిది పరిషత్తుస్తక భాండాగారములోనున్నది. విషయనిర్ధారణము పీఠిక పద్యములు చదివినవేత్తలు చేయవలయును. మనయాంధ్రకవులు గృత్యాది నిష్టదేవతా వందనములు కృతికృతికృతికర్తల వంశావళులు వర్ణించుటలో నెంతవఱకు దలగలవారో, అట్లే మనవ్రాయసకాండ్రును పీఠిక పద్యములను దొలగించి ప్రతులువ్రాయుటలో నంతవఱకుదలగలవారు. చారిత్రక విషయమునందు బొత్తిగా విముఖులగుటకుఁ జింతిల్లుచున్నారము.

ఈగ్రంథమునందలి కవనధోరణినిబట్టి మాత్రము పలువురు రచించినట్లుఁపొందగును. కవులచరిత్రము వాడుకప్రకారము “మొత్తముమీఁద రససంతమైనదని” చెప్పినను గద్యములోఁ గవి తానుస్వయముగ, బ్రతిభాశాలినని వ్రాసికొన్నను. అంతమంచిధోరణి గలదిగా నగపడదు. ఔచిత్యము, సందర్భము తక్కువగానున్న భాగములు కొన్నిగలవు. అపప్రయోగములు “అల్పతో, కొన్నబద్ధములకు, వెక్కనై సొక్కు, ముఖతీక్షణాస్త్రవివిధాశుగము, క్షీరాబ్ధి దాట వ్వలక, నీకు గొబ్బుననిత్తుమే, చిత్రగంధిట్లనియెక, భూమంతటక, బల స్ఫూర్తింజనుండేర, రక్షోరవఁబుక రథంబు, నిల్చికురించె మహాస్త్రవర్ష మక, దనుజుఁడొనర్చు బాణములు” మొదలైనవిగలవు. పురపురంశ్రీ జనులు సీతను స్తుతించుట పారిజాతాపహరణములోని స్వర్గస్త్రీల వర్ణనమువలెఁ గనఁబడుచున్నది. కొన్నిపద్యములు సంస్కృత జటిలములై యున్నవి. నిరర్థపదభూయిష్ఠములుగాఁ గొన్నిగలవు. పాఠకులు గ్రహింపఁ గలరు.

ఇందు నేనలకు వెల్వలను ప్రయోగముగలదు. వెల్లువలని కావచ్చును. ద్వితీయాశ్వాసములో—సీ. శతకోటిలక్షలు శైలచరావళుల్ గదిసిన మొన యనఁగాను బరఁగు-అనుపద్యములో వెల్వయనుసంఖ్య యింతయని చెప్పబడినది. శ్రీరామునిసేన డెబ్బదిరెండు వెల్వలని వాడుకగలదు. ఈవిషయమై పెద్దలుచదువు రెండుపద్యములున్నవి. ఈ వెల్వ యక్షోహిణివంటిది.

మ. “మదినూహింపఁగ స్వామికన్న నిక సామంతుండు లేఁ డెందు డెబ్బదిరెం డ్వెల్వలసేన చుట్టుఁ గొలువక బాహుబలుండయ్యుఁ దాఁ దుదిమై రావణుచేతఁ జిక్కువడె...”

సీ. “కోతు లెనుబదికోట్లు కొమరొప్ప నొకగంతు
గంతులు వేయి నిక్కంపుగమియు
గమికోటి కోటియుఁ గలయంగ మొత్తంబు
మొత్త మర్వదికోట్లు మొనసి వీడు
వీడు లక్షక్షోణి వెలయంగ నొకసాదు
సాదు డెబ్బది రెండు సకలమూఁక
మూఁకలు శతకోటి ముదముతో సంగడ
సంగడమే వేయి సరగధట్ట
ధట్ట మర్వదికోట్లు తగిలింప నొకమొన
మొనలు మున్నూటికి మొనయుఁ దోయ
ఇట్టి తోయలు నారైన గట్టి యూధ
ఇట్టి యూధలు నారైన నెసఁగు వెల్వ
ఇట్టి వెల్వలు డెబ్బదిరెంటికోను
రామచంద్రుండు వేంచేసె లంకమూఁడ.” అని.

ఈపద్యములం దీయఁబడిన లెక్కకును మనగ్రంథములోఁ జెప్పఁబడిన లెక్కకును సరిపడుటలేదు. పరిపత్సృతిని బట్టి యిందు విశేషపద్యములు చేర్పఁబడినవి. అందుఁ గొన్నివచనములకుఁ బద్యములుగలవు. ఒకపద్యమునకు వేటొకపద్యములో నాయర్థమే చెప్పఁబడియున్నది. పలువురు పాఠకులకోరికవై సన్నియు నొక్కగ్రంథములోఁ గనఁబడునట్లు.

శ్రమపడి యీ ప్రస్తుతప్రతిని సిద్ధము చేసిశారము. కాని పాఠకులనీమి
త్తమై యతిశీఘ్రముగా ముద్రించుటచే నక్కడక్కడఁ గొన్ని లోపము
లుండవచ్చును. పాఠకులు మాశ్రమకుఁ దగినఫలము గలుగునట్లు
బ్రోత్సహింతురు గాకయని కోరుచున్నారము.

తండయారేట }
చెన్నపట్నము.

ఇట్లు,
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్.

శ్రీ రస్తు.

శతకంఠరామాయణము

ప్రథమాశ్వాసము.

- ఉ. భానురలీల శంభుండు కృపారస ముప్పతిలంగఁ జారుకై
 లాసమునందుఁ బార్వతికి రాముకథల్ వివరింప నందుచే
 వాసిగ సంతసిల్లి నిజవల్లభువైఁ దనమాడ్కినిల్చి యో
 దాసజనావనాత్మక ! సదాశివ! యింకొకటానతియ్యవే. 1
- మ. శతకంఠం డనుఘోరదైత్యుండు రఘుస్వామిన్ రణంబందు నే
 గతిమైఁ దల్లడిలంగఁజేసె? నటఁ దత్కాంతాలలామందె య
 ల్కతో వీక్షించి పెనంగెనెట్లు? మఱి తత్కాండప్రచండక్రియన్
 మృతుడై యేవిధిఁ గూలె? వాతఁ డది పేర్చిం చెల్పుమా వేఁడెదన్. 2
- గీ. ఎవ్వఁడా¹రామచంద్రుని నిచ్చందలఁచు, నెవ్వఁడా²సీతమహిమంబు తెఱుంగఁగోరు
 నాయురారోగ్యములు వాసికతిశయిల్లుఁ, దాండవంబాడులక్ష్మి యాతనిగృహమున.
- క. ఈచరిత రాఘవునిదంట, యీచేతను బుట్టి నారి యీమహిమ మొగిన్
 సీచేతఁ బలుకఁబడెనంట, చూచిన వ్రాసినను విన్న శుభమింపొందున్. 4
- ప. అనినవిని సర్వజ్ఞుండగు మహాదేవుండు సప్త తిండి పులస్త్యప్రకారంబును³ తత్పు
 తుల విశ్రవసాశ్రములవిధంబును రావణకుంభకర్ణ విభీషణాదులజననంబును అన్నకొ
 డుకులంజూచి యశ్రముండు వగచుటయు, తపంబు నేయుటయు, తత్ప్రభావంబు
 ననూఱుశిరంబులు నిన్నూఱుకరంబులుంగల మహాదానవుంగనటయు, నతండు రాము
 నిచ్చే చెగిన రావణాద్యుఖిల దనుజప్రళయంబును వినుటయు, నప్పగ యీఁగఁగోరు
 టయు, తపంబు నేయుటయు, నజాండుపొడచూపుటయు, నతనివలన దుర్లభంబులగు
 పరంబులు గొనుటయు, మునులబాధించుటయు, నెమ్మనులు రామచంద్రునిపాలికిం జని
 శరణు చొచ్చుటయు, వారికినభయహస్తంబులిచ్చుటయు, శతకంఠునిజంపఁబ్రతిజ్ఞ
 నేయుటయు, మునులఁబంపుటయు, వెనుక నమ్మనోదనుజుని విక్రమంబు³దలఁచి బలసా

మగ్ని చాలదని వగచుటయు, లక్ష్మణుండు తమతమవరాక్రమంబులు దెలుపుటయు, విభీషణుని రాఁదలఁచుటయు, నతనివలనఁగొన్నవివరంబు లెఱుంగుటయు,¹ హనుమంతునిఁ దలంచుటయు, నతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబు నెవ్వటయు, నక్కపిఠలోత్తమండు తన మహారూపంబు నూపుటయు, సకలమనుజుడనుజవనచరబలంబుల రప్పించుటయు, తన్నుంగొని చనుమని సీతవేడుటయు, రాఘవుం డనుమఱించుటయు, దండు పెడలుటయు, నందఱి నొక్కపెట్టున హనుమంతుండు తనశరీరంబునం దాల్చుటయు, దేవతలు సన్నుతించి పుష్పవర్షంబు గురియించుటయు, నందులకు మిగుల నుత్సహించి పవనఁజొందు తనవాలంబున నఖిలదళంబుల సముద్రంబులు దాఁటించుటయు, లగ్నపట్టుటయు, హనుమద్రాయభారంబును, చిత్రగంధినీలియు, ద్వంద్వయుద్ధప్రకారంబును, సకలజలప్రళయంబును, రాముండును శతముఖుండునం దలపడి ఘోరయుద్ధంబు సలుపుటయు, నందులకు రాఘవుండు కళవళించుటయు, సీత విల్లందుటయు, దనుజబలసంహరణంబును, శతకంఠరు పరాభవంబును, మఱునాఁడరుదెంచుటయు, నారదాగమనంబును, హిలోపదేశంబును, బ్రహ్మస్తుప్రయోగంబును, శతముఖమరణంబును, చిత్రగంధినిలూపంబును, నీలకేతను పట్టాభిషేకంబును, హనుమంతుండు మరల జలధులు బలంబులు దాఁటించుటయు, పురంబు చేరుటయు, రాజ్యంబు పాలించుటయు మొదలుగా నంతయుఁ దలపాసి మందస్తిత ముఖారవిందుండై యిందుకేళిరుండు పార్వతీదేవి కిట్లనియె. 5

క. రావణుఁ డురుసంగరవి, ద్రావణుఁ డాభీలబాహుదండజితోక్తై
రావణుండు నేయునురుదు, ర్భావవరాభవము లాత్మభావించి సురల్. 6

గీ. క్షీరవారాళికడకేగి క్షీరమాధి, నాథుఁ²బొడగని కనిసి వందనము లొసఁగి
తమవరాభవ మెఱిఁగింపఁ గమలచాఘుఁ, డభయకరమిడి పనిచేఁ గొన్నబ్బములకు. 7
గీ. దేవతలఁ బ్రోవ నాత్మఁ జింతించి పంక్తి, రథ మహాగర్భ దుగ్ధంబురాశియందు
నొసర సత్సంతతికి మోదమొదప రామ, చంద్రుఁడుదయించె బూర్ణిమాచంద్రుపగిది. 9
వ. ఇట్లుదయించి.

సీ. ధరణీధరాటకఁ దాటకఁబడనేసి జన్మంబుబన్మంబు చక్కఁజేసి
ఖ్యాతిగా రాలిని నాతిగాఁ గావించి భవునిచాపంబు రూపంబుమాపి
సీతను భాగ్యసమేతను బెండ్లాడి కైకవాక్యమున కైక్యంబునొంది
గుహుని సుధర్మహృద్గుహుని సంభావించి రాష్ట్రపరాధవిరాధుఁ ⁴గొట్టి

1 వాయుఁజనిరప్పించి యతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబు. 2 బొడగాంచి వినయ దండనతు లొసఁగి. 3 ధరాధిక, 4 గిట్టి.

గీ. ఘనమునులను మన్నించి కడుభరాఖ్యు, దూషణుని భీషణాంబకాదులనుగూల్చి
యొక్కరక్కని వెక్కిరిస్తే సొక్కుదాని, ముక్కు నెవులకుఁ గలనిక్కు చక్కుచేసి.

కా. మారీచుం బడసేసి వాయుజుని ¹సన్తానించి కిష్కింధకుఁ
సీరేజాప్రజా రాజుఁడేసి ²యలకంధింబూని బంధించి బల్
నారాచంబులఁ బంక్తికంఠఘటకర్ణశ్రేణి ³హింసించి లం
కారాజ్యంబున నవ్విభీషణుని భాగ్యప్రాప్తుగా నిల్పుచున్. 11

ఉ. వారిధి వానరాళిగొలువంగను గ్రవ్వుటదాటి సీతయుం
దాసును లక్ష్మణుండు నవధానవిమానము నెక్కి వేల్పులక
బోరునఁ బుష్పముల్ గురియఁ బొంగుచు వైరివిదారధీరగం
భీరమనస్కులై చనిరి పెల్లుగఁ దల్లులఁ జూచువేషుకన్. 12

క. పురజనులు సంతసిల్లఁగ, నిరుపమసత్కిర్తిలక్ష్మీ నెగడగ నమ్మా
సురులు నుతింప నయోధ్యా, పురమున కేతెంచి రధికపురుషవరేణ్యుల్. 13

వ. ఇట్లు చనిచని నిరంతరకుసుమఫలభరిత తరుచిచయారామంబులును, విమలకమలకల్పా
రపండమండిత జలాశయంబులును, ఆభేద్య పరిఖాసాకారద్వార కవాటమణితో
రణ విరాజితసౌధాగ్రబంధబాధుర శాతమంభ సముదయంబులును, హాటకవిరచిత
నూత్నరత్నదీప్తి ధగధగాయమాన రాజప్రాసాద ప్రాంగణరంగసంగత కనకమంట
పావరణ విచిత్రకుడ్య గవాక్షసంశోభితంబులును, వీరకుమార సుందరమందిర
వల్చిమభాగసంస్థితకేళికాకుధరనిత్యనివాస కీరమయూరశారికా వికప్రకట శోలా
హలంబులును, ఆనవరతమదజల పంకసంకలిత గండమండల శుండాలజాలంబు
లును, జవవిజితపవనమనోవేగరంగత్తుంగ తురంగంబులును, ఆవక్రమణి చక్రా
గణిత ఘంటి కాఘణఘణారవాభ్రంకషధ్వజ సకలసాధనాయుత రథనిచయంబులును,
సంగరాభంగ వీరాలాపప్రతాప భటకదంబంబులును, రంభాసంభోగారంభ విజృం
భమాణవిభవగంధీర వారపనితా సంఘంబులును, సమస్తరాగోపరాగతానమానావ
ధాన మంగళపాతక మహిమంబులును, ఆభ్రంకష గోపురప్రాకార చతుర్ద్వార వన
నతరళిత వృషభకేతన నానాభూషధూమఘుమఘుమాయమాన వాసరావ సిత దేవా
లయంబులును, భేరిమృదంగశుభ కాహళిపణవధక్కా ముఖానేక వాద్యఘోషంబు
లును, ప్రజ్ఞావిశేషనిర్జిత శేషభాషాధీశులగు విప్రసర్థంబులును, సమరపరిచ్ఛేదితో

1 సంభానించి. 2 జలధి న్నిక్కుంబుగా దాటి. 3 దూరించి. 4 తండంబులును.

రక్షలనిమ్మ తీత భూషణభూషిత త్రియమూర వారంబులును, ధనకనక వస్తు
వాహన ప్రవర్తమాన వ్యవహారహాసిక ధనదాదులగు వర్తకులును, అక్షుద్రభద్రతర
కాశ్వతైశ్వర్య తిరస్కృత సముద్రులగు శూద్రులును గలుగు సాకేతనగరంబు ప్రవే
శించి, అన్యైక సంభ్రామాయత్తచిత్తుండై రఘువరుండు మక్కువ నొక్కనాఁడు
శుభముహూర్తంబున ననుజవరిపుతుండై మునిజన పురోహితామాత్య జననీత్రయాను
మతంబున జానకీసమేతుండై. 14

క. వట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను, నెట్టన భుజనములఁ గలుగు నృపతులు మెచ్చన్
భాటప్రాభాకరశా, స్తోటంకితు లైననుకవు లొనర నుతింపన్. 15

గీ. ఇట్లు వట్టాభిషిక్తుఁడై యేపుమెఱసి, దనుజవిదళనచిరుదవద్యములు వినుచు
నెల్లజనములు ముదమొంద నేలుచుండె, 1 దల్లి దండ్రీయు దైవంబుఁ దానెయనఁగ.

సీ. ధర్మంబు నాల్గుపాదంబులవర్తిల్లు వాంఛించినప్పుడే వానగురియుఁ
దరువు లేవేళ నుద్ధతిమీఱి ఫలియించుఁ బైరులు దున్నక పండుచుండుఁ
దిరిపంబువిరస మేదిక్కుననొడవను మొదవులు విడుకకమున్నె విడుకు
వ్యాధులు నశుములు వలసలై దూరించుఁ జింతింపఁ గోర్కులు సిద్ధిసొందు

గీ. రాజవరమేశ్వరుండు దైత్యరాజహరుండు, రాజసింహుండు దశరథరాజుతుండు
2 రాజసదృశకళాంగుండు రాఘవుండు, ఘనతతోడుతఁ బాలించుకాలమునను. 17

గీ. గట్టిధాన్యంబు పోకకుఁ బుట్టెడేసి, యట్టిపోకలు రూకకు ననికెడేసి
యట్టిరూకలు మాడకు నఱువదేసి, యట్టిమాడలు నింటింట నగణితములు. 18

గీ. సకలజనములు నేవించి నన్నులింపఁ, బ్రకటముగ రాజ్యసౌఖ్యంబుఁ బాలనంబు
నల్పుచుండెను రఘురామచంద్రుఁ డవని, గీర్తి నర్థిల్ల నద్గుణస్ఫూర్తి దనర. 19

క. మేఘశ్యామలదేహుండు, రాఘవుఁ డిరిలి భూసురస్ఫుటభాషా
మోఘాశీర్వాదమహా, స్లాఘామతి నేలుచుండునమయమునందున్. 20

చ. శతమఖనామధేయుఁ డొకచండనిశాచరహాకాశుండు
గ్రత నలపంక్తికంఠకుటకర్ణపురందరజిహ్వహస్త లీ
క్షీణ బహుతయంక హితులచే విని రామునిమీఁద నాదటన్
ఘృతయుతపాదకాశ్మిని గెంటకవండుచు హుంకరించుచున్. 21

గీ. మెఱసి బ్రహ్మాండమెల్లను మ్రొగ నట్టి, హాస మొనరించి వక్త్రగవ్వారముఁ జెఱచెఁ
దెఱవ నురవడి నర్కుండు తెరుచదప్పి, యురవుగాదని మేఘునిమఱువుచొచ్చె. 22

1 దల్లియును దండ్రీయును దాశ. 2 రాజసదృశి కాంగుండు; రాజసదృశకరాంగుండు.

ఉ. అగ్గలమయ్యై మ్రోత 1జగదంతరమందునఁ దద్భయంబుచే

దిగ్గజపంక్తిదైత్యై 2మఱితేతువలేక సమస్తజీవమల్

మ్రగ్గఁ బయోనిధుల్ గలఁగి మ్రాన్పడె నబ్జభవుండు నానుభా

భుగ్గణమెల్ల భీతిలేనుబోరున రామజయంబు గోరుచున్.

23

వ. మఱియు నయోధ్యాదిపట్టణంబుల మహోత్సావము లుద్భవించె; *శతముఖుండును డెందంబున నందంద విచారింది రాముండను నొక్కనరునిమాత్రంబునకు సకల లోకంబులు పరిమార్చినేల? వానికి గోబ్రాహ్మణదేవతాదులు ప్రియంబులనివిందు నటు గానఁ దత్ప్రహరణంబులు గావించెద; రాముం డనువాఁ డందుకు నడ్డపడవచ్చెనేని పగదీర్చుకొనెదఁగాక యని.

24

గీ. మదినిఁ బొదలుచు ఋష్యాశ్రమములు సొచ్చి

డాసి మఱియును హోమగుండములు పూడ్చి

యాగధేనువులను ద్రుంచి పూగమఖ్య

భూజములు ప్రోసి కాసారములు గలంచె.

25

క. మునిసతులఁ జెఱుగుగాని యా, మునివరులను దునుమఁ జిత్తమున రోసి తుదిక్

వనలతల మునులకరములు, ఘనముగ బంధించు వికృతకఠినముఖుండై.

26

క. నెవమేమియు లేకయె తన, తిరవమై తమబాధపఱుప రాక్షసుమీఁదం

గుపితాత్మలయ్యుం దవసులు, శవీయింపఁగఁ జాలరైరి జలజఞమహిమన్.

27

సీ. ఒకమునివరుఁ బట్టి యూర్ధ్వపుండ్రమునాకు నొకవిప్రుజండెంబు లొడిసి త్రెంచు

నొకమానిపైఁ జల్లు నురీవరరాగంబు నొక్కతాపసునోరు 4నొక్కి మూయు

నొకఋషీశ్వరుపిల్లసిక పెల్లగిలఁదీయు నొక్కయోగీంద్రుని యక్కుం జదుము

5నొకమహీసురుమీఁద సుమియును మత్తుచే నొక్కవిగంబరు నొలయఁ దన్ను

గీ. 6నొకతపోధనుఁ డేతెంచి వికలమనిసి, పెక్కుమాఱులు శతముఖుపేరు నొడివి

1 పాపదంతచయంబుల నద్భుతంబుగా. 2 మదితెప్పిరలేక. 3 దివమై దమబాధ పఱుప ధార్మ్యముగొఱి. 4 మక్కు ముచు. 5 నొకవిగంబరు బట్టి సికలాగు మిన్నంద నొక్కయతీంద్రుని నొడిసి తన్ను. 6 ఒకతపోధనుడై బడి యాఱిమిగొట్టి.

*చ. శతముఖుండు న్ననంబుచి పిచారిముచేసెను రామభద్రుపై

మఱిచెడి లోకమెల్లఁ బంపార్పఁగ నేటికి రామకొనమై

హితవుగ నున్న జేల్పుల మహీసురులై వధియింప నవ్వడే

శతమునవచ్చి యడ్డపడఁ గొని రాముని సంహరించెనన్.

పాహి పాహి ¹యనుచునాగ బడిన నతని, కాలు ²గొని యీడ్చుచు దండె కాలువగిడి.

ఉ. భూసురు లిండ్లకేగి పటుభూరిభయంకరరూపుడాల్చి తా

బాసయొనర్చి వేదములు బాగవదించెడుని ప్రవత్సలం

గాసరమానుచేసి పరకాంతల మర్తములెల్ల నంటుచున్

మోసముపుచ్చి పండితుల మోరలు దన్నుచు ధిక్కరించుచున్.

29

సీ. దిక్కుంభికుంభమున్ ప్రక్కలు గావించు నుక్కునఁ జెలరేగి యొక్కనాఁడు

తనబాహుకంఠూరి దప్పు గులాద్రుల నుంకించి పెకలించు నొక్కనాఁడు

తపియింపజేసె నాతపమున నని భాను నొడయఁగా నూహించు నొక్కనాఁడు

బాలయరాదని పూని మలయమారుతమును నుప్పున నెగనూఁడు నొక్కనాఁడు

తే. ఉరగులనుబట్టి దండించు నొక్కనాఁడు, ఉగ్రుడై నిర్జరులఁ బ్రేలు నొక్కనాఁడు

ఉదరి మానవులను మ్రింగు నొక్కనాఁడు, ఉబ్బి లోకంబు గాలించు నొక్కనాఁడు.

క. ఈవిధిని లోకభయదము, గావించినఁ జిత్తములను గళవళవడి యా

దేవతలు మునులు ధరణీ, దేవతలునుగూడి జాలఁ దేలుచు శిలానన్.

31

క. ఎవ్వండు మనకు దిక్కిరక, నెవ్వం డేబాధమాన్పు నిల యెవ్వనిచే

¹నివ్వకృతుఁడీల్లునెవ్వని, మన్నిపుఁగరుణారసమున మనులోకంబున్.

32

ప. అనుచు దుష్టింతానముద్రంబున మునింగి యపరిమితదోలాందోళితమానసులై

క్రమము ప్రార్థనంబులు పురికొల్పుకొని నురలు మునివరుల కిట్లనిరి.

33

క. తోనలదేశమునందున, భాసురముగ నొప్పు నొక్కపట్టణమందున్

వాసిగనుండు నయోధ్య, వాసుండు శ్రీరాముఁ డుండె వానపునీడె.

34

క. మును మనకొఱకై దానఁ, హననమునకు విష్ణుఁ డవని నలరి దశస్యం

దనునకుఁ బుట్టి రఘూర్షవహుఁ, డన నిపుఁడున్నాఁడుగాఁ జె యధికు లెఱుంగన్.

35

గీ. ఆట్టిరాఘవుఁ డఖిలరాజాధిరాజ, చారుకొటిరమాణిక్యచాకచక్ర

సారిమండితసత్పదాంభోరుహద్వి. యిందు మనకికదిక్కుగా కొంక గలఁడె? 36

ఉ. శ్రీరఘురామమూర్తి సరసీరుహనేత్రుఁ డమయం దాద్యుడం

జారుయశోవికాలఘనసామరాశిమహాహంక

ద్వారపటీరహంహిమభూధరికాంచంద్రులంద్రుల

తారకభస్మటస్పరవితానశుభాంగుండు దిక్కుగాపుతన్.

37

1 యటన్నఁ దాఁ బాపమనక. 2 పట్టిష్టు. 3 నొకటన్. 4 నివ్వవరితపుడైత్యం, డివ్వనిచే నీల్లు మనల కెవ్వరు గలరో. 5 దోలాయమానమానసులై.

మ. దశదిగ్భాగములం బ్రతాపమహిమల్ దట్టంబుగా నిండ న
 ద్వశకంతస్ఫుటకంతపంక్తి సమరోద్దండాగ్రహాభీలక
 ర్కశభల్లంబుల సంహరించి మనలం గాపాడఁడే? యట్టి! ఏ
 రళిరోత్తంసమె దిక్కు దీనికి విచారంచేల యూహించుగన్. 38

సీ. తనభక్తుఁ డొంటిఁబోఁ దలంపఁ దమ్ముడుఁ దాను దోడద్యు రామచంద్రుండుగాఁడె
 కులహీనుఁడనక మక్కువమీఱ నొకకిరాతునిబ్రోచె రామచంద్రుండుగాఁడె
 మర్కటుండనక నయ్యర్కజుఁ బట్టభద్రునిజేసె రామచంద్రుండుగాఁడె
 2 తనశత్రుఁడనక నాదైత్యుతమ్మునిగాచె రూఢిగా రామచంద్రుండుగాఁడె

గీ. యట్టికరుణాపయోనిధి కట్టిచుక్కిరి, కిలెమి మీఱంగ మనలను నేలు టెంత?
 తడయ కచ్చోటికేగుండి తపసులార, జాగునేయంగ నేటికి? సభ్యులార. 39

ప. *ఏమును దివినుండి పొడఁచూపెదమనిచెప్పి 'స్మరలు నాకంబున కరిగి రంతః 40

కా. కాండీల్యుండును జహ్నుమానివరుఁడున్ జాబాలియుం గౌతముఁడుం
 గౌండిన్యుఁడును గాలవుండును మహాకణ్వుండు మైత్రేయుఁడున్
 మాండవ్యుండును మందపాలుఁడును సన్తాప్రభావుండు మా
 ర్కండేయుండును గూడివచ్చి రతిశీఘ్రంబొప్ప రాముంగనన్. 41

ప. ఇట్లు రయంబున వచ్చివచ్చి. 42

క. ఆతతముగఁ గాంచితి సా, కేతము వరన్యవతివనికేతన మలివి

1 సద్రసికోత్తంసమె. 2 తనశత్రుఁ డనక నైత్యతనయుఁ గాచెను; దానవుం
 డితఁ డంచు దయకప్పకను దొడ్డదొరఁజేసె రామచంద్రుండుగాఁడె. 3 కళింజసూచ్చిన
 రక్షణసల్పు టెంత.

*గీ. ఏను దివినుండి పొడఁచూపెదమాము మీరు, సర్వములును శ్రీరామచంద్రు కడకుఁ
 బోయి యాబాధ యతనితోఁ బొసంగఁజెప్పు. నెద్దిమీఱంగనుండు మునీంద్రులార.

ప. అనిచెప్పి దివిజులు నాకంబున కేగిరంత.

†సీ. కాండీల్య కాండీన్య జహ్నులు జాబాలి కణ్వుండు గజ్యహాశిమిలను
 గౌతమ గాంగేయు కశిల మార్కండేయుఁ బ్రాత్రేయతమ్యులు నశ్రిమాని
 నాలభిల్య వసిష్ఠ నామనయుఁగిలు భగవాను సాంఖ్య పైఠాండమిలను
 మైత్రేయ యజ్ఞులు మందపాలు డు యాత్మపల్ల భుంధియు బామరీ

గీ. రోమహర్షులు వృశ్చికరోమమాని, మొదలుగాంగల మునిపంక్తి మోదిమలర
 రహ్యచారిట్రు ఒకపదరాజపుత్రు, కిదియ నచ్చి కీతిసాకరితులగుదు.

- ఖ్యాతము నీపిత్తపస్తు, వ్రాతము నసమానవైభవసమేతంబున్. 43
- ఉ. కాంచి తదీయదివ్యపరిఖావిశదత్వముఁ గోటచాటముం
గాంచనగేహపంక్తియును గంధగజాశ్వరథోష్ఠనారమున్
మించిన వేడ్కఁజూచుచును మెల్లన వీడ్కొని తత్పురీంద్రును
ధ్యాంచికనీమ నొక్కకనకాయతసౌధముగాంచి మెచ్చుచున్. 44
- క. ఆమందిరమధ్యంబునఁ, గోమలచకచకలఁ దనరు గురుమణిగణశో
భామయ మగుసింహాసన, మా మునిపుంగవులు గనిరి యతిహర్షమునన్. 45
- సీ. కలితపుణ్యపరిత్రుఁ గంజాతనిభనేత్రు జలధరదేహు నాజానుబాహుఁ
గరుణాకటాక్షు శృంగారసుందరవక్షు సత్యసంశీలు విశాలఘాలు
స్థితముఖాంధోజు నాశ్రితజనసురభూజు హరికేయూరు 1 వికారదూరు
రఙ్గోటిసంకాశు రాక్షసేంద్రవినాశు భువనప్రళస్తు నద్భుతగృహస్థు
గీ. సమరతలభీము బుధజనకుముదసోము, వినుతసుత్రాముఁ ద్రైలోక్యవిమలనాము
జానకీరాము నృపకలసార్వభౌముఁ, గనిరి మానులు కన్నులకఱివుడిఱి. 46
- సీ. వీడఁటే కృపమీఱి వేల్పులకొఱుకనై మహిమీఁదఁ బుట్టినమాయలొఁడు
వీడఁటే దశరథోర్ధ్వోభర్తకు మిగుల సుద్ధుల నుద్బించుముద్దులొఁడు
వీడఁటే పిన్ననాఁ డేడాసివెక్కసి రక్కసిఁ జెక్కినరట్టుకొఁడు
వీడఁటే గాఢేయు విమలతరాటోపయజ్ఞంబు రక్షించుయజ్ఞభోక్త
గీ. వీడఁటే కౌర్మములకెల్ల విడువట్టు, వీడఁటే ధర్మములకెల్ల దోడఁబుట్టు
వీడె సాక్షాత్కరించిన విష్ణుమూర్తి, వీనిఁ గనుకలటె శుభములు వేఱకలవె. 47
- ప. అని ముసింఁదులు సాంద్రకరుణారస పరిపూర్ణహృదయులై వివిధాశీర్వాదమంత్రా
క్షతకన్యస్త్రశస్త్రహస్తంబులై భక్తితోఁ గదిసి యిల్లుసిరి. 48
- సీ. కైరస్తు ధరిణిజాల్మిప్తభుజాపిండి భండనోద్ధృతిఁ పృథావ్రచంద
విజయొస్తు త్రిభువనవిఖ్యాతచాక్ర విశిచ్ఛాబ్జనేత్ర సవిశ్రాంత
దీర్ఘాయురిస్తు భూదేవతామందార కలుగసంహార భాగ్యప్రచార
ఆరోగ్యమస్తు శతార్కతేజోరూప గురుజయాటోప సద్గుణకలాప
గీ. అనుచు నాపిర్వించి ప్రమంత్రాక్షులైన
సూనకుఁ ఘోరాజముఖ్యువస్తువు లొసంగి

భయముఁ బ్రియమును జయమును రయము నయముఁ

బెనఁగొనఁగనిల్పి రారాముఁ 1 ప్రేమఁగనుచు.

49

ప. రాఘవేశ్వరుండును బ్రహ్మతానాభినందనము లుదఱుకును వేటువేటు నాచరించి
అర్హ్యపాద్యావిషయము బూదించి ఉచితపీఠముననుగడ నియమించి మందస్థిత
ముఖారవిందుండై రూపంద మందంద సందడింప నంశుబుగా మెల్లన ముని
పరుల కిట్లనియె.

50

శా. అయ్యా మావిభవంబులెల్ల భవదుష్టశూతపాదాబుజా
క్షయ్యాలోకనచింతనంబునఁగదా జానోష్ఠ నీడేటు మీ
రయ్యేతావుల కేగుచెందు రెటమీరిక్షింతు రింపాండఁగా
నయ్యాతావులు వృద్ధిబొంది మనుచే మాశ్చర్య మూహింపఁగన్.

51

శా. డేమందేకద మీకు మీపరిజనుల్ శిష్యుల్ విడంబింతురే
నేమందొక్కఁగ భేరువుల్ పితుకునే నిత్యోత్సవక్రీడలక్
వేమాటుక్ ఫనియించునే తరువు లుచ్చిక్ సత్తపో²ధర్మముల్
ప్రేమక్ వర్ణిలునే నిరంతరమఖాభీష్టంబు లీడేటునే.

52

శా. దైన్యంబేమియులేక మీకరుణ నిద్ధాశ్రీతలంబెల్ల హృ
ద్విశ్వాసంబున నేలఁగంటి మఱికాదే యింపుమై గార్వముల్
సన్యాసత్వముఁ బూని నన్న మదినిచ్చుల్ సమ్యయన్నట్టిహో
నన్యాయం బెట నుద్భవించదుగదా యాభీలవైరంబులన్.

53

క. ఏపని పనిచిన జేసెద, మీపాదములైన తెలియ మెల్లనఁ జెప్పుడా
దాపరము నేయనేటికిఁ, దాపనవరులార మీకు దాసునియెడలన్.

54

క. నావిని మునివరులెల్లక్, భావంబుల సంతసిల్లి బహువైఖరులక్
దీవించి రాఘవేంద్రుని, తో వినుమని యిట్టులచిరి తొడిఁబడుకరుణన్.

55

ఉ. శ్రీరఘురామ శత్రుముఖదీపనజన్ముటసోమ భూరి
క్షోణభీమ చారుతనుసందఁ సిద్ధితకామ విస్ఫుర
త్సూరిసహస్రధామ భవముఖిరిరామ పరిశ్రామ వి
స్తారయశోభిరామ శుభధామ విభూష్యహృద్వహోద్ధవా.

56

గీ. అగ్ని రావణకుంభకర్ణాదిఘోర, రాక్షసాపరిసెల్లను రంజములోన

బాణములపాలుచేసి మాబాధమాన్ని, తింతకంటెను శుభము మాకేదిచెపును. 57

చ. తతభుజదండనిర్జితకృతాంతనిలింపవరేణ్య యక్షరా
డతులితసిద్ధసాధ్యగరుడాహినసుప్తచరాచరుక్ మహో
ద్ధతభువనైకకంటకుని దానవనాయకుఁ బుక్తికంతునిక్
క్షీతిఁబడనేయ నెవ్వరికిఁజెల్లుఁ దలంపఁగ రాఘవేశ్వరా. 58

కా. నిద్రాసక్తి యొకింతమానిన బొమల్ నిక్కించి చేచాచి య
త్తుద్రాకాశధరాపరితములు దా శోధించి యేమబ్బినన్
రాద్రాకారతవక్త్రగహ్వరముఁ జేరందెచ్చి భక్షించుకో
పోద్రేకాత్తుని గుంభకర్ణు నురుదేహుం గూల్చుగా శక్యమే. 59

కా. జంభారాలిని నూలుమాటు లనిలో సాధించి లంకాపురిన్
శుంభద్విక్రముడై తదీయసతులక్ మ్రక్కం జెఱిల్ పెట్టి దో
స్తంభానర్గభుడై 1 మహోగ్ర రణకాంక్షన్ సంచరించుం దదు
ద్దంభ ప్రాధతుః డింద్రజిత్తు ఘనయుద్ధకీడకున్ సాధ్యుడే. 60

ఉ. దోయిటఁ బట్టనేర్పు నలతోయధునియు నొక్కపెట్టునన్
2 వాయువు నిల్పనేర్పు శిఖివాతనుబడ్డను వెల్లనేర్పు మా
యాయుతవిక్రముం డతని 3 నన్యనృపాళికి శక్యమే మృతుం
జేయఁగ మేటిరక్కసి వజీరుని నయ్యతికాయు నుర్వరన్. 61

గీ. 4 షిన్నయప్పడె యముఁబట్టి పీచమణఁచె, నెడయెఱిఁగి వేలుపులనెల్ల నేపుమాపెఁ
5 ద్రిభువనాజేయు ననిచాల ధిక్కరించె, నమృతకాయు నెదిరింప నలవియగునె.

గీ. దినకయుందురె మీరును వెరచుమేండ్లు, నొక్కప్రేల్పిడి నెగమిటుచుక్కగఁగి
యప్రతిద్వంద్వసాహసు లైనయట్టి, కంపనాకంపనులతోడఁ గడఁగఁదరమె. 62

ఉ. అంత మొనర్పనేర్చు కృతాంతునినైనఁ గడంగిరేని మె
ప్పింతురు రావణాసురుని భీమగదారణకౌశలంబులన్
అంతగ వారింగన్న నలవిశ్వపు దైనను భీచినొందు జే
అంతకు నిస్సరాంతకుని నాహవముం దెదిరింపవచ్చునే. 64

1 మహోగ్రముకాంక్షన్ సల్పుచో గెల్వఁగా. 2 వాయువుఁబట్టికట్టు శిఖివాత
బడ్డెనను. 3 నన్యనృపాళి యొద్దిలేదు. 4 తలఁచినప్పడె యముఁబట్టి తఱిమివొట్టు.
5 త్రిభువందెల్ల సాధించి.

వ. మఱియు నదియునుగాక దేవదానవసంగ్రామరంగనిరోధుం డగుచుహోదరుం
డును, సకలదిగంత దంతావళ దంతాగ్ర సంఘాతక్షతనిమోక్షన్నత వక్షస్థలప్రశస్తుం
డగు ప్రహస్తుండును, శ్రోధావలోకనమాత్రచంచలాయమానవిశ్చందగు మహా
పార్శ్వండును, నిఖిలశత్రుభీముండగు ఖడ్గరోముండును, ప్రళయసమయ కనదనల
సదృశభాముండగు సర్పరోముండును, హాలహలప్రతిమాన విషరోమస్తోముండగు
వృశ్చికరోముండును, శమనసమవిక్రమక్రమనిమితోదగ్రమహోగ్రాహినుపద్ధం
డగు నగ్నిపద్ధండును మొదలుగాఁగల దానవు లపారఖిలపరాక్రమవంతులు గారె
వారిస్థైర్య నల్లన సంహరింపవే! అనియునుగాక దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలకుండును,
జగదేకవిక్రముండు నను చిరుదులు నీకుఁజెల్లునని వెండియు నమ్మునీంద్రులు ¹రామ
చంద్రున కిట్లనిరి.

65

గీ. ఆనఘ నీకౌర్మమునఁజేసి యఖిలజులు, పరిణమించియు నిప్పటిబాధవలనఁ
బరిణమింపకయున్నారు పార్థివేంద్ర, యెట్లు చెప్పదు మవ్వార్త లేము కడఁగి. 66
గీ. శతముఖుండగు ఘోరరాక్షసపరేఞ్ఞుఁ, ఉప్రతిష్ఠండ్వదోర్బలుండై సరోజ
గర్భవరములఁజేసి లోకములు గలఁచె, గాఢరంధ్ర ప్రతాపలంకావరుండు. 67
క. మును దశకంఠునిబాధకె, మరఁజాలక యొక్కభంగి మంటిమి యిపుడో
జనవల్లభ శతకంఠం, డొనరించెడి ఘోరబాధ కోర్వంగలమే. 68

గీ. వారె దివిఁజూచు దేవతావర్గమెల్ల, నష్టరాత్ముండు గావించునావదలకు
వరుస నిల్చినవారు నీశరణు చొరఁగ, ననుచు రాముండు వీక్షించె నభ్యంతలము. 69

వ. ఇట్లు వీక్షించిన దేవతలును బొడచూపి పారిజాతప్రసూనంబు లానృపసూనునిపైఁ
గురియించి యంతర్ధానంబునొందిరి; రామచంద్రుండును విషణ్ణహృదయుండై చింతించి
పదితలలరక్కను సుక్కణంగింపనోపక సీతావియోగుండనై యక్కారణంబున
వాఁడంద్రుంచి శ్రోతులమఖిప్రచోచ్చి, యనేక ప్రయాసంబుల వైరంబు చక్కం
బెట్టి లోకంబు లుద్ధరించితి నని యట్లుండె; నూఁకుతలలును, గరశతద్వయంబునుం
గల శతకంఠు నెట్లుసంహరింప నేర్తునని యుల్లంబున మెల్లన వగచి వెండియు
నమ్మునీంద్రులతో నిల్లనియె.

70

క. ఎవ్వనికెఁ బుట్టె నాబలుఁ, డెవ్వనికొఱ రింతనేసె నిట్టిదురాత్ముం
డెవ్వనిఁ గోరె ఎఱింబులు, మవ్వంబున బద్ధభవుండు మఱ యెట్లునఁగెన్. 71

క. ఎఱింగింపుఁ డెప్పుడు నప్పుని, వరులార భయంబునొంది వనరఁగ నేలొ

1 రాజేంద్రున.

3.

- దురితాత్ముని మీపంపునఁ, బెరివొప్పఁగ సంహరింతు దివిజాలు పొగడన్. 72
- క. అనవిని మునివరులెల్లెక్, మనముల హరించి మృదులమధురతరోష్ట్రుల్
పెనఁగొనఁగ రామభద్రునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనిరి భయవికారముదోషన్. 73
- క. విశ్రాంతి దనరు సుగ్రహ, స్థాశ్రమముని యగుపులస్త్యుఁ డనునకృతునకున్
విశ్రవసుం డనువాడును, నశ్రముఁ డనువాడు నిరువు రట్లుదయింపన్. 74
- ప. అందు విశ్రవసుం డనువాడు కైకేశి యనుదానిం బాణిగ్రహణంబుగావించి దాని
వలనం గ్రమంబున రావణకుంభకర్ణాదు లగుజగ దేకప్రతాపులఁ గాంచె; అశ్రముం
డును చిత్రగంధి యనుగంధర్వవధూటిం దగులుకొని సంతానంబు గానక కలివయ
దినంబులు చింతించి, దశకంధర ఘటకర్ణ విభీషణప్రముఖులగు విశ్రవసునికొడు
కులు సమగ్రప్రచండులని లజ్జించి తనమనంబున నిట్లనియె. 75
- చ. తనయులు లేనిధామమును దైవనివాసములేనిగ్రామమున్
వినయము లేనివిద్యయు వివేకము మాలినయట్టివైద్యమున్
జనపతి లేనిరాజ్యమును సౌఖ్యవిరోధక మైనభోజ్యముం
గనకము లేనిభాగ్యమును గన్గొన నిన్నియు వృథకార్యముల్. 76
- ఉ. కావునఁ బూని యేను దశకంఠునికంటెఁ బ్రతాపకాలిగా
వాసిరి నాత్మఁగోరి యొకవంకతపం బొనరించి యందుచే
నాపల నూఱుమోములను హస్తశతద్వయముం గలట్టి న
ద్యావుని ఘోరకాత్రవ¹విఫాలునిఁ బుత్రునిఁ గందు వేడుకన్. 77
- *చ. అనిచని యశ్రముం డొకవనాంతరమందున మూడుమూర్తులెక్
మనముననిల్పి చండరవిమధ్యమునం దనఁజూడ్చినిల్పి యి
మునఁ దపమాచరింపఁగ² ద్రిమూర్తులు దా సగుటం జెలంగి యా
యినుడు ప్రసన్నుడై తనయునిచ్చె జిగద్భయదప్రతాపునిన్. 78

1 వివారుని.

- *ప. అని యశ్రముం డొకవాఁడు వనాంతరంబున కేగి యశ్వత్థతరుమూలంబున వేదిక
నియమించి యందుఁ గుశాసనం బుంచి యందుపై బిల్వవక్త్రంబులు వఱచి తిలాక్షతో
దకంబులు చచ్చి భూసుద్ధిగావించి యందు సూర్యుండె భూతఘడింజేసి యంతర్జాతృ
కల బహిర్జాతృకలుగాఁ జేసి యమనియమ ప్రత్యాహరణ్యనధారణసమాధ్యస్తాం
గయోగంబుఁ బూని భూమధ్యంబునఁ బున్నమచంద్రుని దనఁజూడ్చినిల్పి నీరీక్ష
ణంబులు నంతర్లక్ష్యంబులుగాఁ జేసి త్రిమూర్త్యుత్పత్తుండైనభానుం దలంచి తపం

వ. ఇట్లు భండనోద్దండశతద్వయభుజాదండుం డగుపుత్రునిం బడసి మఱియును లంకకం
టె సహస్రగుణాతిశయం బగుప్రతాపలంక యనునొక్కపట్టణంబు సముద్రమధ్యం
బున విశ్వకర్తచే నిర్మింపఁజేసి యందు శతకంఠునికిం బట్టంబుగట్టి వెండియుం దపం
బున కరిగె నంత.

79

క. మీరును రావణముఖ్య, మా రాసురవరులఁ జంపి కుచలయ మెల్ల
గౌరవమున రక్షించితి, రారాధిగ వేల్పులును నహాయనిభాగడన్.

80

గీ. శతముఖుండును రావణక్షయముఁ గుంభ, కర్ణమరణంబు నింద్రజిత్కాయభగ్న
మంతయును విన్న విలయకాలాగ్ని పగిది, మండి దండిగ నూహించె మనసులోన. 81

గీ. నరులు వానరులన నెంత నాకుఁ దృణము, జగతిఁ దక్కినవారిచేఁ జావకుండ
నిమ్ము వరమని యలభారతీశుఁగోరె, గాని రావణుఁ డేవ్యంబు గానఁడయ్యె. 82

వ. కావునఁ బరపురుషులచే నెవ్వరివలనం జాపులేకుండ విరించిన వరంబుగోరి యట
మీఁద రామునిసహరించి తనయగ్రజులపగ యీఁగెదనని ప్రతాపలంకాపురి
పాలనంబునకు నాపులగుమంత్రిలం బ్రతిష్ఠించి, మాణిక్యకనకరజతతామ్రలోహాది
నవప్రాకారరత్నకు లగురాక్షసుల నాదరించి, యొకమహారణ్యంబునకుం జని యందు
గృతస్నానందై భారతీరమణునుద్దేశించి, జగదదృశ్యతంబుగాఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున
నచ్చోట బొటమనవ్రేలూఁతగొని నిక్కి హస్తంబులై త్రిమహోష్ఠచండమధ్యాహ్న
మార్తాండమండలంబుఁ జూచుచు నిరాహారండై వెయ్యేండ్లు తపంబుగావించె నంత.

చ. జగములు తల్లడిల్లె రవిచంద్రులు గన్పడరర్చి పెల్లుగో-
దిగిభములెల్ల మ్రొగె జలధివజ్రముచే ననుస్తజీవముల్
వగచె సురేంద్రుఁడుక లేదరె భార్యునితోగ-
మొగి నరుదెంచి నిల్చె నతిమోహమేతో శతకంఠుమాండున్.

84

బలువదివేలేండ్లు గావించిన భానుండు ప్రసన్నుడై జగద్భయద్రప్రతాపకాలియగు
నొక్కపుత్రుని దయచేసి యిసుం డంతర్ధానుండయ్యె నంత భండనోద్దండశతద్వ
యభుజార్ధభం డగుతనయునిఁ బడసి మఱియు లంకకంటె సహస్రగుణాతిశయం
బగుప్రతాపలంకాపట్టణంబును సురసముద్రంబున విశ్వకర్తచే నిర్మితంబుచేసియందుఁ
దొమ్మిదికోట్ల పీఠులును బదు నెనిమిదికోట్ల శివాలయంబులును సహస్ర యోజనవిస్తీర్ణం
బును దశసహస్ర యోజనోన్నతంబును గలపట్టణంబున శతకంఠుని బట్టంబుగట్టి వెం
డియుం దపంబున కరిగె నంత.

1 మొనవేలు.

ప. ఇద్విధంబున నద్విరించి నుప్రసన్నుండై కరుణారసంబు పెట్టుబ్బనబ్బురంబుగా నిట్ల నియె. 85

కా. అన్నా యోయశతాస్య యశ్రమతనూజా యుష్మదుద్యుతప్రో
త్యోన్నత్యంబున కిచ్చమెచ్చితి వరం బూహింపుమా యిచ్చేదం
గన్ను ల్విష్ణుము నన్నుఁ జూడు మనుచుం గారుణ్యపాథోధీయై
చెన్నారం దను నాదరింఁకఁ బరమేష్ఠింజూచి హర్షాత్తుండై. 86

మ. కరమల్ మోడ్చి విరించికొ శతనమస్కారంబు 1 లందంద యు
త్కరమా భక్తి నొనర్చి లేచి తనవక్త్రంబుల్ విడంబించి యో
హరినాభీకమలోద్భవా నిగమవిన్యాసప్రశస్తాననా
కరుణాసాగర నీకు మ్రొక్కెదను మత్కామ్యంబు లీడేర్పవే. 87

ప. అనిమతీయు బహువిధంబులఁ గైవారంబుఁ జేసిన విని వనజసంభవుండు పరమస్త్రి
తుండై యొక్కనరంబు వేడు మొసంగెద ననుడు శతముఖుండును సంతసిల్లి,
ఆర్యా నెయ్యంబున వరంబులు గరంబు నొసంగుతలంపు మీకుండెనేని యక్షరాక్ష
స గరుడగంధర్వసింధుద్వాధర కిన్నరకింపురుషసురనరవానరాదు లగుపురుషులవలనను,
మృగాంశజ భుజంగమలోకంబులవలను, మినకర్కట మకరకచ్చపాది జలచర
సముదయంబువలను మరణంబు లేకుండనివ్వసిన నవ్వరమేష్ఠియుఁ దప్పక దయచేసి
మఱియు నొక్కవరంబు వేడుమనినదనుజేంద్రుండు హర్షించి, రణంబునేయునెడఁ
దనశరీరంబునం గలశోణితకణం బెచటం దొఱంగు నచట నూలురు శతముఖులు
జనించునట్లుగా 2 ననుగ్రహింపుమనుడు జలజాసనుండును నతైఱంగునకు నవ్వరించి,
నీతపోమహిమంబునకు మూఁడులోకంబులందు సరియెఱుంగము గావున నింకొక్క
వరం బడుగుమని నుప్రసన్నుండైనం గని జరయును, శ్రమయును, పరితాపంబును,
భయంబును, వైష్యంబును నెన్నండును దన్నుం బొరయకుండ వరంబొసంగు మనవు
డు విరించి యట్లగుం గాకయుని దీరించి యంతర్ధానింబు నొందె శతముఖుండును
ప్రతాపలంకాభిముఖుండై చనునెడ. 88

క. మెంఱ కొన భయము ధరణీ, మండలమవి తల్లడిల్లె మూగుఁబడిశలకొ
సిండుకొనె సిద్ధిలేంద్రుఁడు, గుడియ జల్లనగఁ జేతికుడిశమువై చెన్. 89

ప. శతముఖుండును గమలంభవదయోనప్రాప్త నుప్రభావ ధురంధరుండై తనపురం
బు ప్రవేశించి, తనజ్ఞాతులగు రాక్షస కుంభకర్ణుల పగయ్యఁగి రామునిం దునిమెద

నతం దగుపడుదనుకను దత్ప్రియంబులగు గోబ్రాహ్మణమునిదేవతాసంఘంబుల హన
సంబు గావించెదనని ప్రధానులును, దండనాయకులును దన్నుగొలుప సకలదిక్కులు
ను ప్రక్కలుగావించి, దేవతలపురంబునకు దాడివెట్టి, దివిజాలం బాటఁదోలి మఱి
మాయాశ్రమంబులు చూఱిలాడి, కొందఱుమునులంబంపి, పల్లెచిత్ర లగుతరుణులఁ
జెఱులుగొని, హోమధేనువులం దునిమి, యిదిమొదలుగాఁగల యనేకహింసలు
గావించుదొడంగె నని వెండియు రామచంద్రున కిట్లనిరి. 90

ఆ. ఈవుదప్ప మాకు నెవ్వారు దిక్కులే, రట్లుగాన భీతి నమరవరులు
వెలయ మిమ్ముఁజేరి వేడుకొండని వంప, ఎచ్చిచార మభయమిచ్చి ప్రోవు. 91

ఆ. అనుచు బాష్పధార లక్షుల దొరలఁగా, నతిభయాత్తు లగుచు నమ్మునీండ్రు
లున్నవారి నుడువ నూహించి రామభూ, పరుఁడు పలికె మధురవాక్యములను. 92

ఆ. తెగువ సంతనేయు దేవతాప్రసాది, సుహరించి మిమ్ము సకలసురలఁ
గాఁకుఁ గరుణమీఱఁ గావఁగాలేకున్నఁ, బ్రాణమేల ¹యీకృపాణమేల. 93

ఆ. అనుచు వారి కభయహస్తంబులిడి వంచె, నఘోరహరుఁ డైనరఘువరుండు
చనిరి మునివరులును సులోచభరితులై, మగిడి తర్తదాశ్రమంబులకును. 94

గీ. చనినచిట్టుట నేకాంతసౌధమందు, రాఘవుండు భూతిరకరహఘవుండు
మహిమతోడుతసౌమిత్రిమైత్రి మెఱయఁ, జేఁకొలువంగఁ గూర్చుండి చిత్తమునను. 95

క. శతముఖుని విజన్తమహిమయు, జలనంబుగ నతఁడు తపమునలెనినక్షైన్య
స్థితియును వరములు గొనుటయు, మర్త్యోఁ దలచిసి దీనమానసుఁడయ్యెన్. 96

క. తా నసురాంతకుఁడయ్యెను, మానవుఁడై యంటఁజేసి మహిమలు తెలియిం
గానోపక పలుమాఱుచు, వానిపరాక్రమముఁ దలచి వనరంగఁదొడఁగెన్. 97

వ. ఇట్లుతలంకుచుఁ దదనంతరం బాసుమంతాదిమంత్రుల నటకు రావించి, వారు
వినంగ ఁష్టముమొగంబై యిట్లనియె. 98

సీ. కెరితెడి దధిఘృతక్షీరసురాసముద్రంబు లేవెధమున దాటవచ్చు
దాఁకెఁబో పూని విధాత్రుఁడిచ్చినవలగడ్ప మెత్తెఱఁగునఁ గడవవచ్చు
గడిచెఁబో నవనిఖాయతప్రాకారిపక్షంబు దెటు లగ్గపట్టవచ్చు
బట్టెఁబో కలసిలోఁ బరపురుషాభేదనుజుష్టుభు నెట్లు దునుమవచ్చు

గీ. నేలవచ్చిరి సకలమునీండ్రు లిటకు, నేలప్ర గలు గావించి తేలు దనుజ
వంశవేధుఁ డెట్టికెడిది వసుధఁ గూలు, నకలు తమకించి పలుమట హానిగాఁచె. 99

1 యింక బాణమేల. 2 సంభవంబును.

- ప. అని తానును లక్ష్మణుండును దక్కఁ దక్కినబలసామగ్రి చాలకుండుటకును, చతు
స్సముద్రలంఘనంబు గావించఁజాలకుండుటకును నిర్విణ్ణహృదయుండై యూర
కుండె మంత్రులు నిట్టిట్టని యూహింపనేరరైరి తత్ప్రకారంబు లీక్షించి కోపాదుణిత
లోచనండై సౌమిత్రి రామచంద్రున కిట్లనియె. 100
- గీ. శతముఖునియంత రాక్షసచక్రవర్తి, నెట్లు సాధింతునని విచారింపనేల
తూలికాపర్వతంబును ధూళిచేయ, మిణుంగు టింతైనఁ జాలదే మేదినిశ. 101
- ప. అట్లుగా విచారింపు మదియునుంగాక, 102
- చ. వడిఁ గబళింతునే శశిదివా¹కరబింబములం గణంకమైఁ
బుడిసిటిలోన నిల్పుదునె భూరివయోనిధులెల్లఁ బెల్లుగాఁ
బిడుగునుబోలుముష్టిహారిఁ బృథ్వియు నింగియు ధూళిచేతునే
యెడపక నాదుముందఱి సహించి శతాస్యునిఁ జెప్పనేటికిన్. 103
- కా. చిత్రం బొప్పఁ దపంబుచేసి శివు ²నక్షీణత్రిశూలం బొగ్గ
సుత్రామాదులు మెచ్చఁ గైకొని నృపత్యోభప్రశస్తృక్ బుధా
మిత్రాత్మక్ లవణాసురుం దునుమఁడే మీరెల్ల హర్షింప నా
శత్రుఘ్నం దణుమాత్మఁడే తలఁపఁగా సంగ్రామరంగంబునన్. 104
- చ. నిరుపమవిక్రమశీలిని నీసరివచ్చు నపారఘోరసం
గర మగువేళ దుర్విమతఖండనమంత్ర మెఱుంగు గ్రద్దుఱం
బరబల మెత్తివచ్చిన తభం బొనఁగూర్చుకొనంగ నేర్పు నా
భరత్తుడు కేవలంబై యురుభండనభూమిని రాఘవేశ్వరా. 105
- కా. దండీక్ మున్ను మహాధ్వరాశ్వమునకై దర్పించి మద్దుందఱిక్
గుండెల్ వ్రీలఁగ నేయరే దివిజా లాఘోషింప యుద్ధంబునక్
మెడి నిమ్మలనుం జెనంకి మనరే వేగంబునక్ భండనో
ద్దండుం డాకుఁతఁడిక్ లవుండు ధర నేతన్నాత్మలే భూపరా. 106
- చ. రసికుఁడు విద్యలందుఁ బరరాజభయంబుఁ దెంచి చూడఁగా
నసిముఖతీర్థదాస్త్రవివిధాశగసంచితకౌశల్యశాలిఁ
తీత్యశమనమూర్తి శుంభదఘదారుణగోత్రపరిపూర్ణాం మీ
కుశునికుమారుఁ డుగ్రరణగోరిడుఁ డావిజయింప బేలయె. 107

1 కరులం బట్టుకీమకృతీచే. 2 మెచ్చించి. 3 విశదయశోవివర్ధనుఁడు వీర
కరాత్రి, మచక్రవర్తిమీ, కుశుఁడు కొమారుఁడండ మఱికుందఁ బనేమి నృపాలశేఖరా.

మ. ఆదియట్లుండగ నిమ్మ పేల్పులు రణోద్యత్వాభవుల్ దన్ను డె
బ్బదిరెండ్యెల్లులుగొల్వ రాద్రముఖుడై భానుప్రభల్ మీఱుగా
నదనం దన్ను నెదిర్చినన్ భయదవాళాభీలుడై మృత్యువున్
గెదుమంగాఁ గలబాహువిక్రముఁడు సుగ్రీవుండు సామాన్యుడే. 108

కా. ఓవృద్ధ్వంద్వము పెల్లుగా నదర రాహుబోని మందోదరిన్
నిష్కారంబుగఁ బట్టితెచ్చుచుఁ గపుల్ నిక్కన్ దశాస్యోగ్రహృ
న్విస్తాభంగముజేసి పెంపుగనఁడే నీసుందటన్ వానర
శ్రేష్ఠుం డొగదుఁ డంకవాఁడు గలుగం జింతింపఁగా నేటికిన్. 109

కా. తల్లిం దండ్రివి నీవె యంచును మదిం దాత్పర్య మొప్పంగ మీ
కెల్లం దానె విచారము దైలుపు చెంతే దానవాధీకహృ
ద్యల్లంబై చరియించుభండనమునం బ్రత్యక్తిసంహారుఁ డా
భల్లూకేంద్రుఁడు జాంబవంతుఁడు తలంపం గొంచెమే యొంచగన్. 110

కా. కేల న్నాలమహిజయిగ్గము రణాంగీకార మొప్ప న్నహా
భీలుండై భరియించి యెల్లశిల సేద్యిల్లగా నార్చుచున్
వాలం బభ్రముసోఁకఁ జాంచి రిపుల న్నారించుధీరాత్ముఁ డా
నీలున్ కౌర్యగుణాలవాలు నెమర నైట్టించువారే రిలన్. 111

ఉ. కార్త్యకమండనేని పటుకాండవరంపరచే నరాతులన్
మర్తము బుచ్చిపోవ నసమానచమత్కృతినేయ నేర్పుదు
మర్త్యులఁ గూడఁ డెన్నఁ డురుకౌర్యసుభైర్యుఁడు కార్యవేది జ్యో
తిర్న ఖునంతవాఁడు మనవిక్కునఁ గల్గఁగ జింతయేటికిన్. 112

చ. క్షీతిధరవృక్షవర్గ మణిచేతుల నిస్సీ కడంగిరేని యా
శితిగతుడైన భీతిలు నశేషపరాక్రము లాహవంబునన్
దితిసుతలోకశంకృషణనతీప్రదవానలకీల లుగ్రు లా
శతబలియు న్నవాత్ముఁడును జాలరె దైత్యుని సంహరింపఁగన్. 113

ప. మణియు నదియునుగాఁ వానరకులోద్ధారకుం డగు తారకుండును, మహాభుజుం డగు
గజాండును, బ్రధారాప్రతిమానకరభుం డగుశరభుండును, సమరజయోపమానస్తే
ములగు గోముఖ, గంధమాదన, ఋషభ, మైంద, ద్వివిద, వేగదర్శి, గవయప్రముఖ
నిభిలమహావనచరచమూ²నాయకులును గడంగిరేని చతుర్దశభువనంబులుం బరి

మార్పనోపశే అదియునుగాక మీరు వెట్టినచెట్టు విభీషణు డిట్టినమయంబునఁ
దోడురాకుండునే అతం డలిగిన సకలబ్రహ్మాండంబులుం 1జూలూడఁడే ఇంత
బలసామగ్తిగలుగ ననురవధునిశోఽతు నీవిత పంత నొందఁదగునే యని మహా
బలవంతుం డగుహనుమంతునిం దలంచి చిఱునవ్వునవ్వుచు లక్ష్మణుండు వెండియు
రామచంద్రున కిట్లనియె.

114

సీ. పుట్టినప్పడె పట్టి బెట్టినంబుగ 2నట్టె మింగఁడే భానుని నింగి కెగిసి
ఆసమానజనముచే నలరి కావ్యయథోలే దాఁటఁడే యలసముద్రంబుఁ గదిసి
లంకాపురము సొచ్చి శంక యించుకలేక హతునిఁ గావించఁడే యత్తుఁ గణఁగి
దీపితాటోషకోపాపారభిభిషితతులచేఁ గాల్పఁడే తత్పురంబు

తే. 3అట్టి జగజ్జెట్టి యగు గాఢ్మపట్టి మనకు, నిట్టివేళలఁ గలుగంగ నేల వగవ
నతఁడు గడఁగిన శతకంఠుఁ డనఁగ నెంతయుక్కవేల్చిడి నెగమిటు మర్వియెల్ల.

*వ. మఱిచితిరే నాఁడు మనల నిరువురం గొనిపోయి మహిరావణుండు పాతాళంబున
భద్రకాళిః బ్రియంబుగా నిచ్చి త్రుంపం బూచునమయంబున నొకశతపత్రనాళం
బున నూత్నరూపంబునం జొచ్చి యచ్చటఁ గాపున్న మత్స్యవల్లభునితోఁ బెనంగి
అతిరయంబున నిశానమయంబున నప్పాతాళంకానివాసు లగురాక్షసులనందఱు
నిర్మూలంబుగావించి పిదప మహిరావణుతోఁ బోరాడి నప్తభ్రమరంబులతోడ వాని
ప్రాణంబులుం గొని మనలకు బ్రతికించె గాదె అట్టి ప్రాణబంధుండును శౌర్య

1 పరిమార్పనోపశే. 2 భాను నొడిసి మింగఁడె మింటికడకు నేగి. 3 అట్టి
బలుదిట్ట. * ఈవచనములో మొదటినుండియు...మనకాపుండైయున్నవాడు. అను
వఱకు నొక్కప్రతిలో నీసీసపద్యమున్నది.

సీ. మఱిచితిరేనాఁడు మైరావణుండు గొంచుబోయి పాతాళంబు పొనఁగ మనల
భద్రకాళిః బ్రియంబడఁజెల్ల భేదించునమయంబునందున సారసంపు
నాళంబునకు నూత్ననాగుడై తగవచ్చి యచ్చట గాపున్న మత్స్యవతితో
బోరాడి పాతాళసిరాటఫలఁ గొట్టి మైరావణుని రూపుమాపి మనల

సీ. బ్రదుకఁడేయఁడె మనప్రాణబంధు డగుచు
నితఁడు సామాన్యుడే చూచి నితఁడు మౌన
గలుగ నంగఁడవిజయంబు గలదు నెవ
రాదు సుస్థిగుణసాంద్ర రామచంద్ర.

ప. అదియునుగాక.

ధరంధరుండునగు మరున్నందనుండు మనకాత్తుండై యున్నవాడదియునుంగాక
సకలదేశంబులవారును సుఖదుఃఖములకు మనకావారుగాని వెలిగాఁ బ్రవర్తింప
నేర రింతయు విచారించి సుగరంబున కరిగి శతముఖుని సంహరించి లోకంబులఁ
గావుమని వెండియు నిట్లనియె. 116

గీ. దంబుగలభద్రదంతావళంబువోలె, నిన్ను నీ వెఱుంగవుగాక నీపురణము
నందు నలిగితివేని బ్రహ్మాండమెల్ల, నిలిచి భస్మీ కరింపవే నిమిషమునను. 117

గీ. అనుచుఁ దమ్ముండు బోధింప నలరి రామ, భద్రుఁ డెంతయు సత్కంబు పరులగెలువ
వచ్చు నీచెప్పినట్టి భావముల ననుచు, జనవరేణ్యుండు పిదప లక్ష్మణున కనియె.

గీ. కార్యఖడ్గములనందు గలవురెండు, గార్యము తమ మది చక్కగాకయున్న
బలువిధంబుల నవ్వలిబల మెఱింగి, ఖడ్గ మొనరింప నటమీఁది కర్ణమంద్రు. 119

వ. ఆది గావున మొదట సామదానమామోపాయ భేదంబుల శతకంఠం బరిమార్చ
నూహించెద. అట్లొనఁగూడకున్న దండంబునదండధరునిలోకంబున కనిచెద. వాఁడ
న సెంత? యింతలో విభీషణుని రావించి యతనివలన శతాస్యునివర్తనంబు లన్ని
యుం దెలిసికొని యటమీఁద నవ్వహత్తుండు చెప్పిన ప్రోవం జనుదనుని విభీషణు
దలంచిన నతండును దనమనంబున హర్షించి యెప్పరికి నెఱింగింపక యతిశీఘ్రగమ
నంబున. 120

చ. అనిలండు నన్నలుండు హరుఁ డావిగఁగల్గినమంత్రులందఱుం
దనుఁగొలువ న్నమూద్రము ముదంబున దాఁటి బలంబు సెక్కినక
వెనుకొని యభ్రవీధిని నవీనజపంబునవచ్చె పచ్చి స
జ్జనమణియైన రాఘవుని సన్నతిసేయుచుఁ దత్పురంబునన్. 121

క. రామునిఁ గోమలమేను, శ్యామని మునిలోకపరితనంతకవలన
న్నాముని కాత్రపభీముని, బ్రేమచు వీక్షించె నవ్వభీషణుఁ డెలమిన్. 122

క. వీక్షించి యతనిచరణము, లక్ష్మీజదయామనస్కుడై తననిబలం
దాక్షిణిని సోఁక మ్రొక్కుచు, రాక్షసనాయకుండు లేచి ¹ప్రవిమలభక్తిన్. 123

చ. జయజయ మానిహృజ్జలజారణ పాపవినాశకారణ
జయజయదైత్యసంహరణస్థాయక కామ్యఫలప్రదాయక
జయజయ పుణ్యగాత్ర యతిసత్యచక్ర విచిత్రవిక్రమా
జయజయ రామచంద్ర గుణసాంద్ర సురేంద్ర మునీంద్ర సప్నతా. 124

1 దివికొత్తముండై. 2 పట్టదహమునీం ప్రబోషకా.

వ. అని యిట్లు పలుతెఱంగుల వినుతింప నమృధురమృదులభాషణుండగు విభీణుఁ
గ్రుచ్చి గాఢాలింగనంబు గావించి, ఆనందాశ్రుజలపరంపరలు దొరుంగఁ సరసఁ
దనదండ నొక్కయుచితపీఠంబునం గూర్చుండఁబెట్టి భక్తవరాయణుండగు రామ
భద్రుం డతనిసేమంబు దెలిసి మన్నించి మెల్ల న నిట్లనియె. 125

కా. ఆవేశం బవరంబునం దలదశాస్యాభీలబాణాన్నిదా
నావిరూపమునొంద స్రుక్కి మఱి చేయాడింపఁగాలేనిచో
నీచేచేయిగ మర్మకర్తృతతుల న్నేర్పంగ హింసించితిఁ
నీవం టాపుండు భూమిలోనఁ గలఁడే. నిక్కంబు దైత్యోత్తమా. 126

గీ. ఓవిభీషణ నీవంటినావఁడేసి సంగరాం¹బుధి నరసి యీదంగఁ గంటి
నట్టివలనను గడచితి, నంతకంటె, నొక్కప్రళయంబువార్త నేఁ దుడ్డువించె. 127

గీ. ఆట్టి వృత్తాంత మెఱింగింతుననఘ వినుము
నూలుతలలును నిన్నులు ఘోరబాహు
లుండు దైత్యేంద్రుఁడొక్కఁడుద్దండుఁ డగుచుఁ
దాపసుల దేవతలఁ గ్రొవ్వి యేపుమాపె. 128

వ. మఱియు ననేకవిధంబుల గోబ్రాహ్మణదేవతాహననంబును నకల దిశారముజాతాడనం
బును, అఖిలదేవసంతోభంజును గావింప నద్వరాత్తుండు చేయుబాధలకుం జాలక
మునిదేవతానివహంబు లర్చించి, తమతమబాధలతెఱం గంతయు నెఱింగించి
శరణుఁబొచ్చినం గడుశించి, యభయహస్తంబు లిచ్చి పంచితి; ఇటఁమీఁద నేది
యుం దెలియఁ దాల్చునని వర్తనంబులన్ని నీచే నెఱుంగుటకు నిన్ను రావించితి
ననిన విని విభీషణుండు సజ్జవరేణుని కరుణావలోకనమహిమంబునకు నిచ్చ నచ్చె
రువడి మచ్చిక నిట్లనియె. 129

సీ. జంభాపగంభీరదంభోభిధారతోఁ బర్వతం బొకటితీర్పంగఁ గలదె
కఠినసభాభీలకంకిరవంబుతో భద్రైభ మొకటి దీర్పంగఁ గలదె
సంపర్తమయప్రచండానలముతోడ నెఱిఁపఁగ్గఁహనంబు నిలువగలదె
ఘంఝాహ్వయప్రభంజనమహాధాటితోఁ గొలఁదిగా మబ్బుమార్కొనగగలదె
లే. ఎంతవాఁడైన పరముల నెన్నిగొనినఁ, గనని నీతోడ నెఱింగించి మనఁగఁ గలదె
పుడమిఁ బటుమార్జమై తానె పోనుగాక, 'రఘుకులాంభో'ధీచంద్ర శ్రీరామచంద్ర.
క. పగవారిని మీయెనుటను, బొగడగరాడనఁగాని భూమిశ్వర న

1 బోధి నే నీవిషయముగంటి. 2 రామణీయకగుణసాంద్రరాఘవేంద్ర.

న్నొగినడిగినందునకు దైత్యగణాధిపు మర్తమెల్లఁ దగ నెఱుంగింతుకా. 131

క. పంకజగర్భుండైనను, శంకామతినుండు 1 బొగడఁజాలక నేను
ట్టంకింపఁ గలనె సకలా, లంకారముతత్ప్రతాపలంక మహికా. 132

క. ప్రాకారంబుల తొమ్మిది, భీకరమైయుండు జంభభి న్ముఖ్యసురా
నీకంబులకును దక్కిన, లోకుల నికఁ జెప్ప నేల లోకాధికా. 133

ప. మఱియుఁ బ్రతాపలంకామార్గంబు విన్నవించు నవధరింపుఁ డని యెవ్వభీషణుండు
చెప్పందోడంగఁ బరిభాషలప్రమాణంబురసాతలంబునతిక్రమించి, బ్రహ్మరద్రాదులకు
నభేద్యంబై ప్రవర్తింబు; దీర్ఘజిహ్వా, శిఖముఖ, స్థూలకంఠ, యోజనవాస్త, దుర్ముఖ,
శూర్పకర్ణ, రక్తాక్ష, పింగళాక్ష, గజోదర, ప్రముఖులకు మంత్రులు పదునెన
మంత్రు వర్తింతురు; అందు నొక్కొక్కమంత్రిని నేమాఱుకోట్లరాక్షసులు నేవించి
తురు; అందు నొక్కొక్కమంత్రి మృత్యువునైనఁ జొరిగినఁజాలు; అందఱుం
గూడినఁ జతుర్దశభువనంబులనుం జప్పరింతురు; వారికి నాధుండు శతముఖుండు.
పరమేష్ఠిచే సకలపురుషాభేద్యత్వము మొదలుగాఁగలుగు ననేకదుర్లభవరంబులు గొని
విష్ణుశంకరాదులఁ దృణీకరించుచు నతండు మనంబున నేను మిమ్ము నేవించి మీచేత
రావణాదులం దునిమించితి నని నన్నుం జంపఁ దలంచుచుండు; నాకు నతనికి వైరం
బెప్పుడును గలదు; వాడు మీచేతనేకాని తాతయేవ్వనికి నజేయుం డనియె. 134

గీ. శతముఖునికింకరులు తన్నుచాతునికేయ, తాకు యెవ్వనినెవ్వనియనుచు దిశలు
చూచుచుండఁగఁ జాలవీమాపు లనుచు, నమరభర్త సహస్రాక్షుం డయ్యెఁగాదె. 135

గీ. ఊరుబలాధికుఁడగు శతాన్యుండు మదించి, దాడి మహిమింపఁ దలచెదరలి పచ్చు
నొక్కొ యని భీతిమై నేను నుక్కుదక్కి, తారకచలగవ్వారాంతమున నుండు.

ప. అనిన వినిపార్వతీదేవి మహాశ్చర్యంబునొంది చిఱునవ్వు నవ్వుచు శంకరుమొగం
బువైఁ దనమాడ్కి నిట్టి మహాత్మా! యిట్టి విచిత్రంబగుచరిత్రంబు నెన్నండును
వినియును గనియును నే నెఱుంగ; నీదిక్కుకథావిధానం బేపుణ్యుఁ డాకర్షింపఁ
బూను నతనికి నాయురారోగ్యంబులను మహాచైశ్వార్యంబును పుత్రపౌత్రలాభం
బును సకలబంధునిపహానుకూలంబును నై యాచంద్ర తారకంబుగా వర్ణిల్లు నటు
గాన నేను గృతార్థురాల నై నటమిఁచుత్తంతం బాసతిమ్మనిన నమృతాదేవుం
డిట్లనియె అట్లు విశ్లేషణంబు శతకంకుని మహిమంబు కొంత వినిపించి రామ
చంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. 137

- క. అతులితదోర్బలమునకును, వితితపరాక్రమమునకును వివరింపఁగ నీ
శతముఖునకు రావణునకు, మతిలోఁ దలపోయ హస్తీమశకాంతరముల్. 138
- క. కావున శతముఖుఁ దునుమఁగ, నీ వేకాకొండుగలఁడె నృపవర! వేగక
రావింపుము యుద్ధమునకుఁ, బావనులగుహనుమదాదిబలముల నెల్లకొ. 139
- సీ. నావుడు విని నరనాథుండు చింతించి యేవిధమున దాఁటు దేనువార్ధు
లెవ్వరిబలమున నేగుదాహవమున కేవిధమునఁ ద్రుంతు నేను రిపుల
నేలగు పోషింతు నెల్లయోగీంద్రుల నెట్లుద్ధరింతు నేమేమి నేతు
దేవతాభయము లేతెఱిఁగున వారింతు, వడినైనృముల మఱివాఁడు నడుపు
- గీ. ననుచుఁ దలపోసి తలపోసి యాత్మయందు
నంతయును జూచి యాహనుమంతునుండి
కొంతకార్యంబు మఱి సమకూరు ననుచుఁ
గోరి ధైర్యంబు మదిఁ బురికొల్పియపుడు. 140
- క. హనుమంతునిఁ బటుదోర్బల, ధనవంతుని సకలధరణిజైవతనుత న
ద్ధనశాంతునిఁ గపికాంతునిఁ, జనుదెచ్చుని రాఘవుండు చయ్యనఁ దలచెకొ. 141
- ఉ. అగ్గతి నానృపాలమణి యాత్మఁ దలంచిన మారుతాత్మజుం
డగ్గలమైనమోదము భయంబును భక్తియునుం బెనంగఁగా
నగ్గురుగంధమాదనమహాచలశృంగముమీఁదినుండి తా
దిగ్గున నేగుఁడెంచె నతితీవ్రరయంబునఁ దత్క్షణంబునన్. 142
- వ. ఇట్లు సంభ్రమంబున మనోవేగుండై వచ్చి సాకేతనగరంబుసొచ్చి యొక్కచక్కని
ముహూర్తంబున. 143
- ఉ. ¹మేలువి దివ్యనూత్నమణిచేలునిఁ బావనవిస్ఫుటానల
జ్వాలుని ధర్తసద్గుణవిశాలుని ఖండకళానిధిస్ఫుర
త్ఫాలుని ఘోరకాత్రవక్షిఫాలుని ధీరుని రామభద్ర భూ
పాలునిఁ గాంచి తచ్చరణపద్మమలంబడి లేచి నిల్చుచున్. 144
- చ. కరములుమోడ్చి యోదనుజఖండిని యోకరుణానముద్ర యో
పరమవివేక యోకలుషభంజన యోరఘురామచంద్ర మీ

1 మేలుగ దివ్యనూత్నమణిమేఖలభూషణ ధారుబావక జ్వాలునిదైత్యఖండనుగ
వాన్నిధివిస్ఫుటలేజపాలుభూపాలుని.

చరణపయోజముల్ భజనసల్పఁగ నేర్పుటమూఁడులోకముల్

తరలకవేడ్క నేలుటగదా తలపోయఁగ మానవేశ్వరా.

145

చ. ధరణిసుతాధిపాయభుజదండవినిర్జితదానవాయ భా

స్కరకులసంభవాయ జలజాత ¹దళాయతలోచనాయ సం

గరవిజయాయ తాపసనికాయనుతాయ నతాయతేనమో

పరమకృపాత్తనే పరన్యపాయ రఘూత్తమ రాజసోత్తమా.

146

ఉ. ఏవనికైన నన్ను జగధీశ్వర పంపుము సప్తవాధులుం

దాపులువన్ని నైన్యములు దాఁటగఁ జేతునొ మృత్యువక్త్రము

ల్దావలిచేత మూయుదునొ దాని కృతాంతునిఁబట్టి తెత్తునో

భూపకులావతంస వెనఁబూని కులద్రులు పెల్లగింతునో.

147

వ. అని పెక్కుభంగుల నన్నుతింప దశస్యంగననంపసుండు మరున్నంపసుం గరుణామృత
లహరులు చెదర నవలోకించి యిమ్మరమ్మని తొమ్మిటి మునఁ గెయ నాలింగనంబు
గావించి, కుశలం బడిగి పధిశ్రమబుదీతి నొక్కహర్ష్యంబున విడియ నియమించి
పనిచిన నతండు చనిననిదవ విభీషణుం గనుంగొని యిమ్మహామహునిచేతఁ గాని
కార్యంబులొనఁగూడవని యిష్టలాపంబుల నారేయి గడసి మఱునాఁడు సంధ్యా
దిక్రియలు నిర్వర్తించి, గురు పితృపూజనంబులు గావించి అగ్నిహోత్రంబులు దర్శిం
చి విప్రసహస్రంబులకుఁ గర్పూరతాంబూలపరంపర లొసంగి వారిచే నాయురారా
రోగ్యాశీర్వాదంబులు గైకొని భరతశత్రుఘ్నలక్షణవిభీషణాదులతోఁగూడ నలం
కృతుండై సుమంతాదిమంత్రులుం గొలువ నేకాంతసౌధంబునం గూర్చుండి
అచ్చటికి హనుమంతుని రప్పించి అతండును దాచును విభీషణుండును రావణ
కుంభకర్ణ దేవాంతక నరాంతక కంపనాకంపనాలికాయ మహాకాయేంద్రజిత్వ
హస్త మహాదర మహాపార్శ్వ శిర్ధరోమనర్షరోమ వృశ్చికరోమాగ్నివర్ణప్రముఖ
నిఖిలదానవిమహోద్ధండ భండన ప్రకారంబు లుగ్గడించుచు నెడనెడ మారుతిం
గొనియాడుచుఁ గొంతవ్రాద్ధుపుచ్చి హనుమంతునికి శతకంఠుని ప్రకారం బెఱింగిం
పునుని విభీషణునకుఁ గనునన్నగావించ నమ్మహాత్ముండును సమ్మదంబున సమ్మరుత్సుతు
నకుఁ దెలిపిపడ శతకంఠునిసంత్రంబును తపోమహిమంబును జలజజువలన వరం
బులు గొనినతెఱంగును మునిదేవతాప్రహరణంబులును చతుస్సముద్రలంఘన
ప్రయాసంబును పరిభ్రావిశేషంబును ప్రాకారప్రకారంబును ద్వారరక్షక మహా

దానవనివహ విక్రమంబులును మంత్రిప్రచండత్వంబును గరతలామలకంబుగా
నెఱింగించిన విని వనచరవర్మండు గగనంబు ముట్ట గుప్పించి గంతు లిడుచు రామ
భద్రునిం గొనియాడుచుఁ దనచే నింతయు సాధ్యం బగుట మనంబున నిశ్చయించి
రఘువల్లభున కిట్లనియె. 148

గీ. అన్నరాఘవ నీబంటున్నవాడ, నెంతవాడైన వాడన నెంత మనకు
మీరు బంపిన నేగి యాత్మరుడైన, శతముఖునిఁ జంపి యేతెంతు జతనముగను.

సీ. ఆది యెటువలెనన్న నన్నిజాతీశుని శక్తి నాయందున సంఘటిల్లు
నరయజగత్పాణిఁడైన మాతండ్రిచే జవన త్వములు నాకుఁ జాలఁగలుగు
1న శ్రమకౌర్యంబు నజరత్వ మమృతీయు నమరులవలన నాయందునుండు
నదిగాక మీదివృహస్తసంస్పర్శచే మెండుగా వజ్రదేహుండ నైతిఁ

గీ. గాన మీయాజ్ఞఁ దలమోచి కదిసికడఁగి, యనికే దొడఁగిన శతకంఠుఁ డనగనెంత
యట్టహాసంబుచేసి కాలాగ్నినైనఁ, బట్టిమింగుదుఁ జలపట్టి పంథమునను. 150

గీ. దాఁటరాదని జలధలు దడయనేల, మెఱసి దాఁటింతు వాలంబుమీఁదనేనఁ
దవిలి యాత్మస్తవంబుగాఁ దలఁపవలదు, తగ్గ మింతయు నీదుపాదంబు లాన. 151

వ. అని మరుత్పుతుండు వెండియు నిట్లనియె దేవా మీరు నమ్మించిన నమ్మక సుగ్రీ
వుండు మీచే దుందుభీకశేఖరంబు మీఠించి సప్తతాళంబుల నొకకోలఁ దునియ
నేయించి యటమీఁద నాశ్రయించెఁ గాదె; కావున మీరును నామహారూపంబు
చూపిన నీక్షించినంగాని సమ్మతింప రెల్లి మీపేరఁ జంద్రతారాబలంబులు గలిగి
యున్నవి. నేనును నాయందుఁగల బలంబు లేటతెల్లంబు చేసెదనని నృపవరునిచే
ననుజ్ఞ వడసి యారేయి తనమనంబున నన్నుంగూర్చి ఘటికాదశకంబు ధ్యాయంబు
చేసిన నతండు మదంజసంభవుండు గావున నేనును బ్రీతుండనై ప్రసన్నుండనైతి
నవ్వవనజుండు నన్నువీక్షించి యిట్లని స్తుతించె. 152

దండకము. శ్రీమన్మహాదేవ దేవాది దేవస్ఫురచ్ఛారుతోటిరదేదీప్యమానోల్లసత్ప్ర
కాంతి చ్ఛటామండితాంఘ్రిద్వయా యద్వితీయా శ్రీమా పితృమా చారుహస్త
ప్రశస్తా బుధస్తత్య సత్కాంగకా సత్యభాషా విశేషాహిభూషా సురాధ్యక్ష దక్షాధ్వర
ఘ్నంస కంసారిమిత్రా త్రినేత్రా సుగింగకళిత్రా మహాగాత్ర యాశా మహేశా
సురేశా ప్రకాశా నిశాతోఽన్తరాంతా వృషాధిశఘోటా శివా పావకల్లాఽలిసీనశ్చదా
ఘోరసంసారదూరా హరా నిర్వికారా మహాకారి కారుణ్యపాధోనిధీ ధీనిధీ మార

1 శ్రమయును దైన్యంబు జననంబు మరణంబు నమరులరీతి నాయందులేవు.

భూతిప్రియా భూతనాథా జగన్నేత మృత్యుంజయా కృత్రివాసా మహోల్లాస
పంచాసనా పంచబాణాంతకా బాణపక్షా విపక్షక్షయా యక్షయా యక్షగంధర్వ
విద్యాధరాసీకసంసేవ్య భవ్యా మహానీలభద్రేభచర్మాంబరా ! తాండవాడంబరా
పాండురాటోపశంభద్యశోభూషణా శంకరా శంభు సర్వజ్ఞ సర్వాత్మకా సర్వ
సర్వంసహదేవతాపాఞ్జితా యతీతా మృడాభ్యాతక్రీకంఠ లోకేశ్వరా కాశ్వ
తైశ్వర్యసంపన్న యావన్నలోకావనా పావనా పాపవారాశిభుగ్బాదబా వేదబా
లన్నియున్నాని నీబంటుగాఁ బూని రక్షింపవే భర్త సత్పుణ్యమార్గా నమస్తే నమస్తే
నమః.

153

ఉ. మారుతి యిట్టిరితిఁ బలుమాఱును సన్నుతిచేయ నే నొగిన్

ధీరత నుత్సహించి యతితీవ్రత డాసి కశీంధ్ర మెచ్చితిం

గోరుము దేనినైన నది గొబ్బున నిచ్చెన నిర్వహించెదన్

వారక నిన్నుఁబోలు గుణవర్ధనఁ డెచ్చటనైనఁ గల్గెన్.

154

ప. ఆని యనేకప్రకారంబుల మన్నించితి నతండు హన్పించి నాతో నిట్లనియె ఆయ్యా
సెయ్యంబు నామిఁదఁగలదేని పూని ప్రళయకాలంబునమీరు విశ్వరూపంబుదాల్చు
నెడ మీయందునెట్టిమహిమంబు ప్రవర్తిల్లు నట్టిమన్నీరీక్షం బగు లేజంబును చిరుత
శిలీముఖాప్రతిహతత్వంబును దయ నొసంగు మరుదు నేనును సమృథించి యట్లకాక
యని దీవించి కైలాసంబునకుఁబెచ్చితి తదనంతరం బాహనుమంతుండు తనతండ్రిని
వాయుదేవుని దలంచె నతఁడును బుత్రునియెడం బ్రసన్నుండై యసదృశజపంబును
అభేద్యతత్వంబును నొసంగి చనియె నంత.

155

ఉ. సమృద్ధమంది రాముఁ డొకసౌధమునందనరూపుమాడఁ

త్రమునఁ గోరి మీఱి తనతమ్ములు రావణతమ్ముఁడుంబ్రమో

దమ్మునఁ గొల్పమంత్రు లుచితంబుగఁ జేరి భజంప నున్నచో

సమృదులార్చణం డటకు నల్లనవచ్చె చిశేష మేర్పడన్.

156

క. ఈరితివచ్చి రాఘవు, భూరిపదంబులకు వ్రాని భువి తనమూర్తిన్

వారకమాప ననుజ్ఞలు, భోరునఁ గొని చెలఁగి వాయుపుత్రుం డచటన్.

157

సీ. తనదువాలంబుమార్తాంధ్రప్రచండవర్షమున కుగ్రశేతనముగాఁగఁ

దనమోము సత్యలోకనివాస జలజాతభవచతురాస్యచుంబనము సేయఁ

దనపటుద్ధీర్ఘ దోర్దండప్రభావంబు డిగ్గజంబుల నెల్లమొగ్గఁ జేయఁ
దనబర్హరసూలతను మహామహిమంబు నీరజజాండంబు నిండుకొనఁగఁ

గీ. దనదుభారంబునకు మహీశలము వణఁక, భూరినక్షత్రములు మొలఁపూసలుగను
బెరగి లోకంబులకు నెల్లభీతిగదుర, విలయభైగవ మూర్తియై వెలయుచుండె. 158

చ. మఱియును పక్షమందునను మాధవుఁడున్ ముఖమందు నగ్నియున్
శిరమున నిర్జరేంద్రుఁడును జెక్కుల నశ్వినులున్ మహాజ్వల
చ్చరణతలొరుమధ్యముల నర్వనిలింపులు సిద్ధసాఫ్య కి
న్నరగరుడోరగాదులు ఘంఠంబుగఁ గన్నడి రొక్కనెట్టునన్. 159

ప. ఇ ట్టపారపారావారగంభీరధీరవిస్తారశరీరమును ఆప్రతిద్వంద్వకౌర్యుండును
వాలప్రచండభూదండసత్త్వతృణీకృతాఖిలవికారమణుండును దుష్పరీక్షలేజస్సం
ఛాదితబ్రహ్మాండకోటరుండును, చరణవరాక్రమితభుజంగమవల్లభుండును, తీక్షణరో
మాగ్రచూచికననుస్తవక్షత్రనిచయుండును నిగ్వాసప్రభవఘోరహస్తభంజనో
ద్ధూతవిపక్షరక్షోమేఘకుటలుండును నగుమహామహుని నిరీక్షింపజాలక నుమంత
ప్రముఖమంత్రులును దక్కినదొరలునుం దలలెత్త వెఱచి భయకంపితదేహు
లై యుండిరి. లక్ష్మణధరతశత్రుఘ్నులును దదీయమహిమాలిశయంబు గాంచి యిట్టి
ట్టని వర్ణింపనేరక నిర్విణ్ణమనస్కులై ప్రవర్తిరి. రామభద్రుండును దదత్తుద్రరా
ద్రరేఖావిశేషంబునకుఁ బరమాశ్చర్యహృదయందై యితని సహాయంబున శతము
ఖం దునుమవచ్చు సందియంబు లేదనినిశ్చయించి ఆభంగకృపాపాంగంబుల
నమృతంబు చిలుక నవలోకనంబు చేసి మెల్లన నిట్లనియె. 160

ఉ. శాంతవిచార వాయుసుత శత్రుగణాంతక మాయురే హనూ

మంత మహానుభావ యఘమర్దన నీదగురూపుమాడఁగా

నెంతటివారు రాజులు కపీశ్వర నాకునుశంకపునైనె

1డిందియె చాలు నీ విపుడ యెప్పటిరూపము మాకుఁ జూపవే. 161

ఉ. నానిని వాయుజుండు నరనాథుని నెప్పటిరూపుతోడుతన్

వానిచందనంబు లిడి వచ్చిఁగొఁపఁబడుచుండె న

ద్వేషుఁడు రామచంద్రుడు ననిశ్చయభాషల మాటిమాటికిం

చేప దలిర్చు సన్నతులు నేయించుచుండె ననేక భంగులన్. 162

ప. అంత.

163

1 దంతయఃజాలఃజాలః గరుణాత్మక యెప్పటిరూపుఁజూపవే.

- గీ. పవననందను ఘోరరూపంబుఁ జూచి, మునుపు దనుమింగి యందుచేఁ దనివితక
యప్పటికిఁ దన్ను మ్రింగునో యనుచు భీతి, నేగుకైవడి నవరాట్ఠినినుండు గ్రంథె.
- గీ. రాఘవుఁడు తొల్లిలవణవారాళిగట్టై, నిప్పుడిదియేడఁగట్టునో యందు నిలువ
బాగుగాదని చనిమిన్ను వ్రాఁతునట్టి, చటులబడబాగ్నిశిఖిలన సంజ వొడమె. 165
- గీ. ప్రాగ్వధూమణిదననఖత్రకరములను, విప్పుకొప్పనఁ జీఁకటి వెల్లివిరిసె
నబల వెండియు నవరించునట్టి సొబగు, చూచుదర్పణ మనశశి దోఁచె నపుడు.
- గీ. అంతకంటెను మున్ను భటాళిగొలువఁ, గొలుపు చాలించి యాన్యపకుండును
వెలయ సంధ్యాద్వనప్థానవిధుబడిగ్ని, యనిలజిగ్ఘీవణులఁ బిగ్ని యాక్షణంబు. 167
- ప. వారును దాచును సహోదరప్రయంబును బంక్షింగలసి మరకతవలాశవత్త్రంబుల
షడ్రసోపేతరుచిరాన్మంబులును మృగవక్షిమాంసంబులును విచిత్రశాకంబులును
ఘృతదధిప్లుతంబుగానా నావిధంబు లగునూరుఁగాయలతో నరుచిపరిహారంబుగా
నారగించి కర్పూరతాంబూలంబులు గైకొని తదనంతరం భావిభీషణు నవలోకించి
మహాత్మా యిట్టిసమయంబునఁ జతురంగబలంబులతో మత్స్యహాయుండవై యేతద్దు
ష్కరకార్యం బెట్లైనను దొలగించి నిర్వహింపుమని యనర్థమణిమయభూషణం
బులు నపారదివ్యాంబరంబులు నసదృశపరిమళంబులును దోరహత్తుగా నిచ్చి పనిచె
అతండుసమ్మతించి రామచంద్రునకు నమస్కరించి లంకాపురంబున కరిగె పిదప రఘు
వరుండు హనుమంతు నవలోకించి యనేకప్రకారంబుల నాదరించి తనకంతంబున
నొరయు దివ్యరత్నహారంబు కపివరునిగళంబునం దగించి సీవును లక్ష్మణుండును
గిష్కింధానగరంబున కరిగి యేతద్వృత్తాంతం బంతయు సుగ్రీవున తెలింగించి సకల
వానరసహితంబుగాఁ దోడితెచ్చునుడు హర్షించి లక్ష్మణుండును వాయుజిహ్వితుం
డైతత్పురంబున కరిగె మఱియును భరతశత్రుఘ్నుల వీక్షించి మీరును కాంభోజ
మలయాద్రవిశ కర్ణాట లాట కిరాత కోసలపాంచాల సౌరాష్ట్రాదిదేశంబులకుం
జని యాయారాజులఁ దోడి తెండని పనిచె తానును సీతామతులందఱై హంసతూలి
కాత్పంబునఁ దత్ప్రకారంబులు వినిపించుచు విక్రమించె నంత. 168
- గీ. కాలమనుసింహ మాకాశగంధగజముఁ
జేరి తత్కుంభమధ్యంబుఁ జింప నందుఁ
దెలివిఁ గన్నఁడు గొప్పముత్తియ మనంగఁ
చొక్కమగునట్టి వేగురుఁజుక్క వొడిచె. 169

1 ప్రాగ్వధూమణి తనరంగఁ బ్రాభవమున విప్పి కొప్పును వీచును విడిచె ననగ.

గీ. తారకలు దాతైఁ గుక్కుటధ్వసులు మీతైఁ, గలువ గమిజాతై మదసుని ఘనతదీతై
గంజములు గేరెఁ జల్లగా గాడ్పు నేరె, దీపతతులూతై బలబలతెల్లవాతై. 170

గీ. నెమ్మి నంబర మనియెడుకమ్మరీడు, గరిమఁ బ్రాగ్భాగ¹సాంధ్యరాగంబుకొలిమి
యందుఁ గ్రాగినయట్టిలోహంపుమద్ద, వెడలఁ జేసెనొ యనరవివాడిచె నపుడు. 171

సీ. ఆవేశరఘురాముఁ డల్లన పల్లకీమృదులస్వరంబున మేలుకాంచి
కాలాచితక్రియల్ గ్రక్కునఁ గావించి మఱియు గుర్వనకు నమస్కరించి
నిప్రవర్తమలకుఁ వెననర్హ్యతాంబూలతతు లిచ్చి మఱిప్ర మోదంబు గదుర
మణిభూషణంబులు మహితాంబరంబులు గైకొన నన్నంత్రి గణము గొలువ

గీ. సకల వానరరాక్షసనైన్యచయము, లెప్పు డరుచెంచు శతముఖు నెపుడు ద్రుంతు
ననుచు సింహాసనంబున నలరి రాము,డుండెఁ జేరోలగము నయనోత్సవముగ. 172

మాలిని. సరసిజదళసేత్రా చారుసీలాభ్రగాత్రా గిరిసుతపతిమిత్రా గీష్వలిస్తోత్రపాత్రా
... .. సౌజన్యపాత్రా నిరుపమగుణసూత్రా నిర్మలారూఢవేత్రా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయకూర్తనివా నలక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త మహాకవి
త్వవిద్యాపారీణసుమహితాధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్య
న్నిత్రాలేయసగోత్రపవిత్ర ధర్మనాచార్య ధర్మనార్యపుత్ర నిఖిలమహీసురాశీర్వా
దప్రవర్ధమానభాగధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మర్దననామధేయ ప్రణీ
తంబైన సీతావిజయంబును మహాప్రబంధమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీకర సద్గుణగణర, త్నాకర కమనీయతరకృపాకరపూర్వా
భీకరతనురుచివిజితసుధాకర, 1 పోచమ నృపాల ధర్మవికాలా.
- వ. అవధరింపు మత్తెఱంగున కాంకరీదేవికి వెండియు మహాదేవుం డిట్లనియె. అట్లు సకల
బాంధవామాత్యపురోహితసామంతసభృటవిద్యుక్త విగాయకనాయకసంఘంబులు గొలు
వ నఖిలనృపసార్వభౌముఁ డగు రాముండు వసిష్ఠుండు నీలివచనంబులు నితిహాసంబులు
దెలుపఁ బేరొలగం బుండి శతముఖతద్వయదోర్దండఖండవాభిలాషుండై విభీషణ
సుగ్రీవముఖ్యసకలసేనాగమనకాంక్ష నుండె సంత. 2
- సీ. అనిభీషణుఁడులెంకావరపురికేగి తనబంధమిత్రులఁ దవిలిపిలిచి
యిచటివృత్తాంతంబులెల్ల నెఱింగించి యిట్టివేళల మన మిసకులేందు
నకుఁ దోడుగావలె నికజాగునేయక యఖిలసాధనములు నమరఁజేసి
రథములుసవరించి ప్రథనభీకరగంధసంధురంబులు నేర్పి చిత్తములకు
గీ. మించువేగంబుగఁగెనుమేటిహరులఁ, బోటుగత్తులఁ దూతెను నీటుభటుల
నాయితంబులు నేయించి యతిరయమున, వరుసఁ దెచ్చి తగఁబడవాళ్లఁ బనిచె. 3
- సీ. పనిచి తోడ్తోడ సుపాతిని నలసీలనత్ప్రధానుల నెల్ల సరగఁ బిలిచి
వేర్వేర మన్నించి దుర్వారబలులార మీరు నాకోర్కు లింపారసలిసి
యొక్కొక్కరునిమెట నొక్కొక్కఁడైహిజిగొలిచి రా నరుడెందు బలిమిమెఱసి
దారపుత్రభ్రాంతిఁ దననినదుర్మఱి రాకుఁ డిచ్చటనెపరాకుగాకుః
౪. డనుచు నెఱింగెనవస్తులైలాఁగాబును, కృష్ణులుబుగ్గొని మత్స్యరిచి
పరంగనాయుధములుతగు ప్రాణములుగఁ, జేసి యుద్ధపుయత్నముతోఁ జేసి రపును. 4
- సీ. ఒనరి నిత్రెఱంగున యుద్ధసన్నద్ధులై కరిగిభటతురంగములు గొలువ
నప్పు డేకైకమహాక్షైహిణులతోడ మలయుచుఁ బదుగురుమంత్రివరులు
భేరిమృదంగగంధేరభాంకారముతో జగతీతలము నాకసంబు నిండ
నాహవజయనిష్ఠురాలాపములు మీఱఁ జనుడెంచి యవ్వీభీషణునియెదుట
- గీ. గదలు వెనఁజూచి ముసలుముతోఁకునత నూచి, ప్రాసములుద్రిప్పి పట్టిసప్రతతిరోప్పి

సాయకములేర్చి సంగరసరణి నార్చి, నేర్పు సూపిరి దోర్బలనిష్ఠ మెఱసి. 5

ప. ఇట్లనేక ప్రకారంబుల హరుండును నీలుండును సంపాతియు నవప్రండును వక్ర జిహ్వండును శూలముఖుండును రక్తవదనుండును ఏకవదుండును కుటిలకేశండును ఉలూకుండును మహాగర్భుండును ఓకృతపార్శ్వండును నాదిగాఁగలమంత్రులందఱు పొడచూపిన నుత్సహించి అవ్వీభీషణుండు వారల నాదరించి తానును నిజాభ్యంతర మందిరంబునకుం జని సకలబ్రహ్మగాక్షసభాషితానేక శ్రుతీతిహాసంబులు విను శున్నతల్లికి నమస్కరించి రణప్రయాణవృత్తాంతం బంతయు వినిపింప నక్రైకేశి యు విజయుండవై మఱిలరమ్మని దీపించి యక్షత లిచ్చినం గైకొని అచట వీడ్కొని మహాపతివ్రతాశిరోమణియగు సరమాదేవికిం జెప్పిన నప్పరమసుందరియు మంద హాసంబు గావించి దూర్వాక్షత తాంబూలనిచయంబులు దోయిటం గొనివచ్చి యిచ్చి యిట్లనియె. 6

చ. రమణ దయాత్మ నీతిగుణరత్నమ భండన భూమిలోన మీ రమణునకుఁ జయంబుగొని రమ్మని పంప విభీషణుం డొగిఁ నుమహిత రత్నవిస్ఫురితపోడశచక్రసహస్రఘోటకో త్తమశతఘంటికాయంతరథంబు ముదంబున నెక్కి సారెకున్. 7

కా. శంఖారావము దంతిబృంహితములకుఁ సర్వస్ఫుటోష్ణచ్ఛటా రింఖాఘట్టనఘోషణంబులును మార్వీనాదముల్ వేగవ త్కంఠాణోగ్రవిహేషలుం బణవధక్కాభావముల్ ఘోరతం బుంఖిభూతములై చెలంగె నరయన్ భూధాగమధ్యంబునన్. 8

ప. ఈ క్రమంబున విక్రమశీలుం డైనవిభీషణుండు సకలసేనాసమర్పితుడై లంకానగ రంబు వెలువడి దినదినక్రమంబున ముద్రంబులును తల పంబులును మహావనంబు లును పర్వతంబులును ప్రవాహంబులును దేశంబులును ఘనతరిగ్రామంబులును గడచి సాకేతిపుట్రాంతమునకుం జని తనరాజ రామచంద్రున కెఱింగింపఁ బనిచె సంత.

మ. పసుటొండెం జని రాముఁ గాంచి పరిణాపిండంబు లప్పించి యౌ జననాథాగ్రణి రామచంద్ర భవదీక్షామార్గమెల్లం చలెఁ ఘనతన్వోచి విభీషణుండు 1వతురంగద్వాదశాక్షాహిణుల్ దను నేవించెగఁ బచ్చి నర్ముఁ బనిచెం దద్వార్త విన్పించెగన్. 10

ఉ. నావిని రామభద్రుడు రణక్రియ మేర్పడ మిన్నముట్టినం
భావన లిచ్చి మంత్రిలును బాంధవులుం దనుంగొల్పిరాగ ¹భూ
దైవత కోటిసారకు ముదంబున దీవనలియ్య జయ్యనక
రావణవైరి యొక్కగజరాజము నెక్కి పురంబు వెల్వడెన్. 11

ఉ. ఆరథకోటి భీషణము లామదదంఠి²మహోన్నత క్రమం
బారయ నిర్జితానిలమహాశ్వసమూహజవ ప్రభావిధం
బారణధుర్యసన్నట మహార్భటవృత్తియు నెల్ల నోయ్యనక
వారక చూచి మెచ్చి జయవర్ధనుడై ముదమందుచుండెగన్. 12

ఉ. లోషణుడు³ మనోవిగతదూషణుఁ డుజ్జ్వలసూనృలోల్లస
ద్భాషణుఁ డాశ్రితావనవి⁴ధానవిభూషణుఁ డుగ్రశత్రుహృ
ద్భీషణుఁ డార్యచర్యుడు విభీషణుఁడల్లనవచ్చి మ్రొక్కెడు
ద్దోషవనీకుతారునకు దుష్టవిదారునకు⁵ నయంబునన్. 13

వ. ఇట్లు పరమభక్తుం డగువిభీషణుండు ప్రణమిల్లిన నల్లనఁ దనభద్రదంతావళకుంభ
మధ్యంబునకు రాఁడిగిచి మణిభూషణాంబరపరంపర లొసంగి గాఢాలింగనంబు
గానించి బలంబులు విడియ నొక్కబాహ్యరణ్యప్రదేశంబు చూపించి అచ్చటనుండ
నియమించి విభీషణునొక్క భర్తహర్త్య ప్రాసాదంబున నునిచి రాఘవుం డారాత్రి
వాసవప్రముఖునిదశులం బ్రార్థింప బృందారకులందఱు ప్రసన్నులై మహాత్మా పరం
జేమైన నడుగు మనిన ముదంబంది వినయంబున సురలం గనుంగొని నేఁడాదిగ
శతముఖుండు మడియించునక సకలమనుజదనుజవనచరబలంబులకుఁ దృష్ణావారచాం
ఛలు పొడమకుండ దయచేయుం డనిన నట్లకాక యని దీవించి -యంతర్ధానంబు
నొందిరి రఘూన్నాహుండును సుగ్రీవ ప్రముఖనిఖిలకాఘామృగంబుల రాక కెదురు
చూచుచుండె నాననుయంబున. 14

శా. దుష్కర్తృతీతిభృత్కఠోరపవినంతుష్టాత్తు డెల్లప్పుడొ
నిష్కొటిల్యవిచారుఁ డుత్తమగుణానీకుండు శత్రుచ్ఛటా
శుష్కారణ్యదవానలుండును కృతస్తోమండు సౌమిత్రియా
కిష్కింధానగరంబు చేరువను సుతేమంబు మై నిల్చుచున్. 15

సీ. అనిలఁద నీవేగి యర్కనందనుఁ గాంచి యటఁ బుట్టినట్టిప్రతాంతమెల్లఁ
జెప్పి నేవచ్చుటచెప్పి రామునియాజ్ఞ చెప్పి యాడకు నతిశీఘ్రవృత్తి

1 భూదేవత తెల్ల సారకును దీవన లిచ్చుచునుండఁ. 2 మహాతివిక్రమం.

3 భార్యభూష.

సకలశాఖామృగసహితంబుగా యుద్ధసాధనములతోడ సరవిదోడి

తెమ్ము రాకుండిన దిగ్గన నరుగుచె వ్వుటమీఁద నాచేత నానుగాని

గీ. యనినఁ బనిత్రాని హనుమంతుఁ డతిరయమున, నచట వీడ్కొని కిష్కింధ కరిగియఖిల
వానరులు దన్నెదుర్కొని వందనములు, నేయఁబట్టణమధ్యంబుఁ జేరి యచట. 16

కా. ఉగ్రారాతిపయోధిబాడబుని విద్యుత్సన్నిభాత్మక్ రణో

దగ్రక్ బాహుబలప్రతాపఘనుమార్తాండాత్తజాక్ భూరిహే

మగ్రావప్రతిమానచైర్య రఘురామ శ్రీపదధ్యాను నా

సుగ్రీవుం బొడఁగాంచె నంత నతఁడుం జూచె న్నరున్నందనున్. 17

క. కనుఁగొనియెదురుగఁ జని యా, హనుమంతునిఁ గొఁగిలించి యలరుచు నర్థా

సనమున నిడి¹తత్కుశలం, బనుపమకృప నడుగ నిట్టులంతయుఁ జెప్పెన్. 18

చ విజయము రామచంద్రునకు వీరపరాక్రమలక్ష్మణాఖ్యుక్

విజయము ముగ్ధరమ్మలకు వీరపతిప్రత భూమిజాతకుక్

విజయము కైకసూనునకు వేడుక శత్రువినాశమూర్తికి

విజయము భానునందనప్రవీణధురీణ నిరంతరంబుగన్. 19

వ. అని.

20

సీ. పలుక ఫాలమున నంజలిచేడ్కఁ గీలించి వెడియు నిట్లనె విమలగతిని

నాతండ్రి దశరథనందనుం డారామభద్రుఁ డున్నాడె సంప్రమ మెలర్చ

భండనోదగ్రప్రభావుఁ డాలక్ష్మణుం డతని నేవించునే యనుదినంబు

భరతశత్రుఘ్నులు ప్రమదులే మాతల్లి జానకి కుశలియై సరవిగనునె

గీ. విధవలై యున్నదశరథవిభునిసతులు, కొమరులను జూచియైనను గొంతవగపు

మానియుందురె రాజసన్తాన్యుఁ డగుచు, నావసిష్ఠుండు సెలగుచు యదట ననఘ.

గీ. చూచినాడె యీశానసొంపుగమర, రఘుకుల్యైసి యధిరామిమనఘ

సరవిబుట్టునె యవ్వీభీషణునివార్త, వేడ్కఁ దలఁతురె యొక్కొకవేళ మమ్ము. 22

సీ. నావిని చిఱునవ్వ నవ్వి సుగ్రీవుని మన్నించి యాహనుమంతుఁ డనియె

రామాదిదశరథరాజనందన చతుష్టయమును నున్నారు సంభ్రమముల

సీలామహాదేవి చెన్నొంచి పతిసేవ సేయించు నున్నది నేమరునను

గరిమఁ గౌసల్యాదికాంతలు కొడుకులు మన్నింప నున్నారు మానవతులు

తే. నవ్వసిమ్మఁడు మన్నవాఁ డతిముదిమునఁ, గడువిభీషణుండును రాముకడసెయున్న

1 రామ శుభంబులు ఎల్లకాలంబు నడుగఁ బోలువుగఁ మఱియొక.

వాఁడు నేనును నటనండివచ్చినాఁడ, నిన్ను నెప్పుడు రఘురాముఁ డెప్పు చుండు.

వ. అనిన విని యిననుతుం డనిలజ నవలొకించి యిట్లనియె మహాత్మా విభీషణుండు
రామునికడనుండుటకు నాశ్చర్యంబును భయంబునుబుట్టె ఎట్టిచందంబున నరు
డెంచె విమికార్యం బెఱింగింపుమన హుమంతుం డిట్లనియె. 24

సీ. రావణకంటెఁ బరాక్రమనంతుండు శతముఖుఁ డనెఱరాక్షసవరుండు
గోవిందేవతాక్షోభంబు గావించ నందుకు రాఘవుం డలిగి మునుల
కభయహస్తము లిచ్చి యాహవంబునకు సహాయంబు రమ్మని యడుగ నవ్వి
భీషణుం డొడఁబడి భీషణశౌర్యుడై చనియె లంకకు గిఘ్రత్ జలదగింప
గీ. నిన్ను రమ్మని నృపు డంప నేను లక్ష్యణుండు వచ్చితి మిటకు నుద్దండగతుల
వాఁడె సౌమిత్రి మనపురద్వారశంభ, దుపపనంబుల నున్నాఁడు తపనతనయ. 25

ఉ. నానిని తల్లడిల్లి దిననాయకనందనుఁ డుల్కిపాటునం
బావనినుంచి లేచి నిజభర్తృగృహంబునకేగి తారతొ
నావిధమెల్లఁ జెప్పి కనకాంబరభూషణరత్నవస్త్రపుత్
వావిరికానుకల్ గొనుచు వచ్చె బురోపసనంబు సేరఁగన్. 26

చ. ఇటువలె వాయుజప్రముఖు లేకముగాఁ దనుఁగొల్పిరాగ మి
క్కుటమగు భక్తితో నినుని కూరిమిపట్టి రఘూభ్యహనుజుం
దటుకునఁ గాంచి పందనశతం బొనరించి యనేకభంగులన్
స్ఫుటమృదుభాషణంబులను భూషణచేసి ముదం బెల్వఁగన్. 27

ఉ. కానుక లిచ్చి యోదనుఁఖండన యోనరనాథచంద్ర యో
దీనశరణ్య యోవిమలలేజ భవన్నిజభృత్యుండం గడుక్
నేనలతోడ నెద్దియటఁ జెప్పము వేగ నొనర్తు నన్నఁ ద
ద్భానుతనూజఁ బిచ్చి బహుభంగుల నావరణంబు సేయుచున్. 28

*చ. వినుము కపీంద్ర యొక్కయవివేకపురాక్షసుఁ డిప్పుడుట్టి స
న్తులను గోకదంబముల మూర్ఖతఁద్రుంచుచు దేశోఁబులక్

1 స్తోత్రముచేసి.

* వినుము కపీంద్ర యొక్కని వివేకవిహీనుని రాక్షసాధముక్
మునులను గోకదంబుల మూర్ఖులఁబుచ్చుచు దేవతాదులక్
భునముగఁ బాదపెట్టెను గర్వమునొంద భయాత్తు లైనయి.
మునులను గాచె బం క్తిరిపుత్తుండు చేకొని వేడ్కమీఁదగక్

ఘనముగ బాధపెట్టుచును గర్వముచే నెదురెందులేక యే

చిన నదియెల్లఁ దావసులు చెప్పిన వారలఁ గాచె వేడుకన్.

29

ప. ఇవ్విధంబునం గాచి యచ్చ హాదానవుం బరిమార్చుటకుఁ బ్రతిష్ఠ సేయువాఁడై పర
పురుషాస్థ్యంబులకు వరంబులు పరమేష్ఠి యొసంగె నందులకు నాలుగుసముద్రంబు
లు దాఁటవలయు నని చింతింప నందుల కేనోయ్యన దాసి మీపంపున నేనొక్కరుం
డనే చతుర్దశభువనంబులు భస్మీకరింతు ఒక్కరక్కసిఁజేసికై యంతవంత నొందనేల
యని పలికిన నలరి యందుకు నందియంబులేదయినను బెక్కురక్కసులలో నొక్క
రము మెలంగుట తగదని విభీషణుం దలంప నతండు వచ్చి తన సేనలతోఁ జను
దెంచెద నని చనియె ఇంతకువచ్చునో రాఁగలఁడో యెఱుంగము నేనును మాను
మంతుడును నీతోడఁ దదప్యైతాంతంబుచెప్పి సీసహాయంబు గొనవద్దिति మిటమీఁద
నీదిభారం బని యూరకుండె. సుగ్రీవుండును ముదంబున నందుకు నమ్మతించి
యిట్లనియె.

30

కా. జేవా వాఁడన నెంత నానరచమూదీప్తప్రతాపాగ్నికీ

లావర్గం బెసఁగించి దానవసముల్లాసాటవించి గాల్చి భూ

దేవాళిం గరుణించెదన్ మదినిఁ జింతింపంగ మీకేల యీ

నావంటిం బ్రయభృత్యుఁ డుండఁగ భరానాథాగ్రమాడామణి.

31

సీ. మలయాచలంబున మాల్యవంతంబున హిమవంతమునను మహేంద్రమునను

గన కాచలంబున గంధమాదనమున నీలాద్రినలమలయాళగిరిని

శేషాచలంబున సింధుపర్వతమున మునుమిడి యల ఋశ్యమూకమునను

పనచరవర్గముల్ ఘనతతో నున్నారు వారి గాఁ బనిచెద వచ్చుదనుకఁ

గీ. బంచరాత్రము లిచట సంభ్రమతనుండుఁ, దనుచుఁ బ్రాధింప లక్షణుఁ డనుమతించి

పంపక డనుండెఁ బవనజ్వలములు లలర, భానుజాంబును రాఁబంచె బలమునెల్ల. 32

ప. ఇట్లు సుగ్రీవుండు నకలకుధరగహనతపాకంబులకడకుఁ దనభృత్యులం బనిచె పని

చిన వారును దత్తతృదేశంబులకుం ని రామునిపదంబులగొఁద నానవెట్టి యఖిల

భిల్లకావనరసేవశాంబులం నీచి మరలఁ జనుదెంచి రంత.

33

చ. మలయగంబుచుండి పలుమాటును రామునిఁ బేరుకొంచు వె

ల్గులదత్తసంఖ్య దమ్ముఁ గొలువంగ రణోచితఘోరవాక్యముల్

చ. *జిల్లయకంబునుండి పదివేలబలంబులు దమ్ముఁ గొల్వఁగా

బలుపలుభండన క్రమతపాటలుపాడుచు సంభ్రమంబున

సలుపుచు నార్పటంబుల దిశావలయంబులు తల్లడిల్లఁగాఁ

జెలఁగుచువచ్చె నప్పుడు సుషేణుఁడు భానుసుతుఁడు మెచ్చఁగన్.

34

ఉ. వాలముల న్నహాభరవర్గములం బెకలించి మింటికా

భీలతవైచిహుల్లనవి బెట్టుగఁ బట్టుచు హూంకరించుచున్

హేలీఁ బదాఱువెల్పు లపు డెమ్మినిఁ గొల్వఁగ గోముఖుఁడు న

నీలుఁడుఁ గూడివచ్చిరల నీలనగంబుననుండి చెచ్చెరన్.

35

ఉ. భర్త నగంబునుండి చలపాదకపుల్ నవలక్షగొల్వఁగా

నర్మిలి వెల్పులై చనుచు నప్రతిమానభుజాబలంబులన్

దుర్బదవృత్తి నార్పుచును దోయధులెల్లఁ గలంగిపొంగ జ్యో

తిర్దుఖుఁ డేగుడెంచె నతితీవ్రయంబున రాముఁ దల్పుచున్.

36

చ. వివిధపరాక్రమస్థితుల వెల్పులు తొమ్మిదిగొల్వ నభ్రమున్

భువియును నిండ నార్పుచును బొంగుచు గంతులు వేయుచు న్నహా

జవమున నిర్జరావళులు సన్నతినేయ విరోధభీములై

గవయుఁడు గంధమాదనుఁడు గ్రక్కునఁ జేరిరి యుక్కుమీఱఁగన్.

37

చ. శతబలియున్ గవాక్షుఁడును శౌర్యధురంధరుఁ డైనమైందుఁడున్

జతనముతోడఁగూడి దశసంఖ్యను వెల్పులు దమ్ముఁ గొల్వ నీ

క్షీతిజము లొక్కటం బెఱికి చేకొని త్రివృచు గంతువేయుచున్

మతములఁ జేరిరయ్యెడకు ముచ్చిగిరిద్రమునుండి యత్తఱిన్.

38

వ. మఱియును నదియునుంగాక మూఁడుకోట్లతో ద్వివిదుండును రెండర్బురంబులతోఁ

బరసుండును ఎనుబదిసహస్రంబులతో భట్టాకనాయకుండును ఏడక్షహిణులతో

ఋషభుండును వదునొకండుపద్మంబులతో వేగదర్శి తారక కుముదులునుగూడి

నానాపర్వతంబునుండి చనుదెంచి రవియెల్లను బండ్రెండువెల్పులయ్యె కిష్కింధను

ఋశ్యమూకంబునంగల వానరబలం బెరిమిదివెల్పులయ్యె నానాముఖంబులంగల కపి

నేన యొక్కవెల్పుయయ్యె అన్నియును డెబ్బదిరెండువెల్పులై పృథ్విశైవ్యంబున.

39

నైలుఁగుచు రాము దల్పుచును మేదిని నాకసమంట నార్పుచును

జెలఁగుచు వచ్చె నప్పుడు సుషేణుఁడు భానుసుతుఁడు మెచ్చఁగన్.

ఉ. నీలనగంబునుండియును నీలుఁడు గోముఖుఁడు

బాలివాకరాక్షసు ప్రాపును జేరి మనోవికాసులై.

- *సీ. శతకోటిలక్షలు కైలచరావళిలో గదిసిన మొనయనఁగాను బరఁగు
మొనలఱువదిలక్ష లనువుగాఁ గూడిన నదిలోకమున బారు వనఁగ నొప్పు
నట్టిబారువలు సహస్రంబుమూఁగిన నది మహాదళ మన నవనిఁ జెల్లు
దళము లర్బుదమైన దానిపేరంబరసంఖ్యాయందురు మంత్రిజనము లెల్ల
గీ. నట్టి యంబరములు కోటియైన నొక్క, వెల్వ యనఁదగు నటువంటివెల్వలేడు
పదులుకెండును నేవించు భానునుతుని, నట్టివెల్లను జేకూకొ నద్యుతముగ. 40
- సీ. ఎచ్చోటఁ జూచిన నచ్చోట నేల యీనినభంగిఁ గనుపట్టి నిలుచువారుఁ
దశఘోరసింహనాదములనక్షత్రముల్ దొరఁగ మిన్నులుముట్టఁ బెరుఁగువారుఁ
గాలునిబోలిన చాలంబు లంకించి యాలంబునకు నసియాడువారుఁ
బర్హతంబుల నిమ్మ పండ్లచందంబున నఱచేతులను బంతులాడువారు
గీ. నుజికి సాలమహిజముల్ పెజికితెచ్చి, తివిరిఁ బలుచూఱు బిఱబిఱఁ ద్రివ్యవారు
నగుచు భూభాగ భూరినభోంతరాళ, మందుఁగపిమయమైయుండె నట్టియెడను. 41
- సీ. సౌమిత్రి యపుడు తచ్చాఖ్యామృగాభీల నైన్యంబు గని మహాశ్చర్యమొంది
పావనిఁ జూచి యోవరమపుణ్యత్తక ధరణిలో నీకసాధ్యంబుగలదె
యిన్నియు నొకయెత్తు 1నింతటికంటె నెక్కుడు నీవు గావునఁ దొడరవలసె
నెల్లి పువ్వమి యాత్ర కిది లెస్స సుగ్రీవుఁ బయనంబు నేయింపు రయముమీఱ
గీ. ననుడు సుగ్రీవుఁ డేతెంచె ననిలజొందు, నతఁడు మఱునాఁటియాత్రకు ననుమరించె
రాఘవానుజుఁడును మదిఁ బ్రమదమందెఁ, గపులు నాడాడ విడిసిరి విపులముగను. 42
- సీ. అంత సూర్యుఁడు గ్రంథె నపరాచలంబున నారేయి లక్షజుండరసి జాంబ
వంతుని రప్పించి వింతగా నాతనివలన నదీప్రభావములు గిరుల
మహిమంబులును వినిర్మలతరుఘనలతో దేవదైత్యమహాసభావములును
గపులపుట్టువులును గతినసంగరవ ర్తనములును గడుసమద్రముల తెఱఁగు
గీ. ముష్టియుద్ధప్రకారంబు మొనసి పెనఁగు, లాడువిధమును బిదప శతాన్యగతులు
వానిమంత్రుల తెఱఁగును బూనికలును, దెలిసిగొనుచుండె నంతటఁ దెల్లవాటె. 43
- *మ. శతసాహస్ర మహార్భుదక్షితిదశాసాహస్రకోటి యంతిం
గతివేదాద్రి హిమాంబుబాణబుష్పిసంఖ్యానీకమున్నట్టి యీ
గతినికొ రెంటు గుడింప వచ్చినమహాలబ్ధం బదంతాయెనో
క్షీలినానద్యుతమై వనేచరు లనేకుల్ వచ్చెఁ గిష్కింధకుక.
1 ఇంతకంటెను నెక్కుడై నీవు మాకును నడరవలయు,

క. భానుదయకాలంబున, భానుజుఁ డుప్పొంగి రామభద్రానుజానిరి
గానంగవచ్చి యిచ్చెను, దానగజశ్రేష్ఠమొకటి తగఁగపు లలరన్. 44

వ. ఇచ్చి తానును దారాప్రముఖనిఖలసతీచయంబున కెఱింగించి వారిచే ననుజ్ఞలు
గొని అంగదముఖానేకపుత్రపౌత్రమిత్రా మాత్యవర్గంబులు గొలువ వనచరపురంబు
వెడలినచ్చె లక్ష్మణుండును భానుజదత్తను త్రకరటిఘంటాస్ఫాలనకరుండై జాంబవ
త్సుపేణ కుముద నీల గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ శరభ ఋషభ మైంద ద్వివిద పనస
శతబలి గజ గవయ గవాక్ష గంధమాదన హనుమత్ప్రభృతులు గొలువ నరుగు దెంచె
నకలదళంబులును భూచరభేచరులై రాఁదొఱంగి రంత. 45

గీ. ధరణి దిద్దిరఁ దిరిగె భూధరము లదరెఁ, గలఁగె సప్తాంబురాసులు తలఁకె బ్రహ్మ
యగణితా భీల సకలకాళామృగప్ర, చండదోర్దండభండనోద్దండకతుల. 46

గీ. ఆమృహోత్సవ మరసి రామానుజుండు, కలిగెవిభవంబు మాకునీకతనఁగాదె
యనినఁ బ్రణమిల్లి నీబంట నంతపలుక, నేల యని రవితనయుండు నేగుచుండె 47

ఉ. ఏపున నట్లు భానుసుతుఁ డేగి దళంబులతోడఁ దా నయో
ధ్యాపురవేష్టీతక్షీతిధరాఘవనంబులఁ జేర రామధా
త్రీపతి తత్రదాగమనరీతులు చారులచే నెఱింగి యు
ద్దిశితచిత్తుండై పనిచెఁ దీవ్రతమంతులఁ దా నెదుర్కొనన్. 48

ఉ. ఈగతి రామచంద్రుండు దినేశ్వరపుత్రు నెదుర్కొనంగఁ దా
వేగన మంతులక్ హితులవృద్ధులరాజులఁ బంప నుద్బి తా
రాగురుభోగవైభవధరంధరుఁ డారవిపుత్రుఁ డందఱు
బాగుగ నాదరించి పతిపజ్జకు లక్షణుఁ గొల్చి వచ్చుచున్. 49

ఉ. రామునిఁ బంక్తికంధరవిరాముని నీలపయోదతోమల
శ్యాముని మాని హృత్కుముదనంచయసోముని సత్యభాషణ
స్తోముని సార్వభౌముని విశుద్ధసుకీర్తిగుణాభిరాముని
ధీమణియైన భానుజుఁడు పిగ్గనఁ గాంచి ముదంబు నెక్కినన్. 50

ఉ. కాంచి తదీయదివ్యపదకంఠ యుగంబులమీఁద వ్రాలి తా
నందితపక్తి లేచి దనుజానుఁజుడైన విభీషణుక్ దయా
నందితవృత్తిఁ గాఁగిటను జక్కఁగఁబట్టి సుమంతముఖ్యులక్
మించుగ నాదరించి మఱి మెల్లన రామునిఁజేరి యిట్లనెన్. 51

సీ. ఇనకులార్ధరణాయ దనుజసంహరణాయ రామాయ లేనమో రాఘవాయ
ప్రవిమలసుగుణాయ ప్రణతమానిగణాయ రామాయ లేనమో రాఘవాయ
భువనప్రశస్తాయ భవభయహరణాయ రామాయ లేనమో రాఘవాయ
భండనోద్ధండాయ దండితవృజినాయ రామాయ లేనమో రాఘవాయ

గీ. రసికజనసార్వభౌమాయ రాఘవాయ, రావణాటవీదహనాయ రాఘవాయ

1 రామణీయకృపాత్మనే రాఘవాయ, రామచంద్రాయ లేనమో రాఘవాయ. 52

ప. అని మఱియు బహుభంగుల వినుతింప సుగ్రీవునికొ గ్రుచ్చి యాలింగనంబు గావించి యతండును దానును విభీషణుండును లక్ష్మణుండును సుమంతుండును వసిష్ఠుండును వానరబలావలోకనాథిలాఘులై భేరిమృదంగవైణిక కాచాళ వణవ ధక్కానేక కంఖ వేణువీణాదినాదంబులు చెలంగ రథంబు లెక్కి వచ్చి దక్షిణగోపురం బెక్కి రవ్వడు. 53

సీ. ఒకకవి నింకి నుంకించి గిరివైవ నెగసి యొక్కఁడు దానిఁ బగులఁదన్ను
నొకవానరుఁడు రవి నొడియ లంఘించిన నొక్కఁడు వానిపై నుమిసి నవ్వు
నొకవనచరుఁ డంత సుర్విజమునుఁ బీక నది పుచ్చుకొనఁ బీకులాడు నొకఁడు
ఒకకోఁతి యిగిలించి యొగిఁబండ్లు చూపినఁ గఱచు నొక్కఁడు వానిఁ బఱచు దనుక

తే. నొకఁడు రాఘవ ననుఁ జూడు మొక్కరుండ

శతముఖునిఁ² ద్రుంతు ననివచ్చుఁ జౌకళించు

దండిగా నేనె యిక్కడనుండివాని

వాలమునఁ దెత్తునని కూయవచ్చు నొకఁడు. 54

సీ. ఆక్కపిచుముకదీర్ణాభీలరోమముల్ నలిమీఱు గనుపట్టు నాచుగాఁగ
వనచరవారదుర్వారకౌర్యంబులు భాతిగాఁ గనరాని లోఁతుగాఁగ
నొగివానరోద్ధండహంకృతిధ్వానముల్ శ్రూరాంబుచరమహా ఘోషగాఁగఁ
బద్ధాప్తనందనప్రాకటాజ్ఞానిలంఘన మది చెలియలికట్టగాఁగఁ

తే. నగచరులకోపములు బడబొగ్గిగాఁగ, నవ్వు తెలుపది విపులభేనంబుగాఁగ

భాసురంబగు సకలసేనాసముద్ర, మట్ట డీక్షించె రఘురాముఁ డద్భుతముగ. 55

గీ. తనమనంబున హర్షించి యనజుఁ జూచి, కరుణ మీఱంగ వెండియఁ గొగిలించి

మెచ్చి యతనికిఁ దెప్పించియిచ్చె నొక య,³ మూల్యమాణిక్యహారంబు మోదమునను.

1 రాజరాజ (రామరమ్యకృపాత్మనే). 2 జంపి యేతెంతు సత్వరమున.

3 మూల్యహారంబు సౌమిత్రి మూలమునకు.

గీ. ఇట్లు మన్నించివెండియు నిసజాగనుచు, నేడి జ్యోతిర్ముఖుడు నీలఁ డేడి యేడి కుముదుఁ డాగవయుఁడు నేడి కనులమిత్రపుత్ర పేర్వేర నెఱుఁగింపు చిత్రముగను.
వ. అనిన నొయ్యనఁ దనకేల నమ్మహాపాలతనయానకుఁ గపులం జూపి సుగ్రీవుం డిట్లనియె. 58

క. బహుకపిబలములు చుట్టును, రహిమిఱుగఁ దిన్నఁ గొలువ రాఘవ మిమ్మే విహితముగఁ జూచుచుండెను, మహనీయబలండు గంధమాదనుఁ డధిపా. 59

క. తరుచరులు గంతులిడఁగా, మరియొచు వాలంబు కీరమాగఁ జేసి నహా గిరిబోలి చలనమొందెను, గురుతరదోర్బలుఁడు వాడె గోముఖుఁడు నృపా. 60

క. ఆర్పుచు. గల్పరాహవములఁ, బేర్పుచు నభ్రములు ముట్టుఁ బెరుగుచుఁ గొలువం గార్చిచ్చువోలె నడుమన, గూర్చిండినవాడు దేవ కుముదుఁడు నుచ్చి. 61

క. భీమారిశుక్లతరువన, ధూమధ్వజాలద్రిచరపతులు దనుఁ గొలువం బ్రేమను నున్నాఁ డురుసం, గ్రామధురంధరుఁడు వాడు గవయ్యుఁడు నాథా. 62

క. భూతలము వణక తన యఱి, చేత గిరిత్రయము నేర్పుచే నునిచి రణ భూతిఁవహించెను గణకక, జ్యోతిర్ముఖుఁ డల్లవాడె చూడుము రమణా. 63

క. ¹వాలము రవి గదియఁగ నా, భీలంబుగఁ జూచి కపుల భేద్యులు గొలువఁ ఆలంబున కట్టాడెను, నీలునిఁ గనుగొంటే నకల నృపలోకమణి. 64

క. తనసాహసంబు గనఁబడ, ఘనసాలయుగంబు చేతఁ గదియించి శతా న్మునిఁ జంపఁ బూని నిలిచెం, బనసుం డదె చూడు ధరణిపాలవరేణ్య. 65

గీ. విపులదోర్బలశౌర్యులు కపులు గదిసి, నేల యీనినభిమున నిండికొలువ ²నాలమునకుఁ జీవాలనవ్రాల దొడఁగె, నాగవాక్షునిఁ జూచితే యనురదమన. 66

గీ. ఎపుడు సంగరమబ్బు నాకెపుడు బాహు, దండకండులిమాను న్నందఁ డభివంశ నమున నెప్పుడు రిపుసంఘదిశనం బేనొనర్తు, ననుచుఁ బరకెడువాడు గజాఖ్యుఁ డధిప.

*ఏఁడి జ్యోతిర్ముఖుం డనువాడు నీలఁ డేఁడి కుముదుఁడు గవయాదులేరి వేగఁ దమ్మి బాంధవతనయ నేనమ్మఁ జెపును. గీ. గంధమాదినశరభులు గజముఖుండు, ఋష భ్రమైందులు ద్వివిందులు ర్ముషముఖుండు, నీలండు నలండు వనసుండు నీలగళుని, పింగ శాక్షులఁ జూపు సుప్రీతి మాకు.

1 గాలంబునఁ జక్కఁడెను. 2 నాహవమునకు మఱియు నట్టఁడఁ దొడఁగె. 3 గతుల నెపుడ రిపుసంఘదిశనం బేనొనర్తు.

గీ. మును వెలుంగవె పింగళాక్షుని నిమేష

మాత్రమునఁ గూర్చె నప్రతిమానబలండు

కడఁక మిముఁ జూచి దండంబు లిడఁగ జొచ్చె

శరభుఁ డదె చూడు రఘురామ సార్వభౌమ.

68

గీ. వితతముగఁ గవు లేనూఱు వేలు బలిసి, జతనమునఁ గొల్వ హేమాద్రిచందమునను
మదినిఁ బొదిలుచు నున్నాఁడు మానవేంద్ర, శతబలినిఁ జూడు మద్దివృక్షంబుక్రింద.

గీ. ఒక్కరుండనె శతముఖు నుక్కణించి, రామభద్రుని మెప్పింతు రణములోన
ననుచు నాభీలవాల మల్లార్చఁ దొడఁగె, వాడె వృషభుండు చూచితె పరగుణాఢ్య.

గీ. నకల నేనానుమేతుడై నమరవిజయ, శాలి యగువాఁడు శతకంఠుఁ జంప నేనె
చాలు ననుచును నుత్సాహశక్తి దనరఁ, గాంచు నాపింగళాక్షమర్కటుని గనవె. 71

ప. అని మఱియును సుగ్రీవుం డందఱివేర్వేర నెఱిగింపుచునుండ రామచంద్రునిచరణా
రవిందనందర్యనతుతూహలాయ త్తచిత్తులై తమ తమబలంబులతో నిలిచి రాసమయం
బున.

72

కా. అభ్యశ్యామసమానదేహుండు సముద్యత్కుండమందారవ
చ్చుభాగ్నిస్ఫోగ్రుండు విక్రమప్రకటరక్షోగర్భవిచ్ఛేదనో
గ్రభ్రూమండలుఁ డాహవాహితభుజాగర్వప్రహారాతిశౌ
ర్యభాగ్నిష్ఠుండు జాంబవంతుఁ డట మోదాత్తుండు వచ్చె న్నెవనన్.

73

కా. భూమ్యైలంకరణస్ఫుటాంగుండు దయాంభోరాశివట్టాశ్రువై
శేష్యైరజుండు శత్రుదానవమహాజీమాత వాతూలుండా
యుష్యశ్రీహసితాబ్జసంభవుండు శౌరోగ్రుండు రామాయణ
ప్రేష్యైత్తుండు మరుత్సుతుండు తగనగ్ని న్వచ్చెనచోటికిన్.

74

కా. చండార్కప్రతిమానతేజుండు మహోత్సాహుండు యుద్ధక్రియా
పాండిత్యుం డసమానవిక్రముండు శంభద్వాలగంధూషితా
ఖండాకాశవిదుంతుడుండు ప్రతివక్షప్రాకటోద్యమభూ
దిండచ్ఛేదనసత్త్వం డాగవయుండంత న్వచ్చె మోదాత్తుండై.

75

కా. ధూర్తారాతివికాలశుష్కవనవాతూలప్రయక్షోగ్రసం ప
ర్రాభీలదవానలుండు గిరిరాడ్వక్షుండు ¹రక్షోనిశా

మార్తాండుండు ఘనుండు నీలుఁ డటఁద్రేమ న్వచ్చె నందందనో
యార్తాణపరాయణా రఘుపతీ యంచు న్నహోత్సాహుఁడై.

76

కా. ఉద్యత్సత్వత్పతీ¹ కృతాభీనమరస్థోగ్రాసురుం డజ్జ్వల
ద్విద్యుత్సన్నిభలోచనుండు త్రిజగద్విఖ్యాతశీలుండు డో
స్పద్యస్సంజనితప్రతాపుండు శతాస్యచ్ఛేదనాభీలయు
ద్ధోద్యోగంబునవచ్చె మైందుఁడుముదం బొప్పక దొరల్ మెచ్చఁగన్.

77

కా. గంధర్వామరణిన్న రాదు లితఁ డుద్గాఢాహవాద్యద్గదా
సంధానప్రబలప్రవీణుఁ డని యిచ్చన్ మెచ్చ నుష్పాంగి గ
ర్వాంధుండో శతకంఠుఁ జంపుటకు రాద్రాపేతదైవచ్చె న
ద్గంధాంగుం డగుగంధమాదనుఁడు వేగక రాఘవుం జూడఁగన్.

78

కా. వత్సా రఘుని నన్నుఁ బిల్చి త్రిజగద్వైకల్య నారాక్షసుక్
మాత్సర్యంబునఁ గూల్చిరఘును నొకో మానాఘుఁ డత్తై న నే
నుత్సాహంబునఁబోయి మెల్లనశతాస్యం జంపినొప్పింతుఁగా
హృత్సాకల్యత నంచు వచ్చెనటకున్ హేలిన్ నువ్వెఱుం డొగిన్.

79

వ. మఱియు నదియనుం గాక పేరెన్నికైన మహావానరు లచటికి నరుడెంచి నం గాంచి హ
ర్షించి రాఘవుండును వారివారికిం దగు తెఱంగుల భూషణంబులును గట్టుంబులును
దోరహతుగా నిచ్చి హనుమజ్ఞాంబవదాదులఁగరుణాసముద్రంబులనోలలాడించి బహు
విధంబులమన్నించి బలంబుల నొక్కరమ్యస్థలంబున విడియనియమించి నుగ్గివాంగదుల
సాకేతనగరంబుననుంచె రాక్షసవానరబలంబులును రామునకు దేవతలొసంగిన వరం
బునంజేసి తృప్తాశనంబులవలన నిరపేక్షులై యుండిరి అంత భరతశత్రుఘ్నులం గొలిచి
కాంభోజదేశాధీశుం డగునీలుండును యవనవలియగుప్రవఘండును సౌరాష్ట్ర నా
యకుఁ డగుసంవరణుండును బర్బరనాథుం డగుప్రదీప్తుండును కాశ్మీరరమణుం డగు
భరతుండును మలయాళభర్త యగు త్రిభంగుండును నివధాధీశ్వరుం డగుభీముం
డును, పాంచాలవరుం డగునీలకేతుండును విద్యపాలుఁ డగుస్థితాస్యండును ద్రవి
డభర్తయగు సుధేష్టుండును గౌళ కర్ణాట పులివ లాట మరాట కొంకణ దేంకణ
మత్స్య గాంధారరాజులను జతురంగబలంబులు గొలువ ద్వాదశాక్షైహిణులతోడ
నయోధ్యానగరంబు . సినవారిని వేరేక్షు నాచరించి తగినవిషండుల నుండఁబంచి
తానును మఱునాఁడు విద్యత్కవివస్థి సకలపురోహితభూసురానే కాశీర్వాదంబు

1 కృతాసురభటవ్యూహుండు నిత్యోజ్జ్వల.

లెసంగ నుత్సవంబుది సూర్యసిద్ధాంతులచే శుభముహూర్తంబు దెలిసి భేరిమృదంగ
 ధక్కాపణవళంఖాదినినాదంబులు భోరురఁ గలంగ భరతాదిసోదరులును కుశలవాది
 పుత్రులును, విజయాదిపౌత్రులును సుమంతాదిమృత్యులును విభీషణాదిరాక్షసులును,
 హనుమత్సుగ్రీవశాంబవదాదివానరభల్లూకప్రభువులును గొలువ సకలనుజదనుజున
 చరనేసామధ్యంబున కరుగు దెంచి, అఖిలకాఖ్యాన్ముగంబుల రావించి అయిదేసి వెల్వ
 లకు నొక్కొక్కరాజునేర్పిరించి నిలువవలెనని తుముద గవాక్ష నీల గవయ గంధ
 మాధన గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ మ్రొద ద్దివిద వనన ఋషభ శరభ నల గజ కేస
 రులను ముఖ్యువానరులకుఁ బనునేగురికిఁ బట్టంబులుగట్టి వారికెల్ల యుద్ధసమయంబు
 దెలుప జాంబవంతుని నియోగించి యిందఱుఁ గాపాడుమని హనుమంతునిం బ్రతి
 స్థించి అమృతానేనకు దండనాయకునిగా సుగ్రీవు నభిషిక్తుండేసిపట్టంబుగట్టి యువరాజు
 పట్టంబున కంగదూ బాటించి, అందఱు నొక్కపాఁజుగాఁజేసి అమృతవృక్షాం
 బునకుఁ జుట్టును రాక్షసద్వాదకాక్షౌహిణుల నుండ నాజ్ఞాపించి సకలదేశాధిపచమూ
 సముదయంబు నవలొకించి తవ్వలంబు మూఁడుమొనలుగా నేర్పరించి యమ్ముమ్మిన
 లకు భరతశత్రుఘ్నలక్షణుల నధిపతులుగా నమకట్టి వారికి బాసటగాఁ బుత్రపౌత్రా
 దుల నిలిపి వారికిఁదోడుగా నుత్తమతురంగసహస్రంబులనేర్పి వానికిం బ్రావుగా
 గంధదంతావళంబులగోటగాబూర్చి వానికి సహాయంబుగా రథసముదయంబును
 నిలిపి వానికిం గావలిగా భటసముదయంబుల నియమించి వారలు వ్యధాధీశంబుగా
 కుండ చేవతల ప్రార్థించి మఱియును.

80

క. మానవవానరదానవ, ¹నేనల నడిపింపనానుషేణునిఁ దేజో

భానుని చైర్యునైర్యుని, ధానుని రావించి యతనిఁ దగమన్నించెన్.

81

క. మన్నించి రాఘవేశ్వరుఁ, డన్నిదళంబులకుఁ దత్తదధినాథులకున్

ఎన్నఁ బతిత్వము మీఱఁగఁ, బహుగ సుర లలరఁ బట్టభద్రుగ డయ్యెన్.

82

క. అప్పుడు సుతోషంబురఁ, గుప్పలు గొనగు. సుమపృష్టిగుగిరి సురలుం

జప్పుచుగ మొఱుసె భేరుఁ, తప్పక కాహసలు శంఖతరులనిమ్రో నెన్.

83

*సీ. అమృతారవముచేనాకాశ మల్లొండ మలుపలపలనఁ బగిలె

నమృతభరమున కహిరాజు నోవ్వక తలమంచునె రసాశలమునందు

1. నేనలకున్నానుషేణుక్షేమంబున ను స్థానంబున సారథిగాఁ బూనిక మన్నించి
 నిఖిలపూజ్యునిఁజేసెన్.

*సీ. అమృతాబలముల కడలె బ్రహ్మాండంబు తారలు దుల్లె విధాత వణఁకె

నమ్మహాభీషణం బరసి మై సగముగా శివుఁడును జాలిఁ గృశింపఁ దొడఁగె
నమ్మహాధాటికి నఖిలదిగ్గజములు మొనదస్సి యొక్కొక్కమూలదాఁగెఁ

గీ. గాల మరయుచు నుండెఁ బంకజభవుండు, తలఁకి యప్పుడుమృత్యువు తల్లడిల్లె
చారినిధులెల్లఁ బిండలివండులయ్యె, నస్తగిరిశృంగమున వ్రాలె నంత నినుఁడు. 84

సీ. శ్రీజానకీనాథ శిష్టప్రతీపాల కరుణాకటాక్షవీక్షణ పరాకు
సకలలోకారాధ్య శాశ్వత సర్వజ్ఞ కలుషఘ్నవీరరాఘవ పరాకు
దైత్యసంహరి నుందరదేహ భక్తమందార తాటకవిధానన పరాకు
గాఢేయనందన క్రతురక్షణాహల్య కాపవిమోచన జయపరాకు

గీ. అనుచు బలములు చెలరేఁగి యెనసి గంతు
లిడుచు శతకంఠపురమున శైవుడు నడతు
మనుచు నుత్సాహమును బొంది యాత్మలోనఁ
జెలఁగియున్నట్టి యాబలనేనఁ జూచి.

85

సీ. ఉర్వీశ్వరుఁడును గాలోచితకృత్యముల్ సల్పి సంగరమహోత్సాహమునను
బంతంబులొ జాంబవంతుని రప్పించి యాపెద్దవలనఁ బ్రతాపలంక
కరిగెనుమార్గంబు నమ్మార్గమునఁగల మహిమంబులును హనుమంతుతెఱఁగు
నతనిలావునఁ జతురర్థిలంఘన మొనరింపవచ్చుటయును సొంపుమీఱఁ

గీ. చెరిసి యమ్మహామహునిడివికినిబనిచి, దమరు సంతట సీతాగృహమున కేగి
యచటఁ దమ్ములు దాసును నార్గించ, విడియములుచేసి యసదృశవిభవములను. 86

వ. తదనంతరంబ తమగురుం డగువసిష్ఠుని రావించి అతండును తానును సహోదరులును
బుత్రపౌత్రులును సీతయుఁగూడి శతకంఠునిఁ దృణీకరించు వనచరవృత్తాహ
మహిమంబులును సామగ్రియును రాక్షసబలపరాక్రమంబులును చప్పన్న దేశాధి
పాలునివారి ప్రతాపంబులును వక్కాణించునుండ నాసమయంబున సీతామహాదేవి

నమ్మహాభరమున కహిరాజు నోర్చక తలవంచుకొనె రసాతలమునందు
నమ్మహాభీషణం బరసి సాంబశిషుండు రజతాద్రిఘనగహ్వరము న దాగె
నమ్మహాధాటికి నఖిలదిగ్గజములు మొనదటికి నొక్కొక్కమూల నదాగె

గీ. యముఁడును విణంకెఁ బ్రళయకాలాన్ని యడఁగె
దూనె మృత్యువు చారిధుల్ ధూళిఁ గలనెఁ
బిహగులు దొరంగె నచలముల్ భీలి నొంచె
నింతలు చెలంగె నాబలువీటి నంత.

తనజీవితేశ్వరం డగురఘునాథునిఁపలుకులఁ గరుణారసంబు చిలుకఁ గడకంట
నవలొకించి మృదుమధురవచనంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 87

సీ. ప్రాణవల్లభ మున్నుఁ బంక్తికంధరుతోడఁ బోరునప్పటి భవద్యూరిబాహు
బలవరాక్రమములు¹ బాణసంధానచాతురియును దదుపసంహరణములును
రథగతిక్రమము సారథివమత్కృతియును నుత్తరప్రత్యుత్తరోన్నతియును
గడుచిత్రమని చెప్పఁగావని నేనాటఁగొలె మీరుయొద్దంబు సలుపునపుడు

గీ. చూడఁగాఁ గోరి మఱొకరక్షోగజేంద్రుఁ
డెప్పుడువయించునోయని యెదురుచూతుఁ
గామ్యమెల్లను ఫలియింపఁగలిగె నేడు

²మీజయముఁ గాంతు ననుఁ గొని యాజికరుగు. 88

ఉ. పూని శతాశ్వుఁడు³ యమునిపోలిక మీరును సంగరంబులో
నేన్నుగుతోడ నేనుఁగు మృగేంద్రముతోడ మృగేంద్రము⁴ దవో
గ్రాసలము⁵ దవాసలము నద్రియు నద్రియుడాయు కైవడి⁶
సేసలతోడఁ బోరెడివిశేషము చూచెదఁ జిత్తగింపవే. 89

చ. అనవరతంబు శోభనగృహంబునకు⁷ మఘు మాచరించుతా
వునకును సద్వృతంబులను బొందుగఁ జెప్పెడిసీనుకు⁸ శ్రుతు⁹
వినఁ జనుచోటికి¹⁰ సకలవిశ్వభయప్రదయుద్ధభూమికి¹¹
పనితలతోడఁగూడి చనవచ్చుటెఱుంగవె ప్రాణనాయకా. 90

చ. అన నిని రాఘవుండు హృదయంబున నద్భుతమంది యంది యీ
పనజదళాక్షి కీకలహవాంఛజనించుట కేమిహేతువో
వినుమని యెన్నఁ డిట్టి యవివేకపుయాత్రకు సమృత్తిప ని
ట్టనుకొన నేల వైవకృతమంతయు దప్పనె యెన్నిభంగులన్. 91

ప. అని యిట్లు డోలాయమానమానసుండై నిజాంగనం గాంచి తదీయశరీరసంజనిత
లేజోవిశేషంబు మధ్యాహ్న మార్తాండు మండలంబును ఛిక్కించి సకలబ్రహ్మాండం
బులు పిక్కిటిల్లఁ దనకన్నుఁ గవకు మెఱుఁబుట్లు గొలుపఁ దలయూచి యిట్టి
సహాయంబున శతకంఠునిఁ దృణలీల సాధంపముచ్చరసి వెండియు జానకి నిజాకా
రంబు వీక్షించి లోకంబులఁగలుగు రాజకుమారికాజనంబుల యట్లు బావించుచు

1 బాణసంధానంబుఁ జాతుర్యముఁ దదుపసంహరణము. 2 విజయమునుగాంతు
ననుఁగొని నెడలు మనికె.

మనుజువేషుండు గావున నమృతమహిమవిశేషంబులు తెలియ నలవిగాక భరత శత్రుఘ్నులక్షణులమొగంబులుచూచి వారును వసిష్ఠుండును వినుచుండ సీతామహాదేవి కిట్లనియె.

92

- సీ. చిలుకపల్కులువిని యులంకు కోమలిచి దుర్విమతార్థటంబులు వినగఁ గలవె
ఎదు రెవ్వరాడిన మదిఁ గుందు సుగుణపు ప్రత్యర్థిభావలు పడఁగఁగలవె
వెన్నెలకాకకు వెఱచెడి యబల వత్స్యగ్రబాణాన్ని నోర్వఁగలవె
స్ఫటికంపుసోపానపంక్తుల నొంటిమై నిలలేవు రథముపై నిలువఁగలవె
- గీ. ఏల వలెకితి వీబుద్ధి యెట్లుపుట్టెఁ, గలహగతు లేడ నీవేడ గమనమేడ
శతముఖునిఁ జంపి వానిదేశమునఁ గలుగు, వస్తువులు నీకుఁ గొనితెత్తు వలవ దుడుగు.
- సీ. ఆరూఢమధురవీణారవంబులుగావు ప్రతిభటాభీలహుంకృతులుగాని
కళ్యాణసమయసత్కాంతావ్రజముగాదు భయదరాక్షసకదంబములుగాని
కొలఁదివాసించు కుంకుమగంధమదిగాదు మఱిరక్షింబాలమయముగాని
పర్యంకమల్లికాప్రసవమార్గముగాదు ¹చండభల్లప్రపంచంబుగాని
- గీ. తలఁప సుఖకేళిగాదు యుద్ధంబుగాని, మురియుటలుగావు ఘనమృత్యుముఖముగాని
నాతి మున్నీట్లు చని మోసపోలిఁగాదె, రాకకూడదు వికచనాళికనయన.
- సీ. నావిని తనమాట నాథుఁ డనుగ్రహించుటయు లేకున్న నించుక తలంకి
బాష్పిరుణితనేత్రపద్మయై మో మఱివాంచి యల్లన నేలవ్రాసికొనుచుఁ
బలిమోముచూచుచుఁ బటుకుచోపరిదివ్యచేలాంచలముగండసీమనొత్తి
పలుకుదునో యని పలకెనఁ దామళ్ళి పలుకునో పలకఁడో యలుక ననుచుఁ
- గీ. భయము భక్తియు నుద్దండభండనప్రయాణవాంఛయుఁదనహృదయమునఁ బెనఁగ
నావసిష్ఠుండు మఱిఁదులు నతిముదమున, వినఁగఁ గ్రవ్యఱిఁ బలకె నన్వేషునితోడ.
- గీ. ధరిణినాయక వినవయ్య తావకీయ, మహితభుజ పర్వతంబులమఱువునందు
నిలిచి చూచెఁ బోరు మీనేర్పు నేను, సమరయాత్రకు భంగంబు నలువఁదగునె.
- ప. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల జనపదునిమనసు రింజిల్లంజేసి పదంబులంబడిన
లేవనెత్తి రఘువిరుండు నిజగురుమఖిషణికనంబు గావించి యిందు కెయ్యది
తెఱంగన్నఁ దత్సకలవిద్యాగరిష్ఠం దగువసిష్ఠుండు నిజతపోమహిమంబువలన భూత
భవ్యద్వర్తమానప్రవర్తనంబుల తెఱంగు లెఱుంగుంగావున జానకీప్రభావంబు
దెలిసి యమృతహాశ్రితవలన శతకంఠునిమరణంబును రామునివిజయంబును నిశ్చయంబు
చేసి యేకాంతంబున నిట్లనియె,

97

గీ. రామ మీరామగోరెడి రాక కనుమ, తించి చనుమా వధూటి యే తెంచినపుడె
యమ్మహామూర్తివలన శతాన్యు డీల్లు, జయము చేకూలు మీకును సత్యముగను.

మ. అదియెట్లన్న దదీయదైత్యవరుఁ డాయాబ్జాసనుం గూర్చి సొం
పొదవకొ ఘోరతపంబుచేసి మఱిబా గొప్పంగ మెప్పించి సా
వరదా కాంతవిచార నాకుఁ బురుషప్రాయంబుచేఁ జావులే
నదిసత్యంబుగని మ్మటంచును వరం బాఫీలతం గైకొనెన్.

99

ఉ. కాననభేద్యుడైన శతకంఠుఁడు జానకిచే నణంగునే
గాని మఱొండుకౌర్యులను గైకొనఁ డంగనచేతఁ జచ్చుటల్
మానవసాధ సిద్ధమది మావచనంబులు కల్ల గావు ను
మ్మనలినాక్షిఁ దోడుకొని యాహవభూమికిఁ బోవు టొప్పగున్.

100

సీ. *ఏతల్లి దాసదాసీతతుల్ బ్రహ్మసదాశివవిష్ణులుఁ దత్సతులును
వరంగ నేవనిత నివాళివల్లైరములు బంధురకైరవపద్మహితులు
ఏయమ్మబోసపు టిండ్లనఁ జెలువొందుఁ దలపోయఁగా నవ్వజలనిధులును
ఏమహాకక్షికి నెల్లబ్రహ్మాండంబు లనవరతంబును నాటవట్టు

గీ. లానర సేనతి యూర్పుల నుదయమైరి, మూఁడుమూర్తులు సీజగన్తుల మెద్ది
యప్పరంజ్యోతి సీతగా నాత్మఁదలఁపు, కేవలాంగనగాఁ జూడ కీవు నృపతి.

101

వ. ఈవరచురహస్యంబు బాహ్యంబుగాకుండ నీచిత్తమందు నునిచి సీతాసమేతుంధవై
యుద్ధంబున కరిగి శతకంఠునిం బరిమార్చి గొబ్బున మరలి రమ్మని యాశీర్వదించి
వెండియు వసిష్ఠుం డిట్లనియె.

102

గీ. అంత ఫల్గుని యెల్లి దినాంతమైనఁ, గమలమిత్రుఁడు గగనమధ్యమున గదియఁ
జైత్రయాత్రకు నప్పుడే చనఁగవలయు, మనసు రంజిల్లి నేగుమీ జనవశేఱ్య.

103

గీ. ఆ రరక్షక యిట్టిమూహూర్తమందు, గదలి శతకంఠం బరిమార్చుకదనమునను
ఆ శ్రుశస్త్రాధిపతుల సీయాత్మఁ దలఁపు, సేననెల్ల'ను బురికొల్పుమానవేం.

104

వ. ఆనిన విని రామచంద్రుండును సాంప్రతరాశ్చర్యమానసుండై జానకీప్రయాణంబు
నకు సమ్మతించి సంభ్రమింపుచు నుండె వసిష్ఠుండును గృహంబున కరిగెఁ దమ్ము

*సీ. ఏదేవదేవికి నేదేవదేవాది దేవతల్ దాసులు దివ్యక్షిరి

యేకాంత కేకాంతి కేకాన్త వేదాంత తత్త్వరహస్యంబు దనరిఁ గలుగు
నేకొమ్మ కేకాక్ష రేఖరక్షిరూప రూపపంచాక్షరిరూఢి నెనఁగు
నేకక్షి కానక్షి నీయబ్జభాండంబు నాటవట్టైయుండు నఖిలమునకు.

లును మిత్రులును దమతమవిడుదులకుం జనిరి రఘునాథుడును సుఖనిద్రం జెం
దెనంత * సుషకాలంబున మంగళపాతకు లరుదెంచి నీణానాదంబుల నింపుసొం
పుగా భూపాల దేశాక్షి దేవగాంధారి మలహరి నారాయణి వసంతాదిరాగంబుల
ననురాగంబుగావించి పానిమిత్రంబులు నయనంబులును కాలంబులును లఘుముఖ
డోలాదిటతానంబులును లపుర సౌరభ రవంబులును మధుర మందర మధ్యమతార
కంబులును రాంబులైనవంబులును సరిగమపధనిసాది కళికోత్కృతిక జంపె మట్టిమ
అటతాళ ఏకతాళ త్రిపుట రూపక ముఖానేకతాళంబులును చెప్పి యిట్లనినె. 105

నీ. సమరగుణిత్యాహ జయగృణసందోహ మేఘశోమలదేహ మేలుకొనుము

మునిజనవనచైత్ర వనరుహదళనేత్ర మిత్రపంశపవిత్ర మేలుకొనుము
దళితకంకరచాప కలితజయాటోప మృదుభాషణకలాప మేలుకొనుము
వితతశుభాచార విమతరాడ్లజవార మృగనాయకశోర మేలుకొనుము

గీ. † ఆనుచు రావణకుంభకర్ణాదిదైత్య, సంహృతి ప్రవగీతముల్ సలుప నేరి
భానువంతుండు తనముఖపద్మ మలర, మేలుదేరింగ నొయ్యన మేలుకొనియె. 106

శ్లా. ఈరిలిం దగమేలుకాంచి వసుధాధీశుండు కాలోచితా
చారంబుల్ గడలేర్పి భూసురనమస్కారంబులుంజేసి త
త్కారుణ్యంబున దీవనల్ గొనుచు సంగ్రామప్రయత్నంబునన్
భూరిప్రస్ఫుటసత్కిరీట మచటం బూనె న్నదం బొప్పగన్. 107

క. అన్నరవరునిశిరంబునఁ జెన్నలరెఁ గిరీట మపుడు 1 జిగిమించుచును

నీ. * ఉదయకాలంబున ముదమొప్ప మంగళపాతకు లరుదెంచి భక్తిమీఱ
వేణువీణానాదమలస్వరంబులు గాంధారిమళహరిగౌళనాట
భూపాలసురటి కాంభోదినారాయణి మొదలైనరాగముల్ ముద మెల్ల
వానిమిత్రంబులు వరుసనయనముల్ కాలంబులఘువులు కడు ముదమున

గీ. ముఖ్యడోలాదితానముల్ సఖ్య మలర, యౌర దశరవసంపూర్ణయనముదాత్త
స్వరిత ప్రత్యయమందంత సరణి మధ్యమమును సరిగమపధనిసామగ్రిగిరిన
జంపె మట్టిమయు నటతాళి మింపుమీఱ, పుట యెకతాళి రూపవస్తీరములను.

క. ఈరిలిసి సంగీతము, నేరుపుగా బాడి మిగుల నేర్పులుగలుగన్
శ్రీరాముని మదిఁ దలంచుచు, హేరాళముగాను సంహితేంద్రులు విసంగన్.

† ఆనుచు శ్రీరఘురాముపాదాంబుజములు, మదిని తలంచుచు గీతము ల్బుద మెసంగఁ
బాడి రంతట రఘుముఖపద్మ మలర, మేలుదెఱింగుల.....

1 జిగిమించుచుఁ బూ రోవ్విన్నతగిరిశిఖరంబున.

భస్మిలకైలశిభిరిని, సన్నిహితమహర్షులతోలెఁ జర్పిఁపంగన్. 108
 ప. *అదియునుగాక మఱియు ననేకచిత్రమణిభూషణవరంపరలు దివ్యాంబరంబులు
 ధరియించినం గనుంగొని సీతామహాదేవి తనవతివ్రతాధర్మంబే భూషణంబుగాని
 కొండొకయలంకారంబులు గలవే యని సమరప్రయాణప్రయత్నంబున నుండె
 నంత. 109

గీ. దేవ భూదేవతతులు నులింప యాత్ర, కావసిష్ఠండు నిది సమయం బనంగ
 బరంగ రాక్షసలొకగర్భములు నగుల, నపుడు చఱపించె జైత్రప్రయాణభేరి. 110
 మహాస్థగర. అడరెన్ బ్రహ్మాండభాండం బరుదుగఁ జలనీం బందె సప్తాంబురాసుల్
 చెదరె న్నక్షత్రపంక్తుల్ జిగిదిగిఁ బరిమేష్టి న్నయం బందె నాత్మక
 బెదరెన్ దిగ్దానదంతుల్ విఱివిఱిఁ దిరిగెన్ భీషణంబై కులాదుల్
 వదలెం గాలుండు జీవవజ్రములఁ గెడవన్ భాండమై భేరి మ్రోవన్. 111

క. తదనంతరమున రాఘవుఁ, డొదవిన మోదమున శుభముహూర్తముతోడన్
 సుదతియఁ దానును గడు నె, ముదిఁజేసెను దల్లులకు నవస్కరణంబుల్. 112

క. చేసినఁగొడ కును గోడలిఁ, గోసలరాజేంద్రతనయకుశలత మెఱయన్
 భాసిల్లుడు దీవింపఁగ, నాసుదతుల వీడ కొని రయంబున వెడలెన్. 113

క. భరతశత్రుఘ్నశత్రుఘ్న, లరుదుగ దీపింప వెడలి రగ్రజాతోడం
 గరమొప్పఁ బుత్ర పౌత్రులు, నరిగిరి రయమునఁ గనత్సరాధిపులలరన్. 114

ప. ఇర్విధంబునఁ బుత్రపౌత్ర నిచయంబును సకలబంధనివహంబును దనతోడ నదివ
 నంతకపురంబుదా నభిజిత్తుహూర్తంబున వెడలి సుమంతాదిమంత్రుల నయోగ్యపురి
 పరిపాలనంబునకు నియోగించి పురమధ్యంబునం జనుమయంగన్ 115

* ఈ అదియునుగాకయున్న తగినట్టి విచిత్రమధ్యకాంతి యిం
 పొదవి విహార యారమణి భూషణముల్ ఘరియించియున్న న
 మ్మదమునఁ బూని సీత తనమానసమంగు బల్లి తాగుణా
 స్పృహను వేళై భూషణముఁబట్టి బనేమి యటంచు నుండగన్.

5. అత్యంత మనోహారమున రణప్రయాణము నుండి నంత.
 సురల భూసురు అత్యంతజ్యంభణమున
 సుప్రసిద్ధులగు సానేపిష్ఠనిమతమున
 అందు మిదియని సకలసంభ్రమము లలర.

- సీ. స్రీరస్తు భూపాలశేఖరా! యని నన్నగీర్వాణజనము లాశీర్వాదించు
శుభమస్తు సౌజన్యమాదామణి యటంచు విప్రసర్గములు దీపించుచుండ
నెలమి ననుస్తగ్నమౌకాదశస్థానఫలమస్తరుచు బోధింపులు చెలంగ
1 నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగఁ గవీశ్వరులు గవిశ్వలక్షణముఁ దెలువఁ
- తే. గాంతలభ్రంకపోబ్బలకలితభర్తృహర్తృమాగ్రముల నెక్కి యలరుకొనుచు
నగుచు దూర్వాక్షతప్రసూనములందల్లఁ బూర్ణకుంభస్వయంబును బొడంగనుచును.
- వ. ఇట్లదిగి.
- ఉ. హాటకేశతనంబును జయప్రదపోదశతత్వచక్రముల్
కోటిమహోగ్రఘటికలు ఘోరశరాసనబాణతూణముల్
పాటవమైనసారథియుఁ బ్రస్ఫుర వర్తభయంకరస్ఫుర
స్ఫోటనహస్తముం గలయకుంతితవిశ్వరథంబుఁ గన్గొనెన్.
- చ. కనుగొని ఘంటికావణవకాహళభేదమృదంగవాద్యముల్
వనధిపరీతభూస్థలి నవస్థిత సింహుచు బోరుగొల్పఁగాఁ
దనగురుఁ డావసిష్ఠుఁడు ముదురుచ మున్నె యరుగ్రహింప న
య్యనకులనాథు డెక్కెఁ దనయంతయుఁ దాను సూరి మెచ్చగన్.
- గీ. రాజపరమేశ్వరుం డైనరాఘవునకు, భూజగన్మాత యైనట్టి భూమిజకును
దగనరుంధతిముద్రాక్షతప్రసూర, బుచ్చిచీచి చూరతు లచ్చె నపుడు.
- గీ. రాజదేవేంద్రు డైనట్టి రాఘవుని, పరమమితరు జూపట్టె రమణితోడఁ
ద్రిపురములుగూల్చి ననదృశలేఖముచను, గౌ-తో-గూడి చనెడి శ్రీకంఠ. దనఁగ.
- వ. ఆనమయంబున.
- శా. మేఘాభాంగుడుఁ కార్మవేది పోతామిత్రుండు ముష్టిక్రియా
శ్లాఘామీప్తుఁడు శత్రుపాకరుఁడు సౌజన్యగుఁ బ్రశ్లోదభాం
డాపూతప్రతిహాసలీమణులతోన్మద్యగుఁ డాఖండిరా
శ్రాఘుం డాధరితుండు వేద్య వెదలెన్ శాన్ మునం బొప్ప గన్.
- శా. సత్రామిత్రతిమానవై సహస్రభుక్తుఁడుఁ గాన్తహ
గాత్రుం డాశుకవృక్షతూణఘటంబుఁ గ్రచ్చేషిసంకోక
క్షాత్రప్రాభుఁడు వప్రతిష్ఠయగుఁడు సుగ్రామప్రచుండున్నత
చ్చక్రముండును వేడుక నెలలి నిచ్చిక్ రాముఁ డుప్పొంగుగన్.

1 విజయోస్తునకలనన్యభవరాజవిద్యయనుచు నత్కవులు స్తుత్యములుచేయ.

మ. పుడ మిట్టట్టుచలింప దిక్కరిచయంబుల్ మ్రొగ నొక్కన్తుడికొ
జలధివ్రాతము లింక భీషణధనుర్జ్వాహోషగావించుచుం
బిసుగుల్ వోలినబాణముల్ గలిగి యాభీల ప్రతాపంబుతో
వెడలెకొ లక్ష్మణుఁ డల్లనల్లన నురుల్ వేడ్కం దనుజుఁడంగన్. 125

సీ. తమతండ్రు లట్టుల తమకంబు శౌర్యంబుఁగలిగి వర్తిలెడిఘనులు పీరు
వాల్చీకి దత్తురవారబాహుశయశరధులు గలిగినజనులు పీరు
సీతావధూగర్భసింధుశంభవములై మహిమిఁదఁ గనుపట్టు మణులు పీరు
శతకంఠవరచమూసముదయంబులఁ జంపఁ దొడరినయట్టి మృత్యువులు పీరు

తే. మామఁడని నిర్జరులు కడుఁజోద్యమంద
దల్లిదండ్రులు ముదమందఁ దాముదంతి
యుగమువై నెక్కి వెడలి రత్నగ్రు లగుచుఁ
గుఱుఁడు లవుఁడును రిపుగజాంకుశము లనఁగ. 126

గీ. తాత రాముండు ముదమందఁ దండ్రికుఱుఁడు
గారవంబున నెలవులఁ బాట నవ్వ
డంబుగా నొక్కయుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
వెడలె విజయుండు రాన్రుడై మృదునికరణి 127

వ. ఇన్నిధంబున రాజవరమేశ్వరుండును బరమేశ్వరకాంతాస్తరణకారణశరీరప్రకాశం
డును శరీరప్రకాశనిర్జితకోటిసూర్యుండును సూరిజనస్తవభుజవరాక్రమవంతుండును
శివనసాస్త్రనామస్తోత్రప్రరాయణుండును వేదసారోద్ధారతత్త్వజ్ఞుండును నిఖిల
వేదాంతతత్త్వరహస్యప్రసర్థమామండును బ్రభుసామ్రాట్సాహితీయుత్తుండును
మహోదహుండును నగు రామచంద్రుండు సాంద్రకళామహిమంబునఁ బూర్ణిమా
చంద్రుని ధిక్కిరించుచు సకలసన్నాహంబునఁ బ్రజ్ఞామన్యంబునం గదలునప్పుడుతో
మలమేఘంబు కుఱంగట భాస్వత్ప్రిల్లతయనంబోలెఁజెలంగుచున్న జానకీదేవి
నీక్షించి మిరిచిన మోహంబున నవ్వపుంగు ప్రజనంబులు గుంపులుకూడి యొండొరుల
మొగంబులు గనుంగొనుచు నిల్చిరి. 128

గీ. పాలఁది కుదయగళంబుతోఁ బోరుటకును
గాడె చక్కని సౌవర్ణకలశతతులు
నొక్కలై చిక్కపడి చాలఁ దుక్కుబట్టి
నుత్తైపెట్లకు లోనయ్యెఁ జోద్యముగను. 129

- గీ. మధ్యమక్లేసరికిఁ దగుమధ్యమంబు, పిఱుందువులినంబునకు గట్టిబిరుదుచూడఁ
బడములంబుజములకు నాన్నదములగును, రామసౌందర్యవిభవాభిరామగాఢె. 130
- గీ. 1 లోచనభ్రుస్తనద్వయలోలమధ్య, కైతవములు వహించుచు గలితసింహ
కుంభమిగునధనుర్నికులము చివుడు, కన్యాయందుండు టాశ్చర్యకరముగాఢె. 131
- చ. ఇట్లు పురసతు లభినుతింప రామభద్రుండు నిర్జిద్ర సంభ్రమంబునఁ బ్రొద్దు గ్రంతునం
తకు సాకేతపట్టణప్రాకారద్వారంబులు గడచి కరదీపికానహస్తంబులతో సకలరా
క్షసవనచరమునజనేనామధ్యంబున కరిగి యచట విభీషణకల్పితంబైన పటకుటీరంబున
విడిసె భరతశత్రుఘ్నలక్షణులును కుశలవాచితనయులును విజయాదిపౌత్రులును
దనచుట్టును విడిసిరి. వారికిం బ్రాపుగా ద్వాదశాక్షాహిణులతో దేశాధిపులుండిరి. వారికి
రక్షకుండై సుగ్రీవుండు డెబ్బదిరెండువెల్లులతోఁ బరివేష్టించి యుండి తద్బలంబు
నకు వలయాకారంబుగా విభీషణుండు తననేనలతో గావయ్యె అన్ని బలంబులకు
హనుమంతుఁడాదరువై తద్బలంబునకు రసాతలంబును నక్షత్రమండలాబును ముట్ట
నాభీలంబుగా చాలంబు వెంచివాటంబుగాఁ గోటఁజేసి ద్వాదశదేశంబున మృత్యు
పుంబోలి కడంగియుండె ఆఖిలజీవంబులును తమతమమనుకులఁజేర ఆవ్వేళ భేరిమృ
దంగాదితూర్యఘోషంబులును బలసిం గనాదంబులును సమస్తహయహేహారవంబు
లును గంధసింధురబృంహితధ్వానంబులును రగ నేమివిష్టరస్వనంబులును భల్లూకఘ్ను
ర్ధ్వరధ్వనులును కార్దుకగుఱుటారంబులును బుంఖానుపుంఖంబులై యొక్కపెట్టున
నఖిలబ్రహ్మాండకోటరంబులు ఘునుఘుమాయమానంబులుగా నిండి విలయకాలంబున
బడబానలముఖంబులకు నులికి మొఱపెట్టు సప్తార్ణవంబుల ననుకరించె ఆది ప్రళయ
సమయంబునుంబోలె విభీషణ ప్రగల్భులై సంగ్రామవర్తనంబునుంబోలె శత్రుఘ్ను
సశస్త్రులై నాట్యంబునుంబోలె భరతకళితంబై పవిత్రస్థలంబునుంబోలె గుశాభి
రామంబై భారతరణంబునుంబోలె విజయప్రసిద్ధకరంబై సరోవరంబునుంబోలె నీల
కుముదసంశోభితంబై శృంగాపవనంబునుంబోలె బాటలపనసరంభాలంకారంబై అల
కానగరంబునుం బోలె సకలరాజసంచయంబై యుండి నంత. 132
- సీ. బలవిడిచివల్లుల నలరించుఁసికుండు చూడఁబూర్వలకును మూలదుంప
ఘులుచే నర్ఘ్యమున్ గొనెడిమహార్తుండు నెట్లన దీపులపుట్టినెల్లు
ఎన్నంగ సమవర్తిఁ గన్నకగత్కర్త చక్రక్షణములు నలుపురాణ
సతతప్రసన్నదీక్షాగుణాధ్యక్షుండు విప్రసమస్మరణప్రియుండు

- గీ. శ్రీరఘూద్వహునిజవంశకారణండు, భూజనంబుల రక్షించుపుణ్యమూర్తి
నిరుపమధ్వాంతశుష్కవనీదవాగ్ని, యర్కుఁ డుదయించెనరుణసంవర్కుఁ డగుచు.
- ప. ఆంతకుమున్నెరాముండు సంధ్యాదిక్రియలు దీర్చి గంధమాల్వాంబరాభరణంబులు
ధరించి విభీషణుగ్గీవాంగద హనుమత్ప్రభృతుల రావించి వారివారికిం దగినకట్టుం
బులును భూషణంబులును ముదంబున నొసంగి యిగ్గార్జేయముహూర్తంబున నేనల
వడువ నియోగింపుండని సుషేణునిం బిలిచి మన్నించి మార్గంబు సూచ నియమించి
తనకమ్ముల నవలూకించి కుశలవవిజయలను మీరును సకలనృపతులం గదలింపుఁ
డనిన నమస్కరించి తమతమబలంబులకుఁ జాటింప వారును గరవాల ముసల ముద్గర
వట్టిన ప్రాస త్రిశూల గదా పరిఘాభిండివాల కఠార కుఠారకఠోరధనర్పాణంబులు
ఘ్రోహి నీల నల హర సంపాత్యవక్త్ర వక్త్రజిహ్వా కూలముఖ రక్తవదన ఏకపాద
కుటిలకేశోలూఖ మహాగర్భ వికృతపార్శ్వాదులగురాక్షసులును గవయ గంధమాదన
గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ వనన నల నీలాంగద వేగదర్శి గవాక్ష మైంద ద్వివిధ జాంబ
వదాది మహాకపినాయకులును నీల యవన పృథు సంవరణప్రదీప్త భరత త్రిభంగ
భీమనీలకేశనుధేష్ఠ స్థితాస్యప్రముఖ నిఖిలదేశాధిపతులును గజహయాందోళన స్వం
దన బృందంబులనెక్కి తమతమవెంట చతురంగబలంబులు గొలువ ఛత్రచామరాది
నానాలాంఛనంబులు మెఱియ భేరిమృదంగశంఖపణవాద్య నేకవాద్యంబులు మొర
య నేలయిన తెఱింగునభూమియందును వియ త్తలంబునందును పర్వతంబులయం
దును తటాకంబులయందును దిక్కులయందును బట్టుచాలక యెనుబదియోజనంబుల
పొడవును సంతియ వెడల్పునుగలిగి నిరంతరంబుగా నఖిలబలంబులు నడువంజొచ్చె
భరతశత్రుఘ్నులక్షణకుశలవవిజయాదులను విభీషణుగ్గీవాంగదులు నలువదిసహస్రం
బులతో రామచంద్రునిఁ బరివేష్టించిరంత.
- 134
- సీ. ముఖమూర్ధ్వలోకాంతమునఁగల యజువక్త్రమున నున్నచెలియతో ముచ్చటాడ
హస్తముల్ ప్రాకృచ్ఛిమాచలంబులతోడ నెయ్యంబుమీఱింగ నియ్యమంద
నాభీలవాల్ గ్రామాధ్రువమండలసీమతో నందందచెలిమినేయ
కాశకోమావళుల్ సరభనలీలనక్షత్ర పంక్తులకు బెజ్జములునేయఁ
- గీ. బృథుశరీరంబు జగమునఁ బిక్కుటిల్లఁ, దనదురవళిత మృత్యువు దల్లడిల్ల
హుంకరించినఁ గులగిరు లులికిపడఁగఁ, మించి హనుమంతుఁ డవ్వ డేతెంచి నిలిచె.
- గీ. ఘోరవాలంబు దలపోయ మేరువయ్యె, భూరితారావళులు మొలఘానలయ్యెఁ
గమలినీనాయకుండు బొడ్డుగంటయయ్యె, ననుచు రాఘవునకుఁ దోచె నట్టివేళ.

- గీ. తోచినను దనచిత్తము తొంగలింప, గాడ్పువట్టిన నిండారఁ గొంగిలించి
చెలంగి నేనల నొకదరిచేర్చు నీవె, యనుచు నమ్మినవాఁడ ని న్ననిలతనయ. 137
- గీ. అనుచు నీతయఁ దాను నొయ్యనరథంబుఁగరుణ నెక్కినఁ గని తురంగములవిడిచి
దేవతలు పువ్వువర్షముల్ దివిరి కురియ,దనశిరోమధ్యమునఁ దాల్చె దద్రథంబు.
- గీ. ¹మఱియు శత్రుఘ్నుభరతలక్ష్మణులఁ గుశల,వాదిపుత్రులఁ బౌత్రులు నర్కసుతుఁడు
నావిభీషణుఁడును మిత్రు లతనిభుజము,లందు పీఠండునుండి రందందనిలిచి. 139
- ఉ. డంబుగ నేనలందఱు విడంబముమీఱఁగ రోమరోమ కూ
పంబుల నద్రిఁ జీమగమి వ్రాకినకాడ్పుననెక్కి నిమ్మచుం
బంబినవేడ్క నుండిరి తుభస్సుటభావల సన్నుతించుచుక
అంబరచారులెల్లను జయంబుగ నిచ్చిరి దీవనల్ వెనన్. 140
- వ. ఇట్లాభీలవాలగంభీరదోస్తంభ విజృంభమాణుండై హనుమంతుండు గొని చనిన భేరి
మృదంగ కాహళ కతోర భూరిభాంకారి బధిరీకృత బ్రహ్మాండకొటరుండై రాముం
డును గ్రహంబులలోనఁ బ్రకాశించు భాస్కరబింబంబునుంబోలె నకలనేనలలో
నం దేజరిల్లుచు రవి గ్రంథునంతకుఁ దమసానదీతీరంబున విడిసి మఱునాఁ డచ్చట
వీడ్కొని నుషేణుండు మందఱు నడవఁ గ్రమక్రమంబున మహావనంబులును దటా
కంబులును బర్వతంబులును దేశంబులును గడచి త్రిజగద్భయంకరంబుగా క్షీర
సముద్రాభిముఖుండై రాఁ దొడంగె. అంత నక్కడఁ బ్రతాపలంకారమణుం డగు
శతకంతుండు నకలపురో హితామాత్యబాంధవరాక్షసలొకంబు బలసియుండ నిభి
లామరదిశారమణసముదయంబు గొలువ నభ్రంకవసింహాసనంబునఁ బేరోలగం బుం
డుసమయంబున. 141
- క. చారులు దిగనర్గళసం, చారులు నిజనాథహితపిచారులు స్వకులా
చారులు రయములు మీఱఁగఁ నారయఁగా నేగుదెంచి రపు డయ్యెడఘన్. 142
- క. ఆరుదెంచి రాక్షసేంద్రుని, చరణంబులు గాంచి మ్రొక్కి చయ్యన సుచితం
బెఱింగి సభయెల్ల వినఁగను, సరగునఁ దా మిట్టు లనిరి శతముఖులొడన్. 143
- క. ఆర్యా మివంపున మే,మయ్యాతావులకు నేగి యచ్చటివార్త
నెయ్యమున నరయుచుండఁగఁ, జయ్యన విపరీత మైనచందమువొడమెన్. 144
- గీ. రావణునిఁ దునిమిసట్టి మ, హావీరుం డగణితంబు లగుబలములతో
దేవతలు సంతస్థిలఁగ, మీవలనక దాడివెడలె మేదిని యదరన్. 145

- క. మున్నింటికవులఁ జెప్పఁగ, విన్నారము వానికన్న విస్తారముగా
నున్నది బలము లొకండొక్క, టన్నిజగంబులను మ్రింగు నలిగినఁ గణకన్. 146
- క. పేరుకొని యిసుకనైనను, దారావళినైన వర్షధారలనైన
దోరముగ నెన్నఁదగుఁగా, కారాముని బలములెన్న నలవియె మాకున్. 147
- క. అందునఁ బొదలుచు మారుత, నందనుఁ డనువాఁడు మేరునగమునుబోలె
నందడిగఁ బెరిగి నేనల, నందఱునెత్తుకొని మృత్యువైయిటవచ్చెన్. 148
- క. చెప్పిన దేవరమనసున, కిప్పులుకులఁ గోపమొదపు నేమెటులైనం
జెప్పకయుండుట తగ దింక, నప్పవనజా నెదురనోప రమరుబునైనన్. 149
- క. అటువంటివారె మీపై, నిటవచ్చెడి శూరులెల్ల నెవ్వరితోడం
గటకటఁ బోరఁగ దగు మీ, కెటువలె మదిఁదోచు నొక్కొ యెఱుంగము దేవా.
- క. ఎవ్వరికిని గనఁబడకయె, యవ్వీరుల నరయుచుండ నపు డొకకపితాఁ
గ్రొవ్వన నార్చుచు నొకగిరి, జువ్వనఁ గబళించి నిలిచె జూర్ణముగాఁగన్. 151
- క. వానికి నిక్కొటలు నీ, దానవులును దృఢముగాఁగఁ దలఁచితి మెట్లో
కాని యశక్యపుఁ గార్యము, కానంబడె నది తరింపఁగా నెత్తెఱఁగో. 152
- క. ఉగ్రుండై యాసేనకు, సుగ్రీవుం డనెడువాఁడు సారిదిగ మీతో
విగ్రహముచేయబొదలుచు, నుగ్రునికై వడిఁ బలిత్వమొప్పగఁ బూసెన్. 153
- ఉ. ఇట్టిబలంబుతోడఁ బరమేశ్వరునైనను ధిక్కరించుచున్
నెట్లన రాఘవుం డనెడు నిఘరవిక్రముఁ డెన్నిరీతులన్
గట్టుతుదం జెలంగు హరికైవడి నాహనుమంతుమీఁదటన్
గట్టిగ నెక్కి వచ్చె నవకంబుగఁ దమ్ములు దన్నుఁ గొల్వఁగన్. 154
- ఉ. వారల లక్షణం డనెడివాఁడు ధనుర్గుణటంక్రియల్ మహా
దారతమిన్నుముట్ట వివిధస్ఫుటభల్లవఁంపరంబుతో
ఘోరతరాహవంబునను గూల్తుశతాస్యు నటంచు నన్నతో
సారెనుఁ జెప్పచున్ యమునిచందమునం గనుపట్టె నయ్యెడన్. 155
- కా. శౌర్యప్రాభవ మేర్పడెన్ భీమకర్మిన్ శత్రుఘ్నుఁడున్ మిమ్ములన్
చైర్యం బొప్ప నదల్చి మండుచు వివాదప్రాధిభాణాసనా
చార్యుల్ వీరిని దేవతల్ వాగడఁగా సంగ్రామముం జేయఁ దా
మార్యత్వంబులు పూని రాఁ దొడఁగి రత్నంతప్రతాపంబులన్, 156

ఉ. రాముసినందనుల్ పటుపరాక్రమవంతులు దేవదత్తపం
 గ్రామజయజ్ఞు లుగ్రరిపుఖండనశీలు రనేకసాయక
 స్తోమవిశాలతూణగణశోభితబాహులు తండ్రి గొల్పుచున్
 హామికవచ్చి రక్కుశలవాఘ్నులు దానవపంశపర్ధనా. 157

ఉ. భీషణకౌర్యుండై మనవిభీషణుండు స్పృహ: గొప్ప మిమ్ములన్
 దూషణచేయుచుం గణకతో నసురావళి తన్ను: గొల్పి దు
 ర్భాషలమర్తకర్తములు పాయక తెల్పుచు సంతకంతకున్
 రోషము వెంచుచు నిల్వయరుదు నికై వడివచ్చు నందులన్. 158

ఉ. *అవి యటనుండని మైకమహాద్భుత మార్ఘరాముముందటన్
 నవజలదంబు చెంగటఁ గనంబడుతీఁగె మెటుంగురుగునన్
 నవినయలీల నెన్నఁదగు జానకిపేట నొప్పుకాంత దాఁ
 దివిరి నిజేశుతోడ నరుడెంచుచు నున్నది రాక్షసేశ్వరా. 159

ఉ. ఆనును: గొప్ప నానుమహితాస్య భగద్ధగ హస్త్రుతివ్వయం
 బానఁగ నావేడందనయనాబ్జదళద్దళ లాసునాసికం
 బానదు మాపల్లత్రయము నాకుచ దేశసిగ్నిగక్రమం
 బానడ లామితారములునొర యొయారము దానికే తగున్. 160

ప. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబుల నెఱింగింప శతముఖుండును గోపారుణితలాచ
 నుండై తన కనుసన్నయెఱింగి పనులు నలుపు విశారదులు నవలొకించి. 161

సీ. పసిచెద రంభ మిపాలికి ననవిని బలభేది బొమ్మని నెలవుచేసె
 బచనంబుచేసితిఁ బాకయత్నములెల్ల నన నన్నిఁ గనునన్న నవ్వ దనిచె
 రావదేమిటి యింత కావరమా యని మొగిందిట్టి యమునిపై మొక్కలించె
 నాంపారఁ దనమనసున నచ్చి నైరుతి పరుణులఁ బొందని కరుణఁబుచ్చె

గీ. గొలువుకూటంబు లూడ్చితిఁ గోరిచూడఁ బువు: డనవిని ఐవనునిఁ బనిచి రిత్తు
 రౌనులంపిన నలకాధిరాజు మెచ్చి, నొనర నీశానునొకమూల నొందుఁగఁజేసి. 162

గీ. గొలువు చాలించి రాక్షసకులచరణ్ముఖ: దండఱు వారిదిక్కుల కనిచి లేచి

ఉ. *అదియునుగాక నొక్కటి మహాద్భుతమై నరనాథుతోడ న
 మృదమున దానవాహుల మడు బణంగింప మహాత్మ పంబుతో
 నదితిచుతు ల్నులించుగ ననంతరీర్తితైలంగ జానకీ
 కదనముఁ జూడఁ చెప్పె దనకాంతునిగు డి నీశాచరేశ్వరా.

యంతిపురసౌధమధ్యసింహాసనమునఁ, బరంగఁ గూర్చుండి పడవాళ్లఁ బనిచియపుడు,
వ. తనవ్రధానులం బిలువం బనుప వారలును దగినవాహనంబులెక్కివచ్చి ద్వారప్రదే
శంబున డిగ్గి దనుజవల్లభునకు వేర్వేరఁ బ్రణమిల్లి యుచితాసనంబులం గూర్చుండినం
గని శతకంఠం డిట్లనియె. 164

సీ. రాఘవుఁ డనుమహీరమణుండు నాతోడ నాహవం బొనరింతు ననుచు ననుజ
తనుజబాంధవులును దరుచరనిచయంబు మీఱి యింతింతను మేరలేక
వచ్చుచున్నాఁడట వారి నందఱఁ దానె హనుమంతుఁ డనుధీరుఁ డచటఁ దాల్చి
యరుడెంచు చున్నవాఁడట విభీషణుండును మనమర్తములు దెప్పకొనుచు నృపుని
గీ. వజ్ర రాక్షసచతురంగబలముతోడఁ, బూని యరుడెంచెనట యేమిబుద్ధి మనకు
జెప్పుడు మీ చెప్పినట్ల నే జేయవాఁడ, ముట్టివచ్చినకార్యంబు వట్టువడునె. 165

సీ. నానిని చిఱునవ్వ నవ్వచు మంత్రులు పలికిరి దానవభర్తతోడ
యుద్ధ మెవ్వరితోడ నొదవునో యనుచును మామనసుల నెట్లు మలయుచుండుఁ
గానిమ్ము మీపంపు గైకొని వట్టుక నరవానరాదుల నలిచివైచి
పంశహిను నమిత్రవాదిని నవ్విభీషణుఁ జంపి హనుమంతుఁ జక్కఁజేసి

గీ. రాఘవునిదేవి జానకీరమణి దెచ్చి, కాను కీర్తుము మీకు నక్కజముగాను
మ మ్మెఱుంగవె మృత్యువుఁ గ్రమ్మఁగలము, సంగరంబునఁజింత విచార మేల, 166

సీ. పెరికితెత్తుమె శేషభీకరదంష్ట్రులు పుడిసిలింతుమె మహాంబుధులున్లెల్ల
బెడచేతలాచేతఁ బుడమియు నాకాశ మడుతుమే పొడిపొడి యగుచు రాల
మ్రంగివత్తుమెపోయి మృత్యువునైనను గూలద్రోబ్బదుమె దిక్కుంభితతుల
బంధించివత్తుమే పవనునిఁ జలమునఁ బగులచేతుమె కులపర్వతములు

గీ. తృణముమాత్రము రాముని లేజమెంత, వారి నెన్యంబు లన నెంత వారి దెచ్చు
మారుతాత్మజుఁడన నెంత పోరఁ గూల్చు, దమకు సిమిషంబు పట్టదు దానవేంద్ర.

వ. అని యిత్రెఱంగునఁ బ్రగల్భవచనంబుల దనుజేంద్రునిమనసు రంజిల్లఁజేసి మఱియును
బెక్కుచందంబుల గదలు సాచుచుఁ బరిఘంబులు ద్రివ్యచు మనలంబు ల్సా
చుచుఁ బరశువు లెత్తుచుఁ దోమరింబులు సూపుచుఁ జాపంబులం గుణధ్వనులు
గావించుచు శరంబు లేర్చుచు మిన్నుపగుల నార్చుచు ననేకరాక్షసులు సమరంబున
కత్తాచు చు నిల్చిన నచ్చెరువంది తొమ్మిదియగడ్డలు చక్కఁజేయించి రసాతలంబు
మట్ట జలంబు కింపించి నప్రకారంబులు సవరింప నియమించి సకలద్వారంబులఁ
గార్చిచ్చుఁ బోలి దానవలం కడిగొట్ట నుంచి మొగసాల నలువదిలక్షలతో నుండు

మనిషులకంటెని నియోగించి కిన్నరగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధర గరుడ నిర్జరపన్న గాదుల
కభేద్యంబుగా గావించి కొలువుచాలించి ప్రధానులం బిలచి దానును తనతల్లి యగుచి
త్రగంధిపాలికిం జని తద్వృత్తాంతం బంతయునివేదించియిట్లనియె. 168

ఉ. వచ్చెడివాడుమర్త్యుడట వానికిఁ దోడటకొఁతెబా రొగిన్
వచ్చిచతుస్సుద్రము లవార్యత వారట వాఁటియాడకుం
చెచ్చర నేగు దెంతురట నేనలదామును ఘోరమైనకా
ర్పిచ్చుపయింబడకొ శలభనేన గడంగిన యట్లుకాదటే. 169

చ. ఆదియునుగాక పంక్తిగఘఁదారఘరామునిదేవిఁ దెచ్చి తా
దుది కుఖవృత్తిలేకమఱిదుంగె రఘూర్షహుఁ డిప్పుడుం దగకొ
నుదలని గూడవచ్చెనట జోద్యముగానటుగానవానివె
ల్లదరఁగఁ జంప నీకేఁగొను దందఱు మెచ్చఁగకాశ్వతంబుగన్. 170

చ. ఆనవినిభీతినొంది తనయాత్మజుఁ గన్గొనిచిత్రగంధియి
ట్లను నకటా తనూభవ దురాత్మలకై పడిపిట్టివాక్యముల్
కనికర మింతలేక పలుకందగునా రఘురాముభార్య నీ
జననిసుమయ్యయన్యసలిచాశ్వునఁజూడకు మెన్నిభంగులన్. 171

ఉ. రాముఁడుమోక్షకర్త యలరామునిదేవిరమావధూటి యా
రాముఁ జెనంకి గాదెమనరావణముఖ్యనిశాటులెల్ల సు
గ్రామమునందు గూలుట పరామరిసింపుము మర్త్యవేషుండై
భూమినిఁ బుట్టెఁగానిరఘుపుంగవుఁ డాదిని విష్ణుఁడే సుమీ. 172

ఉ. ఆదిని మత్స్యరూపమున నంబుధి నొచ్చియు సోమకాసురు
న్తోది సుర ల్నుతింపఁగను ముఖ్యముగాఁ దనప్రాభవంబున
స్వేదము లొప్పఁ దెచ్చి నృపవీరవరేణ్యుఁడు బ్రహ్మాకిచ్చెఁదా
వేదవతీపురంబునఁ బ్రవీణత నుంచె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 173

చ. అని మఱియుననేకవిధంబులనతం దనతారంబులు సలపువిధంబులును మహిమంబు
లును దక్కినవ్రకారంబులును నీవయాదిపరంజ్యోతియగుటయును దదీయసామ
ర్థ్యంబును నెఱింగించి మెడియు న్లనియె. 174

గీ. ఘనుని రాముని మానవుగాఁ దలంప, పలవ దాతఁడు పూనినవార్ధు లెంత
కోటలనఁనెంత నీ పనుమటలెంత, అతని కివియెల్లనక్షమే యక్కటకట. 175

గీ. వెలయునజ్ఞ సరిములకుగర్భింపవలవ, గట్టిబ్రహ్మను బుట్టించి నతఁడె యితఁడు

అట్లు కావున నాదేవుఁ డలిగెనేని, పద్మజుని యీవు లెందుకు పనికిరావు. 176

వ. ఆదియునుం గాకవరంబు లనుకూలంబులైనను నీవు విరించిన గోరునపుడు పురుషుల
చే జావులేకుండ నడిగితిమిగాని సతులఁ దలంప నేరవైతివి ఆది యెప్పుడునాహృద
యంబునఁ దవిలెయుండు. రాముఁడునీతానమేతుఁడై యరుదెంచుకారణం జేమొకో
యెఱుగఁరాదు. ఆయమమహామాయగాని సామాన్యమానవకామినిగాదు. ఇక్కలహం
బుమాని యప్పురాణపురుషుం డగురామచంద్రుని కెదురుగాఁజని శరణుచొచ్చిబ్రతు
కుటమహాకర్తవ్యం బని పెక్కుదెఱంగులం దెలుపరోగికి వధ్యంబురుచింపని తెఱంగు
ననమ్మాటలు చెప్పిసోఁకక మాతమెట్లయిన నేమిభయం బని దిగ్గనలేచి చని సమరప్ర
యత్నంబున నుండెనంత¹ రామచంద్రుండును నక్షత్రనిచయంబులనడుమఁ జెలుప
మరుసంపూర్ణచంద్రుని ధిక్కరించుచు సకలసేనామధ్యంబున రాఁదొడంగె నని విని
పింపఁబార్వతిమహాదేవి యటమిఁదివృత్తాంతం జేమయ్యెనని నిజేశం డగుమహాదేవు
నింబ్రార్థించుచుండె నంత.

177

ఉ. శ్రీకరమూర్తి హరి నృపకేళిర నిర్జనబృందవందితా
ప్రాకటవైభవస్ఫుట శుభాకరరమ్య గుణాభిరామ శో
భాకరునాంతరంగ భవభంజన కాళిక యజ్ఞపాలయి
త్వాకుటలప్రసర్జన శివాధిపమిత్ర పవిత్రభాస్కరా.

178

మాలిని కుటిలదమజైత్రా గోపలిస్తోత్రపాత్రా, పటుతరవరగాత్రా భానువంశాబ్ధిమిత్రా
కుటితనిగమసూత్రా గాఢవిద్యావిదిత్రా, భటకవినిలిపాత్రా చక్రనీపత్రనేత్రా.
గద్య. ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివాస లక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త మహాకవిత్వ
విద్యాపారిణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంకీర్తనక్షణమరీం సకలవిద్య
నిత్రా శ్రేయసగోత్రపవిత్రధర్మనార్యపుత్ర నిఖిలమగురాశీర్వాదప్రవృత్తమానభా
గధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మర్జననామధేయ ప్రణీతంబైన నీలావళయం
బనుమహాప్రబంధమునందు నివృత్తియాశ్వాసము సంపూర్ణము.

1 ఈక్రిందిరీతిని హస్తత్వనిశా సున్నని, ద్వితీయాశ్వాసము ముగియలేదు.

నీ. శ్రీరామచంద్రుండు సీతాసమేతుఁడై కషణీయతరనినాకరునికరణి
సేవామేతుఁడై చొలవొప్పగావచ్చె ననుచు బార్హతికిని హరుండు చెప్ప
నమ్మహాదేవియ వృద్ధతంబును బొంది యటమిఁదివృత్తాంత మంతచెప్ప
మనినఁ జెప్ప దొడంగె నఖిలవృత్తాంతంబు దాక్షాయణీప్రేమ దనరబూని

గీ. సకలకల్యాణగుణమూర్తి సాధునర్తి, దేదవేదాంతతత్త్వార్థవిమలహృదయు
రాఘవస్వాసి బలములు రమణఁ గొలుప, వాయుజునిగూడి వచ్చెను వచ్చినపుడు,

తృ తీ యా శ్వా స ము.

*గీ. శ్రీకరణకార రాజ్యలక్ష్మీవిహార, హార గోక్షీరహీర నీహారతార
తారకాధీశ తార భూధర తుమార, సారకీర్తిహార చీచమనృపాల. 1

వ. ఆపధరింపు మంత్ర బార్వతీదేవికి మహాదేవుం డిట్లనియె. అట్లు సకలగుణాభిరాముం
డును రమణీయభునశ్యాముండును సామాదిశ్రుతసంపన్నుండును ఆపన్నజనకల్ప
మహిళాతుండును మహిళాధినాథుండు నగురఘువల్లభుండు హనుమచ్ఛిరోమధ్యం
బున సకలసేనాసమేతుండై వచ్చివచ్చి. 2

మహాస్రగధర. కనియెక్ రామక్షీతీశాగ్రణి యచట మహోత్కంఠదీపింపఁ జంచ
ద్భునసర్పగ్రహనక్రోగమతవిలుతద్ధాన్యపాశీనకల్తా
లనటవైవాలభాస్వల్లవసితకలాహారరాజీవపండ్ల
తక్రనదుధూతాస్యదృశ్యకృతబకముఖరుతాక్రాంతభద్రుక్ సముద్రున్. 3

గీ. అలరి యారీతిఁ గనుఁగొని యనుజతనుజ, దయఁ మనుజ వనచరసంతతులు గొల్చు
నఖిలవాద్యధ్వనుల్ మిన్న నదరఁ జేయ, రాఘవుఁడువచ్చె దుగ్ధాంబురాశికడఁట. 4

*క. శ్రీరమణీయగుణాకర, కారుణ్యభవాంబురాశికల్లోలభవ
శ్రీరంజితవరవైభవ, ధారణసత్కీర్తిహార ధర్మనృపాలా.

వ. ఆపధరింపుము సీతారాములు చతుస్సమద్రంబులు గడచి లంకాపురంబునకుం జని
గోపురస్థాకారభర్తహర్తృదుర్గంబుల నెట్లు సాధించి రెట్లు వైత్యులించునిమిరి
తద్వృత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబుగా వినిసింపుమనిన శాంకరీదేవికి శశాంకశేఖ
రుం డిట్లనియె.

ఉ. రాముండు సద్గుణాకరుండు రాక్షసలోకభయంకరుండును
భూమిజతోడఁగూడి పటుభూరితరాక్రమశీలుండై బల
స్తోమము లందఱు స్వినఁగ తూరులు మీరలు సంగరంబులో
భీమపరాజయంబులకుఁ బిక్కువయండుండటంచుఁ జెప్పుచున్.

వ. మఱియును సుగ్రీవాంగదహనుమంతజాంబవద్విభీషణులం గని దుర్గంబుల నావర
ణంబుసేయుం డని నియోగించి వాలితనూజుం డైనయంగదునఁబోకించి యాట్లనియె.

గీ. దక్షిణద్వారమున...

చ. ఇట్లు రామభద్రుండు సుధాసముద్ర తీరంబుఁ దోరంబుగాఁ జేర మారుతసందనుండు
సంతుష్టాంతరంగుండై తనశిరోభాగంబున వీచునఁ జంకల భుజంబుల గరంబుఁ
దేహంబుననుండిన రాఘవసీతాదులను భరతశత్రుఘ్నులను లక్ష్మణవిభీషణులను
సుగ్రీవాంగదప్రముఖుల నందఱు డించి రఘువరునకుఁ ప్రదక్షిణంబు గావించి
నమస్కరించి పురోభాగంబునఁ గరంబులు మొగిల్చి యున్న మరున్నందను నవ
లాకించి తననయనంబులఁ గరుణారసహర్షంబులు దొరుగఁ సరసమధురవచనంబుల
నిట్లనియె.

5

గీ. అన్న పవనజ నీమహత్వోన్నతంబు, పెంపుసొం పిక నెట్లు నులింపవచ్చు
నే మొసంగినఁ దీతెడి నీబుణంబు, అనుచు దీవించె శుభదవాక్యముల నపుడు. 6

నీ. నీతయ్యఁ దననిభుచెవిసోఁక హనుమంతు నెలమిమై వీక్షించి యిట్లు లనియె
నవ్వేళ రావణుం డట్లు వనంబునఁ గరినదైత్యశ్రీలఁ గాపువెట్టి
బాధగావించ మత్పలఁబాయునట్టి దుఃఖంబున వ్రాలి దేహంబు మఱచి
ప్రాణంబులెల్ల వెల్వడునమయంబున నరుడెంచి రాముజయంబుఁ జెప్పి

గీ. జీవములు నిల్చి రక్కసుశీవిఁ జెఱిచి, పతినిఁ గూర్చెద ననిచాలఁ బ్రతినఁజేసి
మరలఁ జని నాయకునకు నే మనుటఁజెప్పి, యభిబంధించి సకలనైస్యములఁజెచ్చి.

గీ. శాత్రులనెల్లఁ జంపించి జనవరేణ్యు, చే విభీషణుఁ గరుణింపఁజేసి పిదప
నన్ను నావిభుఁ గూర్చితివన్న యెచటఁ, గన్న నీవంటిబంధుండు గలఁడె మాకు. 8

చ. ఆనవిని మోదమంది మరుదాత్మజుఁ డాన్యపతిఁ ధరాసుతం
గనుఁగొని యేను మీమహిమఁ గాఁచె తరించితి నెల్లభారముల్
విసుతికి నెంతవాఁడ నవివేకిని మర్కటుఁడన్ మహాత్మ మీ
యనుమతిఁజేసి యెట్టిపనులైనను సాధ్యముగాక తక్కునే.

9

ఉ. ఎల్లనిలింపవర్గములు నెల్లనిశాటులు నెల్లరాజులున్
ఎల్లవనేచరుల్ పొగడ నెల్లమునీంద్రులు సంతసిల్లఁగా
నల్లన మీరుచూడఁ జతురబ్ధుల వాలముసాంచి యందుపైఁ
బెల్లుగ నేనెల్ల నడిపింతుఁ దలంకకు రాఘవేశ్వరా.

10

చ. ఆనవిని రాముఁ డిట్లనియె నద్భుతసంభ్రమముల్ పెనంగఁగా
ననిలజ నీవుగల్గ నులుకందగ నేటికి నెల్లశూరులన్
ఘనముగఁ జేర్పు మొక్కదరి గ్రతున నవ్వలికార్యమెల్ల నే
నొనరఁగఁ జక్కఁబెట్టెద మదుగ్రతరంబుల నాహవంబునన్.

11

ఉ. ఈవనధన్ ధరింపఁజను నెల్లతెఱంగుల నందుమీఁదటన్
దేవమునీం ద్రులన్ ధరణిదేవతలన్ జయసిద్ధిగా వెనక్
దీవనలీయ దైత్యుని వధించెద మానులనెల్లఁ బోచెదన్
దేవబుధప్రియాత్తునకుఁ దీరనికార్యము తెప్పి చెప్పమా.

12

ఉ. ఎవ్వఁడు విప్రవర్గముల కె గ్గొనరించు నతం డిహంబునన్
దవ్వగుఁ జేయుకార్యము వృథాయగు మోక్షఫలంబు దూరమా
నెవ్వఁడు విప్రవర్గమున కెగ్గొనరింపఁ డతం డిహంబునన్
మవ్వముగా నుఖించును గ్రమంబున మోక్షఫలంబులుం గనున్.

13

సీ. పరధనాపేక్షకుఁ బాలుపొందినవాఁడుఁ బరభామినీక్రిడఁ బరఁగువాఁడు
విప్రుల వధియింప వెఱపునొందనివాఁడు స్వర్ణాపహరణంబు నలుపువాఁడు
గురుదారగమనంబు కోరిచేసెడివాఁడు భ్రూణహత్యలనెల్లఁ బొందువాఁడు
దేవతాద్రోహంబు చేరిచేసెడివాఁడు దగవున లంచంబు దట్టువాఁడు

గీ. వివిధక్రిడలనుభమున వెలయువాఁడు, మిత్రులనుగూడి శత్రుల మేలువాఁడు
నకలవిధముల నశియించి జమనిపాలి, కరిగి నరకాభిలో మున్ని యార్చినొందు. 14

ఉ. కాన మహీసురావలి నకారణ మీశతకంఠుఁ డేఁచునం
గాన జయంబులేదు మృతిగల్గుట సిద్ధమె యెన్నిభంగులన్
మానిజనాశిషోక్తి గరిమ న్నన కెప్పుడుఁ గల్గుఁ గావునన్
దాననచేసి యుద్ధమునఁ దప్పదు గెల్పు హనుమదాహ్వానా.

15

గీ. నీకుఁ దక్కఁగ నీవార్ధి నెగసి గడువ, నెవ్వరికిఁ జెల్లనో యాంజనేయ వినుము
ఘనుఁడ విప్రుఁడ మావరాక్రమము నెగడె, నమితగుణవంత హనుమంత యక్షయాంత.

గీ. జాగునేయకు ముఁద సురలో నన్నులింప, బనుప్ర బలములనెల్ల తుభస్య కీర్తు
మనెడివాక్యము నిజమని యార్చి నిలుపు, ప్రలిన చేపట్టి కీర్తులు ఎడయు మనఘ్న.

మ. అనినన్ జాప్యన మిన్నముట్టి ధృతిమై నందంద లంఘించి చ
య్యన రామాంప్రియుగంబునంబడి తదీయాశ్వావిశేషంబునం
పనసై నిర్దరు లందఱుం గుసుమముల్ దట్టంబుగాఁ గుర్చ నొ
య్యన సార్చెన్ రవిపుత్ర ముఖ్యకపు లాహా యంచు దీవింపఁగన్.

18

కా. దేహం బభ్రముసోఁకఁ బెంచి సితవార్ధిన్ దాసి నై న్యావళున్
హాహాకారమునేయు రాఘవుఁడ దా నానందములొంద ను

త్సాహం బోష్పగ భూరివాల మపు డుద్దామప్రతాపంబునన్

బాహుల్ ద్రిప్తుఁడు జాచె దుగ్ధనిధిపైఁ బ్రత్యర్థు లుల్కన్ వెనన్. 19

వ. ఇష్టిధంబున బలవంతుం డగుహనుమంతుండు దిగంతవిశ్రాంతయశస్సాన్ద్రుండై కృతాంతునిపోలిక నంతకంతకుఁ బంతంబున ధిక్కరించుచుఁ దనవాలంబు యోజనశతద్వయంబు పొడవును నేఁబడియోజనంబుల వెడల్పునుం గలుగ నిక్కించి కలకాబ్ధిపైఁ బఱపి బ్రహ్మచేంద్రులను గరుడ గంధర్వ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష సిద్ధ విద్యాధరబృందంబు లందంద నవలొకించుచు నక్కజంబుగాఁ బెక్కువిధంబుల నులింప గదాహస్తుండై మేరునగంబుచందంబునఁ దతీరంబునఁ దోరంబుగాఁ గదలక నిల్చి చెలంగుచు నెల్లదళంబులఁ గదలుం డని పెద్దయెలుంగునఁ బలుక రామ భద్రుండును మహాశ్వర్థంబున సీతమొగంబును లక్ష్మణుదిక్కును జూచుచు ననేక విధంబుల వినులించుచుండ నుగ్రివాంగదజాంబవత్సుషేషాదులు ముందఱఁ దోకపై పీకనడువఁ బుడమిఁజేయును జానకీసమేతుండై పుత్రపౌత్రనహోదరనిచయంబు పరివేష్టించి యరుదేర జయజయధ్వనులతోఁ జనుచుండె వెనుకొని సకలదళంబులు రాఁదొడఁగె నానమయంబున. 20

సీ. వనధిలోపల గుభుల్లనఁ గొంద టుఱికి యొప్పునఁ జని రటు చల్లులాడుకొనుచు గగనభాగమున నొక్కటఁ గొంద ఱిరిగి మేటివేల్పులచేత మెప్పుఁగొనుచు గుప్పించి దాఁటఁగాఁ గోరి కొందఱు పెల్లు లంఘింపఁదొడఁగిరి లఘువు మెఱిసి కవనజావాలంబుపైఁ గొంద టేఱిగిరి పెక్కుచందంబుల నిక్కుకొనుచు

గీ. రథములును గంధకరులం దురంగతతులూ, బొంక మొప్పుగ నేఁగె నిశ్శంకతోడ నతనిఁ బొగడుచు నందంద నాడుకొనుచు, నడువఁజొచ్చిరి కొందఱు అందముగ నపుడు

గీ. సీత కవ్వేళ రాముండు చెయ్యి సాచి, ఘనర్పుష గ్రాహకర్కటకచ్చపములఁ జూపుకొనుచును వేడ్కతో నుమహితాండ, జాళి నిఘ్రికలకలం బచట వినుచు. 21

శా. ఈరీతిం గప్పినై న్యముల్ గొలువఁగా నింపొందునీతాపధూ

టీరత్నంబును దమ్ములం దనయుల్కన్ తివిం ముదం బందఁగా

శ్రీరాముం డసమానవ్రిమమునన్ ధీరాట్ల దాఁటవ్వలన్

ధీరోదారత నిర్ప నిర్జరతతుల్ గీవింపఁగాఁ తెచ్చెన్. 22

ఉ. చేరిరి వానరోత్తములు చేరిరి జాంబవదాదిముఖ్యులుం

జేరె విభీషణుండుఁ దనసేనలతో సకలక్షీలీంఘ్రులుం

జేరిరి ఘోటకంబులును సింధురబృందములున్ రథంబులుం

జేరె మరుత్సుకుల దొకఁడుచిక్క నమస్తదశింబు లచ్చటన్. 23

మ త్తకోకిల. మారుతాత్తజాఁ డిట్టిరీతి సమస్తనేల నొయ్యనన్
భూరివాలముమీఁదఁ బంపి యహార్యవిక్రమశీలుఁడై
ధీరతం దనతోఁక మెల్లనఁదీసి పువ్వులవాన బృం
దారకుల్ గురింప నిల్పె ముదంబు సెక్కిన నత్తటిన్. 25

చ. రఘుపతి తన్నుఁజూడఁగఁ బరాక్రమ మారయ విండు ధీసా
రఘునళరీరుఁ డైనకపిరాయఁడు చేరువ నున్నకొండపై
లఘుగతి సెక్కి సిక్కి తుతలంబు వడంకఁగ నార్చి దోర్బల
ప్రకటితకీర్తిశాలి యని భానుజముఖ్యులు నన్నుంపఁగన్. 26

చ. నగుమొగమెత్తి భానునిఁ జెనంకఁగ దొంకఁగవల్సి బాహువుల్
దగజిల్పించి యంఘ్రు లుచితస్థితిఁ గూడఁగఁబెట్టి జావ్వనన్
నగము వణంకఁ దూఁగి ఐదనంబు బిగించుచు రామచంద్ర భూ
రిగుణుఁ దలంచి దాఁటె బలుతెక్కల నొప్పు సురాక్షైవశిన్. 27

చ. ఆపుడు సమస్తలోకములు నల్లలనాడె భయంబు పెంపుచే
నపుడు మహానిలంబు జగమంతయునిండెఁ దలంచి చూడఁగా
నపుడు పయోనిధుల్ గలఁగె నల్లన దేవత లాశతాననుం
డపుడె యణంగె నంచు ముదమందుచు నుండిరి మాటిమాటికిన్. 28

ఉ. పావనియున్ వనేచరులు ప్రస్తుతించేయుచుఁ ద స్నేదుర్మొనన్
వావిరి నేగుదెంచి తనవల్లభుఁ డైనఁఘూర్వహున్ భృతి
గ్రాసకులేంద్రుఁ జూచి పొసఁగం బ్రణిమిల్లి కరాజ్ఞయుగ్గమున్
రీవిగ ఫాలమందున ఘటింపఁగఁ జేయుచు నిల్పె ముండిఱన్. 29

ఉ. ఆంతట రాముఁడుం బటుదయారస ముబ్బఁగఁ జూచి ¹యాహనూ
మంతుని శాంతునిన్ సుజనమందనచారుఁడనీవసంతునిన్
వితఁగఁ గొంగిలించి కడు వేడుక దీవన చిచ్చి నాఁటికిం
బంతములోడ నిల్పెఁ దనవడ్డును నీతి చెలంగుచుండ గన్. 30

* ఏ. ఇట్లొంబున రఘుకులేంద్రుండు సకలసేనాసమేతుడై చాఁటి కచ్చటనిచ్చి మఱు
నాఁడు ఘృతసముద్రంబును మూఁడివనాఁడు దధినిభయును నాలుగవనాఁడు సురాం

1 యచ్చహాశాంతుని నక్షయాంతకుని సద్గుణవంతుని శౌర్యవంతునిన్.

* ఈదచనములోఁ గొంతభాగము పరిపత్పుస్తకములో నీ సేనమున్నది.

నీ. ఈగతి గిగననులేంద్రుఁడు న. సేన సమైక్యముగ నున్నది చ

భోనిధియును గ్రమక్రమంబున హనుమదాభీలవిశాలవాలంబువై గడచి జానకీ
యుం దానును బవనసుతునిశిరోమధ్యంబున రథంబువై దేజరిల్లుచుఁ బ్రతాపలంకా
లంకారప్రాకారద్వారకవాటపరిఘాచమత్కారభర్తృహర్తృప్రాసాదగోపురకాశకుంభ
కుంభగంభీరవారణ రథతురంగభటబృందంబులం గల విశేషంబులు నక్కజంబుగాఁ
దెక్కుచందంబుల నవలోకించుచుఁ జనునప్పుడు నకలదిక్కులయందును చిక్కిజీ
ల్లుచు భూనభోమధ్యంబున నిరంతరంబుగా నిండి బలంబు లరుదెంచి శతకంఠునిపురం
బుదాసి కాహళిమృదంగధక్రాముఖబహువిధతూర్యనాదంబులు బోరుకలుగ మను
జదనుజకాఘాన్యుగవాహినీసమూహంబులతో రఘునాయకుండు విడిసెబలంబులును
దగినయెడల నుండిరి విభీషణసుగ్రీవాంగదముఖ్యులు రామునిచేరువ నుండిరి ధరత
శత్రుఘ్నలక్ష్మణకుశలవనిజయాదులు సేనాసమేతంబుగా సీతం బరివేషించి రామునిం
గొలిచియుండిరి రిఘువరుండును బట్టణంబు నెట్టిన ముట్టడివేయ నూహించి విభీష
ణసుగ్రీవాంగదజాంబవన్తరున్నందనానుజానుమతంబున. ¹

31

గీ. దక్షిణద్వారమున నీవు దక్షిణేశ్వ, కరణి వానరబల మసంఖ్యంబు గొలువ
మెండుకొని పట్టువదలకయ్యండు మనుచు, నంగదునిఁ బంపె నప్పు డత్యద్భుతముగ.

గీ. వివిధభంగులఁ బడమటిగవనియందుఁ

గూరభల్లూకములు నూలుకొట్లు గొలువ
నప్రమత్తుడవై యుండు మనుచు జాంబ
వంతు నటఁ బంపె బటుబలవంతముగను.

33

గీ. అగచరోత్తము లరయ నూరిర్బదములు

నేర్పుతోడుత మిముఁ గొల్వఁ దూర్పు దెనకుఁ
జనుండు మీ రిని గోముఖపనగృహభి
శరభులను బంపె నంగరోత్సాహమునను.

34

మఱునాఁడు దానును మారుతపుత్రుని శిరమున రథమువై జెలుపు మెఱసి
ఘృతసముద్రముదాఁటె ఘూర్జిల జగములు దధిసముద్రముదాఁటె ధరణి దిరుగ
నుసముద్రముదాఁటె సురలు నన్నతిసేయ వలనొప్ప హనుమంతువాలమునను

గీ. సీతయును దాను రణకేళిసీమ వెలయుఁ, చనర వేంచేసి నపుడు ప్రతాపలంక
గోపురద్వారప్రాకారగోఘహర్తృ, భర్తరథగజబృందముల్ పేర్కి దలఁచి.

1 పరివత్సస్తకములో స్కందకు రెండవయాశ్వాసము పూర్తియైనది.

గీ. అంత మిగిలిన నైస్యంబు నల్లనొక్క, మూక గావించి వారి నిమ్మల నొసంగి
కదలు మనుచును శత్రువుల్ కళవళింప, శుక్తరంబున నుగ్గివునునిచె నపుడు. 35

చ. వరుస విభీషణుం గొలిచివచ్చినదైత్యులఁ గొమ్మకొమ్మ కొ
క్కరిఁ బురికొల్పి వారలను గావఁ బ్రధానులఁజూపి యెల్లభూ
వరనివహంబులం బిలిచి వాహిను లల్పములై నచోట మీ
రరయుచు నుండుడి యనుచు నల్లనఁ దా నియమించె నెంచగన్. 36

ఉ. అందఱ నన్నిదిక్కుల రయంబుగ నేర్పఱపం గణంకతోఁ
గొంద ఱగడ్డ లూడ్చుచును గొందఱు కొమ్మలు నూలప్రేయుచుం
గొందఱుఁ దత్కవాటములఁ గుంజగయూథమురీతిఁ ద్రోయుచుం
గొందఱు గర్భముల్ వగులఁ గ్రొవ్వన నార్చుచు నుండి రత్తఱిన్. 37

నీ. ఆసమయంబున నవసీతఁ డగురామచంద్రుఁ డల్లన విభీషణునిఁ జూచి
యమ్మహాకుశలుని యనుమతిఁ గైకొని మంతుకెక్కినహనుమంతుఁ బిలిచి
నేనల మమ్మును జేర్పితి విచట నీకృప నెల్లపనులు దిగ్విజయమయ్యె
నిటమీదికార్య మే నెన్నిభంగులనైన ఘటియింపఁజేయుమఁ గాండములను

గీ. గాన నింతట నాశతకంఠుబుద్ధి, యెట్టిరూపున మెలఁగునో యెఱుంగరాదు
రాయబారంబు తరుచరరాజ నీవు, పోయివచ్చుటఁ గార్యంబు పోసఁగు ననుచు.

గీ. ఎల్లి పువ్వమి యాశ్రమ నిది జయంబు, రమణ నీపేరఁ జంద్రతారాబలములు
గలిగియున్నవి చని శతకంఠుఁ జూచి, మమ్ము నెఱిఁగించి చయ్యనరమ్ము పొమ్ము. 39

గీ. వనజసంభవుఁ డోసఁగివవరములకును, మది మదింపకు మనివల్కు మఱి మదించి
పోర నాచేత దగ్గులై పోయినట్టి, దశముఖానేకవైత్యులఁ దలఁపుమనుము. 40

గీ. లీలఁ బురుషులచేఁ జావులేకయుండ, బ్రహ్మఁ గోరితి నని వాడు బలికెనేని
మించి యిచటికి నే నరుడెంచినట్టి, రాక తలపోయుమను మయ్య యొకపీండ్.

*గీ. వెఱచెనేనియు నిప్పుడే శరణుచొచ్చి
మనుట మేలని యెఱిఁగింపు వనచరేశ
శరణుచొచ్చినవెనుక నాధరణిసురలఁ
జేయుదుండగములు మదిఁ జేర్చ ననుము. 42

1 ధీరకను జని యంతయుఁ దెలుపవలదె.

*వ. అదియునుంగాక నీలంక సిశ్యుంకబిరుదాంకంబుగా సాధించి నీకేతనంబు ధరాతలం
బునంగూల్చి పకలనేసానమేతుండనై సాకేతనగరంబునకుం జని సకలదిగ్విజయంబుగా

- క. చనుమనిపంచిన నలరుచు, హనుమంతుడు రిపుకృతాంతుఁ డనువమవిద్యా
ధనవంతుఁడు బలవంతుఁడు, జనవల్లభుచరణవంకజములకు నెఱుంగెన్. 43
- వ. ఇన్విధంబున నమస్కరించిన నమ్రహాత్ముఁడు దీవింప నచట వీడ్కొని తా నరిగెడిమా
ర్గంబున నున్నుగ్రీవున కెఱింగించి అనుపవచ్చినవిభీషణు నునిచి సకలవానరదాన
వమానపనిచయంబులు జయజయధ్వనులు గావింప. నరిగి ద్వారంబులంబలసియున్న మ
హాదానవులఁ బఱికించుచు నవృశ్యశరీరుండై నవప్రాకారంబులుగడచి తనమహాకారం
బుఁ గొందఱు గని పఱచెడివిధంబుజూచి నవ్వుచు నరయవచ్చినవారల హుంకరిం
చుచుం జనిచని పట్టణంబు వీక్షించునవ్వడు. 44
- *గీ. ఆలరు నవ్వరిమ్యహర్వ్యాగ్రశాత, కుంభకుంభ ప్రజంబుల. గొమరుమిగులు
ప్రకటజాంబూనదాంభోజముకుళములను, సరసమగునట్టి మానససరసిఁబోలె. 45
- ఆ. ఇట్టిపట్టణంబు నిండ్రునిక్రైవడి, నేలుచుండ కీకఁ డేలక్రొవ్వ
1 ఘనతకలుగుటకును వినయంబు భూషణ, మదియులేమి జన్మహానిగాదె. 46
- వ. ఆనియగ్గించుచు మఱియునుం జనిచని మరకతనీల ప్రవాళమాక్షికవైడూర్యపుష్కరా
గాద్యనేకరత్నఖచితాశ్రంకవసింహాసనంబున నూఱుకలలు నిన్నూఱుకరంబులును మి
న్నుముట్టినపొడుపునుం గలిగి గరుడగంధర్వసింధుద్వారకిన్నరకింపురుషదేవదానవో
రగాష్టదిశారమణశిరశ్శోభితం బగుతలాటంబుఁ గాంఠ్రొక్కి నిక్కుచుఁ జెఱులువ
ట్టిన దేవభూదేవయోహాసముదయంబులు కన్నుల నశ్రువు లాలుక నులుకుచుం దగిన
పనులుగలుపఁ బ్రధానులుం దానును గొలుపున్నశతముఖు నవలోకించి మహాద్భుతం
బునొంది రావణునకు నితనికి ననేకాంతరాంతరం బని తలపోయుచు నవార్యచై
ర్యగంభీర్యధుర్యుండై డాసి తదీయసింహాసనంబునకుఁ బురోభాగంబునఁ దనవాలంబు
సురగరుడయుత్తకిన్నరగంధర్వసింధుద్వారామరేంద్రులచే మెప్పుగైకొని విజయంబు
నొందెద మని చెప్పుము.
- *సీ. మహనీయతరహేమమంటపప్రాకారసౌదామినీరత్నశాలలందు
వజ్రము ల్దాసెనవిరుపతి త్తరువులు న్రాసినమధ్యము ల్వస్సెమిఱుఁ
బవదంపుఁగంబాలు ప్రభవించు నెఱుగట్టు లలితమైనట్టినిలాసములును
సరసంపుమాణిక్యసంఘముల్ గట్టినసారచూ ముత్యాలచందువములు
- గీ. నింపుమిఱుంగఁ బటికంపుమెంపుసొంపు, సంపదలమిఱు పందిళ్ల సరసంత
సంతసముమిఱు మండువిశ్రాంతి దనర, నాత్మగనె నంత నాంజనియాత్మజుండు.
- 1 వైరమేలచేసి పదుధేవతో వీడు, బ్రతుకనేరఁడయ్యెఁ బావకర్త.

దివిసోఁకఁ బెంచి వీకం జుట్టి తద గ్రంబున నమ్మహాదానబేంద్రునికంటెఁ బొడుపుగాఁ
గూర్చుండిన నతని దారుణాకారంబు శతకంఠుడు గాంచి యాశ్చర్యంబును భయం
బును నభిమానంబును గోపంబును బురికొనంగఁజింతించి యమ్మహావీరున కిట్లనియె. 47

౧. ఏరా యోరిపనేచరాధమ భయం బింతైననున్లేక ప్రా
కారంబుల్ వెన దాఁటుటెట్లు మఱి వీకందాఁటి దుర్భేషగా
కారం బొప్పంగవచ్చుటెట్లు తగ నల్కన్ వచ్చి నాముందటన్
ధీరత్వంబున నిల్చుటెట్లు వివి చింతించన్ మహాశ్చర్యముల్. 48

౧. ఎవ్వఁ డంపిన నెట్టువచ్చితిని నీవెవ్వఁడ వెవ్వనికె
మవ్వంబై యుదయించినాఁడ విట కేమార్గంబున న్వచ్చితి
వెవ్వం డింతటిరూ పాసంగె మఱి పేరేమండ్రు విస్మించరా
యివ్వీటం గలదానవుల్ గడునినున్ హింసింతు రిట్లుండినన్. 49

౧. ఎవ్వనిఁ గొల్తు వాతఁ డన నెవ్వఁడు దోర్బలమొప్పు యుద్ధమం
దెవ్వని గెల్చె నిం కతఁడు నెక్కడ కిక్కడ కేగుదెంచెనో
జువ్వన మత్స్యతాపములు చూడఁగ నూరకె నిన్నుఁ బంపెనో
యివ్వభమెల్లఁ జెప్పఁగదరా దివిఁ జూచెన వింతగర్వమా. 50

౧. అనినవినిచుహాహుం డగుమగుక్కుమారుండు నిశ్యంకనిరాతంకమనఃపంకజుండై ప్ర
తాపలంకారమణుం డగుశతముఖునిం జూచియుఁ జూడనివిధంబున నిరాకరించుచు
నిట్లనియె. 51

౧. ఓరిదనుజాధముండ వినరోరి రాము, నప్రతిద్వంద్వకౌర్య నాహవవిలోదుఁ
బరమధార్మికు జానకీప్రాణాధుఁ, త్రిభువనాధీశ నధికులు దెలుప వినవె. 52

౧. పదిరెండునేడులబాలత్వముననుండి తాటకిఁ గూల్చినధరఁజిభిఁడు
కాశికుయజ్ఞంబు గావించి గౌతమరతికాప మణఁచినశాంతమూర్తి
త్రిపురాంతకునివిల్లు దెంచినబలుమేటి జానకిం బరణయం బైనఘనుఁడు
ముదముతోఁ బరశరామునిగర్వ మణఁచినదశరథరాజునందనుఁ డితండు
సత్యశీలుండు సద్గుణశాంతమూర్తి, నీలవర్ధుండు త్రిభువనపాలకుండు
శిష్టజనపాలమృషసంశిష్యకర్త, తిమ్మశరవర్తి జానకీరామమూర్తి. 53

౧. చిత్రకూటాక్రిని నేమించి శరణన్నఁ గాకాసురునితప్పు గాచినాఁడు

1 ఈశార్దూలమునకు పరివృత్త)తిలో నీయర్థమేకల యీషడ్భేదమైన యుత్పల
ల కలదు.

కటువిరాధుని జంపి భద్రాద్రి వసీయించి ఖరదూషణాదులగర్వ మడచి

శబరిని రక్షించి చనుదెంచి ఋష్యమూకాద్రిని నున్నట్టిభద్రమూర్తి

వనచరేంద్రుం డైనవాలితమ్మనితోడ సరసంబు గావించె సరస మెనంగ

గీ. నతనికిం బ్రీతి యగునట్టు లాబలాధ్యుఁ, డైనవాలిని నొక్కమ్మునందుఁ గూల్చి
కలితసుగ్రీవుఁ బట్టంబు గట్టినాఁడు, విభుఁడు దశరథరాజభూవిభుఁడు నీచ! 54

సీ. ఎఱుంగవే రావణునిములు వదియును ధరణిపైఁ గూల్చుప్రతాపమహిమ

¹యెఱుంగవే కలనిలో నలఘుబలాదీర్ఘ నక్కుంభకర్ణ గీటణఁచువిధము

తలఁపవే యింద్రజిద్దారుణాద్రినిఁ గూల్చుభూరిదోర్దండదంభోభిషేత

తెలియవే లంకకుఁ దివిరి విభీషణుఁ బట్టంబు గట్టినవటువివేకి

గీ. నట్టికాత్రవనంహారుఁ డారఘాద్వ, హుండె మాస్వామి యతనికి నూడిగములు
నేయుచుందుము నే మొదల్ చేసి పెక్కు, వనచరులము మహిమరావనచరులము. 55

క. నాతండ్రి వాయుదేవుఁడు, నాతల్లి వలంప నంజనాదేవి మదా

భూతంబు హనుమఁ డందురు, భూతలపతిఁ గొల్తు జయుముఁ బొందెడికొఱకై.

*సీ. విలిక వనిబూని యేలంక కరుగుచోఁ గంధి దాఁటితి నొక్కకాల్వకరణి

వనమెల్ల బెఱికి రావణుకుమారుని నక్షు ధాత్రిఁ గూల్చితిఁ దృణమాత్రముగను

దశకంఠపురమెల్ల దగ్ధంబుచేసితి దివిజు లోహో యని ధృతి నుతింపఁ

బట్టవచ్చినవారిఁ బట్టపురాజునై పెలుచ దండించితిఁ బెక్కుగతుల

గీ. మరలివచ్చుచు లంకిణియురము ద్రొక్కి, జలధి లంఘించి జానకిజయముఁ జెప్పి
నట్టికూరుండ నివృడు నట్ల నిన్నుఁ, జూచి పోవచ్చినాడరా నీచహృదయ. 57

ఉ. వంచనలేక మోచిశొని వచ్చితి నేనలనెల్ల వేగ దాఁ

టించితి నాల్గువార్ధులును శీవిగ వాలముమీఁద వాఁడె యే

1 ఎఱుంగవే ముందు సంగరమందు బలుఁ డైనకుంభకర్ణుని నేలఁ గూల్చు విధము.

*సీ. కమలాప్తబింబంబుఁ గబళింపఁగాఁ గోరి మత్స్యపల్లభురూపు మాపినాఁడ

శ్రీరామునాజ్ఞచేఁ జెన్నొంద లంకకుఁ దనరంగ వారిధి దాఁటినాఁడ

వనమెల్లఁ బెరికి రావణుకనూభవుఁ డైనయక్షు శిషాప్రాధి నలరినాఁడ

దశకంఠపురమెల్ల దగ్ధంబు గావించి యనురులచేఁ గీర్తి నందినాఁడ

గీ. వినర నాసాటి యెవరు నీవీటిలోన, నన్ను గెలువంగఁ గలరె నీ కున్న బలము

లోన నారలఁ జూపరా దానవాధ, మా మదింపకు రణమున మడియఁగలవు.

తెంచె రఘూద్వహుండు తనదేవియుఁ దానును నిన్నుఁ జంపఁగా
సెంచఁగ నీకు దిక్కు ధర నెవ్వఁడు చూడు మిఁకోరిదుర్బలీ.

58

చ. అనవిని యవ్వు డిట్లనె శతాన్యుఁ డిదేమిర యోరిదూత నే
మనఁ జనదంచునున్నఁ బలుమాటును రాముండు గీముఁ డంచు న
మ్మనుజకులాధముఁ వినుతి మార్కొని చేసెద విట్లు వాఁడుచే
సినవని నాభటుం డొకఁడునెయు నిమేషములొనఁ జూచినన్.

59

1శీ త్సుద్రమానవుఁ తెప్పి నుకృతాత్ముఁ డనుచును బెక్కులు వలికెను వెట్టికోఁచి
యెట్టిధార్మికుఁడురా యిలినె దాటక నణఁచి పిన్నపుడె శ్రీహత్యఁజేసె
నొకప్రాతవిలు వంచి వికలంబు గావించి యిల మహాదేవున కెగ్గుచేసె
నాటికై నిష్కారణంబుగా నవ్వాలిఁ బడనేసె నత్యంతపాప మొదవ

గీ. నట్టికాంతాజనాంతకు నట్టికైల, జాధిపద్రోహి నట్టిమహాభువిత్తుఁ
తెప్ప నేమున్న దిఁకసీపు చేరినట్టి, వార్త విస్పంపఁగదరోరి పదరులేల.

60

*శీ. అనవిని మది నాగ్రహం బంది శతకంతుతోడ నిట్లనె మరుత్తుతుండు గదిసి
యాదిదేవుని దేవతారాధ్యు ననఘాత్తు శ్రీరాఘవుని నిందచేసిలేసి
యాయువు ద్రుంగు నీ కమమాన మిఁకలేదు దివిజులు చెలఁగి నిద్రింతు రిఁకను
అంతంబునకు రావణాసురుండును రాము నిటువలె దూషించి యిలను గూఁలఁ

గీ. గాన నీకును నెడలేదు కాల మిఁకను, నరవరునిచేత నీమరణంబు నిజము
దురితవర్తివి దేవతాద్రోహి పరయ, నిన్నుఁ గనుఁగొన్న దోషంబు నిష్ఠురాత్మ.

61

ఉ. నీ వెటువోయె దింక మఱినేర్పున నీ కెఱింగింపజేల నీ
తావిభుఁ డెల్లనేనల ముదంబున ముట్టడి ప్రేయః బంచి న
న్నీవిధితోడ నీహృదయమెల్ల నెఱింగియు వేగరమ్ము నే
నావలికార్యమెల్ల విశిఖావళిఁ జక్కగఁజేతు బొమ్మనెన్.

62

గీ. పురుషవర్గంబుచే జావుఁ బొరయకుండ, పరిముఁ జేకొంటి ననెడికాపరము వలదు
మించి జానకితోడ నేతెంచినట్టి, రాక తలపోయె మనిచెప్పె రామవిభుండు.

63

1 ఈసీసవద్యమునకు సమాసార్థమైనసీసమే పరివత్ప్రతిహాః గలదు.

* ఉ. వేగిర మేల నాకు నృపవీరుఁడు చెప్పమటన్న నీతులకొ

ఓగుణహీన చెప్పెదను నోరిమితో విను రామమూర్తి తా

నేర్గులవారివల్లఁ దగ నీవివరితపుష్కర్గ మంతయుకొ

దాఁ గనుఁగొంచు నన్నుఁ గని తత్పురి కేగు మటంచుఁ జెప్పినకొ.

గీ. ఎన్నివిధముల నిను వధియించికాని

పురికి నరుగము కావునఁ జొనఁగఁ దనకు

నమరభోగంబు లన్నియు ననుభవించు

64

మనుచు నీతోడ నెఱింగింపు మనియె నృపతి.

వ. అదియునుగాక బంధుమిత్రుల నాదరించుచు నాశ్రీతులకు నిల్లు చూఱి లిచ్చుచుఁ
బుత్రపౌత్రుల నలవరించుచు నరుచిపరిహారంబుగా భుజించుచు నిష్ఠూఁడుదినంబులు
సుఖియింపు మని యెఱింగింపు మనియె వెనుక నెడఁగలుగనేర దెన్నిభంగులఁ దన
ప్రాణంబు లఱచేత నునిచి సంగరంబున కరుగుదెన్నని పలికె పిదపఁ గరుణాసము
ద్రుండు గావున సేరాఁ గ్రవ్వుఱుం బిలిచి శతముఖిండును సంగరంబునకు భయంబు
నొంది శరణుచొచ్చెనేని కాకు నని యెఱింగింపు మనియె. అత్రైఱుం గైన నీవుచేసిన
గోబ్రాహ్మణమునులబాధలు తమియించెదఁ జెప్పుమని వంచిన వచ్చితి. ఇచ్చటనిన్నుం
బురికిల్పుతుచ్చరాక్షసుల నప్పుకుము ఆతం దాదిసారాయణమూర్తిగాని నరుండు
గాఁడు ఇన్నియు విచారించి వైరంబు వినర్జించి శరణుచొచ్చి బ్రతుకుము. అదినహిం
పకయున్న యుద్ధంబున కరుగుదెన్ను పురుషులచేఁ జావులేదని తలఁచితివేని రామ
చంద్రుని నెంట జానకీదేవి చనుదెంచుటెల్ల భవన్నాశనంబునకుఁ గారణంబు. తదీయ
ప్రభావంబు దెలిసెద నని తలంకువేని మీతల్లిఁ జిత్రగంధి నడుగుము. అప్పుహదేవి
చేత నీవు త్రుంగుట సిద్ధం బని యనేకప్రకారంబులఁ బఱికిన నులికిపడి చ్రళయకా
లాగ్నిచందంబున మండుచు నూఱుమొగంబులు ముడివెట్టుచు హనుమంతునిఁ జంప
నిశ్చయించి దూతధర్మంబు విచారించి యవ్వేళకు నదరుడిగి యాస్థానంబునం గల
మహాదానపు లద్యుతంబున వినుచుండ నిట్లనియె.

65

కా. హిరీమర్కట మద్యుజాబలము పెంపూనంగ శంకించుచు

బీరంబెల్ల ను వీడి భృత్యులగఱిగ బృందారికుల్ గొల్వ నా

హారార్థం దగుమర్త్యుఁ జెప్పుచు భయం బందందఁ బుట్టించి నీ

వారూఢిక్ బహుభాష లాడెద వహా ప్రాణంబులే యెల్లవో.

66

గీ. పేర్ని పైఁబడఁబూసొప్పెరిగి నల్లిక్కుల నడరెడుకార్చిచ్చు నడువనేర్తు

సమయంబువచ్చిన ఝంఝానిలముచైన నెఱి మెదలఁగనీక నిలువనేర్తు

నాహవంబున జయం బినుకూలముగ మంత్రిసిద్ధిజపంబులు నేయనేర్తు

గడువేద రహస్యంబుల గుఱితురంగంబుల నడిపింపనేర్తు నర్థ వముమీద

గీ. నిన్ని యుదుగాక వరమేష్టి యిచ్చివట్టి, వరము లున్నవి జముచైన సరకునేయ

నట్టియసమానబలకాలినైన నన్ను, జానకీరాము లెదిరింపఁ జాలఁగలరె.

67

వ. అదియునుంగాక.

68

సీ. మద్భీమతరనామమహనీయమంత్రంబు సకలభూతగ్రహోచ్ఛాటనంబు
మద్భాహుదండంబు మత్తారి నృపకుమారాచలాభీలవ జ్రాయుధంబు
మచ్చండకోపంబు మానీతబ్రహ్మాండభాండంబులకు నెల్లఁ బ్రళయకరము
మన్తందహాసము మనసిజకమలభవామరావళికెల్ల నమృతవృష్టి

గీ. సకలలోకంబులకు నేనె చక్రవర్తి, నట్టి నాయుధధీకి నిల్చి యధముండైన
జనపరుండును నబ లగుజానకియును, దురము గెల్చెద ననుట యద్భుతముగాదె. 69

ఉ. ఇన్నియుఁ జెప్ప నేల విను మీక్షణమందున నిన్నుఁ జంపి రే
పున్నతవృత్తి నేఁగి నృపు నుక్కణించి తదీయకోమలం
బొన్ననుగంధిఁ దెచ్చి బహుభోగపరంపరఁ దేలుచుకొ నుఖం
బెన్నఁగఁ గందు దైత్యులు భళీయని సన్నుతిచేయ వానగా.

70

ఉ. చిక్కితి వెందుఁ బోయెదవు చేకొని మ్రింగెద నిన్ను రామునికొ
దిక్కిఁక నేది నీ కనుచుఁ దీవ్రరయంబున నాగ్రహించుచుం
బెక్కునికాటకోటులను బిల్చి వనేచరుఁ డ్రుంపుఁ డన్న వా
రుక్కున నేగుదెంచి పటుహంకృతినేయుచు రాగ నగుండె.

71

ఉ. ఓరిశతాన్యు నే నొకఁడ నూరక చిక్కితి నందుఁ బట్టగాఁ
గోరితి చూడచూడు మని గొబ్బున రాముఁ డలంచి వానిపుత్ర
సారెకుఁ జీరి వాలము వికాలముగా రచిసోఁకఁ బెంచి దు
ర్భారశరీరుండై పెంఁగె భగ్గన మంటలు నోరఁ బుట్టుంగన్.

72

1చ. వెఱచిరి కొందఁ జిత్తఱిని వీనిమహాకృతిఁ జూచి కొందఱుం
బఱచిరి సందుసందులను బల్విడి కొందఱు భీతిఁ బోవలే

కఱచిరి కొందఁ జిత్తఱిని మమం గరుణింపు మంచుఁ బె
ల్లఱచిరి యిట్టిరీతిఁ గడునాకుల మొందిరి దానవుల్ వెనన్.

73

క. శతముఖుఁడును హనుమంతుని, వశమంతుఁడును చూచి భయము మల్లడిగొనఁ గా
మతి నడలుచుండె దక్కిన, హనులును స్వెల్లులై పృథ్వీయు లులుకన్.

74

మ. హనుమంతుం డెపు ముగ్ధుడై దనుజుఁగో కాధీశ్వరుకొ దాసీక్రి
వ్వన న న్బట్టఁగఁ బూని తిప్పునా మనం బువ్వెల్లు నీకేల యన్

చును ఘోరాశనిఁబోలుముష్టిహతిచే స్రుక్కంగ నద్దానవేం
దుని నేలంబడఁ గూలఁగాఁ బొడిచె దుద్దుంబోలి లీలాకృతిన్.

75

గీ. ఇట్లు పొడిచినఁ బడి తలలెల్ల బగిలి
యబ్బురంబుగ నెత్తురు లుబ్బిపాఱి
నపుడు మూర్ఛితై నతనిసింహాసనంబుఁ
జూర్ణముగఁ దన్నె నమరులు చోద్యమంద.

76

గీ. తన్ని యంతటఁ బోక యద్దనుజవరుని
ద్రోక్కి యన్నతలాటంబు దుస్సి తినిచి
యేపునను గొని యెప్పటిరూపుతోడ
నచట వీడ్కొని రఘుపతి నాత్మఁ దలఁచె.

77

ప. ఇత్రైఱింగునరఘునందనచరణారవిందమకరందబిందుపరంపరాస్వాదనానందేందిందిరుం
డైమరున్నందనుండు తనకు నెదిరినదైత్యులం బరిమార్చుచుసింహనాదంబు నేయఁచుఁ
గపి నేనాభిముఖుండై వచ్చి పురోభాగంబున సకలదళంబులతో నున్ననుగ్రీవునిం గాం
చి యతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబుఁజెప్పి సంభాషనలుగైకొని అచట వీడ్కొని సకలకపి
నాయకులు దన్నెదుర్కొనిగాఢాలింగనంబు గావించి పెక్కుచెఱంగుల నభినందింప
రయంబున నరుచెంచి అనుజత్రయపుత్రపౌత్రపరివేష్టితుండై జానకియుం దానును
దనరాక కెదురుచూచుచున్నరఘువరుం గాంచి పందినంబులు గావించి అనేకవిధం
బుల నన్నుతించి వ్రతాపలంకాపురికిఁ దా నరుగుట మొదలుగా శతకంఠునితలలు
పగులఁ బొడుచుట తుదయునుంగా సంతయు నెఱింగించి రేపు లగ్నతునెలవు దయచే
యవలయు ననిన హ్నించి యక్కునం జేర్చి సీతయుం దానును బహుభంగుల
దీవించుచుండె నంశ నక్కడ.

78

క. దనుజేంద్రఁ డంతకంఠెను, మ మపడఁ దనమూర్ఛదెఁసి మునుకొని సింహా
సనమును బొడియగుటకు మఱి, తనదుతలాటంబుఁ బోవ దానికి నడలెన్.

79

క. అడలి తనయరుగెలంకుల, నడలుచుఁ గనుపట్ట బలునికాటుల హితులం
గడుమంత్రుల నొగిమొగములు, మడివడఁగాఁ జూచి భయదముగ నిట్లనియెన్.

80

క. పీయ సచివేంద్రులారా, మాయురె యిపు డొక్కోతిమాత్రమె యిట్లుల్
చేయఁగ నందఱు నేమియఁ, జేయఁగ లేరైతి రేమినేయుడుఁ జెప్పుడా.

81

క. వీలాగు నమ్మదును మీ, రీలాగున బిలుకు లగుచు నిట్లుండఁగ నే
నేలాగు రాముఁ డునుమదు, నేలాగున బంటులుగను నేలుదు మిమ్మున్.

82

- క. అని మనమునఁ గోపంబును, ఘనతరశోకంబుఁ బెనఁగఁగాఁ జింతాంభో
ధిని మునుగుచున్నదనుజేం, ద్రునిఁ గనుఁగొని యిట్టులనిరి తూర్ణశ్శురణన్. 83
- క. ఏ మప్పుడ యేమటుచో, చామర్కటు డేగెఁ గాక యటుమాడుము త
ద్రామునిఁ జంపి మతాతని, కోమలిఁ గొలిపచ్చి నీకు గొబ్బుర నిత్తున్. 84
- *క. మామట్టిమంత్రి లుండఁగ, నీయదపద యేల నీకు నిప్పుడె మమ్ముం
బాయక పంపుము యుద్ధము, చేయుదు మెడపకను నీమదిత్తము రాఁగన్. 85
- †క. వనజజాఁ డొసఁగినవరముల, ఘనత విచారింపవలదె కదిసిన నీకు
వనచరులన నరవరులన, విను తృణమాత్రంబుగాదె వివరింపంగన్. 86
- క. సురల్లెల నీకు వెఱచుచు, సొరివిగ నేమితు రనఁగ సురలు పనుపఁగా
నరుడెంచుబేలరాముని, సరకుంఁగాఁ గొనఁగఁ దగునె సంగరభర్య 87
- క. దనుజేశ నీవు గడఁగినఁ, గనుఁగొనఁగా మృత్యువైనఁ గళవళపడు న
వ్వనచరులును గినచరులుచు, మనుజుఁడు గినుజుండు నిన్ను మార్కొనఁగలరే. 88
- క. అని మంత్రిలు బహుభంగులఁ, దనమదిఁ బురికొల్ప నసురధవుండు మహారో
షనయనమనస్కుండై య, ద్వనుజుల మన్నించి చనియెఁ దల్లియెడుటికిన్. 89
- క. చని తల్లికి సాష్టాంగం, బొనరింపఁగఁ జూచి పుత్రు నొయ్యన విలస
ద్ధనగాత్రుని నుకమిత్తునిఁ, గనుఁగొని దీవించి చిత్రగం ధిట్లనియెన్. 90
- గీ. అన్న నీమొగ మదియేమి విన్న నగుచు, నున్న దిప్పడి వెన్నఁడు నుల్లమునను
వంతఁ జెందవు నేఁ డిని వింతవాడమె, నేమి యెఱిఁగింపు నాలోడ నెద్దియైన. 91
- సీ. అలిగెనో యుష్మదహంకారములు చూచి యుగ్రుండై యిప్పుడు మృత్యుంజయుండు
మునుల నేఁచితి వని వనజసంభవుఁ డొండె శపియించెనో కడుసాహసమునఁ
గింకరుల్ దానును శంకలేక కృతాంతుఁ డురువడి దుడైతెనో కడంగి
వరశరణాగతవజ్రపంజరుఁ డగురాముఁ డేతెంచెనో భీమముగను
- గీ. వీర నెఱిఁగింపు విన్నయందాక నాకుఁ, గడుపులోపలఁ జెయివెట్టి కలఁచినట్టు
లున్న దిప్పుడు నీమోము విన్నదనమా, గన్నయప్పటినుండి యక్కజముగాను. 92
- *క. మావంటిబాటు లుండఁ గ, నీవేల యశైశ్య మొంద సిప్పుడు మమ్మక్
భావించి పంపుఁజమున, నేరథముగఁగెన్ రాము నిలఁ గూల్తు మొగిన్.
- †క. సరిసిగర్భుఁ డొసంగిన, వరములు గలుంగగ నీకు వానరులును నా
నరు లనఁగ నెంతవారిలు, పరికింపఁగఁ దృణము గాదె భండన మందున్.

- సీ. అనవిని యాశతానమఁడు దల్లికి హనుమంతుడు వచ్చినమార్గ ములును
 వచ్చి రామునిఁ జెప్పి వాదించు తెఱఁగును వాదించి కఱఁగించువైఖరియును
 బట్టంగ దైత్యులఁ బంపువెట్టుటయును బంపువెట్టినవారిఁ బడరుటయును
 డంబుగాఁ దనదురూపంబు చూపుటయును జూపి తన్నొగిఁ బొడుచుటయుఁ బొడిచి
- గీ. తనదుసేంహాసనము గూలఁ దన్నుటయును, బూని బిరుదుతలాటంబు వోపుటయును
 మఱి వనచరుఁ డేగినమహిమములును, జెప్పినను విని తల్లి మూర్ఛిల్లి తెలిసి. 93
- గీ. అన్న శతముఖ మితంఁది యచ్చుకంపు, వార్త నారదుచే విని వచ్చి మున్ను
 నాకెఱిగింప నెఱుఁగుదు నీట నట్టి, గోప్యమంతయు నెఱిగింతుఁ గోరి వినుము.
- వ. జ్యోతిర్మయ మగునొకమహాశక్తి చతుర్దశభువననాయకయై ప్రసరించుచుండి
 తనరూపం బగునట్టి *యోంకారస్వరూపంబున బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల నుదయిం
 పఁజేసి జన్మప్రావణలయకారులం గవ్వని నియోగించి వారలకు సుఖంబులు గఱపు
 మని తనకళలచే మువ్వరు కన్నీయలం బుట్టించి అందు కారద యనుచెలి నజానకు,
 లక్ష్మీ యనుతరుణి నచ్యుతునకు, గౌరి యనునారి శివునకు దయచేసి ప్రపంచంబు
 నడుపుదు నందుఁ దనపూర్ణకళ యగులక్ష్మీనిం బిలిచి యతిరహస్యంబుగా నిట్లనియె.
 త్రేతాయుగంబున సీమభర్త యగువిష్ణుండు రాముండై రావణునధార్థంబునకు నటిం
 పఁగలఁడు తత్కాలంబున నీవు జనకునకు నుదయించి జానకీనామంబున రామునితో
 మెలంగఁగలవు రావణుమరణానంతరంబున శతముఖుఁ డనునొక్కరాక్షసవరుండు
 పుట్టి పురుషులచేఁ జావులేకుండ బ్రహ్మచే వరంబులు గొని తరుణులం దృఢీకరించు
 తన్నిమిత్రంబున రామునిమెట నీవు చరి యతనికి శక్యంబు గానిసమయంబున శస్త్రా
 శ్రుంబులు ధరియించి యుద్ధంబుచేయము అట్టియెడ నేవచ్చి నీయందు నావ
 హించి నీచేత శతముఖునిం జూపించెదఁ యనున పదిన భవన్నాశనంబునకుఁ
 గారణం బగుచు నీత యన నుచ్చరించుచు ని యని మఱియు నిట్లనియె. 95
- సీ. నృప్తిపై విష్ణుండు దుష్టనిగ్రహమునకై రాముండై పుట్టె నమరు లలర
 వలనొప్ప నవిష్ణువత్సలంబునఁ జెన్నొందుశ్రీదేవి సీతయయ్యె
- * ఓంకారస్వరూపంబున విరాట్పురుషుం డగుమహాబ్రహ్మం బుట్టించె నాదు
 ద్రునివలన ముఖంబున బ్రహ్మయ భుజంబువలన విష్ణువును శిరంబువలన సీశ్వరుండు
 వక్షంబువలన వానరాదులును నాభివలన నశ్వినీదేవతలును జానువులవలన యక్షకిన్నర
 గంధర్వాదులును డోరువులవలన నూర్వశీమేనకాదులును పాదంబులవలన మంగళపాశ
 కులను.....బుట్టించి. మొ,

సరవి నాతఁడు పూనుకంబుచక్రములు భరతశత్రుఘ్నులై పరఁగి రిప్పు
డాకొరిపర్మంకమై యుండుశేషుఁడు సౌమిత్రి యన మించె జగమునందుఁ

గీ. గాన రాముండు మనుజుండు గాఁడు చూడ, నతని గొలిచెడుకపుల్లెల్ల నమరపదులు
గాని కాఖ్యామృగంబులు గావు నీవు, వారిలోడుత వైరంబు వలవ దుడుగు. 98

గీ. బ్రహ్మదేవునిచేతను బడసినట్టి, వరముమాత్రన గర్వింపవలన దట్టి
బ్రహ్మ నీకండె పుట్టింపెఁ బరఁగఁ గాన, మించి తనకంఠిపూర్విక దప్పించఁగలఁడె.

గీ. కాన రాఘవు నెదుర శత్రుంబుగాదు, తవిలి వారలపై విరోధంబు మాని
శరణు చొరుము దురాత్ములకాడఁ బోకు, జగతి బెప్పులపైఁ గోలఁ జాఁచఁ దగునె.

గీ. అని రామునిక్రమం బతనితమ్ములలాగు తనయులవిధమునఁ దరుణిసీత
మహిమంబులును హనుమంతులెఱంగును సుగ్రీవునునకఁ దత్సంతులగతియు
బలములచలమును గెలువరాకుంటయుఁ బెలుచ విభీషణుభేదములును
దమనీజకైయు ధర్మసాధుటనయుఁ బాడియుఁ గీర్తిసంపాదనమును

గీ. దెలిపియును బుజ్జగించియుఁ బలువిధముల
మనసుఁ గలఁచియు నీతిగాదనియు భయము
లొదవఁజేసియు బహుగతి నూఱిడింప
నాగ్రహించుచు నుడుగక యసుర వలికె.

99

ఉ. రాముఁడు విష్ణుఁ డంచును బరాక్రముఁ డంచును నెన్నఁ జొచ్చి తా,
రాముఁడు విష్ణుడైనఁ దనరామచ రావణుఁ డుగ్రకూరుడై
పేమను గొంచుఁబోవఁగ నభేద్యశరంబులఁ గూల్పరాజె యా
రామునిచాపసైపుణి పరాక్రమముం గనవచ్చె నిందులన్.

100

చ. అవియునుగాక నాఁడును నరాధముఁడుం బటవిక్రమంబు లిం
పొదవఁ గనంగఁ జాలఁడె యశ్రావ్యశరావళిః కేతక బూన నే
పొదవెనె యాశరంబులును బూర సమర్థుఁడు గాఁడు వాని నా
వదమునఁ ద్రొక్కి నేవలను భస్మముసేయునుఁ జిత్రమాత్రమున్.

101

చ. చొనువఁగ విష్ణుఁ డేడ మనుజుం డన నేడ మృహక్తిచేత నా
మనసు కరంగఁ బల్కినను మర్త్యునకై భయమంద నేర్తునే
యనుపమయుద్ధమందు సుర లొ నని మెచ్చ నృపాలుఁ జంపి యా
తనితరుణీలజామను సతంబుగఁ గైకొను దెల్లకాలమున్.

102

¹చ. అచుఁ బ్రధానులన్ దొరల నావుల మంత్రుల నెక్కడక్కడన్

1 ప. అనిగిగనలేది తల్లికి నమస్కరించి రత్నకాలకుం జని సుఖానీనుండైయుండె
నప్పుడు. చ. వినయముతోఁ బ్రధానులను విశ్రుతమంత్రుల నెక్కడక్కడన్.

ఘనముగ నుంచి మించి పటుకాండవరంపర లేర్చి సాహసం
బునఁ జతురంగముల్ బలసి పొంగుచు నుండఁగ రాముఁ దల్పుచుం
గనలుచు నుండె దండి శతకంఠుఁడు చండతర్కాన్నికై వడిన్.

103

కా. రాముండుం బటుభేరికాహళమహారావంబు మీఱంగ ను
ద్దామస్త్రైగుణాభిరాముఁ డగుచుం దర్పించి నైన్యంబులన్
వేమాటుం బురికొల్పి సారెకును మార్చినాదముల్ పెల్లుగా
భూమిం బిక్కటిలంగఁజేసి దినరాట్సుత్రాదులం బిల్చుచున్.

104

కా. లగ్గల్ వట్టుండు పొండు పొం డని మహోల్లాసంబునం బంప వా
రగ్గాఢధ్వని మెండుగా విని మహోగ్రకారులై కొమ్మలున్
నుగ్గల్ నేయుచు నయ్యగ డ్దలును మిన్నుల్ ముట్టగాఁ బూడ్చుచున్
లగ్గల్ పట్టిరి దేవసంఘములు చాలం బొంగి దీవింపఁగన్.

105

చ. జడిగొని పర్వతంబులుఁ గుజంబులు దెచ్చి కణంగి కోటలం
బొడిపొడిచేసి యందుగల భూరినికాచరకోటులన్ ధరం
బడఁ బిడికిళ్ల చే నడఁచి బాణవరంపర నుగ్గచేసి బ
ల్విడిసి వనేచరుల్ దనుజవీరులతో ననినేయఁ బూనుచున్.

106

వ. మఱియు ననేక బ్రకారంబుల సకలకపివరులును లగ్గ యగ్గలంబుగాఁ బట్టుచుండ
వారితోడనే విభీషణునైన్యంబులు వనచరభల్లూకశార్దూలరూపంబులం దలపడిరి
మనుజబలంబులును బట్టణప్రాసాదతోరణకుడ్యాదుల నమోఘబాణంబులం బఱిసి
నేలం గలుపుచునుండిరి శతకంఠునిబలంబులు నింతింతని గణుతింప నలవిగాకుండఁ
గదిసి పూర్వవశ్యమనముద్రంబుల తెఱిగునఁ గోలాహలంబు నేయుచుఁ బిడికిళ్లం బొ
డుచుచు గదల నడఁచుచుఁ గరివపదంబులం దన్నుచు దీర్ఘదంతంబులం గఱచుచు
మోఁచేతులఁ దాటించుచు బలువిధంబులఁ బెనంగుచు గజంబులకుంభస్థలంబులు
పగుల మోదుచు హయంబులం బడవ్రచ్చుచు రథంబులు భగ్నంబులు గావించుచు
రథికులం గూల్చుచు సారథులం మ్రించుచు భటుల నందఱుం ద్రెంచుచు నపార
యుద్ధంబు గావింప వనచరభల్లూకశార్దూలమనుజబలంబులెల్లవిఱిగి పాఱి క్రమ్మఱుం
బురికొని చైత్యులమీఁదం గదిసి గదలు ద్రుంచియు ముసలంబులు పొడిగావించియుఁ
జాపంబుల విఱిచియు నఱిచేతులం జఱిచియు గళంబులద్రొక్కియు నింగికిముట్ట
నిక్కియు నఖంబులం జీరియుఁ గుంభికుంభంబులం భగ్గులబొడిచియు నలుకలు

మీఱియుఁ బ్రతిపక్షులం దఱిమియు వాలంబుల మెఱిమియు ముష్టిహతులం గ్రుమ్మియు
వాలరోమంబులఁ జిమ్మియు గుఱ్ఱంబుల నడిమియు గుంజరంబులఁ ద్రుంచియు రథం
బుల నుగ్గుచేసియు రథికులం ద్రోచియు సారథులం జంపియు శరంబులఁ ద్రొచియుఁ
బెక్కుచందంబుల నుక్కుమెఱిసి యక్కుపివీరులు పోర వారలం గని హర్షించి
రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులును దనుజులపై నందంద నలిగి యాగ్నేయసాయకంబు
లు పఱిసినఁ గూలునేనుంగులును నేనుంగులతోడనే వ్రాలుహాయంబులును హయం
బులతోడనే పొడియగురథంబులును రథంబులతోడనే మడియరథికులును రథి
కులం గని పొరలుసారథులును సారథులదురవస్థలఁ జూచి తలంకుభటులును
విఱుగువిండ్లును నుఱు మగుశరంబులును ఖఱియ లగుగదలును దునియలై పడిన
ముసలంబులును భిన్నంబు లగుపట్టిసంబులును నుగ్గు లగుప్రాసంబులును దుత్తు
ముఱు లైనకూలంబులును బడినభిండివాలంబులును దన్నుకొనెడిదైత్యులును జచ్చిన
వారిదాపునఁ జచ్చినయట్ల కదలకయుండురాక్షసులును గతజేవు లైనదనుజులును
జొత్తుపాపలవలె నెత్తుటం జొల్లిల్లనిశాచరులును నవయవంబు లేర్పడక తుసిసిన
నక్తంచరులును శోణితప్రవాహంబులును బ్రవాహంబుల సీఁదులాడుభూతజేతాళ
శాకిసింధాకిసింజంబులునుం గలిగి యైదహోరాత్రంబులు చరణతలఘట్టనోద్ధాతథరా
వరాగంబుచేఁ ద్రికాలంబులును సూర్యచంద్రికాకాలంబులు నేరుపఱవరాకుండఁ
బోరి కపులు సింహనాదంబులుచేసిన దేవతలును పుష్పవర్షంబు గురియించి యభ్రత
లంబున నిల్చి యాశ్చర్యంబు నొందుచుఁజూచుచుండిరి బ్రహ్మదేవుండును బ్రళయ
సమయంబు గాఁబోలు నని కాలంబు లెక్కించుచునుండె ఏనును రజతచర్మకగవ్వ
రంబున నీతోడం గదలకయుంటి నని చెప్పినఁ బార్వతీదేవి మహాశ్చర్యమానసయై
యటమీఁద నక్కలహం బేమయ్యె నది వినిపింపుమన వినుపించుచుండె నంత. 107

హతశేషు లైనదానవు, లతిరయమునఁ గడభయాత్తులై నల్లిశలక
గతిచెడి యుఱుచుఁ బాఱిరి, మఱిసంతసమంది కపులు మలయుచు సార్వన్. 108
గిటగిట మనుచును నెత్తుట, దొటదొప్పగ దోఁగి యపుడు తొట్టువడంగాఁ
గటకట యనుచును గుండెలు, తటతట నదరంగ వివిధదైన్యము లొదవన్. 109

1 ఆద వచ్చె నగచరు లిదె డాసి రనుచును గఱ శరీరంబులు గంప మొంద
నల్లదే కొల్లగా భల్లకతతిమించి పొంచియున్నా రంచుఁ బోక మరలి
మేదిసిధరములుఁ బాదపంబులుఁ దమమీఁద వచ్చె నటంచు మెలఁగి తొలఁగి

1 మాఱుమాటలతో నిదియే జేతోక ప్రతిలోఁ గొంతగలదు.

యెందుఁబోవుద మింక నేది దిక్కుని తమచేష్టలు దఱిగి మూర్ఖిల్లి తెలిసీ
గీ. పుడమిమీఁదను జదికిలఁబడుచు నప్పు, టికిని లేచుచు నులుకుచు తీసి మెరసి
కొలుపులోపల గూర్చున్నఘోరవిమత, బంఠనప్రాభవుని శతకంఠుఁ గనిరి. 110

శా. ఇమ్మాడ్కిల్ శతకంఠుఁ గాంచి మదిలో నేడ్వన్ భయంబుం దగం
గ్రమ్మన్ సాగిలి మ్రొక్కి యక్కపులరాకల్ మట్టి పీక్షించుచున్
దిమ్మం జేకొని పిల్చినం బలుక కెంతే ఖిన్నులై సారెటం
దమ్మం గావు మటంచు నిల్చినను దద్దైత్యేంద్రుఁ డాశ్చర్యుడై. 111

గీ. ఓరి దానవులార మీ కుల్లములను, పగవనేటికి నేనుండ వలవ దుడుగుఁ
డేమివృత్తాంత మంతయు నెఱుంగఁజెప్పఁ,డిప్పుడే చని విదలింతు నెల్లరిపుల. 112

గీ. అనుచుఁ బలుమఱు నుడువఁగా నపుడు కొంత
మాట పొం దెఱిగియును నేమఱక యతని
కభిముఖంబులతో నిల్చి యఖిలమంత్రి
వరులు విన నిట్లు పలికిరి వానితోడ. 113

సీ. దనుజేంద్ర మేము మీవనువునఁజని లగ్గపట్టిన వనచరప్రకరములును
బెక్కువిధంబుల నుక్కునఁ బోరాడి నెఱితప్పి మఱిచాల నేలఁ బఱచి
వెండియుఁ బురికొని విపులవాలంబులఁ జాట్టియు ముట్టియు నెట్టుకొనుచుఁ
గఱచియుఁ జఱచియుఁ గఠినకైలంబుల నడఁచియుఁ బోడిచియు నలుక మెఱసి
గీ. యుండునంతటఁ బ్రళయకాలుండువోలె, రాఘవుం డగ్నిబాణవరంపరలను
గప్పినను మననైన్యంబు గలఁగి తలఁగి, పాఱఁ గాలేక దగ్ధులై పడిరి యచట. 114

సీ. స్తనితభాషుండు చచ్చె శార్దూలవదనండు మడిసె రక్తాక్షుండు మహినిఁ గూలె
గతజీవుఁ డయ్యెఁ బింగళనేత్రుఁ డవనిపైఁ గూలె నగ్నిముఖుండుఁ గుంజరాంగుఁ
డీల్గెఁ గరాళుండు నిలఁ గ్రుంకెఁ గపిలదంతుండు చచ్చె శూలుండు పుడమిఁ గలిసెఁ
జిత్తుండుఁ గర్కశగాత్రుండు మొదలై నబంటులు పీనుఁగుపెంటలైరి

గీ. యేము గొందఱి మిటకు నీకెఱుంగఁ జెప్పఁ, జావునకుఁ దప్పి రాఁగ నీజాడఁ గంటి
మసురవిలయంబు సమకూఁజె నకట మీకు, నేమిచెప్పుదు దుర్వార్త లేము నొడివి.

చ. అనవిని యట్లహాసము రయంబునఁ దా నొనరించి నేతవోఁ
గినయనలంబెచాడ్చునను గెంటక మండి సమస్తలోకముల్

- మునుకొని మ్రింగఁ బూనుపెనుమృత్యువురీతిని హుంకరించుచుం
దనదుప్రధానులకొ హితులఁ దప్పక కన్గొని వారి కిట్లనెన్. 116
- ఉ. వింటిరె మంత్రిలార మనవీటినికాటులఁ బంపి శ్రోతరులం
గంటక మొప్పుఁ జంపి నృపకాంతుని రాముని నేల గల్పి నా
కంటక మెల్లఁ బాసి కలకంఠినిఁ బల్లవపాణి జానకికొ
వెంటనె తోడితెం దనుచు వేగన పంపిన కౌర్యహీనులై. 117
- చ. మడిసిరి దైత్యులంచు దనమంత్రిలు మానవవానరావళికొ
విషుచుచుఁ జెప్పవచ్చి రిక విరల నేమనువాఁడ నివ్వడే
తడయకపోయి రాఘవునిఁ దమ్ములలోడుతఁ జంపి శ్రోతరులం
బొడ వడఁగించి వత్తు నిక బూమెలుగాదె బలంబుఁ బంపినన్. 118
- చ. కదలుఁడు నానహాయమున గంధగజాశ్వరథాదు లేర్పడకొ
వదలక శత్రులం దునిమివత్తము వచ్చి ధరాసుతామణికొ
గొదకొని తెత్త మిట్టియెడఁ గోతులు గీ తులు నాకు నడ్డమే
కదనమునం దెచ్చినను గండలుచేతు సురేంద్రుడైననున్. 119
- చ. ఆనవిని మంత్రిలెల్లఁ బటుహంకృతిమీఱఁగ లేది నిల్చి యొ
దనుజపరేణ్య నీ వసుపఁ దార్కొన రాముఁ డనంగ నెంత పె
ల్లనలమునైన మ్రింగెదము యాజిని మృత్యువునైన నోర్తు మ
వ్వనచరు లేమిలెక్క జయవర్ధన ఘోరతరారిమర్దనా. 120
- సీ. భండనవేది యేర్పఱిచి మతోక్తిభాగ్ని దరికొల్పి పటుశరస్తంభమునను
బరఁగ నిభీషణుఁ బశువుగ బంధించి కఠినమిథల నపకముగ వేల్చి
చెలగుచు నసిపత్రస్రక్కునంబుల నేన్ని రక్తి మాజ్యంబుగా రమణచేసె
తనయనహోదరతతులతో రామునిఁ బూర్ణాహుతిగ వేల్చి భూరిజలధి
- గీ. నవభృథస్నానములుచేసి యలరుసోమ, యాజివై యండు మీపు మే మపుడు హోత
లనఁ జెలంగుదు మీయొద్ద మనుషఖంబు, చేసిననుగాని త్రిజగత్ప్రసిద్ధిగాదు. 121
- మ. అని యిక్ష్లేపడి మంత్రి లాడఁగఁ దడియాలాపముల్ పెండుగా
విని దైత్యేంద్రుఁడు మిన్నమట్టి సకలార్హభాగముం గంపిలకొ
మనుజేంద్రుం దృఢలీలఁ ద్రింతునని దుర్తార్థంబునం దిల్పె నెం
దు నొగిం జచ్చెడివారి కన్యజనవృత్తుల్ గానఁగావచ్చునే. 122
- మ. మఱియుం బెక్కువిధంబులం గనలుచుకొ మత్తేభముంబోలె మై
మఱచెం బ్రోధతుండై నిలెంపతతి పల్కాఱుకొ భయం బందఁగా

శిరమూఁ నూటిట దివ్యసన్నకుటముఁ చెన్నొందఁగాఁ బూని భా
సురమార్తాండశతంబురీతి ముఖముఁ సొంపార భాస్వింఁగన్.

123

ఉ. ఆరయ నింద్రపావకయమాసురపశ్చిమరాజ్యదున్నహా

దారకు బేరముఖ్యభయదస్సుటఘోరతరంబు గండపెం

డేరము వామపాదమున తీవిగఁ బెట్టి కరంబు లన్నిటన్

భోరున నశ్రుశశ్రుములు పూని రణంబున కుత్సహించుచున్.

124

చ. దసుజాలు నూఱుకోట్లు తను దట్టముగాఁ గొలువంగ దివ్యకే

తనమణిచక్రప్రోడశసుధాకరవద్వివిధాతప్రవే

గనయసహస్రచిత్రతురగప్రకటానమసూతఘంటికా

స్వనయంతవిస్ఫురద్రథము చయ్యన నెక్కె జగంబు కంపిలన్.

125

సీ. శతయోజనోన్నతి శతశిరస్సులమీఁదఁ గన్నట్టుకేతనకాంతి దనర

భుజము లిన్నూటిపైఁ బొలుపొందుభుజకీర్తు లరసి విద్యుత్కాంతు లమర దిశల

ముత్యాలపేరులు ముంగిళ్ల నల్లాడఁ జామికరచ్చాయ ఛత్రమలర

విలసితమాణిక్యవిద్రుమస్థాపితహారము ల్గంఠమునందు నమర

గీ. వెడలె నాయుధకళ్యాణవేదిఁ జూడ, వేల్పుమూకలు నంబరవీధియందు

వెఱుగు నందంగ దానవవిభుండు భాను, వంశజానిజూడ విజయుండై వచ్చె నపుడు.

ఉ. ఆప్పదు వారిధుల్ గలఁగె నష్టదిగంతమదేభయాధముం

వెప్పిరలేక మూర్ఖులె మది న్భయమందుచు లచ్చి విష్ణునిన్

గుప్పనఁ గొంగిలించె నదిగో మనపాటిమ్మత్యు వందఱం

జప్పరిసేయవచ్చె నని చయ్యన డాగిరి దేవసంఘమున్.

127

చ. పదువురుమంత్రులన్ యములభంగిని దండము లుగ్రచిత్తులై

వదలక పూని భేరులరపంబులు మిన్నులు ముట్ట గంధదం

తిదశకరాజి నెక్కి నలువిక్కులు ప్రయ్యలుగాఁగ నార్పుచుం

బొడలుచు నాశతానమని భోరునఁ గొల్పిరి లేజరిల్లుచున్.

128

చ. హరి యిఁఘరాముఁ డందును రమామణి జానకి యంచు వానరుల్

సురవరు లంచు గెల్పు లింకఁ జొప్పడ వంచు రణంబు సేయకే

మరలు మట్లంచు దల్లి పలుమాఱును దూతలఁ బంప నాత్మలో

నీరుపమవిక్రమస్ఫురణ నెట్టుకొనన్ వినఁడయ్యె నత్తఱిన్.

129

క. నానామఖముల నఱచెడి, నేనామధ్యమునఁ జంద్ర శేఖరుమాడ్కిన్

మానుగ శూలము భుజమునఁ, బూనుక రణశాంక్ష వెడలె భువనము వణకన్. 130

సీ. ఆవేశఁ గంకగృధ్రావళి పురివిచ్చి యాడఁగాఁ దొడఁగె శతాస్యమిందఁ
గరము నెత్తురువాన గురినె నేనలమిందఁ బిడుగులు వడఁ జొచ్చె బుడమి వణక
వఱిడు లంతంతకు వాపోయె దలలెత్తి వెనఁ గొన్నిగొడుగులు విఱిగిపడియె
నెదురుగా నేతెంచె నేపుమై బెరుగాలి మురువేసి తురగముల్ మెల్ల విఱిగె

గీ. గడువిలాపించి యెఱిలె నాకాశవాణి, చెల్లెని యడ్డంబుగావచ్చెఁ జెవులపోతు
మఱియు ముందట నొకమహామలినమైన, ¹విభవరా లేడ్చె బోయినవిభునిఁ దలచి.

మ. అవియెల్ల నెవ్వఁ గాంచియున్ వికృతకోపావేశఁడై పూని శాం
తివిధుల్ దా నొనరించి మానసమునన్ ధీరాత్ముడై భేరికా
వివిధానేకమృదంగనాదము మహోర్విం బిక్కుటిల్లంగ పై
రవమూర్తి ప్రతిబింబమై తరుచరవ్రాకంబులన్ డగ్గఁజెన్. 132

కా. ఈరింబి గడుడగ్గరం గపులు జైత్రేంద్రున్ విఱికించి గం
భీరంబుల్ విడి హస్తకీలికధరాభృత్పాదపశ్రేణి ని
స్సారం బొప్పఁగ వైచి దానపమహానైస్యంబు పెల్లార్వఁగా
మేరల్ దస్సి వణంకుచుం బఱచి రెప్పెల్ దూలి యాడాదకున్. 133

సీ. శతకంఠుఁ డనువాఁడు చనుదెంచె మనమిందఁ బాఠిపోవుదమె యాపాఠిమనము
దానవేంద్రుడు వాడె తల్లివచ్చెను రండు వనచరులార యీపలికి నేడు
రాక్షసేశుఁడు మహారణము నేయఁగవచ్చె జరుగుద మింక లెంక జాగువలదు
కర్పూరపువ్వు డదె కాకతో నేతెంచెఁ గదలుద మిటనుండి వదలి మనము

గీ. అనుచు భీతిల్లి తమలోన నాడుకొనుచు, నైస్యములు నక్కడక్కడ జరిగి విఱిగి
తిగి తోఁవక యెంతయుఁ దెలివితప్పి, రూపములు మాఱి రంత విరూపు లగుచు.

సీ. గిరిగహ్వరముల కేగిరి మోహరంబులు విడిచి కొందఱు కప్పు లడరుకొనుచు
రూపముల్ దాచి విరూపముల్ గైకొని వ్రాలిరి కొందఱు పసుభమింద
దండముల్ గాని యుద్దండముల్ పనికిరావని కొందఱు అసురుల వినులె జనిరి
రానుచంద్రుండె వరామరిసిండు నటంచు నల్లన శరణనిరి కొంద

గీ. టిట్టితెఱిగున వానరు లెల్లదిశలఁ, బఱవ వారిలఁ గరుఁగొని భానుసుతుఁడు
వారలకు రాముఁ గేల నొయ్యారముగను, జూపి యిట్లనె నైస్యముల్ చోద్యపడఁగ.

క. పాఱకుఁడి భీతిల్లుచు, దారకుఁడి రిపులఁ జూచి జైత్రులనెల్లం

బోరాడఁగలము రణమున, శ్రీరాముఁడు గలంగ మనకుఁ జింతేమిటికిన్. 136

సీ. ఈరఘునాయకుం డినవంశరత్నంబు జగదేకవీరుండు శౌర్యఘనుఁడు
వరశరణాగతవజ్రచంజరుఁడు దానవసంహారుఁడు ధరానాయకుండు
జానకీస్వామిరంజనచరిత్రుఁడు పవిత్రుఁడు వికచాబ్జనేత్రుఁడు కృపాత్ముఁ
డీశతకంఠుని నివృఢే తృణలీల మడియించుచున్నాఁడు మనకు నితఁడు

గీ. దాపుఁ బ్రాపును దల్లియుఁ దండ్రి యగుచు, నుండమీకేల భీతిల్ల యుఱుకుచుండ
రండు రండు రయంబున రాముకడకు, ననుచు మఱిలింపెఁ దనదు సైన్యముల నెల్ల.

మ. మఱిలింపం గప్పి సైన్యముల్ గిరివరత్నాజిత్రజంబుల్ మహా
కరయంగ్గంబులఁ బూని పెల్లుగ జగత్కంపంబుగా నార్చి యో
ధరణీనాయక మమ్మఁ బంపు మసురన్ ధాత్రీస్థలిం గూల్చి మీ
చరణంబుల్ గనుఁగొందు మంచును రణోత్సాహంబునం బల్కుచున్. 138

క. శరణయ్య భక్తవత్సల, శరణయ్య మహానుభావ జానకీరమణా
శరణయ్య దానవాంతక, శరణయ్య రామచంద్ర సద్గుణసాంద్రా. 139

వ. ఆని యిట్లు సులియించినసుగ్రీవుని గని సులోషభరితమానసుండై తత్సైన్యంబు
నవలొకించి మఱియును. 140

శా. రాముండున్ ముదమంది వచ్చెడిమహారత్నోగణాధీశ్వరో
ద్దామప్రాభవమున్ శతద్వయవిదోర్ధండప్రచండత్వమున్
మోముల్ నూలుచు దమ్ముఖప్రకరసంభూతానలజ్వాలలున్
వేమాటుం గని కోపమున్ భయము నానిర్భూతమై చూచుచున్. 141

మ. నరనాథుండు విభీషణుం బిలిచి యన్న యీమహాకారుఁ డీ
శ్వరుఁడో చండకృతాంతుఁడో యనలుఁడో చర్చింపఁగా మృత్యువో
ధరపై నెవ్వఁడు వీఁడు వీని చిత్తం బంతయున్ భీతిలెం
గరమొప్పు నివ్వసింపుమా యెఱిగెడన్ గర్వంబు పోకారెచ్చెదన్. 142

*మ. ఆనినన్ దేవ మహానుభావ విను వీ డాభీలతన్ ప్రార్థకౌ
ర్వనయించెన శతాననుండు బహుమాయావర్తనం డస్తది

*సీ. సర్వగీర్వాణప్రసన్నుతరణభీమ విన్నవించెన మీకు విమలముగను
ఇతఁ డీశ్వరుండుగాఁ డినవంశవర్ధన విను కృతాంతుఁడు గాఁడు విమలముగను
గాలమృత్యువుగాదు కమనీయవంశయంబుజపత్ర నేత్రసత్పుణ్యగాత్ర
ఘనతరమాయవర్తనఁడు దౌర్జన్యండు దానవాధీశ శతాననుండు

గీ. రణమునను వీని గెలువంగరాదు విబుధ, పరులకును నైనఁ దలఁపంగ వానిఁ దునుమ

యనితాంతాపుడు పీని యుద్ధమునఁ బోరాడంగ శక్యంబు గా
దు నరేశాగ్రణి యెట్టొకాని వరరాడ్డుర్వారుఁ డీతం డిలన్.

143

మ. దనుజాధీశునియంగమందుఁ గలరక్తం బింత యిద్ధాత్రిపై
నొనరంగాఁ బడెనేని నూర్వరుశతాస్యూత్ సంభవంబై రణం
బున కట్టాడుదు రిందు కేమితెఱుగో పోరాడ నె ట్టోర్తురో
వనచారుల్ వనజాతజాతువరగర్వం బెట్లు నాశిల్లునో.

144

గీ. ఇతనిచేతను మనబలం బెల్లఁ ద్రుంగు, నితని గెలువంగఁ జొప్పడ దెప్పరికిని
సుర్విఁ బురుషుల కితఁ డజేయుండుగాన, నెట్లుజయమందు మోమన తెఱుగరాదు.

ప. అని మఱియుఁ బెక్కుచందంబుల విభీషణుండు శతకంఠుని ప్రకారంబు తెలిపింది
నృపవరా యుద్ధంబు సేయునెడ నద్దానవేంద్రునిపై నాగ్నేయబాణంబు లేమఱక
యేయుచుండుము దానంజేసి రక్తబిందువులు ధరం బడనేరవు ఆందువలన ననేకశత
కంఠోద్భవంబు మిథ్య యగునని యెఱింగించి త త్తత్ప్రధానులపహిమంబు తెలిపించి
చారిచారికిఁ దగినకూరుల నేర్పరించి యింక నాలస్యంబు దగదనుచుం జెప్పి హను
మంతుని పీక్షించి మహాత్మా యిట్టిసమయంబున నెట్లై నం గెలుపు సమకూఱుజేయు
మదియునుంగాక నాపైని దానవుం డెప్పుడు విగ్రహించుచు నుండుఁ గావున నన్ను
నేమఱక కాపాడు మనిన నొడంబడి రామునిసాన్నిధ్యంబున వాలంబు ద్రిష్టచు
నుండె ధరత శత్రుఘ్న లక్ష్మణ కుశ లవ విజయసుగ్రీవాంగదులును మిన్నువగుల
నార్పుచుఁ బరివేష్టించి యూడిరి రాముండుచు ధనుర్గుణబాకారవంబుల దిశలఁ
బగిలించుచు నమోఘశరంబు లేర్పరించుచు సీత కథయుంబు చెబుచు లక్ష్మణుం
బురికొల్పుచు ననేకవిధంబుల విజృంభించుచు నుండె ఆత నుభయబలంబులుం
దలపడి శరవర్షంబులు గురియించుచు కైలంబులు ఊర్వచుఁ బొదవంబుల నడచుచు
మోఁకాళ్లఁ బొడుచుచుఁ బిడిగిల్ల గ్రుద్దుచు వాలంబులం జుట్టి త్రిప్పచు వృక్షమూలం
బుల వ్రేయుచు సిట్టిరితి బహుగతులం బోరఁ జొచ్చిన దేవగంధర్వవిద్యాధరగరుడ
కిన్నరకింపురుషాదు లధృతలంబున నిల్చి యమృతహాళకలం బాకర్ణించుచుఁ జూచుచుఁ
బరమాశ్చర్యంబు నొందుచుండిరి బ్రహ్మదేవుండును మనంబున వగచి యిట్టివరంబు
లేల యొనరితి వద్దరాత్తునిచే నఖిలకపినరరాక్షసప్రళయంబు సమకూఱుచున్న
యది యని యింద్రాదు లెగ్గింప విన్ననై యుండిఁ బ్రళయకాలావసానంబున
నెట్లు మనకు నుపాయంబు నెసఁగు నిపుడు, రమ్యగుణసాంధ్ర దశరథ రామచంద్ర.

ప. మఱియు వినుము.

నొదవునకలభువనసంహారంబు ననుకరించి యుభయకుటకంబులయందును బీభత్సం
బై యుండె నంత. 146

సీ ఈపాటిమాంసంబు లెన్నఁడు లేవని యేచి యుష్మాంగునికాచములును
బాటించి దాటించి మేటియై యాడకాడకుఁ దాండవము లాడుఁగానినులును
ఘాతినీగణముల దాని మెదడు ద్రాని యోకిలింతుచుఁ జనుకానినులును
కాకినీకులముల దీక్షాని నెత్తుట నోలలాడి చనుభేతాళతతులుఁ

గీ. గదిసి పురివిచ్చియేడెడికాకములును, గేరి కాకుల గమకించుగృధ్రములును
గలిగి కావరి దిశలెల్లఁ గప్పి దివము, సంభ్యయును రేయుఁ డెలియ నశక్యమయ్యె.

గీ. భూరితరహూరర క్తంబు పొంగి భువిని, పఱదలై పాతె నామడ వనరుదప్పి
పుష్కమూలాగ్రములు గప్పి పీఁగె నంత, సురలు మునులును గడుమహాచోద్యమంద.

కా. ఆరిలిం దనునైన్యముల్ ధరణిపై నందందఁ గూలంగఁ దాఁ

గ్రూరక్రోధమనస్కుండై దివిజా లాఘోషింపఁ గాలానలా
కారం బొప్పఁగ దీర్ఘజిహ్వుఁ దురుసంగ్రామంబు గావించుచో
నారూఢిం గపిసేనపైఁ గవినె నుద్యత్ప్రాభవం బేర్పడన్.

149

చ. కవిసిన మగ్రరాక్షసుని గగ్గొని రాముననుగ్రహంబునన్
వివిధశరంబు లేయుచును వేగమున స్ఫురతుం డొగి న్నహా
గ్రవిశిఖ మానికాచరుండు గ్రక్తున నేసినదాని నొంచి టై
రవరవ మేర్పడం గణఁగి రాక్షసుఁ గగ్గొని యప్పు డిట్లనెన్.

150

ఉ. ఓరి నికాచరుండ విను ముగ్రరణంబున నిల్చి నేర్పుతోఁ
బోరుము చూచెదన్ యమునిప్రేలికి నిన్నును బంపెద న్నహా
దారశీలీముఖంబుల హతంబుగఁ జేసి వనేచరావళిం
జేరి ముదంబు నెక్కినఁగఁ జేతు నిమేషములోన నిచ్చటన్.

151

చ. ఆనవిని దీర్ఘజిహ్వుఁడు దురాగ్రహుండై భరతున్ ధనుర్దణ
స్వనబధిరీకృతాఖిలశిశువలయుం గని యొరి చూడరా
మనుజుకులాధిపాధమ సమర్థునకున్ బహుభాష లేలరా
కనదసిధారచేఁ గదిసి కండలుచేయుదు నిన్నుఁ జూడరా.

152

చ. పడిన నినుం గనుంగొని నృపాలుఁడు రాముఁడు పచ్చెనేని య
ప్పుడమిని గూల్తు నందులకుఁ బోర విభీషణుఁ డలెనేని బ
ల్వడి మెడఁ ద్రొక్కి చంపెద నవీనబలంబున వానికై యజుం
డుడుగక పచ్చెనేని తగ నుక్కుఁగొనించెద నొక్క ప్రేల్పిడిన్.

153

- ఉ. నావిని రాఘవానుజుడు నవ్వుచు నొక్కయమోఘబాణ మా
దేవతలెల్ల దీవెనలు తీవ్రముదంబున నిచ్చి మెచ్చగా
వావిరి నారిం బూని బలవర్ధనుడై తగ నిండదీసి యా
రావముమీఱి నేనె బవరంబున దైత్యునిజిహ్వ ద్రెవ్వంగన్. 154
- కా. జిహ్వనవ్వుమునొంది దానవుడు కన్తిం దోగి యుద్ధక్రియా
రంహుండై ప్రళయాగ్నికై వడిని వైరం బొప్పగా మండుచున్
సింహధ్వానముచేసి యబ్బరతుపై శీమ్రంబునం జండరా
ద్రాహ్వస్త్రం బొగి నేయఁబూనిన నతం డాభీలకౌర్మంబునన్. 155
- కా. ఆటోపప్ర బలప్ర తాపచటులోగ్రాకారుఁ డాచు న్నిరా
ఘాటాగ్నేయశరంబునం దను మహీకాంతుండు మెచ్చంగ న
క్తాటాధీశునిహస్తముల్ దునిమె ధైర్యపౌఢిమన్ వేబ్బులున్
సూటిన్ నన్నుతిసేయ వానరబలస్తోమంబు పెల్లార్వంగన్. 156
- ఉ. నాలికయుం గరంబులు: దృణంబులరీతి నణంగఁ బావక
శ్వాలులు చూపులం దొఱగఁ జయ్యన. మండుచు నట్టహాస మా
భీలకఁ జేయుచున్ భరతుఁ బెల్లగ మ్రింగెదనంచు మృత్యువుం
బోలి మహోగ్రతం గవిసి పోరె వనేచరులెల్ల భీతిలన్. 157
- ఉ. అర్కకులేంద్రుడున్ దనుజు నల్లనఁ జూచి య మోఘపృథ్విమైః
గర్కశభల్ల మొక్కటి ముఖంబున మంటలుగ్రమ్మః బూనుచో
మార్కొని యార్చి యేసినచు మత్తనికాచరుమస్తకం బొగిం
దేర్కొని త్రుంచి నేలఁ బడ బిట్టుగఁ ద్రొనె భయప్రదంబుగన్. 158
- ఆ. అట్లు భండనమున నవనిపైఁ బెట్టెన్, జిహ్వాపాటుఁ జూచి శిఖిముఖంబు
కణగి విలయకాలకాంతైగ్నఃబోఁ, బొమ్మ మెఱసి కనిసె భరతుమీ దు. 159
- ఆ. అన్నమీదఁ గవియునట్టిదురాత్మనిఁ, జూచి బలములెల్ల బోద్దమగద
శత్రుభీష్టుడైన శత్రుఘ్నుఁ డొగి నేనె, సర్ధచంద్రబాణ మతనిమీదఁ, 160
- ఆ. శిఖిముఖంబు దాని జీర్ణంబు గావించి, యతనిమీదఁ బఱపె నైంద్రశరము
దాని నడుమఁ ద్రుంచి దైత్యుపై నురగాస్త్ర, మేనె దనుజనేనలెల్ల నులుక. 161
- మ. సరగ న్నాదుడబాణ మేసి యురగాస్త్రం బుచ్చిపోఁజేసి యా
శ్వరబాణత్రయ మూఁచి దుర్నదమునన్ శత్రుఘ్నుపై నేయ నా
శరముల్ దేహముగాఁడి సామ్యనిలి గరాత్మనన్ మీఱఁగా
సంహారం గుఱెత్తుడై సుగ్రహి కాలాక్షిపతం బొంగుచున్. 162

మ. నరనాథానుజః డంత నుగ్రుః డగుచు న్నారాయణాస్త్రంబు వింట
ట రయం బొప్పంగఁ బూని నిర్జరులు మింటన్ సన్నుతింపంగ న
బ్బుర మేపారంగ నార్చి వేయ నది యాభూమంతట న్నిండి వి
స్ఫురదగ్నిప్రకరంబు లీనుచు రిపుతోభంబు గావించుచున్. 163

మ. చనుదేరక భువనంబులెల్ల నదరెక సప్తాచలంబుల్ భయం
బున నందందఁవణంకె నింకె సకలాంభోధుల్ గతుల్ దప్పి ర
య్యనచంద్రుల్ వెనమ్రొగ్గె దిగ్గజచయం బేపారఁ గాలాగ్ని చ
య్యన నావిర్భవమయ్యెఁ దచ్చటులదివ్యాస్త్రప్రయోగంబునన్. 164

గీ. అవ్వహాకాండ మీక్షించి యనురవరుఁడు, బిట్టు వణఁకుదు నటు మొఱవెట్టుచుండ
వచ్చి విచ్చులు గురియుచు వానిశిరము, ధరణిఁ బడఁద్రోచె దైత్యులు తల్లడిల్ల. 165

గీ. శిఖిముఖుఁడు గూలుటకు వానిసఖుఁడు కినుక
నుగ్రుఁడై స్థూలకంఠుఁ డత్యుగ్రకూల
మపుడు హస్తంబునను బూని యమరు లడల
రూఢిఁ బోరాడఁ గవినె శత్రుఘ్నుమీఁద. 166

సీ. స్థూలకంఠునిబాహుకూలంబు వీక్షించి లక్ష్మణుం డతనిపై లావుమెఱసి
యడ్డంబువచ్చి సాయకపరంపరలేయ ననుర మహారోషముది కిసిసి
యాలంబులోఁ గూలు మని కూల మపు డేసె నేసిన భువనంబులెల్ల వడఁకె
భూనభోమధ్య మద్భుతముగా ననలంబు నిండె భయం బందె నృపవరుండు

గీ. నవ్వు డెడఁజొచ్చి హనుమంతుఁ డాత్రికూల, మెల్ల నైసికు లలరంగ నేపు మెఱసి
పద్మజాండంబు పటపటఁ బగుల నార్చి, విపులబలధుర్యుడై పట్టి విఠిచివైచె 167

గీ. ఇరుస నమృతంబు గురిసిరి వాయుసుతుని, మీఁద నమరులు దీవించె మేదినిశఁ
డపుడు సౌమిత్రి సంభ్రమం బొచి మాకుఁ, బ్రాణబంధుండ పగుదని ప్రస్తుతించె.

గీ. వెండిసొంపు లక్ష్మణుఁడు మహోద్ధృఢుఁ డగుచు
గౌళికుఁడు దనకిచ్చినకాండ మొకటి
వింట సంధించి పెల్లార్చి విభులరోష
మొదల నాస్థూలకంఠుని నుర్విఁ గూల్చె. 169

గీ. స్థూలకంఠుఁడు గూలినఁ జూచి కుపితుఁ, డగుచు యోజనపాస్తఁ డాహవమునందు
మెఱయ సౌమిత్రి నొగిఁ బట్టి మెదలకుండ, నతనిచేతులు దెగవేసె నక్రుతుండు.

గీ. హస్తముల్ పోష యోజనపాస్తఁ డపుడు, కుతుని మ్రోగెద నని మహారోష మెసంగఁ

- దివిరి వక్త్రంబు జఱచి యేతేర నతఁడు, సరసతూజీరముగఁజేసె శరచయముల. 171
- గీ. మించి వెండియు శరములఁ ద్రుంచివైచి, యఖిలవానరసేన లందంద వార్వఁ
దనదుచాపంబునను మహోద్దండశరముఁ, దొడిగి యోజనహస్తునిఁ బుడమిఁ గూర్చె.
- చ. కనలుచు నక్కుశాహ్వయునిఁ గాంచి దురాగ్రహుఁ డాచు దుర్ముఖుం
డనియెడువాఁ డిటోరీ మనుజాధిపనందన నన్నుఁ జూడరా
తునిమెద నిన్ను నిట్టై యని తోరముగా నరుడేర వానిఁ గ
న్దొని లవుఁ డుగ్రుండై పఱపె ఘోరశరంబులు చిత్రవైఖరిన్. 173
- ఉ. అప్పటిబాణముల్ నడుచు నన్నియుఁ ద్రుంచి లవాఘ్నిమీఁదటక్
గుప్పన నగ్నిసాయకము గ్రూరతనేసిన దాని లీలతో
నవ్వును వారుణాస్త్రమున నట్టై యణించి నిలింపుల్లె బా
గొప్ప జయధ్వనుల్ నలుప నుగ్రశీలముఖ మొక్క పేర్చుచున్. 174
- వ. ఆధానపునీహస్తంబులుఁ జరిణంబులు ఖండించి పిదప లీలమై వానిమ న్తకంబును
ఖండించె వానిమరణంబు గనుంగొని శోపతాపంబులు మీఱి శూర్పకర్ణుండును రక్తా
త్మండును సింగళాత్మండును గజోదరుండును త్రిముఖుండునుం గడిసి యొక్క
పెట్టునఁ గుశలపులం జంపంబూనిన నెఱింగి వారల మహోగ్రంబులు నూచి రాఘ
వుండు ప్రళయకాలాంతకుపగిది హుంకరించుచు నందఱకు నన్నిసాయకంబులు బఱపి
తలలు ద్రుంచె నంత. 175
- చ. పదుపురుషుంతులు న్నృపులపాలును భృత్యులపాలునైనఁ దా
నదనవనొంది రోఁజుచు శతాన్యుండు మృత్యువుఁబోలి నిక్కుచుం
బ్రదరపరంపరల్ కడునభస్థలముక్ భువియుక్ మహానలా
స్పదముగ నిండనేసె బహుభంగుల వానరుల్లెఁ గూలఁగన్. 176
- వ. [మఱియును బిఱులివియక నూఱుబాణంబుల నంగమం గూల్చి యిన్నూఱుశరంబుల
సుగ్రీవు నొంచి యేనూఱు శిలీముఖంబులు భల్లూకపరిసి మూర్ఛిల్లఁజేసి అఖిలవాన
రులను ఊణమాత్రంబునం జమగివైచి క్రవ్వుఱి దేశాధిపతులం గడిసి కొందఱుఁ బద
తలంబున పాతంబు గావించి యందఱ నొక్కపెట్టునఁ దనవక్త్రగహ్వరంబుం జొ
సిపి మఱియును హతశేషు లగుమరుజవనచరబలంబులఁ బోకొచ్చ] విభీషణు నవలూ
- [] ఈమధ్యభాగము పరివత్సరితం నీసీసపద్యమున్నది.
- సీ. నూఱుశరంబుల నూఱుబాణంబుల వాల్చెపుత్రుని గూర్చె వసుధమీద
సన్నూఱుచెరిల సన్నూఱుశరముల సుగ్రీవు నొప్పించె నుంబు లెగడి

కించి వీరికతంబున రావణకుంభకర్ణ మేఘనాదప్రముఖానేకదానవప్రళయంబు నమ
మాతొం గులద్రోపియైనవీనిం దెగటాచ్చెదననిబ్రహ్మాస్త్రంబుసంధించినకలలోకంబు
లు దల్లడిల్లు నార్చి పేర్చి యేసిన నది విలయానలకీలాకరాళంబును మృత్యుంజయఘా
లనేత్ర సంభూతమహోగ్రంబును వీరభద్రకోపంబును కాలభైరవోగ్రంబును గూడ
నైక్యంబు నొందినవిధంబునం జనుడెంచెనొక్కొ యని గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుష
సిద్ధవిద్యాధరామరలోకంబులు హాహాకారంబులునేయఁ జిచ్చులు గురియించు వచ్చి
విభీషణు నవయవంబులు బంధించి నేలం బడఁద్రోచె నంతియకాని రాఘవుకరు
ణాకటాక్షప్రభావామృతసంసిక్తశరీరుం డగుటండేసి చంపనోపదయ్యె అవ్వీభీష
ణునైన్యంబులు నాడాడం బఱచి డాఁగె నెండియు నన్యహాదానవుండు కుశలవనిజ
యభరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణులతోడంగూడ రాముని వధియింపం బూని యొక్కపెట్టున
ధనుశ్చతంబులు ధరించి బాహుసహస్రంబుల హనుమంతుని వివశఃగానించి కరవర్తంబు
గురియుచునట్టహాసంబు నేయుచు నరుదేవస్రీతామహాదేవి యతని భీషణగమనప్రకా
రంబు నిరీక్షించి తనయాదిమహామహిమం బాకర్షించి శతకంఠునికిందప్ప నెవ్వరికిం
గానరాకుండఁ గనుపట్టిన శతముఖుండును నరవరునిఁ జంపెదనని యార్చుచు డాసి
పురోభాగంబున నున్నజానకిం గనుంగొను]వవసరంబున నవబ్రహ్మలును వసునొకొం
డురుద్రులును పన్నెద్దఱుచూర్వులును త్రేతాగ్నులును ముష్పదిమూఁడుకోట్లదేవతలు
ను గనఁబడిన భయంబందియిది నాపాలిఁటిమృత్యువుగాని యాఁడుదాసిమాత్రంబు
గాదని సిశ్చయించి తా నరుదేరఁ దనతల్లి రణయాత్రకు ననుగ్రహంబు నేయకుం

నేనూఱుశరముల నెసఁగ భల్లూకనాథునిఁ గూర్చి నుర్విపై దొరలియాడ

వానరబృందంబు మానుగాఁ జక్కాడి క్రమ్యతి నృపతుల గదిసి మెఱసి

గీ. అన్యనృపతులు బడబాగ్నియందు వేల్చి, కోరికొందఱు నొకమాట నోరుదెఱచి

మ్రొంగె హతశేషులైననా రింగమెల్ల, నెక్కి చక్కాడె నంశలు మిక్కి మెఱసి.

[సీ. సీతామహాదేవి చెన్నొంద నాశతానిను విభీషణముగ నొనరఁ జూచి

తనయాదిరూపంబుఁ దగిఁ దాల్చి శతకంఠునకుఁ దిప్ప నేరికిఁ బ్రకటముగను

గానరాకుండినఁ బూని యాదైత్యునిఁ జంపంగ నోపును తాములొన

ననుకొనియొండఁ దా నపుడు దానవభర్త నవనిజాభిపు గూల్తు ననుచు మదిని

గీ. మచ్చరమునొంది రాముని మఱియుఁ డాసి, కిన్న చూపుచు రామునివెన్ననున్న

జానకిం జూచి యిది మహాశక్తి యనుచు, మదిని భీతిల్లి యంతటఁ గదలి నిలిచె.]

హాహత్వాఽము.

డుటకును క్రమంబున దుర్నిమిత్తంబులు కనఁబడుటకును సంగరంబునఁ దన ప్రధానులు బలంబుతోఁగూడ భస్మంబు నొందుటకును జీతంబు వికలంబైన నేఁటికి యుద్ధంబు నేయందగదు తేపు చనుదెంచి సహోదరసహితంబుగా రామునిం దెగటార్చెద నని ప్రతాపలంక కరిగె రామచంద్రుండును విష్ణుహృదయంఁదై విభీషణు బ్రహ్మత్రుబంధవిమోచనంబుగా బ్రహ్మమంత్రంబు లుచ్చరించుచు మూర్ఛిల్లినకపులం దనహస్తస్పర్శచే నలవరించుచు దమనిమిత్తంబునకై వచ్చినదేశాధీశులం గని వగచుచు తేపు మగిడి దనుజుం డరుదెంచునెట్లొకో యని చింతించుచు నీతకు సంగరచాతుర్యంబులు దెలుపుచు హనుమంతుని వినితించుచు నుండె నని మహాదేవుం డెఱింగించిన విని పార్వతీదేవి శిరఃకంపంబుచేసి మహాత్మా శతకంఠుండు మఱునాఁ డరుదెంచి నృపులతో నెట్లు పోరా నీత యేరీతి నతని హతంబుచేసె నెఱింగించి సం తుష్టం గావించు మనిన నటమీఁదివృత్తాంతంబు పురహరం డద్రుజకు వినిసింప వినఁ దొడంగె నంత.

177

క. కదనామరవరతనయా, సదమలచారిత్ర రాజసన్నతగాత్రా

మదననిభరూప సంతత, మదకాత్రవహరణ పోచమత్సరమణా.

178

భవప్రభూతకల్పమేదిభంజనానవీనకీ, రివరమర్త్యసాయ కాశుభాయకా?

అవక్రచక్రమాబుధావనాత్యుపక్రమా, రవిప్రకాశపోచమస్థిరాకృపాకరా.?

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయమూర్తినివాసలక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్షసంప్రాప్త మహాకవిత్వవిద్యాపారీణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణ భాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్య నిత్రాత్రేయసగోత్రపవిత్ర ధర్మనార్యపుత్ర సింఖల మహీసురాశీర్వాద ప్రవర్ణమాన భాగధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మద్దననామధేయ ప్రణీతంబైనసీతా విజయం బరుమహాప్రబంధంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

పరిషత్ప్రతిలో—

ఉ. శ్రీరమణీయవైభవవిశేషగుణాకర యర్థిలోకమం
దార యశోవిశాల పరతార పటిర హిమాన్రి కాశసి
శారదసీరదస్ఫురవిశాలమరాళ తుషారహీరక
ర్పూర్వనిభస్ఫుటస్ఫురణభూరిజిత ప్రతర్దభూపరా.

మాలిని. సరసగుణవిశేష సాధుసంశ్లేభాషా
దురితవిసేషాదూరజైత్రప్రదోషా
నిరుపమబుధతోషా నిర్మలారూఢవేషా
పరమపురుషతోషా భావజాకారవేషా.

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీసీలకంఠనేవక, దానకళాకర్ణమానధనసంభరణా
దీనసురద్రుమ సన్నత, మానవధవవికలి పోచమత్సాధిపతి. 1
- వ. అవధరింపు మత్తెఱంగునఁ బార్వతీదేవికి మహాదేవుండు వినిపించుచు వెండియు నిట్లు
నియె అట్లుశతకంఠుండు ప్రతాపలంక కరిగి కలహవృత్తాంతంబును సీతామహిమంబు
ను తనవరాధవంబును దనతల్లికివినిపించ నమ్మానినియును జింతించితనయనఁగిట్లునియె.
- గీ. వలదు వలదని వలకఁగాఁ జలము మెఱసి, యనికి నరిగితి వటునీవు చనినవిదవఁ
గలఁగి యావంతనొందుచుఁ గన్నుమూసి, యొక్కకలఁగంటి నదివిను నిక్కముగను.
- గీ. రాముఁ డనునాతఁ డాచినారాయణుండు, తొడరి నిల్చిన నాతనితోడ నీవు
కణఁగి యొదిరింప శక్యంబుగాదు వినుము, తల్లివచనంబుఁ బాలింప ధర్మమండ్రు.
- వ. ఆదియునుంగాక. 5
- సీ. పురుషులచే వీఁడు పొలియకుండఁగఁ దొల్లి వనజజుఁ డొసఁగినవరములెల్ల
నిలిపెద నిలిపి యేనేర్చుననైన నాదిమశక్తిఁ బూని ప్రార్థించి యప్ప
రంజ్యోతివలన సీరాక్షుఁ డరిమార్తు నని లోకమాత నొయ్యనఁ దలంచెఁ
దలఁచిన నయ్యెత్తు వలువిధంబుల రాముచే విల్లునమ్ములు చేరి తివిసి
- గీ. తానె కైకొని ఘోరయుద్ధంబుచేసి, యాహవంబున నీతల లవనిఁ గూల్చె
డాసి యడలిరి నాదుకోడండ్రు వినుము, ఇట్లు కలఁగంటి నిఁకమీఁద నెట్లొకాని.6
- సీ. ఏఁగన్నకలసత్వ మింతయేకాని తప్పఁగనేర దెల్లంటిబవరమునను
సీతామహాదేవి శితశరంబులచేతఁ బడునప్పుడైనను దలఁచు బుద్ధి
సీనేనలన్నియు నిమిషమాత్రంబున ధరఁ గూలునపుడైనఁ దలఁచు బుద్ధి
వటువిశిఖంబుల బలువిడి నీకలల్ దండించునపుడైనఁ దలఁచు బుద్ధి
- గీ. యొక్కకపిమాత్రుఁ డిచ్చట నుక్కుమెఱసి
రూఢిఁ బ్రిడికిటఁ గవిసి నీటొమ్ముఁ బొడిచి
సీదుసింహాసనము గూల నిలిచి తన్ని
యరిగె నదియైనఁ దలఁచ వేమందు నిన్ను. 7

13. మర్కటానికి వశమా సముద్రంబులు నాలుగు దాట నేనాటనైన
నరులకు శక్యమా నవ్వుచు నీలంక యగ్గలంబుగఁ బెనులగ్గపట్ట
భవదీయదానవాపారబలంబుల నలవియే పరులకు నవనిఁ గూల్చు
సురసంఘములనెల్ల చెఱులువట్టిననిన్ను వెదరింపఁ దరమె మఱెవ్వరికిని

గీ. గాన రాముండువిష్ణుండు గాఁ దలంపు
నెలఁత సీతను మాయగా నిశ్చయింపు
మానుమఁ డిశ్వరుఁ డని బుద్ధియందు నిలుపు
మనుము శరణని రఘరాముమఱుపు చొరుము.

8

గీ. భానుకులవర్ధనుం డాదివరమపురుషు, చరణులమీఁద సాష్టాంగ మెరఁగి భక్తి
నిరపరాధిని ననుఁ గావు నీవెదిక్కు, పరఁగఁ గనుమన రామభూవరుండు నిన్ను. 9

సీ. అలనిభీషణుఁ గాచినట్టికౌర్యంబునఁ గాకాసురునితవ్వు గాచురీతిఁ
బొసఁగ నెఱిగివండ్లు భుజియించి శబరిని గరుణ రక్షించినకై వడిగను
జాఁవజాయై యున్నతాపసిదేవికి కాపంబు వాపినసరణి ధరణిఁ
దాటకఁ దెగటార్చి తపసియజ్ఞము గాచి కరుణతో మానులఁ గాచినట్లు

గీ. లఖిలసురమునిబృందంబు నౌ ననంగ, శ్రీతజనాధారు కాత్రవజితవజీరుఁ
గోటిసూర్యప్రతీకాఠఁ గుజననాథ, సిద్ధమని నమ్ము నిన్ను రక్షించుఁ బుత్ర. 10

క. పుత్రా నామాటలు విను, సుత్రామాదు లొగి నిన్ను సొంపు దలిర్పం
బాత్రునిగా నుతియింతురు, కాత్రవజిత యంతకన్న సమయము గలదే. 11

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబుల భయంబు పుట్టించినం గనలి తోఁకద్రొక్కినభుజం
గంబు తెఱింగున దండితాడితం బైనకంఠీరపంబుచందంబున ఆజ్యహుతం బైనప్ర
ళయాగ్నిమాడ్కిమండి మిట్టివడి మొగంబులు ముడివెట్టుక కన్నుల నిప్పులురులఁ దల్లి
వియసి యిమ్మాటలకు నహించితింగాక యెండొరులైనం దెగఁజూడనే. 'శ్రీబుద్ధికి
ప్రళయాంతకీ'యనుసామెత నిజమయ్యె నీబుద్ధి వినియెడువెట్టియునుం గలఁడే
యని యచట పీడ్మొని ప్రళయప్రచండమహోద్దండసప్తార్చివిధంబునఁ గ్రాలుచుఁ
బలహాదిరవంబుల బ్రహ్మాండంబు ఘర్జిల్ల మఱునాఁడు సూర్యోదయకాలంబున రథం
బుపై నెక్కి కొంతచిక్కిననైన్యంబులం గొని విలయకాలాంతమవిధంబునఁ గదలి
రాఁదొడఁగె నంత నిక్కడ.

12

ఉ. అడ్డమువచ్చి తల్లి తనయాత్మజునిం గని ప్రేమమీఱఁగా
గడ్డము పట్టి నామనవి గైకొని యిప్పుడు వద్దు రాముతో

1. మాటలభేదముతో నీయర్థమే ప్రత్యంతరమునఁ గలదు.

జడ్డుతనంబు మాను సరసంబున నీవును సంధిచేసి నీ

బిడ్డల నన్నుఁ గోడలిని బెంచుము కాశ్వతకీర్తి వర్ణిలన్.

13

ప. అనినఁ దల్లింజూచి బొమ్మలు ముడివెట్టి పెద్దకాలంబున నిట్టిబుద్ధి వొడమి మఱిచెడి
యొన్ననీతో నాకు భాషణంబేల అంతశ్శత్రువులతోడ సంధిగావించుమని పలుక
వచ్చిన నిన్ను సహించితిఁ గాని నాప్రాణంబులు నాకు రుచికరంబులు గావే నిన్ననఁ
బనియేమి విడుపు మని కరంబున నదల్చి సకలబలసంపన్నుండై యదుగుడెంచుచున్న
సంత నిక్కడ.

14

*గీ. రామచంద్రుండు నలమమిత్రాశ్రమాజుఁ

శ్రేయతోడుతఁ జూచి విభీషణార్క

తనయభవనజాంబవత్ప్రభృతి తరుచ

రేంద్రు లెల్లను వినుచుండ సిట్టు లనియె.

15

ఉ. నిన్న శతాస్యఁ డిచ్చటికి నిక్కుచు వచ్చి యనేక సేనలం
బన్నుగ సుహరించి మనపైఁ జరుడెంచిన వానియుగ్రతం
గన్నులఁ బాఱఁజూచి యొకకైవడి నుంటిమిగాని వానితో
నున్నతవృత్తిఁ బోరుటకు నోపఁగనైతిమి నీచవర్తనన్.

16

ఉ. ఎంతటివానికైన నొకయెక్కుడుదాడిని నొక్కచేళలన్
వింతగ బుద్ధి చంచరిలు విశ్వములో నటుగాన దైత్యుఁ డ
త్యంతరజోత్సవంబున రయంబున వాఁ డొగివచ్చె వానితో
సంతయుఁ బోరఁగావలయు నెల్లసురావళి సంకసిల్లఁగన్.

17

ఉ. నావిని లక్ష్మణుం డనియె నవ్వుచు నీగతిఁ బల్కునేల నా
లావును దైత్యులావును బరామరిసించెడుగాక దివ్యబా
ణావళి నద్దురాత్ముని రయంబునఁ గూర్చెద లేనివాఁటికిన్
వావిరివానిచేత నిల వ్రాతదగాక తలంక నేర్తునే.

18

సీ. అనులక్ష్మణునిచూట కనుమాలముగ భరతుండు శత్రుఘ్నుండు దండనిలిచి
చూడుమీ దేవ మానుమహితవిక్రమం బని చాపములు పూని రాక్షణంబ
కుశలపు లిద్దఱు ఘోరయుద్ధమునేయ నజ్ఞాడఁగాఁ జొచ్చి రలముకొనుచు
సుగ్రీవుఁ డారాముఁ జూచి సేనలతోడఁ దలఁకక నిలిచె సంతకునిరీతి

*గీ. రామచంద్రుండు సౌమిత్రి రవిశ్రమాజు, రావణానుజుఁ బవనజు రమణజాంబ
వంత తరుచరమానవపరులఁ జూచి, యిట్టులనె వారు వినుచుండ నింపెలర్ప.

గీ. నంత హనుమంతుఁ డప్పు డత్యంతకౌర్య, వంతుడై మిన్నుముట్టుచు వచ్చి రాముఁ
గంజదళనేత్రు నీకేల కళవళింప, నాశతాన్యునిఁ దృణలీల నవనిఁ గూల్తు. 19

గీ. అనుచు సన్నద్ధులగుచు శంఖాద్యనేక, తూర్యనాదంబు లందందఁ దోడిఁబడంగ
రథము లెక్కిరి తమమనోరథము లెక్కు, భాలి నార్పుచు శత్రుగర్భములు పగుల.

సీ. రాముండు చటులవిక్రమశీలుడై వేగ హనుమంతు భుజములయందు నిలిచి
జానకీదేవిఁ బశ్చాద్భాగమునఁ బొందుగా నిల్చి భేరులు ఘనత మెరయఁ
గడు ధనుర్దుణివిటంకారముల్ దిక్కులు జగలఁ బిక్కటిలంగఁ జలుపుకొనుచుఁ
బవనజానుఘఃగునఁ బరఁగ విభీషణుఁ బొంచియుండఁగ నియమించి మించి

గీ. దైవసంఘంబు జయజయధ్వనులు సేయఁ, గవులు పెల్లార్వ బ్రహ్మాండఘటము పగులఁ
గెరిల శతకంధరుని విలాకించుకొనుచు, ధరణిజకుఁ జూపుచును బ్రమోదమున నుండె.

ఉ. అంత శతాననుండు విలయాంతకుడై వడి హుంకరించుచు
బంతముతోడవచ్చి పటుబాణపరంపరచేఁ గపీంద్రుల
చింతగఁ గూల్చి వారలును వృక్షమహీధరసంఘముల్ వెనక్
వంత ఘటింప వైచినను వాఁ డవి చూర్ణముచేసె వ్రేల్చిడిన్. 22

చ. మఱియును మూఁడుబాణముల మైందుని గీటణఁగించి యుగ్రతక్
శరనవకంబుచే శరభుఁ జయ్యనఁ గూల్చి పదింట నీలునిక్
ధరఁ బడనేసి గోముఖునిఁ దప్పక యేడిట సంహరించి తా
నరుదుగఁ బద్మిణింబును గవాక్షుని మూర్ఖులఁజేసి వెండియున్. 23

సీ. దశకద్వయంబునఁ దారకుఁ బడనేసి మొనసి జ్యోతిర్ముఖు ముప్పదింటఁ
దివిరి ఖండించి యాద్వైచిదుని నలువది శితవిశిఖంబుల హతునిఁ జేసె
యిషుపరంపరలచే బుష్పభుని వెనఁ ద్రుంచి గవయుని డెబ్బదికాండములను
జక్కుగావించి పెంపెక్కుచు నొకనూఱుశరముల నంగదుఁ జమరవైచి

గీ. జాంబవంతుని మున్నూఱుసాయకముల, సురఁడిని గ్రుచ్చి భాత్రిపై నొరఁగఁజేసి
గంధమాదనముఖమహాకపుల వేయి, మార్గణంబులు పరఁగించి మద మణించి. 24

గీ. పరఁగ నార్పుచు నిన్నూఱుబాహులందు, నస్త్రశస్త్రాభి ధరియించి యమరు లడలఁ
గడఁగి రాముని వెదకుచుఁ గదలిరాఁగ, నప్పు డెడఁజొచ్చి సుగ్రీవుఁ డడ్డుపడియె.

మ. పడివాలంబున వానిచేతఁ లణఁగం బంధింపఁగాఁ బూని యి
ప్పుడమెల్లక్ వణఁకంగ నార్పుచు బలస్ఫూర్తిం జనుండేరి నే
ర్పడ నద్దానవిచక్రవర్తి కినుకం బాటించి సుగ్రీవుని
బడఁగూలక్ వెనఁ దన్నె రాఘవమహిపాలుండు చింతింపఁగన్. 26

ఉ. రాముండు నవ్విభీషణుండు రామునితమ్ములుఁ బుత్రులు న్నహీ
జామణియున్ మరుత్తుతుండు సంగరపీఠినిఁ దక్కు వానర
స్తోమములు న్నరావళియుఁ జూర్ణములైరి వెలుంగుచిచ్చువై
సాము నెదిర్చి చచ్చుశలభావళికై పడి నొక్కపెట్టునన్.

27

ఉ. వెండియు నాశతాననుండు వేగమ రామునిపై రథంబు ను
ద్దండతఁ దోల సారథిని దప్పక తిట్టుచు హుంకరించుచుం
గాండపరంపరల్ ధరణిఁ గప్పచు గుండెలు ప్రయ్య సార్పుచున్
దండిగరాఁగ లక్షణుండు దైత్యునిపై నెదిరెన్ మహాగ్రుండై.

28

చ. ఎదిరిన రాఘవానుజుని యేపును రూపును బాణతూణముల్
నదమలకౌర్వమున్ విమలచాపమునుం గని యొక్కలీక్షణ
ప్రదరము వింటఁ బూని యలవద్దభవండము ప్రయ్య సార్పుచో
పదలక రోషభీషణవివాదము మీఱఁగ నప్పు డ్దిట్లనెన్.

29

గీ. పాటిపొ మ్మెారి యెటకైన బవరమందు, నెదిరి మద్భాణములకు నహింపఁగలవె
యిట్టై చంపెద నినుఁ జలపట్టి యింత, నందనుని మల్లి తల్లి యెన్నఁటికిఁ గాంచు.

30

సీ. వీడిరా లంకపై నేగి దశామ్యుని ధాత్రివైఁ గూల్చుప్రతాపఘనుండు
వీడిరా బాణంబు లేర్చి యార్పుచుఁ గుంభకర్ణునిఁ జంపునిక్రమధరీణుఁ
డేడిరా తోహోగ్రహృదయుండై యని నన్నివర్ణునిఁ జంపినపరబలుండు
వీడిరా మున్ను మహేశ్వరచాపంబు భిన్నంబు గావించుభీమకౌర్వుఁ

గీ. డతనిపైఁగాని నాదుసాయకము లేయ, శరధిఁ జొచ్చినఁ దలచూప వెఱచియున్నఁ
గొమ్మ మఱువున దాఁగిన గోరి విప్రుఁ, డైన గిరినున్నఁ బోసీయ కవనిఁ గూల్తు.

31

చ. ఆన విని యోరిదుర్బలి పృథావచనంబులు పల్కునేల లా
వున నెదిరించి నిల్వము మహోగ్రశరంబులచేత నీతలల్
గనియలునేతుఁ జూడు సురకాంతుని పశ్చినిఁ గెల్పుమేఘనా
దునిఁ దృణలీలఁ జిత్రముగఁ ద్రుంచుటెఱుంగవె యాజిప్రేల్పిడిన్.

32

చ. ఆని చటులొగ్రబాణముల నాశతకంఠుని నేసె నేసినం
గనలుచు నాశరాగ్ను లధికంబుగఁ గాల్పఁ దొడంగె నందుకున్
మనమున నాగహించి గరిమన్ పరుణాస్త్రములేసి తచ్చర
న్నిని శమియింపఁ జేయుచు ననేకశిలీముఖసంచయంబులన్.

33

ఉ. నేలయు నింగియున్ దిశలు నిండఁగనేయఁ దదాశుగానల
శ్వాలులు చుట్టుముట్టుకొని చయ్యన నయ్యరదంబు దగ్ధమై

హులగఁజేసెఁ జేసిన నవంతితకౌర్యమనమ్మఁడై కడున్

నేలకు డిగఁగా మఱికి నిల్చి కురించె మహాస్త్రవర్షమున్.

34

చ. అని నడుమన్ హతంబుగ రయంబునఁజేసి సుమిత్రపట్టిని

ల్లవిరళలీల నొక్కచటులాస్త్రమునం దునియించి యొక్కటన్

వివశనిఁజేయ మూర్ఛిలి వివేకము దూలఁగ వ్రాలి వెండియుం

ట్రవిమలవృత్తిమైఁ దెలిసి బాణవరంపర లేర్పరించుచున్.

35

ఉ. వేటొకవిల్లుపూని యొకవింతరథంబున నిల్చి వేగబృం

దారకు లుత్సహింప నలదానవసేనలు చంచలింప దు

ర్వారపరాక్రమస్ఫురణ రాముండు చూచి ప్రియంబునొంద ర

క్షోరమణున్ రథంబుఁ బటుచూర్ణముచేసె జగంబు గంపిలన్.

36

ఉ. ఆండుకు దానవుండు విలయానలము నృత్ర మండి వేటొక

స్యందన మెక్కి చాపములు చయ్యన నూటొగిఁ బూని యార్చి సం

క్రందనముఖ్యదేవతలు కన్గొని భీతిలుచుండఁ గోపముం

గ్రందుకొనంగ నూటువిశిఖంబుల లక్షణు గ్రుచ్చెఁ జెచ్చెరిన్.

37

గీ. లక్షణునిగాఁడి మఱియును లఘుతరముగ

ధరణి వెనఁ దూటి యలరసాతలము సోఁకి

మరలఁ జనుదెంచి శతకంఠ మహితతూణి

మధ్యమున నిల్చె దైత్యులు మలసియార్చు.

38

గీ. వెండియును శతకంఠుఁ డుద్దండుఁ డగుచు, శక్తివైచిన సౌమిత్రి జలదరింప

వచ్చి విలుఁ ద్రుంచి దేహంబు సొచ్చి చింప, వ్రాలె నరదంబుపై నవ్వు డాలమునను.

గీ. హా మహాదార లక్షణ యకట యంచు, నీతయును రాముండును శోకసింధువునను

*దేలి రదిచూచి భరతుండు దివిరి యాశ, తాన్ముపై నేసె వివిధసాయకము లపుడు.

పరిషత్ప్రతిలాసున్నది.—

*మునిఁగి తేలుచు నాజి నిర్దోహు లగుచు

నెన్నఁ డెడఁబాయవైతి నాకన్ను నెదుర.

సీ. ఈదుఃఖవారాశి నెట్లోర్తుఁ దమ్ముండా ననుజూడు లెమ్ము మానవవజీర

నాలోడు నీడ హా నామనోరథనిధి నినుబాసి నిముసంబు నిలువఁజాల.

మోమెత్తిచూడవా మోహనాకార నీవనినెపై నీభక్తి వదలినాన

ఁఁ భూమిపై నీవు రాణింపఁజాలక ధరణిపైఁ బటునిద్ర దాల్చినావ

ఉ. ఏసిన నుగ్రుఁడౌచు దనుజేంద్రుఁడు సఖ్యరతాహ్వయుఁ రణో
 ల్లాసునిఁ జూచి చూడు మదె లక్ష్మణుపాలికి నిన్నుఁ బంపెదన్
 భాసురసాయకంబులను భగ్నమునీయుదు నంచుఁ బేర్చి పె
 లేసె సహస్రబాణములు హెచ్చుగ దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగన్. 41

క. ఆయమ్ములు తృణలీలల, వేయమ్ములఁ ద్రుంచి వైచి వేగన దైత్యుం
 గాయమ్ము పగిలి పెక్కులుఁ, గాయమ్ములు గనఁబడంగఁ గాండము లేసెన్. 42

క. వెండియును దోడఁదోడసె, కాండపరంపరలు దొడిగి కరములఁ గలఱో
 దండములు నూలు వ్రయ్యంగ, దండిగ బిట్టేసె సకలదనుబాలు పఱవన్. 43

క. ఆతనిశోణితకణములు, భూతలమునఁ బడకయుండ భువనము నిండన్
 ఖ్యాతిగ మహాన్నికరముల, చేతను బ్రభవించు బెదరఁడేసె జగములన్. 44

చ. అవిగని మండి దానవతులాధిపుఁడొందుశరాసనంబులన్
 వివిధశిలీమణింబులను వేగన పూని యమోఘవృత్తిమై

గీ. యకట పైవచ్చినట్టి నాయాపదలను, నీవ భరియించుచుండెద వెదటనైనఁ
 గాని యిఁకమాకు దిక్కేది కరుణమాలి, తొలఁగఁ దగునా మహావీర తోయజాక్ష
 దైవతరుభూజ హానుమిత్రాతనూజ.

క. విలపించుచున్నయన్నను, బలుకుల భరతుండు ధైర్యప్రాభవుఁడగుచు
 బులకించి చూచి యిట్లునె, తలఁపఁగ నీ పట్టులుండఁ దగునా సుగుణా.

ప. అత్యంతరఃశోత్సవవిలాసభాసమానుడై యన్న నూరార్చి కడుసంభ్రమంబున జన
 కపుత్రిని గాంచి నీమహాగుణతత్త్వంబు సకలసురాసురులకు సర్వమహద్బలకు నగోచ
 రంబు నీవంటిమహావీరపతి ప్రతగలుగ సకలమహోత్సాహంబు లడంగు నీవెగించిన
 మహాదార్ద్రద్ర్యంబు లొందు నీమహాకరుణారసంబున నానందంబు నుండు సర్వసం
 పత్కర్మలై యుండు నిట్టిగుణసంపత్తి నీయందుఁగలుగ నీదుర్విచారంబులు వలువదు
 సధావరులు మీరిట్టి మమ్ముల నాదరించి నామనోభీష్టంబు లీడేర్చి ధైర్యకౌర్య
 గాంభీర్యంబులం జెంది సర్వప్రయత్నంబుల రణంబున కరుగుమని వలక నవ్వుదు
 రఘువుంగవునకు నమస్కరించి వెడలి శతాస్యం గనుంగొని యనేకసాయకవర్షంబు
 లు గుఱివించెన్.

ఉ. అప్పుడు నుగ్రుఁడై కదలి యాదనుజేంద్రుఁడు లక్ష్మణాగ్రహం
 దప్పక చూచి లక్ష్మణుని దారిని నిన్నును వేగఁ బుత్తు మే
 లొప్పఁగ నాశరంబులను నోరి దురాత్ముండ నిన్నుఁ గూల్చరా
 యిప్పుడు చూడు మంచు ధను వెత్తుచుఁ దా వెన నేసె బాణముల్.

భువి వణకంగ నార్చి రఘుపుంగవుఁ డద్భుతమండఁ దద్రథం
బవిరళలీల దగ్ధముగ నప్పుడుచేసె మహోగ్రచిత్తుండై.

45

చ. మఱియును వేయిబాణములు మార్కొని యేసి శరాసంఘున
చ్చేరువుగఁ ద్రుంచి సూతుని నశింపఁగఁజేసి మదించి తోడనే
సురవరులెల్ల సుల్కుఁ బటుశూలము కేల నమర్చి యోరి యీ
సురుచిరధారచేతఁ బటుమార్జముగాక తలంగి పాఱరా.

46

చ. ఆరివెన నార్చివైవ జగమంతయుఁ గంపమునొందె వాల్మీక్
సరగఁ గలంగె మిట్టిపడె శైలములన్నియు రామచంద్రుఁడు
వెఱవెఱిగొందె లోకములు వింతగఁ గావిరి గప్పె చంద్రభా
స్కరు లటుత్రోవదస్పి రతిచంచలవై ఖరిఁ దద్భయంబునన్.

47

సీ. ఈరితి నది రాఁగ నేపుమై నమ్ములవానలు నిగిడించె దానిమీఁద
నవి త్రుంచి శూల మత్యంతరయంబునఁ జటులమై యరుదేర శక్తివైచె
నది త్రుంచి మండుచు నది రాఁగ మదిలోనఁ దలఁకక నిశితకుంతలము వైచె
నది త్రుంచి వెండియు గొడకొని యేలేరఁ బూని కఠారిని బొడిచె భరతుఁ

గీ. డక్కఠారిని నణగించి చక్కఁగ దియ, నుగ్రుండై ముష్టి బొడువంగ నుక్కుమెఱిసి
యదియుఁ గైకొన కాశూలమెదిరి యవయ, నములు భేదించి లీలమై వసుధఁగూర్చె.

సీ. హా తమ్ముడా యని భూతలాభీశండు సీతతో నడలి నిశ్చేష్టుడయ్యె
నలవిభీషణుఁడును హనుమంతుఁడును బాష్పనివహనిర్గళరక్తనేత్రులై
చిక్కినదానవసేన లన్నియు మిచ్చు పగుల నార్చిరి మేటిమగలరీతి
నింక నెవ్వఁడు దన్ను నెదురునో యని శతకంఠుఁ డుండెను రణోత్కంఠుఁ డగుచు

గీ. సంత శత్రుఘ్నుఁ డంత కాలాగ్నివోలె, మలసి తనకన్నుగవఁ బెనుమంట లెగయ
మెఱిసి చిచ్చులవానలు గురిసికొనుచు, సభసంఘున దాన వేళ్లరునిఁ గదిసె.

49

చ. కదిసిన వానియొగ్రమును గర్వము నుబ్బును కార్యవైర్యముతో
కదనమహోత్సవంబును వికాసము హాసముఁ జూచి దానవుం
డదనమహోత్సవవిశిఖావళిఁ జాపములందుఁ బూని యీ
త్రిదశలు తల్లడిల్ల నలితేత్రత నేసె రఘూర్షహనుజున్.

50

ఉ. ఏసిని యమ్ములం దునియ నేసి ధనుర్గుణంక్రియల్ మహో
ల్లాసత నిండ సంగరవిలాసమునకొ రిపుమీఁద నుగ్రుండై
భూసురనాయకాళి బహుభంగులనేసి శతాస్యు సందుచే
వాసిగఁ జిక్కుపాటు బొడవంగఁ బెనంగఁ బురారికై నడిన్.

51

- సీ. ఇట్టివేళనె త్రుంతు నిఁక వీని నని డాసి నారాయణాశ్రు మున్నుతిని దొడిగి
యోరిదానవ చూడరోరి యీశరమున లవణాసురుఁడు మున్ను లావు దూలెఁ
బాటిపా మ్రోరి యాబాణంబుచే మల్లి బ్రతికి పోగలవె యేర్పడగ నీవు
ఇది తరించెడివెఱి వివృడే యూహింపు మని యార్పి వ్రేసిన నవని వణఁకె
- గీ. వారినిధులెల్లఁ బిండలివండులయ్యె, దిగ్గజంబులు నటునిటుఁ దిరిగి వడియె
దారుణాగ్నులు భూనభోంతరము నిండె, శతగళుండును దానిపై శరము లేసె. 52
- ఉ. వానిని నెల్లఁ ద్రుంచి సురవర్గము లుత్సవమంద డాసి య
ద్దానవలోకనాయకుని దారుణభాసురమస్తకాగ్రసం
స్థానకిరీటసంఘములు ధాత్రివయిం బడఁద్రోచి వెండియొక్క
వానిశరాసనంబులు రపంబులు మీఱఁగఁ ద్రుంచె నొక్కటన్. 53
- ఉ. అతియ కాని యాజలరుహాసనుఁ డిచ్చినదీవనం దదీ
యాంతము నొందఁజేయఁ దగదయ్యె బలాఢ్యులు చేతఁ బట్టినక
ఎంతటివాఁడు పోరిన నదెక్కడ నెక్క ధరాతలంబుపై
నెంతయు భేదకార్యమున నెమ్మెలు దూలినఁ దూలుఁగా కొగిన్. 54
- గీ. అట్లు భంజించి నారాయణాశ్రు మపుడు
మరలివచ్చుచు శతకంఠమహితరథము
ఘనులు దివిజాటు జయజయధ్వనులు నేయ
దగ్గముగఁజేసి పొదిలోనఁ దరలకుండె. 55
- గీ. అందు కత్యంతకుపితుఁడై యసురవరుఁడు
నూఱుకరములఁ బటుగదల్ నూఱుహూని
యార్పి వైచిన నన్నియు సతిరయమున
వచ్చి శత్రుఘ్నుఁ డాఁకె భూవరుఁడు వగవ. 56
- గీ. ¹అట్లు సకలగదాతాడితాంగుఁ డగుచుఁ
దూలి వణఁకుచు నెత్తుట దొప్పదోఁగి
మెదలఁగాలేక శల్యముల్ వదలి యపుడు
రథముపై న్రాలె హా రామ రామ యనుచు. 57
- గీ. ఇట్లు మువ్వరు తమ్ములు నిలను గూలఁ
గాంచి రాముండు మది లయకాలుగతిని

యాశతాన్యునిఁ బరిమార్చ నపుడు తలఁచె
నంతలోఁ గుఱుఁ డనురతు నడ్డుపడియె.

58

ఆ. ¹వడినవానియలుక పాటించి దానవ, భర్త కినిసి యైదుబాణములను
బూనియేసె వాని భూపాలతనయుండు, దొడరి చేసె నపుడు తునియలుగను.

59

ఉ. వెండియు నన్నికాచరుండు వింతగ నక్కుశమిఁద నల్కమైఁ
గాండవరంబరంబులను గప్పిన నయ్యెడఁ జొచ్చి యాలపుం
డందజబాహురీతి దనుజావలినెల్లను ద్రుంచి భండనో
ద్దండతరాశగంబులను దానవనాయకు గ్రుచ్చెఁ జెచ్చెరన్.

60

చ. శిశువు లటంచునుంటి ననుఁ జేకొని మ్రింగఁగఁ బూని వచ్చున
వృశపతియుగ్గమో విలయభైరవయుగ్గమొ మృత్యుయుగ్గమో
యశనులయట్లు దాకి వివిధాస్త్రము లేసి రటంచు విస్ఫుర
ద్విశిఖము లేసె నేసిన నపిం బొడిచేసి కుశుండు వెండియున్.

61

ఉ. క్రమ్ము నగ్నికల్ప మగుకాండశతంబుకరాసనంబునక
సమ్మదవృత్తిఁ బూని నృపచంద్రుండు రాముండు సత్యశీలుడై
యిమ్మహి మించనేని దనుజేంద్రునిహస్తశతద్వయంబు వై
రమ్మునఁ ద్రుంచుఁ గా కని తిరమ్ముగ నార్పుచు నేసెఁ జెచ్చెరన్.

62

చ. ధరణి వడంకె వార్షిధులు తల్లడమందెఁ గుహరైల్లె ది
ద్విరముగఁ బెల్లుగాఁ దిరిగె దేవతలక భయమంది రెల్లది
క్కరులును మ్రొగై నంత శతకంతుండు చూచి యమోఘవృత్తిమై
శరనిచయంబులేసె నతిసాహసలీలల హుంకరించుచున్.

63

చ. దనుజుఁ డొనర్చబాణమును దక్షణమందునఁ ద్రుంచివై చుడుక
ఘన మనలంబు లోకమున గ్రక్కున నిండి తదీయహస్తపం
క్తిని విదళించెఁ దోడనె యెదిర్చి లపుం డనలాస్త్రసంఘముతో
కనలుచు నేసి రక్తములు గాఱకయుండ నొనర్చ వ్రేల్చిడిన్.

64

1 అద్భుతాన్నదాని కలిగి దానవభర్త, కినిసి వంచబాణమునను బూని, వేయఁ
దొడఁగె వాని పీరాధిపీరుండు, తొడరిచేసె నిట్లు తునియలుగను.

2 చూపులఁ జిన్నవోడటని చుల్కనఁ బొదిలి మ్రింగ మాని యీ
పాపండు శూరియో విఫులభైరవో ఘనమృత్యువో మహా
తాపసమూర్తియో మిగులఁ దాఁగొని యస్త్రశతంబులే నే
నేపునఁ ద్రుంచివైతు నని యేసినఁ బ్లాముచేసె నాతఁడున్.

- చ. కరములు వ్రాలినన్ దనుజకాంతుఁడు బ్రహ్మఁ దలంచె సంకటం-
గరములు వెండియు న్నొలచె గ్రక్కున మొల్చినవెంటనే ధను
ద్గురుఁ డన మించి యుగ్రతరఘోరశరంబులు పాపకార్ము లే
ర్పఱుపుచు నేనె నేసినను బాలురు మూర్ఖులనొంది రందులన్. 65
- చ. మఱియును శబ్దభేదు లగుమూర్ఖజనంఘములన్ ధరాసుతా
వరభుజయుగ్మమేయ నిరువంకలగాఁడి మహాద్భుతంబుగా
నరవరుఁడున్ మనంబున ఘనంబుగఁ గంపిలుచుండ దేవతల్
హరహరయంచుఁ జూడ విగతాయువులన్ వెనఁ జేసె నుగ్రతన్. 66
- మ. తనపుత్రుల్ తనతమ్ములున్ దనుజుచే ధాత్రీస్థలిం గూలినం
దననేత్రంబుల నస్త్రపుల్ చెదరఁ జిత్తం బందులన్ మండుచున్
ఘనతల్ వాయుజుమీఁదనెక్కి తనవెన్నున్ నీతశోభిల్లఁగా
దనుజాధీశుని డాసె నెల్ల సురబృందంబుల్ విలొకింపఁగన్. 67
- మ. దనుజేంద్రుండును డాసె రామునిమహోద్ధండప్రతాపంబునన్
పనధుల్ పిండలివండులయ్యె నవలవ్రాతంబులుం దూలఁ జ
య్యెన ధాత్రీస్థని గ్రుంగె దిక్కురిసమూహంబుల్ వెనక్ మ్రొగ్గె ది
గ్గనఁ బుట్టెన్ ధర నొక్కమ్రోత యజుఁడుం గాలంబు లెన్నెన్ మదిన్. 68
- నీ. వీఁడా మహోద్ధండపీఠప్రతాపుని దశకంఠరుని తలల్ దరిగిశాఁడు
వీఁడా సుఖానిద్రవిభవంబు గలకుంభకర్ణుని దెగటార్చు గన్నవాఁడు
వీఁడా మహారణవిక్రమధైర్యులు మారీచబాహుల మాపినాఁడు
వీఁడా మహోద్ధండపులప్రభాపుని నతికాయు నాజిలో నణఁచినాఁడు
- గీ. ఆనఁగ వింటినిగాని యీయభివృత్తిని, నెన్నఁడును జూచి యెఱుంగను నితని నేఁడు
చూడఁగంటిని నాకోర్కి వీఁడె సకాహ, బలుశరంబులఁ దెగటార్చు బ్రాభవమున.
- కీ. రెండుపయోధులొత్తలఁప రెండుకులద్రులొ రెండుచిచ్చులొ
రెండు మదింనున్నెగులొ రెండుమృగేంద్రములొ యటంచు నిం
ద్రుండును రుద్రుఁడున్ వరసరోజభవుండునుగూడి యద్భుతా
ఖండమనస్కులై దివిని గన్తోనుచుండిరి మాటిమాటికిన్. 70
5. ఈ క్రమంబునఁ జాపవిద్యాగురుం డగురఘువరుండును, త్రిలోకకంటకుం డగుశత
కంఠుండును మహాయుద్ధసన్నద్ధులై కదిలిన మేరునగంబునుంబోలె హనుమంతుం
డట్టిసమయంబునఁ దనవాలంబు రామచంద్రునిముందట నడ్డంబుగా నిలువ నది

- దనుజవరుం డేయు శరంబులకు గుటి యనఁ జెలంగె విభీషణుండును మానవదానవ నాయకులు పెనంగునెడ రామునిశరంబులచే ననురరక్తంబు చెదరి క్రిందఁబడకుండ నడుమ నడుమ నాగ్నేయవాయవ్యాస్త్రంబు లేనెడ నని పాపని మఱువున నిల్చి యుద్ధసన్నద్ధుండయ్యె ఆంత విలయసమయమహానలకీలాక రాళంబుచాడ్చున నూఱు మొగంబుల మంట లొదవ ననేకసాయకంబులు నృపవరునిపైః బ్రయోగింప నవి యెల్లను హనుమదాభీల విశాలవాలవృజ్రవర్వతంబు సోఁకి తునియలయ్యె నంత. 71
- మ. వటుకొదండము వంచి రాముఁ డవరుల్ భాసిల్లి దీవింప వి
స్ఫుటనారాచము లూని యార్చి యల రక్షోనాథుపై నేయ నా
చటుల్వాస్త్రంబులు నింగిముట్టి తగ నాశ్చర్యంబుగా నాటి యొ
క్కట నన్నిం బటుచూర్ణమయ్యె దనుజాంగప్రాభవం బేమొకొ. 72
- సీ. ఒక్కదివాస్త్ర మత్యుగ్రశరాసనంబునఁ బూని రఘురాముఁ డొనరనేయ
నది భటునకు నైదు వాయమున కిరువది కరికి బంధురగతిఁ గలితశతము
సారథి కిన్నూఱు చక్రంబులకు వేయి బాలుపారుకేతనంబునకు లక్ష
రథున కఱువదిలక్షలు నై భూమియంతయు నిండ నత్యంతకీఘ్ర
- గీ. మింతవట్టును దనుజేంద్రఁ డంతవేగ, నడుమనేత్రుంచి కుపితుడై పుడమి పణఁక
రాముపై నేయు బాణవరంపరలును, దత్తుణుంబున వాలంబు దాఁకి విఱుగు. 73
- ఉ. పెండియు దానవేశ్వరుండు విం డ్లోకనూఱు కరంబులందు ను
ద్దండతఁ బూని సాయకశతంబు దిశల్ వణఁకంగ నార్చి యు
గ్రుండయు రాముమీఁదఁ బురికొల్పి రయంబున నేనె నేసినఁ
దండగ లోకమెల్ల వివిధస్థితి నిండె మహాగ్ని పెల్లుగన్. 74
- కా. అక్కండంబులు కొన్ని వాయుజమహాగ్రాభీలవల్లంబొగ్గిం
జక్కం దాఁకి హతంబునొండె మఱివీకం గొన్ని భూపాలకుం
బ్రక్కల్ వ్రయ్యంగ దూటిపాతె నతివైరం బొప్పుగాఁ గొన్ని పెం
పెక్కల్ వచ్చి విభీషణుం దగిలె దేవేంద్రాదు లీక్షింపఁగన్. 75
- కా. రామత్పాధిపుఁ డందుకున్ మది మహాగ్రం బొప్పుగాఁ గొన్ని
ద్వామాభీలశరంబు లేర్చి గుణమున్ దగ్ధపర్థిక్ మిటి నం
గ్రామం బందుల రాముఁ డుండవలె లేకన్ దానవుం డుంటకు
స్నేమం బొప్పుగ సిద్ధమొందవలె వర్జింపంగ రెండుండునే. 76
- మ. అనుచున్ వింట నమర్చి యార్చి నిజబాహుశక్తి సుంకించి చ
య్యనఁ బెల్లసీనఁ దచ్చిలీముఖము లత్యంతప్రచండాకృతిన్

- దనుజాధీశునిగాడి యవ్వల వినోదం బొప్పగాఁ దూటి వే
గన యచ్చేరువ నున్నకొండవగులంగాఁ దాఁక నుగ్రంబుగన్. 77
- కా. అంతకొ మారులిచెంత నిల్చి పటురోషయత్తుండై వింట న
త్యంతోగ్రానలబాణముల్ దొడిగి యాదైత్యేంపురక్తం బిలం
బంతం బొప్పఁ దొరంగకుండఁ బటపెక్ బ్రహ్మాదు లాశ్చర్యులై
వంతంజూడఁగ నవ్వభీషణుండు హృద్విధిక్ ముదం బందుచున్. 78
- కా. దానంజేసి స్వదేహరక్త మిలమీఁదం జెందకున్నకొ హరి
ధ్వానం బొప్పఁగ నట్టహాస మొదపెక్ దర్పంబుమై నార్చుచుక్
మానంబుల్ చెదరంగఁ దిట్టుచును దుర్వార్ధంబునకొ హా పరా
ధీనా యోరివిభీషణా తునిమెదకొ దిక్కిది వీక్షింపరా. 79
- మ. అని పెల్లార్చి సమంత్రకంబుగ మహోద్యచ్చక్తి సంధించి య
ద్దనుజాధీశకులబరాధు నిలమీఁదం గూల్చి రమ్మంచు వై
చిన నంతంతకుఁ జిచ్చు లీనుకొనుచుక్ శీఘ్రంబునం బోయి గ్ర
క్కున బంధించె విభీషణుక్ సురవరుల్ ఘోషింపఁగాఁ జెచ్చెరన్. 80
- సీ. ఆదిమాచి రాఘవుం డనలాస్త్రములు వైచెఁ గంటకుం డగుశతకంఠమీఁద
నవి ద్రుంచి దానవుం డేంద్రాస్త్రములు వైచె నవి ద్రుంచి నృపుఁడేసె నహిశరములు
నవి ద్రుంచి వాయుబాణావళి దనుజుఁ డేసిన నవి ద్రుంచి యజ్ఞనవరుండు
నారావతతు లేసె నగుచు నద్దానవభర్త రథంబెల్ల భస్మముగను
- గీ. విరఘుండై యంత వేటొక్కయరదమెక్కి, పృథివి వణఃకంగ విండ్రెక్కువెట్టఁబూను
నతనిచాపంబులును విశిఖాలివలన, ఖండములుచేసె భండనోద్దండుఁ డగుచు. 81
- సీ. చాపముల్ పోయినఁ గోపగించి శతాస్యుఁ డురవడి మండుచు నున్నయట్టి
శూలంబు కరమునఁ జోద్యంబుగాఁ బూని బ్రహ్మాండమంతయుఁ బగుల నార్చి
కనలుచు జనవల్లభునిఁ జంపు చుని యేసె నేసినజలసిధులెల్ల నింకె
గులగిరు లదరె దిక్కుల ప్రయ్యలగుచుండె నింద్రాదు లదృఢతహృదయంబైరి
- గీ. యంత నదిదాసి విలయకాలాగ్నిరీతి, మండుచునురాఁగ నాహనుమంతుఁ డపుడు
వాల మల్లార్చి వచ్చెడిశూల ముగ్ర, వృత్తి వెనఁబట్టి నడిమికి విఱుచుచుండె. 82
- సీ. హనుమంతుఁ డందుచే నదనదవడుచుండ నిది నమయము రాము నిలనుగూల్చు
నని యొక్కగదతోడ నడిచె తిప్పున దానితాఁకున కొక్కింత తల్లడిల్లి
మనుజవల్లభుఁ డాత్మఁ గనలుచు నర్ధచంద్రాస్త్రశతంబు శరాసనమున
సంధించి దేవతాసముదయంబులభిక్తి యొనర నాపైఁ గల్గియుండె నేని

గీ. వానిహస్తంబులును దలల్ వసుధఁ గూలుఁ, గాక యని వైచే దైత్యుండు గళవళింప
నమరు లదృశ్యమంది హాహో యనంగ, ఖండమై కూలెఁ దలలును గరళతమును. 83

సీ. కూలి క్రవ్వుఁ దొంటిపోలిక మొలచెను గరములఁ దలలు నక్కజముగాఁగ
నాశతాన్యవీరక్త మవనిపైఁ దొరఁగిన మొనసే నూర్వరు శతముఖులుపుట్టి
యొక్కడఁ జూచిన నక్కడ నటువంటివికృతదైత్యులు వెల్లివిరిసియుండ
నన్నిదిక్కులఁ బోర నందుకు రఘురాముఁ డందరఁ బోరుచు నడలుచుండ

గీ. నంత హనుమంతుఁ డాశూల మపుడు ద్రుంచి, సీత నెక్కడఁ దగులునో శతశరమ్ము
లనుచు వాలమ్ము చుట్టిరాఁ దిగిచియుండె, నగుచు సుర లుబ్ధగా మేరునగమూరిలి. 84

ఉ. రావణకుంభకర్ణుల శరంబులఁ గూల్చితి నంచు మమ్ము దు
ర్భావమునం బెనంగ వెనఁ బాల్పడి తెందుల కేగువాఁడవీ
వేదిధి నైన నిన్నుఁ దునియించి భవత్తనుమాంసఖండముల్
వావిరిమై భుజింతు మింక వార్ధులు-సొచ్చినఁ బోవనిత్తుమే. 85

గీ. కొందఁ టిట్లని టిట్లుచుఁ గొందఁ టిలిగి, సాయకంబులఁ గవ్వచు కొర్యమహిమ
చూడు మనుచును నెక్కడఁ జూచినను శతాన్యమయమయ్యె నటసురలకటయనఁగ.

గీ. అపుడు నిర్విణ్ణుండై చాప మచట వైచి, చేతులాడక మిగుల నిశ్చేష్టుఁ డగుచు
నన్నిభీషణు నీక్షింప నతఁడు శక్తి, బద్ధుడైయున్న బవనజుఁ బాఱఁజూచి. 87

కా. ఏచందంబునఁ గెల్చువాఁడ నింక నే నేలాగునం ద్రుంతు నీ
నీచాత్ముం డెచటం గనుంగొనినఁ దానేయున్న వాఁ డేగతిక
భూచక్రంబున నెత్తెఱంగు మనులం బోషింప నేలాగునక
నాచేతక మనఁ గోరువారు నెవ మొందక హేతుపయ్యెంగదా. 88

ప. అని యనేక ప్రకారంబుల విచారింప నారఘువుంగవుని గనుంగొని యాంజనేయుండు
నిర్విణ్ణుండై యూరకుండె సకలబలక్షీణంబైనమనము మరలి వార్ధిచతుష్టయంబు నెట్లు
గడతుము పుత్రపౌత్రానుజవియోగంబున కెట్లు నిలుతుము ఈదర్పార్థ మాముగ్ధు
రమ్మల కేమని వినిపింతు నీవరమపతితుం డైననిశాచరుని సర్వశస్త్రాస్త్రంబులవలన
సంహరింపంజాలక బలక్షీణంబైయుంటి నింక నేది యుపాయం బనిన మారుతనంద
నుండు రామచంద్రునివరాజయంబునకుం జింతించి యూరకుండె నవ్వడు మగనివ
గవుఁ గనుంగొని నీతామహాదేవి తనయాదిమరూపమహిమాసామర్థ్యంబు తలపోసి
తనచేత నంతయు సాధ్యం బగుట సిద్ధంబుగాఁ దెలిసి కరంబులు మొగిడ్చి రఘుకుల
సుధార్ణవసంపూర్ణిమాచంద్ర మదీయప్రాణనాథ రఘునాథ భవన్తహిమంబునఁ

గొంతనేవు నేను మీచేతివిల్లును బాణంబులును బూని రిపులతోడఁ బోరెద నాఁడు
దాన నని యాగ్రహంబు నేయందగ దిట్టిసమయంబునఁ మీకు నలయిక దీటుదనుకను
దివిరి వివిధవిశిఖవరంపరలచేఁ బెనంగెద నావిన్నవం బాకర్ణింపుమని పెక్కుచందం
బులఁ బ్రార్థింప రామభద్రుండును దనమనంబున నద్భుతంబు నొంది మున్ను దన
తోడ వసిష్ఠుం డెఱింగించుటయును జానకీ తమ్ము సెలవు దయచేయుదుని వేఁడుట
యును మొదట విరించిఁ గోరునెడ స్త్రీలఁ దలఁపకుండుటయు ననేక ప్రకారంబులఁ
దలపోసి దనుజుండు మడియుట సిద్ధంబని మనంబునందోచిన నలరి బాణాసనబాణ
తూణీరంబులు దీవించి యొసంగిన నవ్వేళ నవ్విమలాంగియును బరంజ్యోతిస్వరూ
పంబు గైకొని హనుమంతునిభుజంబుపై మిన్నుముట్ట నిలిచి తనమహాలేజంబు భూన
భోంతరాళంబు పరిపూర్ణంబుగా నిండ మహోద్దండోదండం బెక్కిడి సకలబ్రహ్మం
డభాండంబులు ఘూర్ణిల్ల గుణటంకారంబులు గావించి తనమహామాయ నాకర్షించిన
నది పొడచూపిన నీవు దనుజుని రక్తబిందువరంపరల భరం దొరంగక యుండ
నెవ్వరికి నదృశ్యంబవై నాలుక యెటుచూచిన యోజనంబు నేలఁ బఱిసియుండు
మని నియోగించిన రాఘవుం డాశ్చర్యమానసుండై చూచుచుండ నమోఘబాణవరం
పర నిగుడించి శతముఖుల నందఱ నొక్కదిక్కునకు వాయవ్యాస్త్రంబులం ద్రో
యుచు మహోద్దండప్రచండభండనంబు గావించిన నద్దానవనాయకనిచయంబును
దదీయలేజోవిశేషంబువలనఁ జేతులాడక చూచికొనుచుండి రాసమయంబున. 89

గీ. విల్లు జలిపించి కర్కశభల్లశతము, పూని దేవతలెల్ల నద్భుతమునొందఁ

బద్ధజాండంబు పటపటఁ బగుల నార్చి, యెలమిఁ దనవలి వినుచుండ నిట్టులనియె.

1గీ. మూఁడుమూర్తులకును నేనె మూలదుంప, నగుదునేని శ్రుతుల్ సత్య మగునయేని
పుడవి నిజశతకంఠుఁ డొక్కఁడును దక్క, నున్నశతముభహీనమై యుండుఁగాక.

1గీ. మూఁడుమూర్తుల మొదటి యామూర్తి నేని, వేదములు చిక్కమైన నీవిపులవృద్ధి
నిజమ యగునేని నా దగు నెవ్విశరము, లను శతాస్యంఘ ధరఁ గ్రుంగు ననుచు నేనె.

గీ. ఆశరంబు మహోగ్రానలాంశకరణి, ధరణి బగబగ మంటలు దిరుగఁ బెరుగఁ
జిచ్చుపెచ్చున మది హెచ్చు విచ్చలవిడి, నాదుకొనె బాణదానాన్ని నాశతాస్య.

గీ. అటులు వచ్చినబాణాన్ని కాఁగలేక, నీరుగావింప మాయయై పోరు మాని
చనిరి తమతమయిండ్లకు నైఁపలేక, బ్రదికియుండిన సౌఖ్యము ల్బడయవచ్చు.

ప. అనుచు రాక్షసేంద్రుని నేన బాణాన్నిజ్వాలలు గ్రమ్ముకొని జుమ్మని వచ్చుచున్నయవి
భరింప నెవ్వ రోపుదురు ఇతనికిం దగుగాక యని విడిచిరి యప్పడు తదగ్నిజ్వాలా

గీ. అనుచు వైచిన నందఱు నాక్షణంబు, నీటుగానింప మాయమై పోరు మాని
చనిరి వెండియు దానవచక్రవర్తి, సీతపై నేసె నుద్దండశితశరములు. 92

గీ. ఇన్విధంబునఁ దనరక్త మిలను దొరఁగి, యందుఁ బుట్టినశతముఖు లణఁగ నందు
వలన నిది మాయ గాఁబోలు వనితయైన, నిట్టితెఱంగునఁ బోదురే బెట్టెదముగ. 93

గీ. అనుచుఁ గ్రమ్మఱ జానకి నరయుచుండ
విష్ణుఁడును బ్రహ్మయును నలవిశ్వపతియు
విలయపావకుఁడును మహావిధియుఁ గానఁ
బడిన నదిచూచి మది భయపడియె నసుర. 94

ఉ. రామునిపేరిబాణముల రాక్షససాయకుమీఁద నార్చి యా
రామ చెలంగి వైచిన నరాతిభయంకరమై కణంకతో
వేమఱు బోయి దానవునివిం డొగిఁ ద్రుంచి కిరీటపంక్తుల
భీమము మీఱి డుల్చి సరిపెట్టెఁ దదియశరీరతేజమున్. 95

ఉ. ఎచ్చటఁ జూడ నచ్చటనె యెమ్మిని మృత్యువుఁ బోలి సీత దా
మచ్చర మొప్ప నిల్చి తనుమార్గజపంక్తుల నొంచ బూనఁ దా
నచ్చెరువంది యాహరిహరాదులకైన వశంబు గాదుగాఁ
తెచ్చెర నివృహమాహిమచేఁ దనకున్ మరణంబు చొప్పుడున్. 96

చ. అనుచు రథంబుపై నిలువ నద్దినజాతిపుమీఁద నల్కపై
ననలశిలీమణుంబులు సహస్రశతంబులు వైచె వైచినన్
దనుజుఁడు సొమ్మసిల్లి యరదంబున మూర్ఛిలి వ్రాలె వ్రాలినన్
గనుఁగొని నూతుఁడున్ రథము గ్రమ్మనఁదోలె రణంబు పాయఁగన్. 97

వ. శ్రీరామచంద్రుండు సీతామహత్త్వంబు గనుఁగొని తనమనంబున. 98

సీ పుష్పంబు లఱచేతఁ బూననేరనిచెలి యిహుపరంపరఁ బూన నెట్లునేర్చు
జిల్కవల్కులకు బిట్టుల్కుతోమలి యిలయెల్ల భీతిల నార్వ నెట్లునేర్చు
నేఁ దక్క నన్యుల నీక్షింపనేరనియింతి నేనలఁ గూల్చ నెట్లునేర్చు

మానికల కెదురువడి తిరిగి వెలుగు నొక్కవారుణాశ్రుంబు బంధించి వేసినఁ దదగ్ని
చలువం బొందినమీఁదట్లఁ దా నొక్కరుండై యాదానవచక్రవర్తి జనకజం గాంచి
యుద్దండశరవర్షధారలు గురిపించిన.

క. శరవర్షధార లన్నిటిఁ, బరిమరిచె నొక్కబాణబడబాగ్నిమహా
త్స్వరితగతి యైవబాణము, కరమున సంధించి వేసె శతకంఠునిమీఁదన్.(?)

- విసవిస నడుసంగ నసీయాదుకొప్పు నేఁ డెడసి యుద్ధమునేను నెట్లు నేర్చె
గీ. ననుచు రాఘవుఁ డదృశ్యుడవార్ధవార్ధి, నోలలాడుచు హనుమంతువాలమహిమ
వినుతినేయుచు నాతనివీఁపుమీఁద, నుండె జానకిపైఁ బ్రేమ నిండుకొనఁగ. 99
- ఉ. అంతట దానవుండును రయంబున మూర్ఛయుఁ దేటి సారథిన్
వింతగఁ జూచి యోరి వరవీరులు నవ్వ రథంబుఁ దెత్తురే
యెంతటివారలైనఁ బరమేష్ఠి యొసంగిన యవ్వరంబుచే
నింతయు న స్థానంకఁగలరే మహిఁ గూలుదు రింతెకా కొగిన్. 100
- చ. అనవిని సూతుఁ డిట్లనియె నక్కట నాథుండు దండలేనిచో
ఘనవిశిఖంబులన్ మనల గ్రక్కున శల్యము లుచ్చిపాఱఁగాఁ
గనలుచు నేయుజానకిని గాంచి సురత్ వినుతింప నట్టిచో
దనుజకులాధినాయక రథంబు మఱిల్పక యుంట ధర్మ మే. 101
- వ. అదియునుంకాక. 102
- చ. వెఱచినయట్టివేళ మఱివంతగఁ గైదువు చక్కఁ బూనఁగా
మఱచినయట్టివేళ, బలుమాఱు నరాతికి వెన్నఁ జూపుదుం
బఱచినయట్టివేళ నగుబాటు ఘటింపఁగఁ జేరి పూరిఁ దాఁ
గఱచినవేళలందు నెడగల్గ రథంబు మఱిల్పుటొప్పునన్. 103
- చ. అయిదు తదీయసిరివచనాలికి నుత్సవమంది వానికిన్
ఘనత ననేకవస్తువులు గ్రక్కున మక్కువ నిచ్చి నేఁటి కా
జనకజతోడఁ బోరుటకు శక్యముగా దటుగాన రేపు న
య్యన నరుడొచి రాముని శరావళిచే నణఁగింతు వేగనన్. 104
- ఉ. భోరునఁ బోవనిమ్ము మనభూరిరథంబు గృహంబు చేరఁగా
సారఘురాముడేని విను మల్లచె చంపఁగఁ బూనివచ్చె నా
హ్రారశిలీముఖంబు లలకోమలిపైఁ బని సేయ వెట్లుగాఁ
గారణమున్నదో యనుచుఁ గుందుచు నేగె శతాస్యఁ డింటికిన్. 105
- కా. ఆరితిన్ శతకంఠయందు దనగేహం బొప్పుగాఁ జేరి యా
కారం బెల్లనుజూచి భీతి నతిదుఃఖప్రాప్తుఁడై మీఱి సొం
పారన్ జానకి మృత్యువై దగుమహోగ్రాగ్నేయబాణములన్
వైరం బొప్పగ వైచెనో యనుచు గర్వంబెల్లఁ దూలన్ వెనన్. 106
- వ. మఱియు ననేకమార్గంబుల జానకి దివ్యతేజోమహిమంబును శరంబులవేగంబును
బాణసంఘానచాతుర్యంబును ఉపసంహరించుతక్కుతియును సుగ్గడించుచు నెక్కడఁ

గనుఁగొన్న నక్కడఁ బరంజ్యోతిస్వరూపం బగునీత గనఁబడిన భీతిల్లుచుఁ దనకు
నింక మరణంబు సిద్ధంబని నిశ్చయించుచు నెజ్జవయిం బొరలుచుండుతనయని విలొ
కించి కల్దియగు చిత్రగంధి డగ్గటి తనకరంబునఁ దద్దాత్రంబు నివిరి రక్తప్లుతని మోన్చి
న్నతంబులై యపరిమితశరంబులు నాటి యందు విఱిగియున్నఁ గనుఁగొని విలపించి
యిట్లనియె. [అయ్యా నెయ్యంబున నేఁబలుకువచనంబులు వీనులం జొరనియ్యక
యింతచేసికొంటివి. ఆయమ్మ యెక్కడ నలుగు నక్కడ నిద్దులంబగు. ఎక్కడఁ గరు
ణించిన నక్కడఁ గళ్యాణవరంపరాభివృద్ధియగు. ఆస్పరంజ్యోతిమాయకు బ్రహ్మ
రుద్రేంద్రులు లోనెకాని వెలయై ప్రకాశింపనేరరు] భూనభ్యైలనముద్రాద్యపార
స్థావరంబులును మృగాంధజోరగపీలీకాద్యసంఖ్యజంగమంబులును గలుగు బ్రహ్మో
డంబులు నూఱుకోట్లు పుట్టుచు గిట్టుచు నమృతాశక్తియందు నటించు. ఆదిమధ్యవిల
యంబులు నమృతామహిమంబునకుఁ గనఁబడవు. నీకు మొదట విరించి పురుషులచే
జాపులేకుండ వరంబు లొసంగునపుడు దేవతలు గిసిసి యిట్టివరంబు లొసంగిన
సద్దానవుండు లోకంబుల బాధపెట్టు నింతవత్సలత నీకుం దగదనిదూఱిన నతండు
లజ్జించి శతమఘండు పురుషులం దడవెనెకాని తరుణులఁ దలంపఁ డటుగాన
మిమ్మును గోబ్రావ్తజుల నెవ్వడు చెనంకు నక్కడే జానకీదేవి తనతొంటిదివ్యరూపం
బున వధించు నిందులకు సందియంబు లేదని పలికె నదిగావున నీతయఁ జిద్రూపం
బగుమాయగాని సామాన్యకన్యకగాదు. ఇట్టిచందంబున నమ్మగువచే భవన్నాశంబు
సత్యంబు నమ్ముము. ఆసురలును విరించి పల్కినవల్కులకు నానందహృదయాలై
యండిరి. ఇట్టి యమృతాశక్తి నెదురం జని చరణారవిందంబుల కెరగి నమస్కరించి
మమ్మును మిత్రమిత్రకళిత్రములను మనుషం జూచెదవేని సీతారాములకు శరణు
చొచ్చి తల్లిదండ్రులు మీరు మీరుదప్ప మాకు గీతరులులేరు రక్షింపు మనివలికి

[] ఈమధ్యభాగము సీసముగా నున్నది.

సీ. రామునితో సంగరంబున కీవు పోవద్దని చెప్పిన బుద్ధిలేక

వైరంబు గావించి వసుమతీతనతోడఁ గలహంబుచేసి తకారణముగ

నామహావిభుడేని యాదివరంజ్యోతి నిఖిలజగత్కాళ నిర్మలాంగ

యెక్కడ నల్లిన నక్కడ సిర్పుల మైపోవు నెక్కడ నేపుమీఱ

గీ. నెక్కడైనను గరణింప నక్కజముగ, సిరలు వర్ధిల్లు నామహాసీతవలన

బ్రహ్మరుద్రామరేంద్రులు భాసురముగ, దగఁ బ్రకాశింపనేరరు దానవేంద్ర.

సకలభోగంబులం దేలుచు బ్రతుకుమని పెక్కుచందంబులఁ బలికిన నప్పలుకులు
ములుకులచందంబునఁ గర్జరంధ్రంబులు సోఁకిన నులికిపడి తల్లితో నిట్లనియె. 107

సీ. ఏ నల్లచూచిన నినుఁడు బెట్టిదముగాఁ బూని యెండలుగాయఁ బొదల నెఱచు
వలసినప్పడెకాని మలసి యెచ్చటనైనఁ జెలరేఁగి యనలంబు మెలఁగ నెఱచు
నాకు భృత్యులరీతి నాకులందఱుఁ గనుసన్నలఁ బనుల్లెడ జరుపుచుండు
రథులజీవుల నేర్చుయముఁడు నాముందఱఁ గోలకాఁడైయుండు వేళయెఱిఁగి

గీ. మృత్యువున కేను మృత్యువై మెఱయుచుండు
మఱియు నాయందుఁగల మహామహిమ శివున
కైనఁ జొప్పడ దట్టి సరాధముండు
నతివయును గెల్వఁగలరె యే నణఁతుఁగాక.

108

గీ. రేపు చని కాత్రవులనెల్ల నేపు మాపి, వత్తుఁగా కొండువార్తలు పలవ దుడుగు
మీ యటంచును దనతల్లి నింటి కనిచి, నెలఁతయును దాను నారేయి నిద్రచెందె.

సీ. అక్కడ రఘురాముఁ డనుజులఁ దనయులు సొరిదిఁ గూలినఁ జూచి శోకమంది
యేమని చననేర్ప నింటికి వీరల నెచ్చోటఁ బొడఁగందు నెప్పటట్లు
కుఱఁ డెన్నటికి నన్నుఁ గొమరొప్ప వీక్షించి వేడుకఁ బ్రతిభాష తాడుచుండు
లవుఁ డెన్నటికిఁ గల్గ లక్షణవంతుండు బాలుఁడు నామీఁదఁ బ్రాణపదము

గీ. అనుచు నొఱులంగ సీత నాయకునిఁ జూచి, యేడసోదరు లధికుల కేడనుతులు
రణగతులు మాని యిట్లొఱులంగఁ దగునె, అనఘ సంసారములు మాయ లనఁగ విసవె.

*సీ. అనుచుఁ దానును రాముఁ డాహనుచుంతుండు నప్పిభీషణుకడ కరిగి యతఁడు
మము నప్పివచ్చి యిష్టాడ్కిని బద్ధుడై యున్నాఁడు రక్షింపకున్న దోష

*సీ. అనెడుసీతను జూచి యారామచంద్రుఁడు పుత్రమోహముచేతఁ బొదలి పొదలి
హా తమ్ములార యాహా పుత్రపరులార రారోయి ననుజూడ రాజనమున
కునతల్లలకు నేమి మనసారఁ జెప్పదు నేలాగుతాళదు నేమిచేతు
దిక్కునెవ్వరు లేరు నొక్కడ నైయుంట దిక్కుగాఁ జూడరో దిక్కులందు

గీ. ఊణము మిముఁబాసి నేదాళఁజాల నహహ, సంభ్రమముమీఱి మీతోడ సాగరములు
నాల్గు నవలీలఁ జనుదెంచి నాఁడ నిపుడు, నొంటి నై యుంటి ననుజూడుఁ డంటు నడఁతె.

గీ. తగదు శ్రీరామచంద్ర సద్భర్తృధుర్య, శౌర్యగాంభీర్యములు మాని సంగరమున
జాలివడ సాహసంబునఁ దేలు టొప్పు, ననుచుఁ దెచ్చిన దైర్ఘ్యంబు నండుగొనుచు.

మని శక్తి శరమున నలుకమై ఖండించి మొనసి యాకండు చెందుమూర్ఖుఁ డెలివెఁ
డెలిసిన నతఁడును ధీరాత్ముడై లేచి వారిశోచులచదవారిజములఁ

గీ. బడిన దీచించి యతనితోఁ బ్రధనభూమి, చూడవలె నని దివటీలు సొరిదిఁ బూని
కపులఁ జూచుచు నంతంతఁ గదలుచుండఁ, బరఁగ భల్లూకపతి గానఁబడియె నచట.

సీ. ఆతని డాసి రామానుమతంబునఁ బవనజుఁ డల్లనఁ బలుకరించె
జాంబవంతుఁడ నన్ను సరవిమై నెఱుంగుదే యొప్పుదే లేచి రానొక్క డెనకు
నావిని మాదుతనందనుం డీకండు గాఁబోలు నని భృతి కలిగి తెలిసి
హనుమంత రమ్మ రామావసీనాథుండు పరిణామమునఁ దనభామతోడ

గీ. నున్నవాడె విభీషణుఁ డున్నవాడె, బ్రతికియున్నాడె పవనజ భానుగుతుండు
పరమబంధుండ వగు నీవు పలుకరించి, నపుడె బ్రతికిసి నీకృపఁ గపివరేణ్య. 112

సీ. కన్నులశరములు గాఁడి యొక్కింతయుఁ దెజవ శక్యముగావు తెలివినదవు
వీనులు వినరావు వివశత్వ మొదవెడు దేహంబు మరణనందేహమునను
లోలమై పలుక నాలుకరాదు నోటను దడిలేదు లేచినం బడుదు మరలఁ
గావున శరములు గాఁడియున్నవి మేన నన్నియుఁ దివియుమా యన్న యనిన

గీ. రాముఁ డన్నియుఁ దీసి కరంబులందు, దేహమెల్లను నివిరి చింతింపనేల
నేను రాముఁడ నన లేచి నృపునిపాద, వనజములమీఁద నందంద వ్రాలి తెలిసె.

వ. మఱియుం బరికించుచుఁ జనియెడుననుయంబున. 114

సీ. కొండలవలె నేలఁ గూలినమదగజఘనకదంబములు మేఘములుగాఁగ
మోఁకాలిబంటితో నేకమై యాడాడఁ గనుపట్టుమెదడు పంకంబుగాఁగ
నలుగులతాఁకున నితఁబడుమాంసఖండములు దా మింద్ర గోపములుగాఁగ
బలువిడి నెడనెడఁ బాఠెడిరక్తంబు లంబుపుత్రప్రవాహంబుగాఁగ

గీ. వాహినులగుంపు శరముల వానగాఁగ, మొనల హుంకృతు లవి యుఱుములునుగాఁగ
వర్షకాలంబుచాడ్చున వారికన్ను, గవలకును దోచె నప్పు డక్కజముగాను. 115

ఉ. అంతటఁ దెల్లవాఁటె విలయాంతకుకైవడి నాశతాస్యఁ డ
త్యంతపరాక్రమంబున మహాగ్రహుఁ డొచ్చు రథంబుమీఁద ని
శ్చింతగ నెక్కి బాణములు చేకొని దుశ్శకునంబు లట్టిచో
నంతకు నంతకుం బోడెమ నన్నియుఁ గైకొనకున్న నంతటన్.

116

వ. మఱియుం గొండొకనేపు విచారించి ధైర్యాత్మగతప్రాభవుండై తన్ననంబున జానకి
ధైర్యసిలిగతులు గమంగొనుచుండె నప్పుడు.

ఉ. ప్రాద్దున లేచి తల్లి తనప్రాలివచ్చి కుమారరత్నమా
ముద్దులుగూర్చి ప్రేమమున మోమును వీక్షణచేసి నేటికి
వద్దర మాను దుశ్శకునవారము పుట్టె నటంచుఁ జెప్పఁగాఁ
బెద్దయెలుంగు నెత్తి భువిఁ బెట్టుగ నార్చి తొలంగఁ ద్రోచినన్. 117

వ. అంతట నడ్డంబు వడి యతనిభార్య యగుయయాతి కుమారుం డగునీలకేతనుం దో
డ్చొనివచ్చి నీతల్లి చిత్రగంధిబుద్ధులకు సహింపఁజాలక తొలఁగం ద్రోచితి విదియేమి
కారణం బోకో యని తననాథుపాదంబుల కొరఁగి నీకుమారుం డగునీలకేతనుండు
వచ్చియున్నాఁడు నన్నుం గృపఁజూచి నామాట లాలించి యివ్వడు రణయాత్రకు
సమయంబుగాదు మానుమని చెప్పిన వినంజాలక తనయొని గారవించి రాముని జయించి
జానకీసహితంబుగా నేతెంతు నందాఁక నీలంక నిశ్శృంకంబుగా నుండు మని చెప్పినఁ
గుమారుం డామాటలకు సందేహంబు నొంది యోయి రామచంద్రుండు సర్వదేవాసురు
లకు నజేయుండు. అవియునుంగాక పూర్వంబున రావణాంతం బెఱుంగవె! నీపెంత!
దుష్టపరంబువేడినంగాని నీకు నజేయుండుగాని నీచే రణమరణావస్థనొందఁడు. ఇతని
సతి మహావీరవతివ్రతాచారిణి. కళ్యాణి యగుసీతామహాదేవీచే నశింపంగలవాడవు.
ఇది పూర్వంబున మితల్లిచే వింటిని నాటచుండి నీదురాచారంబు తెవ్వరిం జీరుసో
యని చింతించుచుంటి నదినిమిత్తంబున సీతారాములు చరుడెంచి సమస్తసేనలం బరి
మార్చిరి. నీవొక్కరుండవు నవ్వుచోకిని జయింపలేవు. రణయాత్ర మాని మమ్మాద
రించి సకలభోగంబులం దేలుమని చెప్పిన విని యోరీ! పితృహంబునకుం బాలు
వడి దురాలాపంబు తెట్టాడ నోరాడె నని కుమారునిం గదిసి కోపారుణితలాఽచ
నుండై యయాతిని నెడఁద్రోచి కుమారు నదలించి సకలశరంబులుం గైకొని వచ్చె
నిచ్చట. 118

ఉ. వచ్చినదైత్యుఁ జూచి నృపవర్యుండు తన్నదిలోనఁ గుంది యా
చిచ్చులమంటకై వడిని జేరెను వీనివరాక్రమంబుకున్
శచ్చరితంబు భాగ్య మది సంఘటనం బెప్పుడైనఁ గల్గెనో
విచ్చలవీఁగి వీని రణవీధిని నెట్టులు గూల్చు నీతయున్. 119

వ. ఆని నీకంజూచి మధురవచనరచనాలాలిత్యంబును నవలోకించుచు నుండె నంత దాన
వేంద్రుండు బాణపరంపరాభివృద్ధి యొకర్చి విజ్ఞవీఁగి రసోత్సాహియై జానకిం
గదిసి మెఱసె. 120

ఉ. నీతయు విల్లు నమ్ములును జేకొని రాఘవు నాజ్ఞఁ బూని వి
ఖ్యాతపరాక్రమంబున మహాహవదీక్ష వహించి యామరు
జ్ఞాతుభుజంబుల న్నిలిచె జానకీచెంతను రామచంద్రుఁడొం
ప్రీతిదలిర్ప నుండెను విభీషణుఁడొం జనె వారిపొంతటన్.

121

చ. అపుడు సమస్తలోకములు నచ్చెరు పండెఁ గృశించె దానవుం
డపుడు పయోనిధుల్ గలఁగె నప్పుడు పర్వతముల్ చలించె నా
రవమనిమృత్యు వచ్చటఁ బరామరిసించుచు నుండె బ్రహ్మాయం
గుపితమనస్కుఁడయ్యె నదిగో విలయం బని మాటిమాటికిన్.

122

ఉ. సర్వసుపర్వలుక్ సకలచారణుక్ పరకిన్న రేంద్రగం
ధర్వులు సిద్ధసాధ్యులు ముదంబున నభ్రమునుండి వారిదో
ర్గర్వము బాణనైపుణియు గాఢతరప్రతిభావలుక్ దయా
భర్వమనస్కులై నిలిచి కన్గొనుచుండిరి యమృతంబుగన్.

123

ఉ. జానకీ వారిఁ జూచి దశుజప్రభుః ద్రుంపఁ దృణంబు నాకు ని
ద్దానవనాఘతోడ నివిధస్థితిఁ బోరఁగఁ జూడఁగోరి భి
న్నానమున స్థిలింపులు వికాలత నల్లదె యున్నవారు నేఁ
బూని తడియచిత్తములు పొంగఁగఁ బోరెదఁ జిత్రవైఖరిన్.

124

చ. అని శరసంఘమేయ దనుజాధిపుఁ డన్నిశిలీముఖంబులం
దునియఁగ నేసి వాయుజుని దుష్టకరాగ్రహవృత్తిఁ జూచి యీ
వనచరుఁ జంపినన్ మనుజువల్లభుఁడున్ సలియు న్నకింతు రొ
య్యన నిజమందు నిష్ఠురమహాస్త్రము లేర్పి శరాసనంబునన్.

125

ఉ. ఇగ్గతి బాణముల్ దొడిగి యెచ్చె వలిర్పఁగ నార్పుచున్ సుధా
భుగ్గణమెల్ల నదృతమునొందుచుఁ జూడఁగనేసె నేసిరన్
దిగ్గన నీత చూచి యతితీవ్రశరంబుల వానినెల్లఁ దా
నగ్గలమైనశోపమున నల్లనఁ ద్రెవ్వఁగ నేసె చుగ్రతన్.

126

ఉ. అండులకున్ మహాద్యుతమునందుచు శాతశిలీముఖంబులం
గ్రందుకొనగఁ బోకిని గ్రక్కున నేసిన నెల్లజేవతా
బృందము లుత్పసించ నభీషణబాణచరంపరంబుచే
ముందుఁ ద్రుంచెఁ దచ్చసమాహములన్ రఘురాముఁ డిబ్బంగన్.

127

- చ. అవియునుగాక ఘోరవిశిఖావళి వింట నమర్చి యార్చి పే
ర్చి వికృతదైత్యనాయకురీటములుం బటుచాపముల్ కడుక్
భువి బడనేసి చండకరభోగిశరంబుల వానిలేజ ము
గ్రవిధి నణంగఁజేసె నతిగాఢతరప్రతికౌర్యుఁడయై. 128
- ఉ. చాపములుం గిరీటములుం జాలశరీరవికాలలేజముక్
విపున బోయినన్ రఘుకులేంద్రునిజేవివయ్యన్ మహాహవా
టోపగదాచయంబును గడుక్ వడి ఋద్ధి నగదాళి ను
ద్దీశితసాయకంబుల ధృతిం బొడిచేసె సురల్ నులింపఁగన్. 129
- వ. మఱియు దర్పంబున. 130
- ఉ. అంతటిలోన నీత విలయానలకీలయపాలె నాత్మలో
సెంతయు రోషమెత్తి దనుజేంద్రు శిరంబులు గూలుఁ గావుతక్
వితగ నంచు నేసె నొకవిష్ణుశరంబున నేయ నెల్లరా
హ్రాంతములందుఁ బిక్కటిల నన్ని పరంపర లీనుచుక్ వడిన్. 131
- చ. చని శతకంఠరుం దలలు చయ్యనఁ ద్రుంచి తదీయహస్తముల్
తునియలు చేసివచ్చె నటుతోడనె తచ్చిరముల్ కరంబులున్
ఘనతరలీల మొల్పె నవిగాంచి ధరాసుత వెండియున్ రయం
బునఁ బడనేసె నప్పటికి బోరున మొల్పెను మస్తహస్తముల్. 132
- ఉ. ఎప్పుడు విల్లుఁ బూనునొకొ యెప్పుడు నిమ్మచు నెమ్మ పెట్టునో
యెప్పుడు తూణమందునొకొ యెప్పుడు బాణము లేర్పరించునో
యెప్పుడు పూనునో శిరము లెప్పుడు ద్రుంచునో యెప్పు డాకలల్
గుప్పున మొల్పునో యనుచుఁ గోరి సురల్ గనుచుండి ర్దీవిన్. 133
- క. నక్తంచరలోకేంద్రుని, రక్తము నిలమిఁదటను దొరంగకయుండఁ
యుక్తముగ నపుడు మాయా, శక్తి వెనం ద్రావుచుండెఁ జయ్యన నడుమన్. 134
- క. ఇర్బిధమునఁ బోరాడఁగ, నవ్విమలశరీరి జనకజాత్మజఁ జూడఁ
మవ్వముగ నజూడు రుద్రుఁడు, నప్పుడు దివినుండి రపుడు రమణులతోడన్. 135
- ఉ. అప్పటికిన్ ధరాసుత రయంబున దానవనాథమస్తముల్
గుప్పునఁ గూలనేసె నవి గొబ్బున వెండియు మొల్పె మొల్చినం
దప్పక మళ్లఁ దాఁ దునిమె దానిని క్రమ్మఱ మొల్పెఁ దా మఱిం
జప్పుడు గాకయుండ శితసాయకధాటినిఁ గూర్చె జెచ్చెరన్. 136

ఉ. ఖండలు నేయగా మొలవఁగాఁ దలకాయలు తండతండమై
కొండలరీతిఁ బ్రోవులయి కోరి మఱికో దివిసోఁగి యిమ్మహీ
మండలమెల్ల నిండిన రమానుజానకిమాచి యద్భుతా
ఖండవిచారయై యపుడు కాండము లేయక మాని యాత్మలోనన్. 137

చ. శిరములు ద్రుంచి వేసరితిఁ జేకొని చండతరాస్త్రకోటిచేఁ
గరములు ద్రుంచి వేసరితి కాండములున్ సరిపోయె దానవే
శ్వరుఁ డిలఁ గూలుటల్ మఱొకకాడలు చొప్పుడ వేమిచోద్యమో
వరములనత్తవమొక్కొ గలువన్ వశమేమియుఁ గా దిఁకెట్లొకో. 138

చ. అని దనుజేంద్రుఁ డేనెడిశరావళికిన్ హనుమంతువాల మొ
య్యన సరికట్టుచేసి మనుజాధిపురామునిఁ బల్కరించుచుం
దనమహిమంబు దివ్యులు ముదంబున నన్నతి నేయుచుండఁగా
మనమునఁ జింతనొందఁగ రమానుజీశీతను గాంచి యాడకున్. 139

ఉ. హరవరాహిరాజతుహినాచలతారకశైలమల్లికా
కారదనీరదస్ఫురితచందనకుందనిభప్రభాంగుఁ డా
నారదసంయమిండు మనంబునఁ బొంగుచు నీతపాలికిన్
ధీరదయార్ద్రవృత్తిఁ జనుదెంచె రఘూద్వహుఁ డుత్సహింపఁగన్. 140

ఉ. నీతకు లోకమాతకు విశేషదయారసప్రాప్తిత
వ్రాతకు ధీసమేతకు శివస్తవపూతగుణౌఘకౌర్యవి
ఖ్యాతకు వీరభీతకు మహాతనుభాపరిభూతఖండఖ
ద్యోతకును న్నమస్కరణ మొయ్యనఁ జేయుచు డాసి డాసినన్. 141

ఉ. రాముఁడు నమ్మనీంద్రునకు రాజితబుద్ధి నమస్కరించి మీ
రేమికతంబు నిచ్చటికి నెచ్చగుమచ్చిక నేగుదెంచి రు
ద్రాసుపరాక్రమం బొదవ దైత్యుఁడు పోగఁగఁ జొచ్చె ఘోరసం
గ్రామము మించె నిల్వ నెడగల్గదు యేమటుచెప్ప మొవ్వుగన్. 142

చ. ఆనవిని మాని గోప్యముగ నారఘరామునితోడ డాసి యి
ట్లను నకటా శతాస్యుని శరావళిచే నని నెంతవారిసం
దనరఁగ నేలఁ గూలునె వృథాశ్రమ మింతియె కాక వీని గొ
బ్బునఁ దునియింపఁగా నుపమ బోరునఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపుమా. 143

గీ. వీని నాభినిజుట్టురాఁ బూని యల వి, శల్యసంజీవకరణులు తుల్యముగను

- గలిగియున్న వి తద్వస్తువునతఁజేసి, తలలుఁ గరములుఁ దెలియును మొలవఁదొడఁగె.
- గీ. బలిమి నటుగాన నాగ్నేయబాణమేసి, తత్తదుగ్రావధులనెల్ల దగ్ధములుగఁ
జేసి బ్రహ్మస్త్రమున నొండె వాసిగల్గె, శక్తిచే నొండె దైత్యుని సంహరింపు. 145
- గీ. నెలఁత పొరంగ నుండుట నెవ మటంచుఁ, దలఁపకుము సీతచేఁగాని దైత్యుఁ డణఁగఁ
డిట్టిగోవ్యంబు జానకి తెఱుంగఁ జెప్పుము, భామచేఁ గూల మున్న శాపంబు గలదు.
- సీ. అది యెటువలెనన్న నలిశీమ్ర పృత్తిమై నెఱింగింతు వినుముమ హితలేశ
తనవ్రధానులు గొల్వ దైత్యేంద్రుఁ డఖిలదిక్కులు గెల్వ నరిగె నుక్కునను దొల్లి
యరిగి సమస్తామరాదుల సుక్రించి మరలివచ్చుచుఁ గణ్వమానివనముఁ
జొచ్చి కలంచుచో శోధించి యమ్మునికూరిమిపట్టినిఁ గోరి చూచి
- గీ. పొలఁచిచక్కదనమున కద్భుతము నొంది, మదనచలితాంగుడై తాను మదినిఁ గలఁగి
యంతకంతకు విభ్రమాయత్తుఁ డగుచుఁ, జెలఁగి విమలాంగి యనుదానిఁ జేరి పలికె.
- సీ. వనట నొండఁగ నేల వరసాధములఁ గల్గుతూఁగుటుయ్యలలందు దూఁగరాదె
కందమూలము లేల కడుఘృతప్లుతముగా మించు దేరఁగ భుజియించరాదె
సారబీరె లివేల సారమాణిక్యంపుఁబట్టుపుట్టంబులు గట్టరాదె
నేల వ్రాలఁగ నేల పూలపాన్పులవయి లీల నాతోఁ బవ్వళించరాదె
- గీ. ఘోల ననుఁ జూడ వీవనం బేల యిట్టి, జోరెకాఁడైన తిరిపపుజోగి యేల
ఋణులలోకంబులకుఁ బలిసెనన్నుఁ, గదిసి వర్తింపఁ జెల్లదే కమలనయన. 148
- 1సీ. ఆనవిని విమలాంగి యడలుచు నోరిదైత్యాధమ యిట్టివాక్యములు దగు నె
వరసతీజనములఁ బరధనంబులకుఁ దా నాశించువానికి నాయు వణఁగు
గురుధర్మహానియై నరకంబు సిద్ధించుఁ జేసినపుణ్యముల్ చెడుఁ దలంప
మాతండ్రి కణ్వుఁ డీమాటలు విసెనేని కది సిటు భస్మంబుగా శపించు
- గీ. నోరి కాక్షరమున్నఁ జూరనారిఁ జెనఁకి, మడిసిపోయిన కుజనులమాట వినవె
పొమ్ము పొ మ్మింటి కిందు హతమ్మగాక, తరుణితో నేలయిట్టిమదంబు కునుతి. 149
- ప. అని మఱియుం జతురోపాయంబుల ధర్మంబు దెలిపియు, మర్తంబు గలంచియు,
వెఱపించియుఁ బాటిగాదనియుం జెప్పి యతనితమకంబునకు భయం బంది నలది
క్కులు బరికించుచునుండ నుద్దండుం డగుశతముఖుండు గదిసి, సకలైశ్వర్యహీనుం
డగుపేదతపసిం జెప్పి వెఱపించినం దలంకుదునే యని మదనకదనమునకు నొదవిన

1 దీనికి మాఱుమాటలతో నీయర్థముగలపద్యములు రెండు ప్రత్యంతరములొ
కున్నది.

తహతహలక్ బహిమైఁ బ్రోబడి పెరంగి శతముఖంబులఁ జొంబనంబులు గావించి
యత్సంతప్రయాసంబుగాఁ గూడిన నది నద్యోగర్థమై బాలకుం గని యష్టుహద
నుజానిదేహంబు తనపయింబడుటం జేసి తద్ధరంబున శరీరంబువిడిచెఁ దదనంతరంబాక
ణ్వుండును సమిధలనిమిత్తంబున నరణ్యంబునకుఁ జనినవాఁడై తనపట్టి యొంటినున్న
దని రయంబునవచ్చి యచ్చోట విహరించుచున్న శతముఖునిం గని భయంబునొంది
వర్ణశాల కరుడెంచి ఆందు శిశువాపురని యొంటం గనుంగొని యవ్వల శవంబై పడి
యన్న కన్యనవలొకించి *శోకించుచు దనతపోమహత్త్వంబున సంతయుం డెఱిసి
కోపంబున శతకంఠునిం జేరి ఓరీ! యిట్లుదుర్మదంబున నరుడెంచి నాపెంపుడుకూఁ
తు నిత్రైఱంగున మానభంగంబు గావించి ప్రాణంబులుం గొనియొన్నవాఁడవు గాన
నింతిచే నిట్లునీతలలు తునియలై మరణంబు నొందఁ గలవని శపించె. అంత శతము
ఖుండు నేడచేడియలని తనపురంబున కరిగె. ఆనియునుంగాక పరమేష్ఠిని వరంబులు
వేడునప్పుడు స్త్రీలచేతఁ జావులేకుండ నడుగఁడయ్యె నిప్పుడు తచ్చాపం బను
కూలంబయ్యె గావున నాదివరంబొక్కటి యగుజానకిచే నవశ్యంబును గూలు నాలం
బునకు నీడేసిం బురికొల్పుమని పితోపదేశంబుచేసి యంతర్ధానంబునొండె. రామ
చంద్రుండును బరమాశ్చర్యచితుండై నీతకుఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱిగించి
యింకజాగునేయక దనుజునిం బరిమార్చుమని పురికొల్పిన నలరి భేరిమృదంగఘోర్యా
దిసానావిధంబు లగువాద్యంబులు వినోదంబులుగా నఖిలభువనంబులును నిండొనుద్దం
డప్రచండభుజాదండంబునఁ గోదండంబంది యనలకల్పకాండవద్రంపుర లేర్పి హయం

* తనమనంబున.

- సీ. ననుజూడవే తల్లి నాముద్దురత్నమా నామందిభమ్మ నెవ్వ రోమ్మవారు
పుష్పసంఘాతంబుఁ బొల్పుమీఱఁగ మాకుఁ దెఱంగొప్ప నెవ్వరు తెచ్చువారు
స్నానసంధ్యలయందు జపతపంబులయందు సుపచారముల నెవ్వఁ దొడ్డిగువారు
దేవతార్చనవేళఁ బావనంబుగ నిష్టవస్తువు నెవ్వరు వండువారు
- గీ. ఆతిథి కథాగతికిఁ బూజ లందువారు, నెవరు దిక్కుగు నీవని నిచట నంచు
నొరఁగఁ దనపట్టితనువువై నోర్తిలేక, మూర్ఖుడెంచెను బుత్రివై మోహమునను.
- ప. మఱియుఁ గొంతసేపునకు డెలిసి లేచి సొలసి ధూళిం గలసి యత్సంతదుఃఖసాగరం
బునందేలి కొండొక సేపునకు ధైర్యం బవలంబించుకొని యాప్రేతశరీరంబు దహించి
విహితక్రమంబునఁ దొందకంబు విడి శుచిరూపుండు క్రమ్ముఁ బర్ణశాలకం బని
కొంతభిచారంబునొంది.

బులం గూల్చి సారథిని వ్రాల్చి కేతనంబులు పొడిచేసి చక్రంబులు విక్రమంబున
ఖండించి పలుక లలుకమై ప్రక్కలు గావించి మఱియును. 150

గీ. భండనోద్దండదండవేదండతుండ, చండకిరణప్రబాహుమండలమున
గండుమీఱి శరంబులు గేవ్వచున్న, జేతులాడక యసుర నిశ్చేష్టఁడయ్యె. 151

చ. మఱియు ననేక ప్రకారంబుల జానకీ ప్రభావంబు గని శతాశ్శుండు తన ప్రభావం
బాత్తలో నూహించి యేను సకల సురగుఱుడోరగయక్షకిన్నరగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరా
మరేంద్రులకు నసాధ్యుండవైతిఁ గాని యీవిపరీతం బెన్నఁడు నెఱుంగవైతి నీవీర
వనితచే మరణంబు నాకు నొందవలసెఁగాని విరించి వరంబులు వృథాపూలంబయ్యె
నదియునుంగాక యావనప్రాదుర్భావంబున నిఖిలవిశలం జని నాకెదిరించినశత్రులం
దుసిమి మిత్రుల నాదరించి సకలమహోత్సాహంబునం బురంబున కరుదెంచునను
యంబునఁ గణ్వవనంబున కరుగుదెంచి కామాంధత్వంబున మునిపుత్రి కతో విహరిం
చిన...తాపసుండు...ఇంటిచే మరణంబు నొందగలవాఁడవని శపించె నని ప్రధాని
సుబుద్ధితో నని జానకిదెసంజూచి యివ్వధంబున నాదిమశక్తియైన దీనిచేత మరణం
బుగలుగుట మహాపుణ్యలోకంబు గలదని ధైర్యం బవలంబించి యెదుర్కొనె నంత.

చ. బలువిడిఁ గర్కశక్రకచభల్లశతం బరివోసి వాచిచే
తులుఁ దలలుకొ ధరాస్థలిని దోడనె గూల్చి శరీరమెల్ల వ్ర
క్కలుగ నొనర్చి యార్చినను గర్వముదూలి వశంబుగాక చం
చలముననున్నఁ గాంచి యలజానకి యుగ్రత మిన్నుముట్టుచున్. 153

మ. అనలాస్త్రం బరివోసి యేసె నది హాహాకార మొప్పుంగఁ జ
య్యన జీవంబులు సంహరించుచు మహాశ్వర్గంబు గా వానినా
భినిఁ దాముండు మహాపథీలతలు నాభీలంబుగాఁ గాల్చి గో
బ్బున భస్మంబుగఁ జేసివచ్చెను సురల్ భూషింపఁగాఁ జెచ్చెరన్. 154

కా. బ్రహ్మాస్త్రం బరివోసి దిక్కుటము లభ్రంబుకె వెన న్నిండఁగఁ
బ్రహ్మాండంబు వణంక నద్దులు చలింపం గా విరుల్ మీఱి నా
బ్రహ్మాండ్రాదులు దల్లడిల్లి శివుఁ డోపంజాల నంచుం బర
బ్రహ్మాంబుకె వినులింప సీత బలతంభద్వ లైమై నార్చుచున్. 155

గీ. ఆవనిపై నే వలివ్రత వైలినేని, యరయ రాముండు ధర్మాత్ముఁ డయ్యెనేని
వేదములు సత్యమగు నేని వీడు నిన్ను, హస్త్రమున దగ్ధఁ డగుఁగాక యనుచు నేనె

గీ. అప్పు డాదివ్యసాయక మతిరయమునఁ

జిచ్చు లీనుడుఁ జని వానిచేతులెల్ల

ద్రుంచి యొకతలచిక్కఁ దుందుడుకు మెఱసి

కడమతలెల్ల దృఢలీలఁ బుడమిఁ గూర్చె.

157

చ. మఱియును శక్తివేస నది మండుచు శీఘ్రత నేగి దేహ మ

బ్బురముగఁ జించి యున్నతల బోరునఁ గూల్చినఁ ద్రుంగి యవ్వువో

సురవరుఁ డుగ్రవజ్రమునఁ జోద్యముగాఁ బడుగొండవోలె ని

ద్ధరఁ బడెఁ దద్ధరంబునకుఁ దల్లడమందె ఫణింద్రుఁ డత్తఱిన్.

158

సీ. అప్పుడు గురియించి రమరులు తునుమంబు లప్పుడు విమలంబు లయ్యె దిశలు

నప్పుడు తగనాడి రవ్వరాంగనలెల్ల నప్పుడు రవిచంద్రు లలరుచుండి

రప్పుడుచేసె సింహధ్వన మానీత యప్పుడు రాముండు హర్ష మొందె

నప్పుడు నారదాద్యభిలతాపనులును జనుడెంచి రచటికి సంభ్రమముల

గీ. జానకీదేవియును రాముచరణములకు, నొరంగె నొరంగిన నక్కున నొనరఁ జేర్చి

నీకతంబున వైరంబు నేడువానె, గంటిఁ గీర్తులటంచు నక్కడఁ జెలంగె

159

గీ. పరమకల్యాణి కాంభవీ షడ్వనేత్ర, నీప్రతాపంబు సత్కిర్తి నెగడఁదరమె

యనుచు నులియించె సురవరు లొననంగఁ, గమముదంబునఁ బరమేష్ఠి పుడమిసుతను.

ఉ. శంకలు మాని యబ్జజుఁడు జానకిపాలికి నేగుడెంచుచోఁ

బొంకముగా నులించి మఱిబోరున నొక్కవరంబు వేడు మో

పంకజనేత్ర యన్నఁ దనభర్త యనుజ్ఞనుజేసి వారితో

నుంతుపమిఱ నిట్లనియె నుల్లమునన్ ముదమందుచున్ వెనన్.

161

క మాకొఱకు నభిలషృపతులు, దాకొని నైవ్యముఁబన్ని దైత్యునిచేతం

బ్రాకటముగఁ బడి రిటు మీ, రేకింబుగ వారి నెల్ల సిండుముదిమునన్.

162

ఉ. వారల నిచ్చి వెండియును వారిజనేత్రనుఁ గోరునున్న గం

భీరతఁ బొంగి వానరవిభీషణునికులన్ మఱిందులన్

వారకపుత్రపౌత్రులను వైశమునన్ బ్రతికింపుఁ డంచు వి

స్తాఁమృదూక్తి వేడినేను జయ్యన నిచ్చిరి దేవసంఘముల్.

163

చ. సకలభరాధినాథులును నైవ్యములన్ భరతాదిసోదరుల్

నలంకరించుటల్ నిజసంఘములం బట్టున్ మోక్షమన్

ప్రకటశరీరులై మనిన బాగుగ దేవతలెల్ల వారిపై
సుకరముగాఁ గురించి రతిచోద్యముగా నమృతంపువర్ష ముల్.¹

164

గీ. అంత హతశేషులైనవా రాశతాన్యు
మరణ మెఱింగింప మూర్ఖిల్లి మహిని వ్రాలి
తెలిసి యాచిత్ర గంధి యొత్తిలి విలాప
మొదవ. గోడండ్లు తనవెంట నొఱల వెడలి.

165

గీ. కదన మంతయుఁ జూచుచుఁ గదలివచ్చి
తలలు దివిసోకఁగాఁ బడి వెలయుకొండ
వలెను గూలినతనయు నవార్యలోక
కంటకుం డైనయాశతకంఠుఁ గనియె.

166

వ. కని యనేక ప్రకారింబులఁ గోడండ్లును దాసును నతనిపయింబడి మోదుకొనుచు
నేలలు దడుపుచుఁ దమకు దిక్కేది యనుచు నీతను దూఱుచు బాష్పంబులు రాల్చు
చు విలపించి మఱియును బుత్ర శోకంబును దరింపఁజాలక టోమును శిరంబును
మోదుకొనుచుఁ జిత్ర గంధి యిట్లనియె.

167

సీ. సురవర్ణములనెల్లఁ జెఱిలంపట్టిన నీమహాజ్ఞ దా నెచ్చట నణఁగెఁ దండ్రి
దిక్కిరింపుటముల ప్రక్కలుగావించు నీభుజాబలము యేనీటఁ గలనె
మొగమెత్తి కనుఁగొని ముక్కంటినైనను వెఱిపించులావు నేనీటఁ బోయె
నీతపంబునకు విధాత్మఁ డిచ్చినయట్టిపరములమహిమ యేవఱదఁ గలనె

గీ. వెలయు రాఘవుఁ డాదిమవిష్ణుఁ డంటి, సుదతి జానకి యప్పురంబోర్వీతి యంటి
గపులు సుర లంటి జయములు గలుగవంటి, నకట విననేరవైతి వేమందుఁ దనయ.

గీ. రాఘవుని జంపి జానకీరమణి కీవు, తలఁతు వెప్పును మదిని వైధవ్య మొదవ
నది మృషావాదమై నీనిజాంగనలకు, నహహ వైధవ్య మొదవెనటంచు మఱియొ.

ఉ. రా యనుఁ బోకుమంటిఁ గదరా యను నిన్నికఁ బాసి యొర్వలే
రా యను హాశతద్వయకరా యను మ మ్మిటుబాధపెట్టితే
రా యను నీతనూజుఁ గనిరా యను నెక్కడ. గందుర కుచు
రా యను నల్ల నేల వినరా యను హాశతకంఠరా యనున్.

170

వ. ఇట్లు విలపించుచున్నదనుజనతి యయూతి పలికశేఖరంబున వ్రాలి సోలి మూర్ఖిల్లి

1 దీనికిని బైమూఁడుపద్యములకును పదనము గలదు.

మెల్లనఁ దెలిసి హాప్రాణనాథ! హాశతాస్య! హాబలపరాక్రమ! చెడితి ధూళిఁ గలిసితి
 నీకుమారునిఁ జూడవేమి నాతోఁ బలుకవేమి లెమ్ము లెమ్మని కరంబుల శరీరస్పర్శచే
 యుచు తోమ్ము గ్రుద్దుకొనుచు సీతనుజూచి పురుషుల వధియింపంబూని నీవిట్టిజన్మం
 బునొందితివి పాపాత్మురాల నదియునుంగాక యిట్టి సాహసురాలవు కాకుంటివేని
 నానాథుండు నిష్కారణంబున వహ్నికుండంబునం బ్రవేశింపంబెట్టిన యప్రమాణ
 వర్తినివి మనబుద్ధులు ప్రళయంతరంబులని లోకంబునఁ బ్రశస్తంబయ్యె నిన్ననఁ
 బనియేమి నాఫలంబు నేనిట్టిదురవస్థఁబొందితి ననుచు సంతాపించి మఱియును 171

ఉ. మాయను మోసపెట్టితివి మాయఁగ నీ కిది ధర్మమానె రా
 మా యను నయ్యె నాదుఫలమా యగు దానవలోకసార్వభౌ
 మా యను డాయ వింతచలమా యను నేటికిఁ జేసి తింత భా
 మా యను దుర్లభంబులను మాయను బాపురె చైవమా యనున్. 172

గీ. అనుచు నొఱులంగ వారల ననునయించి, రాముఁ డిట్లనె నేలవిలాపమొంద
 నాహవంబున నెచట జయోపజయము, లందఱుకుఁగల విహము నిక్కంబుగాదు 173

ప. చిత్రగంధిం జూచి. 174

క. కులవృద్ధవు గుణవృద్ధవు, నెలకొని ఎలపించుదగునె నినుబోటులకున్
 తలులకు నద్ధర్మిణులకు, గులకులమని యెడ్వంచగునె గుణధీరులకున్. 175

గీ. ఎవ్వఁ డనిలోన నాతోడ నిట్లుపోరె, నెవ్వఁ డనిలోన మాచేత నిట్లుగూరె
 తెల్లు నితనికి రణమున విల్లువూర, నరయ నెన్నిటనైనఁ గృతార్థుఁ డితఁడు. 176

గీ. రావణునికన్న వీడు పరాక్రమంఁడె
 యెఱుంగవా రాముబాణాగ్ని ధరణిఁ గూరె
 బాగ్నివులతోడ నెదిరింపఁ బాటిగాదు
 ఎంత బలవంతుఁ డిబలవంతు నెదురె. 177

ప. అనుచు విభీషణుండు పఠికినఁ జిత్రగంధి దుఃఖావేశంబున నిల్లనియె. 178

చ. వినుము చలంబుపట్టి నృపవీరుని ప్రాపునఁజేరి నీకులం
 బును దగఁ బోవఁజేసిన యపూర్వాదవై తగియిండి మమ్ములం
 దునియలు చేయఁజేసితివి దోషమె నీవును నీకుమారులున్
 విషయముతోడనుండఁ బదివేలునుమీ వినవో విభీషణా. 179

గీ. అనుచు సీత నడలుచు నప్పుడు, హనుమకాఖ్యుండు ఎరువించి యిచ్చితివఁగి

- దోడుకొనిపోయి దుఃఖంబు దోలంగఁజేసె, జానకీపతి యావిభీషణుని జూచి. 180
- వ. ఈశతామృతముఁ బరలోకక్రియలు చేయింపుము. 181
- గీ. అని విభీషణుఁ బంపించి యగ్నివిధులు, నలుప నియమించి తీరిననమయమందు
నాశతామృతనితనయు మహాగణాధ్యు, నీలకేతనుఁ డనువాని నృపుఁడు కృపను. 182
- గీ. డంబుగా నవ్వరికిని బట్టంబు గట్టి
పెక్కుభంగుల దీవించి ప్రేమ నిగుడ
రమణ నగణితతూర్యనాదములు మ్రోయ
క్షీతిపరుం డరుదెంచె దేవతలకడకు. 183
- చ. నురలును మానులున్ నృపులు శోభిల దీపన లిచ్చి మెచ్చుచో
నరిగిరి రాముఁడుం బటురయంబున మారుతిఁ జూచి క్రమ్మఱిన్
శరధులు దాటఁజేయు మని చయ్యనవేడిన వాయుజుండు చె
చ్చెరఁ దనతోఁకపై నడపె సేనల నందఱి నొక్కపెట్టునన్. 184
- ఉ. తమ్ములుఁ దాను సీతయును దానవమానవవానరాభియున్
నమ్మదలీల నశ్వములఁ జారుమ దేభరథాదులింపుమైఁ
గ్రమ్ముకొనంగ నెక్కి శతకంఠమహోగ్రవధాప్రకారముల్
పేర్చిగ నుగ్గడించుచు విభీషణభానుజు లుత్సహించగన్. 185
- ఈ. మనవసాయకుండును గ్రమంబున సేనలు గొల్వఁ దానయో
ధ్యునగరంబుఁజేరి తనతల్లులఁ గాంచి నమస్కరించి య
జ్ఞానకిచేయుపారుషము సర్వముఁ జెప్పి సుమంతమంత్రులౌ
నొనని సన్నుతింప ముదమార విభీషణుఁ బిచ్చి యిట్లునన్. 186
- చ. పెనఁగితి వాలమగునను బెక్కునిభంబులఁ జాలఁజాల నా
మనసునవచ్చె నీదు సుహిమావిజయంబు లటంచు మెచ్చి న
త్కనకవిభూషణాంబరనికాయ మొసంగి ముదంబుమీఱి నం
పినఁ దనసేనతోడుత విభీషణుండుం జనె నంత నత్తజిన్. 187
- చ. రవి తనయాంగదాసులను రమ్మని కౌఁగిటఁజేర్చి మిక్కిల
ప్రవిమలదృష్టిచేసి నగుబాటు ఘటింపకయుండ దైత్యునిన్
భువి నడఁగింపఁగాఁగలిగె బోరున నంచు నమూల్యవస్తువుల్
నవినయవృత్తిమై నొసఁగి చయ్యనఁ బంపె దయామనస్కుఁడై. 188

చ. సకలభరాధినాథులను సంభ్రమ మొప్పంగఁ బిల్చి సూర్యక
ప్రకటతరోక్షులకొ వివిధభంగుల నాదరణంబుచేసి నా
రక నెలవిచ్చిన న్నపులు రామునకుం దగమ్రొక్కి తాము ద
ప్పక బలమెల్లఁ గొల్వంగ నపారరణక్రియ లుగ్గడించుచున్. 189

చ. పిదప మరుత్సుతుకొ సమరభీషణు నీతిగుణౌభూషణుకొ
సదమలభూషణుం బిలిచి సారకుఁ గాంగిటఁజేర్చి త్రిమ
ష్కదనధురీణ! శత్రుమనఖండన! నీమహిమంబుచే జామీ
యదవద వాసి దైత్యుని శరావలిచే నణఁగించి మించుటల్. 190

ఉ. నీమదిలోనిశోరికలు నిక్కమెఱుంగుదు నెన్నిభంగులకొ
నేమముగా నొనర్తు నది నే నిక నమ్ము మటంచు సీతయొకొ
రాముఁడు నిచ్చెఁ గోర్కులపరంపరలకొ మణిభూషణంబులకొ
నేమఱు వాయుజుండు సువివేకము మీఱఁగ మ్రొక్కి గ్రమ్మనన్. 191

చ. మనుజువరేణ్యుచేతఁ బలుమాఱుచు దీవన లంపి గంధమా
దనమునకేగె రాముఁడును దమ్ములు మంత్రులు బంధమిత్రులకొ
ఘనముగ నుత్సహింప నతిగౌరవ మొప్పంగ రాజ్యభార మొ
య్యన వెనఁ దీర్పుచుండె గరుణాయంతసౌద్రమనస్కుండై తగన్. 192

ఉ. ఎవ్వరు నీకథం జదివి యిమ్ముగ వ్రాతురు భర్తబుద్ధిమై
నెవ్వరు విందు రట్టిచువివేకులకుకొ రఘురాధుఁ డిచ్చు నా
మవ్వపుభోగభాగ్యముల మానితసౌఖ్యము లిష్టసంపదల్
నివ్వటిలం బ్రియంబులును నీరజసంభవసన్నిభాయువుల్. 193

వ. అని యివ్వధంబున శంకరుం డెఱింగించిన శాంకరీదేవి మహాద్యుతంబు నొంది
మహాత్మా! యిట్టిచమత్కారకథావిధానం బెన్నండును వినియెఱుంగను నేనిం
శ్రవణానందంబుగా వినఁగలిగెఁ గృతార్థురాలవైతి నని యానందించుచుండె నంత

ఉ. శ్రీరమణీయవైభవ! విశ్వేశ్వరుణాకర! దీనలోకమం
దార! గభీర! ధీర! సముదార! సుకీర్తివిహార! శత్రుసం
హార! యథుప్రహార! సదయానుశరీర! సుధాకరప్రభా
కార! లనద్విచార! జయకారణ! పోచమరెడ్డిభూషరా! 195

మాలిని. ప్రవిమలగుణహారా! బంధురాఘాఘదూరా!
 వివిధశుభవిచారా! విశ్రుతాచార! ధీరా!
 కవిజలరుహసూరా! గర్వదుర్వారదూరా!
 భువనహితశరీరా! లోచనమశ్రీవిహారా!

196

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయహర్తివివాస లక్ష్మీనృసింహ కరుణాకటాక్షసంప్రాప్త మహాకవి
 త్వవిద్యాపారీణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణభూషణ సకల
 విద్వన్మిత్ర త్రేయసగోత్రపవిత్ర భర్తనార్యపుత్ర నిఖిల మహినురాశీర్వాద
 ప్రవర్థమానభాగధేయ సకలనృపవిధేయ మర్దననామధేయ ప్రణీతంచైన సీతావిజ
 యంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

సీతావిజయం బను శతకంతరామాయణము

స మా ప ము.

